

**Dokumenter
omkring Frihedsrådet,
Frihedsrådets Samråd
og udkast
(v/Niels Banke) og forslag til
Frihedsrådets sociale program,
april 1945.**

**DKP OG
FRIHEDSKAMPEN**

37

"Dagens Debat", 1 årgang nr 1, Udsendt af Frit Danmarks lokal gruppe
for København

Strengt fortroligt: Udkast til betænkning i forbindelse med uddeling
af Kong Christian X,s frihedsmedaillie ...

Spørgeskema for danskere, som har hjulpet allieret personel

Ostenfeldts redegørelse for Frihedsrådets økonomi

Udtalelse fra P6F

Forskellige breve fra Frode Jakobsen

Udtalelse fra Frihedsrådet, 1. juni 1945

Rundskrivelse til lokalkomiteer, 2.juli 1945, Odenseudvalget

Redegørelse for interneringsforholdene fra Frode Jakobsen

Manuskript til pjese om Danmark under besættelsen, som Frihedsrådet
ville lade udgive i Norge i 100 000 eksemplarer. Blev
den udgivet?

Breve vedrørende Samrådet

Samrådets cirkulære nr. 3

Udkast til redegørelse fra Samrådet

Cirkulære nr. 5

Redegørelse fra Frihedsbevægelsens Samråd for tiden fra 5. maj til 20.august

Cirkulære nr. 6

Mødeindkaldelser

Cirkulære nr. 8

Mogens Fog's tale ved kongressen den 6. oktober 1945

Cirkulære nr. 9

Cirkulære nr. 10

Cirkulære nr. 11

Cirkulære nr. 12

Cirkulære nr. 13

Dagsorden for 15. februar 1946

Brev af 6. marts 1946

Cirkulære nr. 14

Cirkulære nr. 15

Cirkulære nr. 16

Cirkulære nr. 17

Dagsorden for Frihedsbevægelsens Samråds møde 18/8 1946

Redegørelse til dette møde

Sager behandlet af Sekretariatet

Cirkulære nr. 19

Dagens
DEBAT

OM "FRIT DANMARKS" ORGANISATORISKE FREMTID OG DETS OPGAVER.

Saa snart Befrielsen var en Kendsgerning, blev Frihedsbevægelsen stillet overfor et Spørgsmaal, som fremkaldte meget kraftige Diskussioner indenfor Murene, nemlig Spørgsmaalet: Hvad nu? Skulde man betragte Opgaven som løst og gaa hjem, eller maatte man hævde, at Kampen havde skabt politiske Krav, hvis Indfrielse man maatte afvente før Demobiliseringen fandt Sted? Regeringsdannelsen betegnede jo idenne Forbindelse ikke nogen Afgørelse, da der her var indblandet mange andre Kræfter end Modstandsbevægelsen, og først paa Odensemødet blev der Lejlighed til en bredere intern Drøftelse af denne Sag. Resultatet af dette Møde blev en overvældende Majoritet for det Synspunkt, at saa længe der i Regeringen sad Repræsentanter for Modstandsbevægelsen, saalænge maatte denne i hvert Fald toves, idet man ellers vilde berøve disse Repræsentanter enhver Platform at arbejde ud fra. Erfaringerne fra Belgien viser jo med tilstrækkelig Tydelighed, hvorledes det gaar, naar Modstandsfolkene ikke til Stadighed kan henwise til den overvældende Tilslutning deres Krav har i Befolkningen.

Skal Modstandsbevægelsen imidlertid fortsætte, betyder det, at de enkelte Organisationer indenfor den, skal fortsætte - eller med andre Ord, det bliver nødvendigt at lægge Apparaterne ind i mere faste Rammer end Tilfældet var i den illegale Periode. For de 2 politiske Partier - Kommunistisk Parti og Dansk Samling - giver det sig af sig selv, men for de to ikke partiprægede Organisationer, Ringen og Frit Danmark, er det et meget stort Problem, idet begge rummer Partifolk af næsten alle Afskygninger samt adskillige Mennesker, der ikke har ønsket at træde ind i noget Parti. Paa Grund af den stærke Lighed mellem de to Organisationer og for at fremme og lette Samarbejdet indenfor Modstandsbevægelsen har "Frit Danmark" henvendt sig til "Ringen" med Henblik paa en Sammensmeltning. Drøftelserne herom har imidlertid ikke ført til noget Resultat, og for ikke at spille Tiden bliver Rammerne for "Frit Danmark" nu skabt.

Ved dette Arbejde har to Hensyn spillet en ganske overvejende Rolle. For det første skal "Frit Danmark" ikke optræde som en ny Partidannelse, og for det andet har man ønsket at give de enkelte Grupper de bedst mulige Arbejdsbetingelser.

Det første betyder, at "Frit Danmark" ikke opstiller egne Kandidater til Valgene, men vil arbejde paa indenfor Partierne at faa valgt Folk, der i Aand og Gerning tilslutter sig Frihedsbevægelsens Krav. Dette er da ogsaa Grunden til, at man ikke har ønsket at give faste Retningslinier for Gruppernes Arbejde, idet dette jo vil variere stærkt efter Tid og Sted, og det overlades derfor til den enkelte Gruppe selv at tilrettelægge den Arbejdsform, der bedst tjener det fælles Formaal.

- 4 -

"Frit Danmark"s Opbygning bliver da, i hvert Fald til det planlagte Landsmøde har fundet Sted, følgende: Øverste Instans er Hovedledelsen, der fungerer som Redaktionsudvalg. Til Varetagelse af det daglige Arbejde samt de organisatoriske Forhold er der oprettet et Organisationsudvalg, bestaaende af Repræsentanter fra Hovedledelsen og fra Grupperne. Dette Udvalg har tillige til Opgave at udarbejde Forslag til Program for det fremtidige Arbejde. Under dette Udvalg kommer saa de enkelte Grupper, Lokal og Faggrupper, heriblandt ogsaa den københavnske Lokalgruppe.

Organisationen faar til Huse i Smallegade 41. Her har Organisationsudvalget oprettet et Sekretariat, hvor alle Spørgsmaal af organisatorisk Art vil blive besvaret. Endvidere findes der et Bibliotek plus Arkiv, der staar til Medlemmernes Raadighed.

Organisationen indenfor den københavnske Lokalgruppe vil i Virkeligheden fremgaa af den Arbejdsform, der er planlagt, og som i store Træk følger den Linie, der med Held blev anvendt i den illegale Periode. Det viste sig den Gang muligt at gennemføre en Udbringelse af Bladene til Tillidsmændene paa Arbejdspladserne og andre Steder ved Hjælp af Kurierer. Der blev saa afholdt Møder med Kuriererne og Tillidsmændene, hvorunder Bladenes Indhold og andre aktuelle Spørgsmaal blev drøftet. Resultatet af disse Overvejelser blev saa bragt videre sammen med Bladene af Mødedeltagerne. Nu bliver det ganske vist Dagspressens Artikler, der bliver Genstand for Debat, men en eftertænkssom Gennemlæsning vil ogsaa vise, at der er Stof og Grund nok dertil. Til Støtte for dette Studiekredsarbejde blev der dengang udgivet et Blad "I", som praktisk talt kun byggede paa Gruppemedlemmernes eget Arbejde ved Indsendelse af Rapporter, Artikler og lign. Denne Mission er det "Dagens Debat" skulde udføre nu.

Det vil blive et Medlemsblad for den københavnske Lokalgruppe, og det vil selvfølgelig bringe, hvad der maatte fremkomme af Nyt angaaende Organisationen. Men foruden dette er det Hensigten, at Bladet skal tjene som Støtte i det politiske Arbejde. For her at naa det bedst mulige Resultat, vil vi, ligesom dengang, rette en Opfordring til Medlemmerne om at deltage i Bladets Redaktion ved Indsendelse af Avisartikler af Interesse, gerne med Kommentarer, ved Fremførelsen af Spørgsmaal, hvis Løsning volder Vanskeligheder, samt Fremsættelse af Kritik og Forslag af enhver Art.

Tinland

MISHANDLET TIL DØDE I TANNERS FÆNGSLER.

Undersøgelser bekræfter Fangernes Anklager.

En Komite, som blev nedsat d. 7. Februar i Aar for at undersøge Forholdene i de finske Fængsler, har nu fremlagt sin Betænkning for Justitsministeriet. Indholdet i denne Redegørelse bekræfter til fulde de Oplysninger, som tidligere blev givet af frigivne politiske Fanger. Komiteens Medlemmer har besøgt en Del Fængsler, og derunder forhørt flere hundrede Fanger og forhenværende Fanger. Man har derved konstateret, at der er forekommet talrige Tilfælde af Mishandlinger fra Vagternes Side. En Del Fangevogtere har i Aarene behandlet Fangerne paa en umenneskelig Maade, og Komiteen udtaler, at "dette er blevet en Vane i et af de aabne Fængsler."

Komiteen har ogsaa konstateret, at Fanger har deltaget i Mishandling af andre Fanger for derved at sikre sig personlige materielle Fordele.

Fangerne er ved Mishandlingen blevet trakteret med Slag af Knipler og andre Redskaber, Vagterne har sparket dem og spyttet dem i Ansigtet, ja endog tvunget dem til at aabne Munden for at spytte i den.

Fangerne er under Krigen blevet tvunget til at udføre haardt Arbejde, og det er sket, at Fanger, som ikke formaade at overholde den foreskrevne Arbejdspræstation, er blevet mishandlet af Fangevogterne, saa at de om Aftenen har maattet bæres tilbage til Fængslet af Medfangerne. Det er ogsaa sket, at Fanger er afgaaet ved Døden efter en saadan Mishandling.

Komiteen har i sin Rapport til Justitsministeriet foreslaaet, at en særlig Myndighed skulde oprettes under Rigsdagen og have til Opgave at varetage Fangernes Interesser. Den skulde ligeledes have Mulighed for at foretage Inspektioner og Undersøgelser, naar Klager af alvorligere Art forelaa. Komiteen paapeger videre, at Fangerne jo har visse Rettigheder, som er hjemlet i gældende Love, samt at disse Rettigheder ikke blot bør være af formel Art, men Forholdsregler træffes for at føre dem ud i Livet.

Ny Dag, den 18/4 1945.

VÆBNET REVOLTE VAR FORBEREDT I FINLAND.

Under Rigsdagsdebatten den 4. Juli i Aar vakte Indenrigsminister LEINO Sensation ved at meddele, at reaktionære Kredse havde forberedt en væbnet Revolte mod den nuværende Statsform i Finland.

Herom har A.P.s Korrespondent givet følgende Redegørelse:

Statsminister PAASIKIVI tog Ordet paa Rigsdagen og udtrykte Regeringens Haab om, at de Mænd, der gennem Krigspolitikken er blevet kompromitterede, og som beklæder ledende Stillinger, vil føle sig forpligtet til at trække sig tilbage.

Regeringen vil absolut virke for, at der tages Forholdsregler til en Udskiftning af disse Mænd, hvis de ikke selv vil drage de rigtige Konsekvenser af deres Handlinger.

Fjernelsen af de kompromitterede Personer fra Landet og det offentlige Liv er et vigtigt Led i Renselsen af den politiske Atmosfære

LEINO paapegede i sin Indledning, at Landets politiske Situation og Sikkerhed var truet direkte, men at Regeringen ikke tidligere havde haft Læjlighed til offentligt at redegøre for denne vanskelige Sag. Nu var Øjeblikket kommet, hvor Oplysningerne kunde komme frem, og han understregede, at der ligger en stor Fare i, at Regningen med Fortiden endnu ikke er blevet præsenteret.

LEINO gav derefter Oplysninger om et fantastisk og vidtforgrenet væbnet militært Revoltforsøg med Tilhængere særlig indenfor Hæren.

Han omtalte, at man i saa godt som alle Sogne i Finland havde fundet store Mængder Vaaben geat hen: Geværer, Miner, Haandgranater og endogsaa Granatkastere foruden Levnedsmidler og Sanitetsartikler.

Det er bevist, at Organisationen er udgaaet fra Forsvarsmagtens Hovedkvarter. Man havde rekvireret Jernbanevogne, Biler og havde endog anvendt værnepligtigt Mandskab til Transporterne, uden at disse Soldater var klar over Transporternes egentlige Formaal. Vaabnens Kvalitet og Mængde taler deres eget tydelige Sprog for, at det var en stor Revolte, der var planlagt.

Regeringen har nu besluttet at lade disse Oplysninger komme til Rigsdagens og Folkets Kundskab, for at gøre det klart, hvor alvorlig Sagen i Virkeligheden er. At tilpasse sig til den forandrede Situation er absolut ikke tilstrækkeligt. Der maa gives Garantier for, at Fortiden ikke gentager sig.

De krigsskyldige maa stilles til Ansvar for deres Gerninger. Regeringen selv er paa det rene hermed, men man behøver Rigsdagens og Folkets Støtte.

Der maa ske en Endring indenfor Forsvarsmagten, samt overalt, hvor man kan have Mistanke om Sabotage af Regeringens og Folkets oprigtige Arbejde for en Forstaaelse med Sovjetunionen.

Ordføreren for den socialdemokratiske Rigsdagsgruppe, KALLINEN, fremhævede, at Krigstidens Politikere bør afgaa fra deres fremtrædende Poster.

I Finland har man i mindst 15 Aar drevet en aaben fascistisk Virksomhed i Form af den saakaldte "Lappobevægelse" og dens Arvtagere, "Den nationale Folkebevægelse". Denne Bevægelse har ejet alle Fascismens intellektuelle og ideologiske Kendetegn: en ubehersket Krigsliderlighed, Erobringslyst og til og med den Sadisme, der kræves for Skabelsen af Konzentrationslejre i Gestapostil.

Sverige

Paa et Studentermøde i Lund under Besættelsestiden rejste en svensk Student Spørgsmaalet om Betaling af de Udgifter, som de norske og danske Landflygtige havde paaført den svenske Stat. Han havde foretaget en Beregning og var kommet til det Resultat, at Danmark og Norge var Sverige 10 Mill. Kroner skyldig.

Denne Udtalelse vakte naturligvis Uro i Forsamlingen, og en Normand rejste sig. Han fastslog, at det sikkert var rigtigt, at den svenske Stat just ikke havde ren og skær Fordel af at have Flygtningene indenfor sine Grænser - men skulde der gøres op, kunde man passonde lave et Overslag over de Indtægter, Sverige havde haft af Transitbefordringen af de tyske Tropper og tysk Krigsmateriel både under og efter Slaget om Norge. Han ansatte disse Indtægter til ca. 70 Mill. Kroner, et Beløb, der rigeligt vilde kunne dække Sveriges Risiko.

En dansk Student tog Ordet. Det var ufint, syntes han, at Varten paa Forhaand præsenterede Gæsterne Regningen. Tiden var dog ikke inde til, at komme ind paa saadanne Spørgsmaal, og han foreslog Sagen henlagt

.....

Aarene gik - Tysklands Stjerne dalede, Sveriges steg

..... Bernadotte kunde gennemføre sine Redningsaktioner. Taknemmeligheden overfor Sverige naaede Maksimum.

Begyndelsen af Maj - Kapitulationen er en Kendsgerning

Begyndelsen af Juni - Regningen er en Kendsgerning Danmark skylder Sverige 200 Millioner Kroner.....

I det svenske Tidsskrift "OBS" fra den 5.11.1944 hedder det i en redaktionel Artikel med Overskriften: SVERIGE FORAN FREDSSITUATIONEN:

"..... det er naturligt, at vi med Glæde ser Krigen nærme sig sin Afslutning. Men denne Glæde maa være frigjort fra alle Illusioner om en sorgløs Tilværelse og for alle Spekulationer i letkøbte Gevinster. Den Tid, vi gaar i Møde, bliver ikke saadan, at vi har Ret til, eller Mulighed for, ved Udnyttelse af vore bevarede Resourcer at forsøge at skaffe os selv Fordele paa andres Bekostning. I Øjeblikket løber vi Risiko for at blive fuldstændig fremmede for det store Flektal af Europas Folk og blandt dem ogsaa vore nordiske Naboer. Det er i sig selv et stort Problem, hvorledes vi skal kunne bryde vor Isolering og blive i Stand til at forstaa og nærme os de Millioner af Europæere, som har gennemgaaet alle Krigens og Okkupationens Lidelser. For at naa dette kræves det, at vi uden Selvforherligelse eller Krav paa Taknemmelighed anvender al den opsparede Kraft, vi ikke uomgængeligt behøver til vort Behov til at lindre Nøden, og udjævne Mødsætningerne i det Europa, hvis Skæbne paa langt Siget ogsaa er vor. Dette er en svensk Opgave foran Freden, og den Opgave kræver Alvor og Samling."

Den 26.3.1945 udtalte Forsvarsminister Sköld blandt andet:

"..... Sverige vil forblive neutralt. ... Mån skal ikke tro, at den øjeblikkelige Kritik mod Sveriges Neutralitet ogsaa efter Krigen vil volde Landet større Vanskeligheder. Jo ydedygtigere det svenske Enhvervsliv er ved Krigens Afslutning, des større Gavn vil Verden kunne have af den. I hvert Fald kan det ikke gavne nogen, dersom Sverige i sidste Øjeblik, ved at indtræde i Krig, fra et Land, som kan yde Hjælp, bliver forvandlet til et Land, som be-

høver Hjælp udefra."

Selvom Krigen i Europa fandt sin Afslutning den 5. Maj 1945 fortsætter Krigen i det fjerne Østen, og Sverige fortsætter sin Neutralitetspolitik. I Stockholm findes stadig en japansk Legation med Kontakt til Tokio, og tilsyneladende er Byen Opsamlingssted for Nyheder om de allierede.

Danmark

DANSK POLITIK I DAG

Af det Arbejde, som Rigsdagen i Dagene efter Befrielsen har beskæftiget sig med, er der adskillige Punkter, som tiltrækker sig Offentlighedens Opmærksomhed af den ene eller anden Grund. Trods det forcerede Arbejde, som har været nødvendigt efter den 5. Maj, har Herr Oluf Petersen fra Retsstatspartiet kunnet beslaglægge adskillige Arbejdstimer af saavel sin egen som af de øvrige Rigsdagsmedlemmers Tid til et overordentlig voldsomt Angreb paa en af Modstandsbevægelsens Repræsentanter i Regeringen, Herr Arne Sørensen, idet han henviste til adskillige Udtalelser og Skrifter, som skulde stamme fra Herr Sørensen.

Det maa her erindres, at saavel Udtalelser som Skrifter saa Dagens Iys ind i den Krigens Udbrud i 1939.

Uden iøvrigt at kommentere en saadan Fremgangsmaade henleder vi Opmærksomheden paa en Erklæring fra Rigsdagens Samarbejdsudvalg, dateret 29. November 1941.

Denne Erklæring blev fremsat af Herr Oluf Petersen, og det hedder den:

"Foranlediget ved Rygter, udspreidt af ukyndige eller ondsindede Personer og af udenlandsk Radio, ønsker jeg at meddele Offentligheden, at den Pakt mod Kommunismen, som er indgaaet af Danmarks Udenrigsminister efter Bemyndigelse af H.M. Kongen paa Regeringens Ansvar og med Tilslutning af Rigsdagen ved Samarbejdsudvalget ikke indeholder andre Forpligtelser end dem, hvorom der gennem Regeringens Erklæring er givet fuld Besked, og at det fortsat er enhver dansksindet Borgers Pligt at følge Kongens Bud og udvise Ro og Orden.

Den der handler herimod formægter det nationale Sammenhold og handler ilde mod vort Fædreland."

Mon ikke Herr Oluf Petersen gjorde baade sig selv og sit Land en bedre Tjeneste ved at støtte Modstandsbevægelsen, selv om det først sker paa dette fremskredne Tidspunkt?

Fra de sidste Dages danske Presse bringer vi følgende to Overskrifter:

BETJENTEN, DER SKØD PAA UBEVÆBNET SOLDAT, FOR RETTEN.

- o o o -

POLITIETS PATRULJEVOGNE FORSYNES MED AUTOMATISKE VÅBEN.

Politiets Forholdsregler efter Urolighederne paa

Finsensvej.

"Nationaltidende" bringer i sin Udgave Mandag den 2. Juli en Artikel om de allierede Krigsfanger paa Endrupvej Skole. Vi gengiver et Uddrag af Artiklen:

Blandt 2.000 opskyllede Skæbner paa Endrupvej. Flygtninge af 22 Nationer har gjort et Babylon ud af Tyskernes røde Pragtbysning.

"Det er næsten som Babylon var opstaaet igen. Straks fra Tuborgvej begynder Billedet at tage sig fremmedartet ud, Mørkebrune Kroppe og blaasort Haar skimtes i Grasset indenfor Indhegningen. - Der tages Solbad og udenfor paa Vejen promenerer unge og gamle. Franske Brokker - polsk, russisk og italiensk summer om Ørene. Indenfor i den storstilede Aula pludrer og leger Smaabørn mellem Søjlerne. Koner passiarer og de to Balkoner rundt skinner man Geledder af Madrasser, Dyner, Tapper og Tøjbylter. - nogle Hundrede af Mændene har deres Sovepladser her. En Labyrint af lange Gange og et Virvar af Døre gænger de forskellige Nationers Repræsentanter. Hver Nation er i det mindste sorteret ud og anbragt for sig. Men de langt over 1000 polske Flygtninge dominerer.

- 11 -

De viser en egen Evne til at hygge sig med de fattige Rester af deres Ejendele. Et Sted paa en Trappeafsats er der lagt brogede Tapper og Klude over omvendte Kasser, stillet Familiefotografier op og anbragt Blomster fra Grønsværet. Paa Trappevæggen hænger et Helgenbillede og et Krucifix - en Dagligstue efter Omstændighederne. Her holder en lille Flok polske Kvinder til med de faa af deres Børn, som de reddede ud af Kaoset, da Tyskerne jog dem fra Hjem og Familie.

En gammel Kone fra Estland henligger i en Døs med Huden spændt over Knoglerne efter lang Tids Udhungring. Hun svarer kun med en Klynken, naar hun bliver spurgt om sin Skæbne.

Paa Italienernes Stue finder jeg en ung Polytekniker fra Calabrien. Han blev interneret, da han nægtede at gaa i tysk Krigstjeneste og blev siden fængslet - mod Folkeretten, men hvad?

Flygtningene iscenesætter selv Aftenunderholdning som et kærkomment Middel til at faa Tiden til at gaa, og det er noget af det, det kniber værst med. Timerne falder lange i denne rodløse Amfibietilværelse."

- o o o -

AUTORITETERNE OG DE TYSKE KVINDER OG BØRN.

I "Nationaltidendes" Rubrik "Læserne skriver" gengives i Uddrag et Indlæg af Oberstløjtnant O. C. Rosted-Løvgreen. Det hedder:

"Jeg har tilfældigvis atter faaet Indblik i Forhold vedrørende Flygtningene, og min Samvittighed kræver af mig, at jeg endnu engang henvender mig til Offentligheden. Det er ingen Kritik af nogen Institution eller Person. Det er intet Angreb."

Paa Baggrund af sit Arbejde i Besættelsesaarene foreslaar Oberstløjtnanten følgende, ikke til Privatpersoner men til Autoriteterne:

- 1) De smaa tyske Børn maa reddes fra Døden, bl. a. ved bedre Ernæring og Renlighed. Jeg har set Ligene blive baaret forbi, og paa min Forespørgsel blev der svaret mig: "Ja, de spæde Børn, og Børnene o. 1 a' 2 Aar venter vi vil dø alle her." Det maa ikke ske. Danmark kan ikke være bekendt, at det sker. Jeg kalder paa Bistand fra alle gode danske Kvinder, ogsaa fra dem, der har lidt ved Tyskernes Grusomheder. Vi er danske og vil vedblive at være danske.

- 12 -

- 2) Overalt maa der under Indkvarteringerne finde en Sondring Sted mellem Mænd og Kvinder, det er umoralsk som det er i Øjeblikket, og en Dansker rækker ikke Haanden til Umoraliteter.
- 3) Forplejningen er ufyldstgørende i flere Henseender. De mangler Salt, og Flygtningene sulter. Og fordi ublufardige Tyskere køber Luksusvarer for stjaalne Penge og danske Ledere ikkeenergisk skri-der ind, bør alle Flygtninge ikke lide derunder. Tyskerne er Modstandere, der betingelsesløst har overgivet sig, men vi bør handle over for disse, som det sømmer sig det for det danske Samfund.
- 4) Der maa gives Flygtningene nogen aandelig Næring, ellers bliver de sindssyge. Et Blad skrev den 18.ds.: "Tyskerne interesserer sig kun for Mad og Søvn." Saaledes tør kun Mennesker sig, som fuldstændig er slaaet til Jorden, men Danskerne er et Sportsfolk med Sportidealer. Er Modstanderen slaaet til Jorden rører vi ham ikke.
- 5) De maa have Senge og ikke ligge i Halm paa Gulvet.
- 6) De mangler Renlighed.

Naar vi maa beholde Flygtningene her en Tid endnu, fordi Engländerne, vore Befriere kræver det, saa har disse deres gyldige Grunde. Det maa vi bøje os for. Engländerne er gentlemen ogsaa overfor en slagen Fjende. En Henvendelse fra Autoriteterne til Engländerne vil sikkert bemyndige os til at give Flygtningene, hvad der er nødvendigt og forsvarligt. Og vore Frihedskampere er alle gode danske Mænd. Er der virkelig ikke indenfor Statskirken blot een Mand, som modigt vil træde op ved Siden af mig, og som dansk Mand vil være Vejleder af den offentlige Mening? Er der ikke blot een Mand paa Rigsdagen, der modigt vil fremføre, hvordan vi bør handle, og forlange en Endring af Forholdene? Da jeg saa Børneligene og de endnu ikke døde, kunde jeg ikke tænke paa andet end "De blev engang holdt over Daaben med de Ord: "Lad de smaa Børn komme til mig og formen dem det ikke."

Vi bør som Kristent Folk dæmpe Hadet og Hævn-gerrigheden i det mindste overfor Børnene og værgeløse Kvinder, og i Lighed med "Røde Kors" handle efter dettes Valgsprog: "I Krig og Fred Barmhjertighed". Vi vil nedkalde Forbandelsen over vort Folk. Vi er danske og vil vedblive at være danske og stræbe efter at handle i Overensstemmelse med den kristne Lære."

KOMMENTAR: Det var paa Mode i Løbet af 30'erne at slaa paa de nationale Strenge. I Danskhedens Navn forbød man Strejker, i Danskhedens Navn blev Folkestyret drevet længere og længere imod sin Tilintetgørelse. Krigen og Besættelsen og den Nødstilstand, som dermed opstod for store Dele af Befolkningen, gav nyt Liv i Nationalitetsbegreberne, og Størstedelen af Folket lærte, hvad dansk vil sige, og at Nationalfølelse er et dybt alvorligt Begreb og ikke blot en Floskel.

Det maa derfor overraske, at denne Indsender, som dog frem for nogen burde have haft Del i denne Undervisning saa absolut intet har lært. Endnu inden de i Kampen faldne Frihedskæmpere er blevet begravet, begynder han at tale om Hensyn-tagen til deres Mordere, for Oberstløjtnanten ved jo saa vel som nogen anden, at saa længe den tyske Værnemagt dominerede Gadebilledet, tydede de tyske Flygtninges Holdning absolut ikke paa Taknemmelighed. Adskillige Eksempler kan derimod nævnes paa det modsatte. De Frihedskæmpere, der bevogter Skolerne med de tyske Flygtninge, vil kunne berette utallige Eksempler, som Hr. Oberstløjtnanten kunde drage Lære af.

Det er imidlertid ikke denne Side af Sagen, som paakalder sig den største Opmærksomhed, Vi kan fuldstændig tilslutte os Indsenderens Anskuelser om Had og Hævnærrighed og fordømmer disse Egenskaber saa kraftigt som han selv. Imidlertid maa vi fastholde, at saa længe vore egne Børn ikke kan komme paa Landet til et, navnlig nu, haardt tiltrængt Ferieophold paa Grund af, at Feriekolonierne er optaget af Hitlerjugend-Drenge, og saa længe Madspørgsmaalet for Dele af den danske Befolkning er et alvorligt Problem, lige saa længe vil vi paa det kraftigste modsætte os, at de tyske Flygtninge modtager Begunstigelser.

Der er endnu en Side af denne Sag, som bør drages fram i Lyset. Hvorfor er der saa megen Blæst om de tyske Flygtningelejre, hvor Forholdene dog notorisk er til at udholde, medens ingen Røst har hævet sig til Fordel for en bedre Behandling af en helt anden Kategori af Flygtninge, nemlig dem fra de øvrige besatte Lande, der som Følge af aktiv Modstand mod Naziregimet blev revet bort fra Slægt og Vermer, Hus og Hjem og nu, som virkelig nødstedte, er taknemmelige for en Plads paa en Madras paa en Stenbalkon i Endrupvejens Skole

POLITIKERNES HJTEKOMST.

Den bekendte Historiker og Journalist, STEPHEN KING-HALL, har skrevet en Artikel i "THE OBSERVER" om, hvad der kunde være sket, hvis Englanderne var blevet okkuperet af Tyskerne i 1940.

Han beskriver Englands Befrielse paa følgende Maade:

I 1946 blev England invaderet af den umådelige amerikanske Armada, der allerede havde erobret Irland i 1945.

Hele Storbritannien blev hurtigt rensat for Nazister. CHAMBERLAIN-RÆGERINGEN vendte hjem fra OTTAWA. Det gamle Parlament traadte sammen for første Gang siden hin Dag i 1942, da HITLER havde siddet i Speakerens

Stol, og MR. JAMES MAXTON var blevet slådt ned efter et Forsøg paa at slaa Hovedet i Stykker paa "der FUHRER" med Hammeren.

Rundt omkring paa Bankene saa man de overlevende Repræsentanter for den engelske Modstandsbewægelse. ANEURIN HEAVAN, der stadig bar Mærker af Nazisternes Tortur - han var blevet fanget efter et mislykket Forsøg paa at redde CHURCHILL ud af Dødscellen i Brixton-Fængslet - var kommet til London direkte fra de wallisiske Bjerge.

Modstandsbevægelsens La Passionaria, MEGAN LLOYD GEORGE, sad Side om Side med den aldrende LORD WINTERTON, der i 3 Aar havde organiseret og ledet Modstandsbevægelsen i Londons Ruiner.

Efter en Tale af CHAMBERLAIN, der fremhævede Nødvendigheden af at opretholde Ro og Orden, saa Budgettet kunde balancere og Pundet stabiliseres, rejste LORD WINTERTON sig for at tale for Modstandsbevægelsen. Han blev hilset med vilde Tilraab, og en særlig begejstret Frihedskæmper paa Galleriet fyrede sin Revolver af mod Loftet.

Af WINTERTONS Tale citerer vi:

"CHAMBERLAIN har tilbragt de sidste 5 Aar i OTTAWA og WASHINGTON. Vi har ofte lyttet til hans Stemme i Radion. Det var sandelig en Stemme, der kom fra en anden Verden. Jeg tillader mig at konstatere, at Premierministeren er kommet lidt ud af Kontakt med den offentlige Mening." (Tumultagtige Tilraab og Skud fra Galleriet -)

"Vi maa betroe vort Lands Fremtid til nye Mænd, friske paa Sjæl og Krop."

Begivenhederne i Underhuset blev den næste Dag kommenteret i en Leder i "NEW YORK TIMES":

"De urolige Scener, der fandt Sted i Underhuset i Gaar, da Regeringen meddelte, at Modstandsbevægelsen vilde blive opløst og dens Ledere vilde blive udnævnt til Generaldirektør for Postvæsenet, er et tydeligt Eksempel paa, hvorledes selv det britiske parlamentariske Demokrati kan miste sin Realitetssans. Det amerikanske Demokrati vil bifalde den amerikanske Øverstkommanderendes Beslutning om at sende en Panserdivision til London for at opretholde Ro og Orden i Hovedstaden."

-ooo-

DAGENS DEBAT - 1. Aargang, Nr. 1

Udsendt af Frit Danmark's Lokalgruppe for København.

STRENGT FORTROLIGT!

Udkast til Betænkning.

I Forbindelse med Uddelingen af Kong Chr. d. X's Frihedsmedaille til Udlændinge og Danske i Udlandet blev Spørgsmaalet om Dekorering af Danske, der havde ydet en Indsats i Frihedskampen, enten med den nævnte Medaille eller et andet Erindrings tegn rejst.

Inden for Frihedsbevægelsens Samraad havde Spørgsmaalet ved tidligere Lejligheder været drøftet, uden at der dog forelæe nogen egentlig Beslutning, men den almindelige Mening havde været, at man ikke fra Frihedsbevægelsens Side ønskede nogen officiel Anerkendelse.

For imidlertid at faa Spørgsmaalet belyst og om muligt truffet en Beslutning om den Stilling, man offentligt burde indtage, saafremt Spørgsmaalet paany blev rejst, nedsattes et Udvalg bestaaende af Professor Chiswitz, Ministeren for særlige Anliggender, Per Federspiel og Redaktør Børge Houmann.

Paa Grundlag af de stedfundne Drøftelser kan Udvalget udtale følgende:

I Betragtning af den Modvind, der nogen Tid efter Besættelsen rejste sig mod Frihedsbevægelsen, er det højst sandsynligt, at et ikke ringe Antal af de, der er skuffet over Udviklingen, kunde føle en vis Tilfredsstillelse ved at modtage en officiel Paaskønnelse. En saadan Paaskønnelse er vist nok ydet i de fleste af de besatte eller krigsførende Lande, dog skal Forholdet i Norge være det, at Frihedskorset kun tildeles Udlændinge, men tillige gives post mortem til faldne Deltagere i Frihedskampen. For Danmarks Vedkommende er der allerede indstillet at give Medaillen for Deltagelse i Krigen i de allierede Styrker, men Udvalget skønner, at denne Skævhed, der herved kan opstaa, næppe bør være afgørende. Den største Vanskelighed, saafremt man gik ind for Tanken for at modtage en officiel Paaskønnelse i Form af en Medaille, Kors el. lign., vilde ligge i Afgrænsningen af den Kreds, der vilde være kvalificeret til Paaskønnelse.

Der er Enighed om, saafremt man gik ind for Tanken, at der kun burde være 1 Grad. Under Forsøg paa at overveje hvilke Kredse, man kunde opstille, er der Enig-

hed om, at man næppe vil kunne naa videre end opstille Krav om en Indsats, der har indebaaret personlig Risiko. Derimod vil man ikke opstille Krav om Tilhørsforhold til Besættelsestidens Grupper eller Organisationer, da det maa erkendes, at Modstandsarbejdet navnlig i de første Aar ikke var indgaaet i organisatoriske Former eller med faste Rammer. Som et andet Kriterium har man drøftet Muligheden af at kræve en Indsats af virkelig Betydning, men der er Enighed om, at Vurderingen her vilde støde paa uoverskuelige Vanskeligheder. Iøvrigt har man drøftet, om Indsatsen burde have været af længere Varighed, men dette Kriterium vil næppe kunne anvendes som nogen absolut Betingelse, derimod meget vel som en Vejledning, saaledes at man i hvert Fald borteliminere dem, der vel kan have løbet en vis Risiko, men først i Krigens ellersidste Tid.

Resultatet af disse Overvejelser maa da blive, at der som Betingelse kun burde fordres Indsats under personlig Risiko, hvilket naturligvis vilde bringe et meget betydeligt Antal i Betragtning.

Næste Spørgsmaal er herefter, hvorledes man vil kunne naa frem til at faa indstillet de rigtige Folk. Her vil naturligvis Organisationerne kunde bidrage i meget væsentlig Grad, men Arbejdet med at sortere og behandle Indstillingerne maa centraliseres og vil naturligvis kræve et overordentligt stort Arbejde. Indenfor Mulighedens Rammer vilde man næppe være i Stand til at efterprøve Indstillingerne, men nøjes med at konstatere Rægtigheden af Indstillingerne, hvilket f. Eks. kunde ske ved, at de indsamles lokalt og attesteres af den værende Byleder, Region o.s.v., men uanset, hvor grundigt man foretager Indstillingen, vil der komme en Række Uretfærdigheder frem, og man maa ikke være blind for, at denne Utilfredshed, dette kan skabe, vil kunne have langt større Vægt end Betydningen af den Rehabilitering af Frihedsbevægelsen, som Paaskønnelsen vilde kunne betyde.

De praktiske Vanskeligheder er i Dag muligvis mindre, end de vilde have været umiddelbart efter Kapitulationen. For det første vil man nu med nogenlunde Sikkerhed kunne frasortere alle, der vel havde deltaget i Frihedsbevægelsen, men hvis Forhold i Besættelsens første Tid maatte diskvalificere dem. Der-

næst maa man antage, at de forskelliges Indsats, der maaske i den første Tid kunde være blevet dramatiseret, efterhaanden er stillet i det rette Lys, men der er stadig et ikke ringe Antal, der i Besættelsens Tid kan have ydet en endog væsentlig Indsats, som, efter at Opgaven var løst, trak sig tilbage i Ubemærkethed og maaske vedblivende vil holde sig ubemærket, saaledes at det kun kan blive ved Tilfældigheder, at man finder frem til at yde dem den Paaskønnelse, de fortjener.

Ifølge Sagens Natur har Udvalget kun kunnet anstille sine egne Betragtninger og har været afskåret fra at indhente Oplysninger i videre Kredse. Vi mener derfor at kunne anbefale, at der fra Samraadet eller Frihedsbevægelsens Side i det hele ~~taget~~ ikke tages noget som helst Initiativ til Spørgsmålet, men at man paa den anden Side, saafremt et Forslag fra højeste Sted maatte fremkomme, ikke paa Forhaand stiller sig afvisende, men indskrænker sig til at paapege de uhyre Vanskeligheder ved at finde frem til en ubetinget retfærdig Paaskønnelsesform.

Indsendes til Frihedsbevægelsens Samraad
Borgergade 16, København K

hvorfra yderligere Blanketter kan rekvireres

HEADQUARTERS EUROPEAN THEATRE OF OPERATIONS MILITARY INTELLIGENCE SERVICE

Fortroligt

Spørgeskema for Danskere, som har hjulpet allieret Personel

(Man bedes bruge Blok-Bogstaver)

Dato.....

1. Efternavn Fornavn
2. Adresse Telefon Nr.
3. Adresse kendt af allieret Personel
4. Fødested og Fødselsdato Nationalitet
5. Militære Rang
6. Gift Antal Børn Børnenes Alder
7. Nærmeste Familie Alder
8. Af hvilken underjordisk Bevægelse er De Medlem?
9. Under hvilket Navn er De kendt af allieret Personel?
10. Enkeltheder vedrørende Hjælpen ydet allieret Personel (Arrestation, Dødsfald, etc. etc.)

11. Bemærkninger (udfyldes af en af Frihedsbevægelsens Instanser, Organisationer, Bykomiteer, Amt, Distrikt eller Region):

a. Bekræftelse af ovenstaaende Oplysninger

b. andre Bemærkninger

Vend!

13. Ønskes der Anerkendelse?

14. Hjulpet allieret Personel

Navn og Militær Nr.	U.S. A. R. A. F. etc.	Skudt ned		Modtaget af Navn og Adresse	Afleveret til Navn og Adresse
		Dato	Sted		

DR. TECHN. CHRISTEN OSTENFELD
Raadgivende Ingeniør, M. Ing. F. & F. R. I.

WILHELM JENSEN
Civilingeniør, M. Ing. F. & F. R. I.

CO/IS.

Personligt.

Herr Redaktør B. HOUMANN,
c/o Land & Folks Redaktion,
Sortedamsdosseringen 29,
N.

./.
Vedlagt tillader jeg mig at fremsende Genpart
af Brev af D.D. med Bilag til Minister, Dr. med.
MOGENS FOG.

Med venlig Hilsen

Deres

Hjalmar Brantings Plads 4.
Telf. Øbro 6048 - 6075.
København Ø.
POSTEIRO KONTO 62243

d. 6/6 1945.

Hr. Ostenfeld
 Telefon: 6875
 København C.

6/6 1945

CO/AN

Til Herr Minister, Dr. med. MOGENS FOG,
 Ministeriet for særlige Anliggender,
 Slotsholmsgade 6,
 K.

Vedr. Indsamlingen til Frihedsraadets eget arbejde.

./.

For en Ordens Skyld tillader jeg mig i vedlagte
 Bilag at fremkomme med en Opstilling over de indsamlede
 Beløb.

Som man maaske erindrer, blev det aftalt i April
 eller Maj 1944 ved et Møde i Raadet, at man gerne ønske-
 de indsamlet 3-400.000 Kr. Der blev herefter nedsat et
 lille Indsamlingsudvalg, bestaaende af Chefredaktør AAGE
 SCHUCH, Civilingeniør, Direktør C. G. THORBERG og Under-
 tegnede.

Indsamlingen blev isvrigt ordnet saaledes, at man
 saa vidt muligt skaffede sig Formidlere inden for de for-
 skellige Erhvervsgrene, saaledes at flest mulige erhverv
 fik Lejlighed til at bidrage til Formaalet.

I det forløbne Aar har der efter Frihedsraadets
 Ordre været udtrukket en hel Del Beløb, saaledes at der
 i Dag i Kassen resterer et Beløb paa Kr. 201.616.50, som
 saaledes stadig er til Raadets Disposition.

Ved Lejlighed udbeder jeg mig gerne Meddelelse om,
 hvad der skal gøres ved disse penge, som jeg foreløbig
 har opbevaret i en Bankbox.

Kopi af nærværende Brev er sendt til Medlemmerne af
 det nævnte Udvalg samt til Redaktør E. HOUZANN, der i Vin-
 teren 1944-45 havde med Raadets Penge at gøre.

Med venlig Hilsen

Ans

Lnr. Ostenfeld
 Halmor Brantings Plads 4
 Telefon: Oslo 6035
 København C.

Regnskab for Indsamling 1944 til Danmarks Frihedsraad.

Fra forskellige Industrier (v/Direktør C.G.THORBORG)	55.000 Kr.
Fra Ingeniører, der driver Entreprenørvirksomhed og fra enkelte Industrier (v/Civilingeniør EINAR THORSEN)	51.500 "
Fra Ingeniører, der driver Entreprenørvirksomhed og fra enkelte Industrier (v/Civilingeniør JØRGEN SAXILD)	52.000 "
Fra forskellige Handels- og Industrivirksomheder (v/ Grosserer cand. jur. POUL JACOBSEN)	48.000 "
Fra forskellige Forsikringsselskaber (v/Direktør cand.jur. TORP-PEDERSEN)	24.500 "
Fra forskellige raadgivende Ingeniører (v/ Civil- ingeniør MOGENS BALSLEV)	18.750 "
Fra forskellige Rederier (v/ Skibsreder KNUD LAURITZEN)	35.000 "
Fra industriel Side (Dette Beløb maa kun anvendes til humanitære For- maal)	50.000 "
Resten af Beløbet:	51.500 "
er indsamlet fra forskellige Enkeltvirksomheder ved direkte Indbetaling til Chefredaktør AAGE SCHOCH og Undertegnede.	
Indsamlingens samlede Resultat:	<u>386.250 Kr.</u>
Heraf er efter Raadets Ordre udbetalt:	<u>184.633,50 "</u>
Rest i Bankbox d. 31. Maj 1945:	<u>201.616,50 "</u>

6/6 1945.

MINISTER FRODE JAKOBSEN
Sekretariatet.

København, den 7. Juni 1945.

Fra P6F har Danmarks Frihedsraad modtaget følgende Telegram:

"P6F forsamlede til Afslutningsfest i Lodbergs Lokaler den 31/5 sender hermed Danmarks Frihedsraad en Hilsen som den faktiske danske Regering under Besættelsen. Frihedsraadet lagde sig i Spidsen i Kampen for Danmarks Befrielse saavel militært og politisk og vil føre Demokratiet og Friheden videre til den endelige Sejr i Frihedsraadets Aand, og vi beder Frihedsraadet hjælpe til med at rense ud i Danmark saavel til Bunds som til Tops. Med Hilsen.

P. 6 F."

Endvidere er der til Danmarks Frihedsraad indgaaet følgende Tak:

"I would like to express my most sincere thanks for the beautiful silver bowl which was sent to me in Stockholm by Denmark's Freedom Council. This will remain with me as a visible reminder of the many months of co-operation with the Freedom Council.

It has been a great experience and honour to work with the Freedom Council, which has for so many months lead Denmark's fight against the German forces of occupation.

I am deeply grateful for the friendship and kindness which has always been shown to me by members of Denmark's Freedom Council.

Ronald Turnbull (sign.)"

P.M.V.

G. L. H. H. H.

Hr. Forfatter Børge Houmann,
Land og Folk,
Sortedams Dosseringen 29,
-N-

Ved nogle orienterende Møder i København med Deltagelse fra hele Landet har man drøftet Modstandsbevægelsens fremtidige Forhold og er enedes om at indkalde til et Møde i Odense den 9. Juni, hvortil Regionerne skulde sende en fyldig Repræsentation fra baade den civile og den militære Modstandsbevægelse.

Diskussionsgrundlaget skulde være: Mulighederne for organisatorisk at føre Frihedsbevægelsens Tanker videre paa en Sammenslutning af Lokalkomiteer og Byledelser og med en eventuel Omdannelse af Frihedsraadet til et "Samarbejdsudvalg".

Dagordenen for Mødet skulde være

1. Modstandsbevægelsens Opgaver i Fremtiden og de dermed i Forbindelse staaende organisatoriske Former.
2. Hjemmeværn.
3. Demokratisering af Hæren.

I Overensstemmelse med denne Vedtagelse indbyder Frihedsraadet herved til en Konference i Odense Lørdag den 9. Juni Kl. 14 i Den ny Forsamlingsbygning med det Formaal at drøfte Modstandsbevægelsens Videreførelse. Regionsledelserne anmodes om at foretage en Udvalgelse af Delegerede, repræsenterende de 4 Organisationer indenfor Modstandsbevægelsen, saaledes at Antallet af Delegerede fra hver Region ikke overstiger 24, og saaledes at Halvdelen kommer fra de militære Grupper og Halvdelen fra Lokalkomiteerne, alt med en ligelig Repræsentation fra de 4 Organisationer, dog saaledes at der ved Udvælgelsen af de Delegerede ogsaa maa tages passende Hensyn til de Organisationer, der har haft med Vaabenmodtagelser at gøre, samt til saadanne Personer, som har udført et stort Arbejde, men som enten paa Grund af Arbejde i Udlandet eller af andre Grunde ikke direkte staar tilknyttet nogen Organisation.

Ogsaa Politiet og Danforce vil blive repræsenteret ved Konferencen, men ikke gennem Regionerne.

Det bemærkes, at samtlige Lokalkomiteer og Hovedledelserne for de 4 Organisationer herfra er underrettet direkte om foranstaaende.

Hver enkelt Deltager anmodes om at sørge for Befordring - herunder Fægebilletter - samt for Hotelplads, hvis saadan ønskes.

København, den 1. Juni 1945.

DANMARKS FRIHEDSRAAD.

MINISTER FRODE JAKOBSEN
Sekretariatet

Den 2 Juli 1945.

Hermed fremsendes et Eksempplar af
den Skrivelse, der er blevet Resultatet
af Odenseudvalgets Møder.

Denne Skrivelse er blevet tilsendt
samtlige Lokalkomiteer og Regioner samt
gennem disse til samtlige Byledelser.

Deres ærbødige

Uda Høimann

Hr. Forfatter Børge Houmann,
Sortedamsdosseringen 29,
N.

Paa det af Frihedsraadet indkaldte Møde i Odense den 9. Juni 1945 blev det overdraget nedenstaaende Udvalg at drøfte og - hvis fuld Enighed kunde opnaas - fastlægge, under hvilke Former Modstandsbevægelsen bør videreføres. Udgangspunktet for disse Drøftelser har været den Opfattelse, der vandt altovervejende Tilslutning paa Odense-Mødet, at den danske Frihedsbevægelse ikke ophører med at eksistere, fordi Kampen mod Tyskerne er forbi; at selv om de Opgaver, der har været stillet vore væbnede Grupper, i det væsentlige er løst eller vil være det i Løbet af kort Tid, saa bør Frihedsbevægelsen føres videre, for at ikke vort hidtidige Arbejde skal være gjort forgæves.

I Besættelsestiden var Maalet at gøre vort Land frit. Dette er sket ved Modstandsbevægelsens Indsats paa en saadan Maade, at vort Land har genvundet sin tabte Anseelse. Der høres nu Røster om, at Modstandsbevægelsen snart kan afvikles. Dette er en Forveksling af Modstandsgrupperne = de væbnede Grupper og Modstandsbevægelsen som Folkebevægelse. Modstandsgrupperne har været en særlig værdifuld Del af den danske Modstandsbevægelse, men netop kun en Del. Den danske Modstandsbevægelse er ikke paa 45.000 Mand, men omfatter Størstedelen af det danske Folk. Modstandsbevægelsen som Folkebevægelse - som Frihedsbevægelse - kan ikke være forbi. Maskinpistolernes Tid er omme. Det, det nu kommer an paa, er at videreføre det Sammenhold i Folket, som skabtes under Besættelsen og fandt sit mest storstilede Udtryk i Folkestrejkerne.

Udover at genoprette og bevare Landets Selvstændighed var og er det Frihedsbevægelsens Maal at genindføre, sikre og videreudvikle vort Demokrati. Vor Forfatning er først fuldt genoprettet, naar der overalt har fundet frie Valg Sted. Vort Demokrati er først sikret, naar Afstraffelsen af Landsforræderne og Udrensning af dem, der svigtede indenfor Administrationen og ellers paa ledende Poster, er gennemført. Folkets Indflydelse paa Landets Styre maa udvides bl.a. ved Indførelse af 21-Aars Valgretsalder, og Demokratiet maa betrygges ved fuld Beskæftigelse og ordentligt Udkomme til alle.

Indtil det første frie Rigsdagsvalg maa det være Frihedsbevægelsens Opgave at holde Folkestemningen bag Frihedsbevægelsens Krav vedlige:

- 1). Afstraffelse af Landforræderne
- 2). Udrensning af Tjenestemænd m.m., der svigtede
- 3). Erstatning til alle, der har lidt Tab paa Grund af national Indsats
- 4). Demokratisering af Hæren, saa den bliver et sandt Udtryk for det danske Folk
- 5). Deltagelse i den nye Verdensorganisation til Fredens Bevarelse med alle de deraf følgende Forpligtelser.
- 6). En positiv Forsvarspolitik bl.a. ved Oprettelsen af et Hjemmeværn som en naturlig Videreførelse af Modstandsbevægelsen.

Ved Valget maa Frihedsbevægelsen gøre en Indsats, for at ogsaa Rigsdagen bliver et Udtryk for det danske Folks Samling om Frihedsbevægelsen under og efter Besættelsen.

For at kunne gennemføre dette Modstandsbevægelsens fælles Program er en Koordinering af alle Modstandsbevægelsens Kræfter nødvendig. Stærke Kræfter vil vende sig imod os. Kun i enigt Sammenhold vil det være os muligt at gennemføre den Fornyelse af vor Folkekraft, Frihedsbevægelsens Program betyder. Inden for det Udvalg, der blev nedsat i Odense, er der fuld Enighed om, at det Samarbejde, der under Besættelsen manifesterede sig i Frihedsraadet, nu bør fortsætte under følgende Former:

Som Udtryk for Kontakt og Samarbejde mellem de Organisationer og Kredse, der aktivt har støttet Frihedsbevægelsen, dannes i Byer, og i særlige Tilfælde i Landdistrikter, Bykomiteer.

Bykomiteen består normalt af fra 5-8 Medlemmer, og - hvor man finder det praktisk - op til 12 Medlemmer.

Medlemmerne skal repræsentere de Organisationer og Kredse, der har øvet en aktiv Indsats i Kampen for Danmarks Frihed. Hvor de 4 illegale Modstandsorganisationer (Frit Danmark, Ringen, Dansk Samling og Danmarks kommunistiske Parti) har en effektiv Organisation, skal disse 4 og desuden overalt de militære Modstandsstyrker være repræsenteret.

Valget til Bykomiteen foregaar ved, at den eksisterende Lokalkomite træder sammen med den militære Byledelse og vælger Medlemmerne. Før Valget skal Lokalkomiteen og Byledeisen orientere sig om de forskellige Modstandsgruppers og Organisationers Ønsker, saaledes at alle berettede Interesser kan blive repræsenteret i Komiteen. Ved Vakancer supplerer Bykomiteen sig selv efter de samme Retningslinier.

Under Bykomiteerne hører normalt de tilstødende Landdistrikter, idet Afgrænsningen mellem Omraaderne foretages ved Forhandling mellem de interesserede Bykomiteer og Landdistrikter.

Repræsentanter for Bykomiteerne træder sammen i en Kongres, der indkaldes af Frihedsbevægelsens Samraad mindst een Gang aarlig.

Hver Komite sender til Kongressen 2, 3 eller 4 Repræsentanter efter Byens Størrelse. Samraadet bestemmer, hvor mange Repræsentanter hver By skal sende. I Tvivlstilfælde afgør Kongressen Repræsentationens Størrelse. Hvert af de københavnske Afsnit repræsenteres svarende til en By af samme Størrelse.

Til Afløsning af Frihedsraadet dannes et Frihedsbevægelsens Samraad. Dette dannes i første Omgang af 10 Medlemmer fra Frihedsraadet,

suppleret med 9 Medlemmer, fortrinsvis fra Provinsen. Deres Valg skal godkendes af første ordinære Kongres.

Til Frihedsbevægelsens Samraad knyttes et Sekretariat, der bl.a. har til Opgave at sikre en intim Kontakt mellem de forskellige Bykomiteer.

Til Frihedsbevægelsens Samraad er foreslaaet:

fra Frihedsraadet:

Professor Ole Chievitz
Minister Mogens Fog
Civilingeniør Erling Foss
Professor Erik Husfeldt
Minister Frode Jacobsen
Trafikminister Alfred Jensen
Udenrigsminister Christmas Møller
Chefredaktør Aage Schoch
Kirkeminister Arne Sørensen
Biskop Øllgaard

desuden:

Kaptajn Højland Christensen
Arbejdsmand Kaj Ibsen
Boghandler Aa. Johansen
Godsejer Th. Juncker
Amtsløge Lauritzen, Haderslev
Repræsentant Anker Olesen
Prokurist V. Villadsen
Arbejdsmand Svend Wagner

København, den 30. Juni 1945.

"Odense-Udvalget"

MINISTER FRODE JAKOBSEN

Den 3. Juli 1945

Kære Houmann.

Hermed følger en Redegørelse
for Interneringsforholdene.

Med venlig Hilsen

Redaktør Børge Houmann,
"Land og Folk"
Sortedamsdosseringen 29.

De 'interneringer og Arrestationer, der har fundet Sted efter Befrielsen, er Resultatet af et Arbejde, der blev paabegyndt af Danmarks Frihedsraad Sommeren 1944. Paa det Tidspunkt nedsatte Frihedsraadet et Arrestationsudvalg bestaaende af en Repræsentant for Frihedsraadet som Formand: Frode Jacobsen, en ledende Politimand: Politiinspektør (nuværende Politikommandør) Holten, en Jurist: Landsretssagfører (nuværende Statsadvokat) Carl Madsen og en Repræsentant for Københavnsledelsen: oprindelig Vognmand Kørup, efter dennes Arrestation Prokurist, cand.polit. V.Villadsen.

Man var inden for Frihedsraadet allerede paa det Tidspunkt klar over, at hvis man vilde undgaa, at Landets Befrielse skulde tilsmudsas af en Bølge af Lynchjustits og Mishandlinger over for Schalburgfolk, Stikkere, Værnemagere og andre, der var gaaet Tyskernes Arinde under Besættelsen - saa maatte der fra Modstandsbevægelsens Side slaas til kraftigt og haardt over for disse Grupper. Formaalene med Interneringerne var: 1) at beskytte den kæmpende Front (som man da maatte regne med) mod at blive faldet i Ryggen, og 2) saavidt det stod i vor Magt at forhindre enhver Form for Lynchjustits.

Det af Frihedsraadet nedsatte Udvalg havde to Opgaver: 1) at bestemme, hvem der skulde interneres, 2) at planlægge selve Interneringerne.

I. Med Hensyn til det første Punkt blev Resultatet, at følgende 5 Kategorier i første Omgang skulde interneres:

- 1) alle, der direkte var gaaet i tysk Tjeneste inden for Korpsene som Marinevægtene o.s.v.
- 2) alle, der havde optraadt som Stikkere uden at være i tysk Tjeneste.
- 3) alle Medlemmer af D.N.S.A.P. og Vilfred Pedersens Parti eller lignende Organisationer.
- 4) tyske Krigsforbrydere,
- 5) Folk, som man, uden at de kunde henføres til nogen af de 4 ovennævnte Kategorier, havde alvorlig Grund til at vente uløst for Selvtægt fra Befolkningens Side.

Med Hensyn til Punkt 3) skal det bemærkes, at Medlemskab af det nazistiske Parti heller ikke efter Frihedsraadets Opfattelse skulde gøres strafbart, men at man regnede med, at Sandsynligheden for, at Medlemmerne af det

- 2 -

nazistiske Parti havde gjort noget strafbart, var saa stor, at en Undersøgelse af den enkeltes Forhold vilde være nødvendig.

Over Personer af disse 5 Kategorier lod Arrestationsudvalget udarbejde et Kartotek, baseret paa alt det Materiale, der kunde fremskaffes, lige fra originale nazistiske Korpskartoteker til en systematisk Gennemgang af "Fædrelandet", "Nationalsocialisten" o.s.v.

Kartotekiseringen ledes af Professor Carsten Høeg, der i overordentlig høj Grad fandt sagkyndig Bistand hos Politifolk, først og fremmest ved Samarbejde med Kriminalassistent H.C.Andersen. Fra Foraaret 1945 har Professor Høeg og Kriminalassistent H.C.Andersen selv fungeret som Medlemmer af Frihedsraadets Arrestationsudvalg. Et uhyre stort Arbejde er her ved Kartotekiseringen ydet under farlige og yderst vanskelige Forhold. Kartoteket rummede ved Befrielsen efter at have modtaget et mindre Supplement fra Sverige ikke mindre end 40.000 Navne. Dette betyder ikke, at man fra Arrestationsudvalgets Side tænkte sig at foretage saa mange Arrestationer, men at et saadant Antal Navne var til Undersøgelse. Først naar der blev summeret tilstrækkeligt op om en Person, fik hans Kort det Mærke, som betød Arrestation.

II. Med Hensyn til det andet Punkt var det Hensigten, at det skulde foregaa paa saa formelt korrekt en Maade som muligt. Parolen var derfor, at Politiet - der ikke vilde være stærkt nok til selv at foretage Arrestationerne - saavidt det overhovedet var muligt skulde deltage ved alle Arrestationer, saaledes at en Modstandsgruppe skulde operere under Ledelse af en Politimand. Af den Grund - og ogsaa med Henblik paa Modstandskampen - var man fra Frihederaadets Side straks efter 19.September 1944 interesseret i Opbygningen af det illegale Politi som een samlet slagkraftig Styrke, der især kunde være til Tjeneste ved Interneringerne. Man forbød derfor endog Modstandsorganisationerne at optage enkelte Politifolk spredt i Grupperne.

Det var da Planen, straks naar der var Mulighed for det, at iværksætte Interneringerne - dog saaledes, at Kamphandlinger altid skulde gaa forud for Arrestationsopgaver. Kun ved at slaa til øjeblikkelig vilde det være muligt at forhindre Selvtægt, hvad der hele Tiden stod som et Hovedmotiv. Ogsaa Interneringsstederne blev forberedt af Modstandsbevægelsen. Dette kunde dog kun ske meget groft og forrykkedes ved Invasionen af Flygtninge i sidste Øjeblik. Man var fra første Færd klar over, at en Del formelle Selvovertredelser var en Nødvendighed: for det første at andre end Politi kunde komme

- 3 -

til at virke, for det andet at Grundlovens Bestemmelse om Forhør inden for 24 Timer ikke kunde overholdes. Disse Overtrædelser var uomgængelige paa Grund af det store Antal, der skulde interneres og paa Grund af Politiets mangelfulde Organisation.

Interneringsplanerne blev drøftet ogsaa i Forhandling med Repræsentanter for de politiske Partier, og efter at der var blevet Enighed om Regeringens Sammensætning, bragtes Spørgsmaalet igen frem i den Form, at det fra Statsministerens Side blev fastslaaet, at Regeringen ikke de jure kunde anerkende den grundlovsstridige Fremgangsmaade. Regeringen som saadan og dermed Justitsministeriet kunde ikke paatage sig Ansvarét, men vilde de facto anerkende Fremgangsmaaden - som man indsaa var en Nødvendighed - paa den Maade, at det hele skete paa Frihedsbevægelsens Ansvar.

Natten mellem 4. og 5. Maj gav undertegnede paa Frihedsraadets Vegne Ordre til at gaa i Gang med Interneringerne for at forhindre, at Folk tog sig selv til Rette. Fra Frihedsbevægelsens Side gik man hele Landet over hurtigt og kraftigt til Værks, og man opnaaede herved endnu mere, end vi paa Forhaand havde turdet love, idet ikke et eneste Tilfælde af Lynchjustits kendes. At der er sket Overgreb i de Dage, kan dog ikke betvivles; man maa her erindre Stemningen, og at de Folk, der var i Aktion, for en stor Dels Vedkommende selv havde været i Fængsel, udsat for tysk Tortur, o.s.v., ofte paa de Folks Foranledning, som de hentede, eller de havde Gruppekammerater, Brødre o.s.v., som var dræbt af de samme Folk. Der er snarere Grund til at beundre, at Frihedskæmperne viste saa stor Disciplin, at der ikke har været flere og alvorligere Tilfælde af Overgreb.

Frihedsbevægelsen var hele Tiden indstillet paa, at alt saa hurtigt som muligt skulde gaa over i de normale Baner, men før Forholdene var mere afklarede, vilde det være uheldigt at skifte Kommandoforhold. Allerede d. 7. Maj kunde Frihedsraadets Kommandoudvalg træde tilbage og overlade den militære Kommando til General Gørtz, men det var ikke samtidigt muligt at overlade Politimyndigheden til Politiet, fordi Politiet endnu ikke var tilstrækkeligt udbygget og organiseret; Interneringen kunde ikke standses, uden at Formaalet: at undgaa Lynchjustits vilde mislykkes; Politiet kunde paa den anden Side ikke paatage sig at internere uden at overholde Grundlovens Bestemmelse om Fremstilling for en Dommer i Løbet af 24 Timer.

- 4 -

Frihedsraadets Arrestationsudvalg maatte derfor endnu en Tid have Ledelsen af Interneringerne Landet over; dette præciseredes ved Udsendelser til Regionsscheferne og Frihedsraadets Lokalkomiteer den 11. og 13. Maj. (Bilag A og B) Først den 13. Maj var Politiet saa vidt etableret, at man kunde fastslaa, at Ansaret fra den Dato overgik til Politiet. Da Arrestationerne stadig foregik under Frihedskæmpernes Medvirken, var Forholdet alt-saa næsten byttet om, idet Arrestationerne før den Tid fandt Sted under Frihedsbevægelsens Ansvar, men med Politiets Medvirken.

Efter den 13. Maj har Frihedskæmperne - paa Linie med alle andre Borgere - alene haft Beføjelse til at anholde, hvor "Øjemedet" - som Retsloven siger - ellers vilde forspildes, og der ingen Tvivl er om Forbrydelsen og Identiteten. Ogsaa uden for disse Tilfælde har Frihedskæmpere enkelte Steder foretaget Anholdelser m.v. paa egen Haand; dette har været uneføjet og er som saadant paa det skarpeste blevet paataalt og disciplinært straffet af de respektive Ledelser.

Et Forhold, der forklarer, men naturligvis ikke undskylder Frihedskæmpernes Disciplinbrud i disse Tilfælde, er, at Politiet mange Steder ikke havde tilstrækkeligt Mandskab til at videreføre Arrestationerne i et tilfredsstillende Tempo; enkelte Steder havde man Indtryk af, at det ogsaa skortede paa god Vilje hos Politimyndighederne. Dette var dog Undtagelser; stort set var og er Samarbejdet med Politiet godt, takket være navnlig de Politifolk, der allerede inden Kapitulationen gjorde et fortrinligt Arbejde inden for den aktive Frihedsbevægelse, og som fik Lov til at gøre Tjeneste hos os efter 13. Maj.

Medens alle Arrestationer efter den 13. Maj er sket paa Justitsministerens Ansvar, - bortset fra dem, der er foretaget af de Allierede uden Ansvar for nogen dansk Myndighed - er Interneringen af de Personer, der var sat fast før denne Dato, opretholdt paa mit Ansvar. Forholdet var det, at da Politiet maa overholde Grundlovens Bestemmelse om Fremstilling for Dommer inden 24 Timer, havde man Valget mellem 1) at lade de internerede løbe igen, hvad der var en Umulighed, 2) at lade Politiet foretage Grundlovsbrud, eller 3) at lade Modstandsbevægelsen beholde de internerede som en Art Krigsfanger, indtil Politi og Domstole var parate til at overtage dem. (Udtrykket "Krigsfanger" maa dog ikke tages for bogstaveligt, idet heller ikke dette dækker Begrebet; man maa siges at staa over for en i vor hidtidige Retsorden uforudset, af Krigsforholdene nødvendiggjort Sikringsforanstaltning).

- 5 -

I sin - tidligere nævnte - Udsendelse af 13. Maj til Regionsscheferne og Lokalkomiteerne udtalte Frihedsraadets Arrestationsudvalg om dette Forhold bl.a. følgende:

"Modstandsbevægelsen har fortsat Ansvaret for den videre Behandling af de Personer, der er anholdt gennem Modstandsbevægelsens Organer inden Politiets Genindtræden i dets Funktioner.

Hvad angaar Bevogtningen, bør dette Samarbejde, der formentlig er etableret overalt mellem Modstandsbevægelsen og Fængselsmyndighederne, fortsætte indtil videre, saaledes at Modstandsbevægelsen bærer Ansvaret, men benytter sig af Fængselsvæsenets Bygninger og de kompetente Myndigheders Assistance.

Ved den fortsatte Bedømmelse af de allerede interneredes Forhold vil det ligeledes være en Fordel, om Modstandsbevægelsen vil kunne vedblive at udøve denne Virksomhed gennem kompetente Jurister og Politimænd, der, som tilhører Modstandsbevægelsen, hidtil har udført Arbejdet, og gennem Cirkulære fra Rigspolitichefen er der truffet Foranstaltninger til, at en Del af Politiets Personale fortsat vil kunne gøre Tjeneste direkte, idet det saa at sige bliver udlaant til Modstandsbevægelsen. Imidlertid vil det sikkert flere Steder være nødvendigt at opnaa yderligere sagkyndig Assistance for at opnaa en hurtig Afvikling af Forholdet".

Fra Frihedsbevægelsens Side var man saaledes fra første Færd klar over, at det gjaldt om saa snart som overhovedet muligt at vende tilbage til normale Tilstande. For saa hurtigt som muligt at reducere Antallet af internerede valgte man den Fremgangsmaade, at Politiet først og fremmest fik overleveret de grovere Tilfælde, som hurtigt kunde konstateres at ville holde for et Grundlovsforhør, ogsaa efter de gamle Straffelovsbestemmelser (den nye Straffelov var paa det Tidspunkt endnu ikke vedtaget), samtidig med at man reducerede fra den modsatte Ende ved, at de tvivlsomme Tilfælde blev undersøgt saa hurtigt som muligt af Jurister indenfor Modstandsbevægelsen, og - hvis det ikke var nødvendigt fortsat at holde dem internerede - løsladt. (Vi ansaa det for en Fordel, at Modstandsbevægelsen selv løslod de Folk, der skulde løslades; hvis Politiet skulde løslade Modstandsbevægelsens Fanger, kunde det dels bevirke, at Politiet blev beskyldt for at tage for lempeligt paa det, dels at Modstandsbevægelsen blev anset for at have taget flere end nødvendigt.) Mellemkategorien var altsaa den Del, der sidst kommer til Behandling. Men ogsaa denne flyder i en jævn Strøm over til

- 6 -

Politiet, idet Farten er bestemt af Politiets og Domstolenes Kapacitet. Paa denne Maade er Antallet af de internerede, som Tallene viser, efterhaanden blevet stærkt reduceret. Hvilket stort Arbejde det drejer sig om, og hvor overbebyrdet Politiet og Modstandsbevægelsens Jurister derfor har været, faar man et Begerb om ved selve Tallene:

Oversigt pr. 25/6-45 over Antallet af internerede og fængslede Personer.

	Storkbhvn.	øvrige Land	hele Landet
Internerede af Modstandsbevægelsen i Tiden 4/5 - 13/5 1945	7.585	14.174	21.759
heraf løsladt af Modstandsbev. inden 13/5-45	2.794	4.056	6.850
Internerede under Modst.bev.pr. 13/5	4.791	10.118	14.909
Løsladte af Modst.bev. efter 13/5	846	3.087	3.933
Af M.bev. overgivet til Politiet eft. 13/5	1.152	4.894	6.046
Tilbage under M.bev.s Internering pr. Dato	2.793	2.137	4.930
Af de fra M.bev. til Politiet efter 13/5 overgivne Fanger er løsladt fængslet	6 1.146	859 3.958	865 5.104
Anholdt af Politiet siden 13/5	3.701	4.638	8.339
heraf er løsladt:	1.320	1.492	2.812
fængslet:	2.381	2.999	5.380
og endnu under Undersøgelse:	0	147	147
Ialt sat fast efter Kapitulationen: internerede af M.bev. + anholdt af Politiet	11.286	18.812	30.098
senere løsladt af M.bev. eller Politiet	4.966	9.494	14.460
Ialt tilbage som internerede, anholdte eller fængslede	6.320	9.318	15.638

Som man ser, er næsten 50 % af de Folk, der er sat fast, senere løsladt. Begribeligvis er dette ikke Udtryk for, at man har taget Fejl i Halvdelen af Tilfældene. De løsladte er nemlig hovedsagelig Partimedlemmer, hvis Forhold der var god Grund til at undersøge, og som det i Tilfælde af Kamp-handlinger (hvad alt var indstillet paa, saaledes at en Omstilling i sidste Øjeblik var en Umulighed) var en Nødvendighed at arrestere, samt Værnemagere, Feltmadrasser o.s.v., som ogsaa i høj Grad selv ved deres Forhold under Besættelsen har givet Anledning til en nærmere Afhøring og Undersøgelse.

Det vil ikke kunde bestrides, at der har været virkelig helt uskyldige Folk, som har siddet interneret (f. Eks. Tilfælde af Navneforveksling), men der er ingen Tvivl om, at det drejer sig om meget faa. Jeg vil formode ca. 1%.

- 7 -

Det store Flertal af de internerede, som man har ladet gaa, er blakkede Folk. Hovedindtrykket er, at de helt gode Folk, der er blevet taget ved en Fejltagelse, ofte har forstaaet, at det ikke kunde være anderledes, og at de Folk, som voldsomt raaber op om deres Uskyld, tit netop er de blakkede.

Der er rejst en Del Kritik af de Forhold, hvorunder de internerede er anbragt. Det er rigtigt, at de ikke er tilfredsstillende og især ikke har været det. Hovedgrunden ligger i Forhold, som Modstandsbevægelsen ikke er Herre over, men har gjort alt for at afbøde, Pladsforhold, Mangel paa Senge, Tæpper o.s.v. Fængslerne var ikke beregnet paa en saadan Masseinvasion. Fra Modstandsbevægelsens Side har man gjort alt, hvad der stod i vor Magt for at faa mere Plads, flere Tæpper o.s.v., men har ikke kunnet opnaa det. De tyske Flygtninge optager Lejre o.s.v., som ellers vilde have været velegnede. Vi har fra vor Side søgt at skaffe de internerede saa taalelige Vilkaar som muligt, og enhver primitiv Gengældelsestrang har ligget Ledelsen fjernt, kun har vi været nødt til at sikre os de paagældende Personer.

En stor Del af Kritiken fremkommer, fordi man sammenligner de interneredes Forhold med almindelig dansk Varetægtsarrest. Som bekendt har en dansk Varetægtsfange Krav paa Enecelle, paa Beskæftigelse, Læsning o.m.a. samt inden for visse Grænser Adgang til Ekstramøblering, Ekstraforplejning og endelig ukontrolleret Samkvem med sin Forsvarer. De internerede er imidlertid ikke Varetægtsfanger og kan ikke blive behandlet som saadanne, allerede de utilstrækkelige Pladsforhold, det uuddannede Bevogtningsmandskab og det faatallige Fængselspersonale er til Hinder herfor. Naar de internerede efter at have været i Grundlovsforhør overgaar til at blive Varetægtsfanger, skal de samtidig - selv hvor de vender tilbage til samme Fængselsbygning - principielt overgaa til Behandling efter Fængselsvæsenets almindelige Regulator for Varetægtsfanger. Arrestinspektørerne er af Justitsministeriet instrueret herom (Bilag C), men med Tilføjelse om, at det udover de Begrænsninger, der efter Politiets og Rettens Afgørelse følger af Fængslingens Æjemed, f. Eks. i Henseende til Adgangen til Besøg og Brevveksling, vil kunne være nødvendigt at foretage væsentlige Indskrænkninger af Hensyn til Fængselsordenen og Pladsforholdene.

Jeg skal i denne Forbindelse eksempelvis anføre, at Ledelsen af Københavns Fængsler ikke tillader, at de fra Internering til Varetægt overførte Fanger faar Ekstraforplejning, der gives dem ikke Beskæftigelse, og de faar kun udleveret ganske enkelte personlige Brugsgenstande.

- 8 -

Da der blandt de internerede er adskillige farlige Forbrydere - som jo ikke bliver mindre farlige, fordi de passerer et Grundlovsforhør - og da det almindelige Fængselspersonale hverken med Hensyn til Antal eller Bevægning er i Stand til paa egen Haand at klare en effektiv, bevæbnet Bevogtning af et større Antal af den Slags Varetægtsfanger, har Modstandsbevægelsens væbnede Styrker flere Steder - saaledes i København - maattet paatage sig Bevogtningsopgaver over for store, og stadigt voksende, Kontingenter af Fanger, som Modstandsbevægelsen ikke længere har Ansvaret for.

Lokaliteterne. I første Række er selvsagt Arresthusene anvendt. Dernæst Arbejds- og Forsørgelsesanstalter og Skoler; enkelte Steder har man kunnet etablere særlige Interneringslejre, saaledes Faarhuslejren (tidligere Frøslev), en Afdeling af Horserødlejren, Ungdomslejren i Almindingen, Statens Fangelejr ved Nyborg o.s.v. I Provinsen har man i enkelte Tilfælde maattet tage Hoteller i Brug til de internerede. Flertallet har Senge eller Køjer og næsten alle har Madrasser; kun enkelte Steder (f.Eks. Henriksholms Skole, Kbhvn., Horserødlejren og Sønderborg Slot) maa man paa Grund af Materialemangel endnu lade en Del af Fangerne ligge i Halm. Toiletforholdene er paa en Del af de improviserede Interneringssteder ikke saa gode, som det kunde ønskes, men der bliver gjort, hvad der kan gøres, for at afhjælpe Manglerne. Jeg kan indskyde, at f.Eks. paa Sundholm - et af de mest kritiserede Steder - er Bevogtningsmandskabet af Frihedskæmpere saavel med Hensyn til Sengeplads som Toiletforhold ringere stillet end de internerede.

Forplejningen. Der gives gennemgaaende de internerede enten almindelig Fængselskost, tilberedt og serveret ved Fængselsvæsenets Foranstaltning, el. Folkekøkkenmad ved Assistance fra D.K.B.

Sundhedstilstand, Lægetilsyn. Overfyldningen af Lokaliteterne rummer selvsagt en betydelig Smittefare. Det har man været opmærksom paa fra Begyndelsen, og der er sørget for regelmæssigt Lægetilsyn med Interneringsstederne, som Hovedregel ved enten Fængselslæger eller andre Embedslæger. (I Faarhuslejren, der for Tiden har ca. 3.000 Fanger, hvoraf 2.175 er internerede, behandles de internerede af 3 internerede Læger; desuden er der en dansk tilsynsførende Læge, der kommer 2 Gange ugentlig, samt naar han tilkaldes). Efter Aftale med Justitsministeren er Overlægen ved Københavns Fængsler anmodet om at foretage en Undersøgelse af de hygiejniske Forhold i Modstandsbevægelsens Interneringsafdelinger i København og derefter fremkomme med Forslag angaaende de Foranstaltninger, som maatte være paakrævet.

- 9 -

Med Hensyn til det øvrige Land har Overlæge, Professor Chievitz indvilliget i paa mine Vegne at føre Tilsyn med de interneredes hygiejniske Forhold.

Behandlingen. Man bestræber sig i det hele for at gøre Behandlingen korrekt og værdig; de af Modstandsbevægelsens Folk, der har Ledelsen af de enkelte Interneringssteder, har som Hovedregel Forstaaelsen af, at det er et Prestigespørgsmaal for Modstandsbevægelsen, at der ikke sker Overgreb, og man har fra første Færd kraftigt fastslaaet, at saadanne vilde faa alvorlige Følger. Det har dog - især i de første Dage - ikke kunnet undgaas, at der har været Udskejelser; nogle Fanger har faaet Prygl, og enkelte er blevet mishandlet. For en nøgtern Betragtning er dog det mest overraskende, at Disciplinen kun har svigtet i yderst faa Tilfælde. I København har man saaledes konstateret Overgreb af denne Art i 8 Tilfælde. Disse 8 Mænd er omgaaende udstødt af Modstandsbevægelsen og deres Sager overgivet til politimæssig Forfølgning; Sagerne er endnu ikke afsluttede. Der er Grund til i denne Forbindelse at fremhæve, at saavel de kvindelige som de mandlige hyppigt optræder overordentlig provokerende over for Bevogtningsmandskabet; og Provokationen bliver ikke mindre, naar Fangerne erfarer, at Vogterne ofte ganske unge Mennesker - bestræber sig for at overholde de meget snævre Grænser, der er sat for deres Magtanvendelse.

Andre Forhold. Som Hovedregel tillades kun Besøg i særlige vigtige Forretningsager, og der gives ikke de internerede Adgang til Samtale med Sagfører om Interneringsgrundlaget. Derimod gives der Adgang til at skrive og modtage Breve med bestemte Mellemlum; de maa ikke være lange, da de skal censureres. Der maa modtages Pakker med almindelige Beklædningsgenstande og enkelte personlige Brugsgenstande; Tobak kun i begrænset Omfang og ikke Ekstraforplejning.

For ved Selvsyn at sætte mig ind i de interneredes Forhold har jeg aflagt nogle Besøg paa Interneringsanstalterne og mener at have talt med ca. 1.000 Fanger. Det mest forbavsende ved at møde dem var Konstateringen af, at de ikke paa nogen Maade virkede forkuede, men at Humøret var forbavsende godt, at de var næsten frimodige. Jeg har ogsaa skaffet mig Lejlighed til at tale med dem alene, saa de helt frit skulde kunne udtale sig. De Spørgsmaal, jeg især har drøftet med dem, var Forplejningen, om de frøs, Pladsforhold og Mishandling.

Med Hensyn til Forplejningen var der i Almindelighed ingen, der syntes, at der var Grund til Klage. Nogle - især Kvinder - syntes, den kunde

- 10 -

være mere lækker (det var normal Folkekøkkenmad og den samme, som Frihedskæmperne fik). Enkelte, især unge Mænd, hævdede, at de kunde spise mere, og jeg har givet Besked om, at de maa have, hvad de kan spise.

Med Hensyn til, om de frøs, blev der sagt, at det havde knebet en Del i de første Dage i Begyndelsen af Maj, men der syntes stort set ikke at være nogen berettiget Grund til Klage nu. Mest Grund til Klage fandt jeg selv der var med Hensyn til Pladsforholdene, men der viste det sig overalt, hvor jeg drøftede det Problem, at de helst vilde sidde mange sammen. Kun i større Sale med særlig mange vilde man anse det for en Fordel, om Tallet blev reduceret. Med Hensyn til Mishandling blev der overalt smilende sagt Nej, dog med en enkelt Undtagelse, en Mand, der sagde, at han rigtignok ikke selv havde faaet Prygl, men havde været Vidne til, at en anden havde faaet det.

Paa Spørgsmaalet, om der var noget at klage over, blev der i Almindelighed svaret Nej. De havde det ikke daarligt, men ventede naturligvis spændt paa en Afgørelse.

Man er tilbøjelig til nu at glemme, at store Dele af Befolkningen før Kapitulationen alvorligt tvivlede paa, om vi kunde undgaa en Bølge af Mord, Lynchning og anden Selvjustits, naar det Tryk og den Terror ophørte, som Tyskerne og deres Hjælpere lagde over os. Vi undgik at faa Landets Befrielse skæmmet af en saadan uværdig Periode. Vi undgik det, fordi Interneringerne blev iværksat hurtigt og omfattende. De, der i sin Tid drømte om de lange Knives Nat, bør ikke nu lade sig ryste i deres inderste over formelle Grundlovsbrud, og uhøflig Behandling af vore internerede

København, den 2. Juli 1945.

F R O D E J A C O B S E N .

B i l a g A.Til Frihedsraadets Lokalkomiteer og Regionschefer.

Ved Modstandsbevægelsens Foranstaltning er en Række Personer, som ved deres Virksomhed og Optræden under Besættelsen har givet Anledning hertil, taget i Forvaring. Naar Politiet er genindsat i deres Funktioner vil fremtidige Anholdelser af saadanne Personer udelukkende være at foretage af Politiet, og Anmeldelser vedrørende disse Personer skal indgives til Politiet.

For saa vidt angaar de Personer, som ved Politiets Genindsættelse i dets Funktioner allerede er internerede, paahviler Ansvaret for deres Tilbageholdelse og den foreløbige Undersøgelse af deres Forhold stadig Modstandsbevægelsen. Forholdet vil være at afvikle saaledes, at Modstandsbevægelsen dels til Politiet overgiver de internerede Personer, mod hvem Tiltale skal rejses eller yderligere politimæssig Undersøgelse foretages, dels selvstændig løsøder saadanne internerede, for hvis Vedkommende det eventuelt efter yderligere Undersøgelse staar klart, at der ikke kan rejses Sigtelse.

Følgende nærmere Retningslinier kan angives:

I: I Forstaaelse med Politiet vil de Personer komme som efter de foreliggende Oplysninger kan straffes efter den gældende Straffelovgivning, være at overlevere til Politiet. Dette gælder eksempelvis Personer, som sigtes for Drab, Voldshandlinger, Frihedsberøvelse og Fengeafpresning o.l., samt specielt de Personer, som kan sigtes for Overtrædelse af Straffelovens § 101, Stk.2., der fastsætter Straf for den, som under Krig eller truende Udsigter dertil yder Fjenden Bistand ved Raad eller Daad eller svækker den danske Stat eller dens Forbundsfællers Kampdygtighed.

Overlevering af disse Personer til Politiet paabegyndes først 4 Timer efter, at Politiet er traadt i Funktion, og sker efter nærmere Aftale med Politiet, saaledes at dette vil kunne naa at fremstille hver enkelt for en Dommer inden 24 Timer efter Overleveringen.

II: Det paahviler Modstandsbevægelsen at gennemgaa det indkomne Materiale og snarest muligt frigive internerede Personer, for hvis Vedkommende det er klart, at der ikke kan rejses Tiltale. Dette gælder i første Række Personer, som er blevet interneret, uden at de falder ind under de af Arrestudvalget givne Rammer, f.Eks. Personer, mod hvem der ved Interneringen ikke er fremsat andre Sigtelser end Beskyldning for nazistisk Sindelag, Samkvem med Tyskerne el.lign., herunder ogsaa Kvinder, der har haft Samkvem med tyske Militærpersoner eller Gestapofolk, uden at der foreligger begrundet Mistanke om Stikkervirksomhed el.lign. Endvidere skal løslades Personer, mod hvem det kun er anført, at de har søgt Optagelse i de nationalsocialistiske Faggrupper eller det Danske Arbejdsfællesskab samt de, der har været Medlemmer af N.S.U., for saa vidt de ikke har staaet i denne eller anden nazistisk Orga-

Bilag A.

- 2 -

nisation efter det fyldte 18.Aar. Personer, der har været ansat i tysk Tjeneste, herunder Gestapo, kan umiddelbart løslades, forsaavidt deres Arbejde kun har været af rent manuelt og ikke politimæssig Art, f.Eks.Rengøringskoner, Servitricer, Haandværkere etc., derimod ikke Chauffører, Telefonpassere og Kontorister, hvis Forhold bør nærmere undersøges.

III: For saa vidt angaar internerede Personer, som ikke falder ind under de foranstaaende Kategorier, bør der foretages yderligere Undersøgelse, inden de henholdsvis overgives til Politi eller frigives. I første Række bør Undersøgelsen fremmes mod Personer, mod hvem det kun er anført, at de er eller har været Medlemmer af D.N.S.A.P. eller andre nazistiske Organisationer under Besættelsen, idet saadanne Personer efter endt Undersøgelse vil kunne løslades. En grundigere Undersøgelse bør foretages overfor Personer, som har indtaget ledende Stillinger indenfor de nazistiske Organisationer, eller som er eller har været Medlemmer af S.A. Endelig Afgørelse af, hvorvidt der vil kunne rejses Sigtelse mod disse Personer vil afhænge af Indholdet af Særlove, som forventes vedtaget i nærmeste Fremtid.

Den 11-5-1945

Frihedsraadets Arrestationsudvalg.

B i l a g B.Til Lokalkomiteerne og Regionscheferne.

I Kontinuation af Cirkulære af 11-5-1945 meddeles følgende:

Det fremgaar af det omtalte Cirkulære, at Modstandsbevægelsen fortsat har Ansvaret for den videre Behandling af de Personer, der er anholdt gennem Modstandsbevægelsens Organer inden Politiets Genindtræden i dets Funktioner.

Hvad angaar Bevogtningen, bør dette Samarbejde, der formentlig er etableret overalt mellem Modstandsbevægelsen og Fængselsmyndighederne fortsætte indtil videre, saaledes at Modstandsbevægelsen bærer Ansvaret, man benytter sig af Fængselsvæsenets Bygninger og de kompetente Myndigheds Assistance.

Ved den fortsatte Bedømmelse af de allerede interneredes Forhold vil det ligeledes være en Fordel, om Modstandsbevægelsen vil kunde vedblive at udøve denne Virksomhed gennem kompetente Jurister og Politimænd, der, som tilhørende Modstandsbevægelsen, hidtil har udført Arbejdet, og gennem Cirkulære fra Rigspolitichefen er der truffet Foranstaltninger til, at en Del af Politiets Personale fortsat vil kunne gøre Tjeneste direkte, idet det saa at sige bliver udlaant til Modstandsbevægelsen. Imidlertid vil det sikkert flere Steder være nødvendigt at opnaa yderligere sagkyndig Assistance for at opnaa en hurtig Afvikling af Forholdene. I København vil Sagen formentlig blive ordnet saaledes, at et større Antal Sagførere (formentlig ca. 50) frivilligt vil stille sig til Raadighed for den Politiadvokat, der, i Fortsættelse af sit hidtidige Arbejde, vil lede Undersøgelserne. Tvivlsomme Tilfælde vil blive forelagt Repræsentanter for Frihedsraadets Arrestationsudvalg, inden der træffes Afgørelse om, hvorvidt der skal finde Frigivelse Sted eller Aflevering til Politiet. Det vil formentlig være hensigtsmæssigt, om en lignende Ordning vil blive etableret i Provinsen, saaledes at Arrestationsudvalgets Funktioner, der overtages af de Personer, der har ledet det forberedende Arbejde, der ligger til Grund for Anholdelserne.

Den 13. Maj 1945

Frihedsraadets Arrestationsudvalg.

A F S K R I F TB i l a g C.

J U S T I T S M I N I S T E R I E T

W.

København, den 15. Maj 1945.

I Justitsministeriets Cirkulæreskrivelse af 12. Maj 1945 til Politidirektøren i København og samtlige Politimestre er det meddelt, at de Personer, der ved Modstandsbevægelsens Foranstaltning er taget i Forvaring, og mod hvem der kan rejses Sigtelse for Overtrædelse af de gældende Straffebestemmelser, efter at Politiet paany er traadt i Funktion, vil blive overleveret til Politiet for ved dettes Foranstaltning at blive fremstillet for en Dommer. Det er derhos forudsat, at internerede Personer, mod hvem der ikke kan rejses Sigtelse som nævnt, efterhaanden vil blive løsladt ved Modstandsbevægelsens Foranstaltning, og at de, indtil dette sker, forbliver interneret paa Modstandsbevægelsens Ansvar.

De Personer, der herefter overleveres til Politiet til Fængsling, og som hidtil har været interneret under Modstandsbevægelsens Ansvar, vil herefter overgaa til Fængselsvæsenets Varetægt, saaledes at Arrestvæsenet er ansvarlig for deres Behandling, og Justitsministeriet skal i den Anledning meddele følgende:

De paagældende Personer bør, forsaavidt Forholdene overhovedet tillader det, overgaa til Arrestvæsenets Varetægt paa en saadan Maade, at det markeres, at de ikke behandles som Personer, der indtil videre forbliver interneret under Modstandsbevægelsens Ansvar. De bør saaledes ikke behandles i Fællesskab med disse og bør, hvis Pladsforholdene tillader det, anbringes i egentlige Arresthuse.

Forsaavidt Anbringelse af saadanne Personer i Arresthusene ikke er mulig paa Grund af Pladsforholdene, bør der ved Arrestinspektørens Foranstaltning drages Omsorg for deres betryggende Anbringelse andetsteds, og dette kan formentlig foreløbig mest hensigtsmæssigt gennemføres paa den Maade, at de enten bliver anbragt i de Lokalteter, i hvilke de hidtil har været anbragt ved Modstandsbevægelsens Foranstaltning, eller overføres til de Lejre, der forefindes visse Steder i Landet, saaledes for Tiden Lejrene ved Frøslev i Sønderjylland og i Møgelkjær ved Horsens samt en Lejr ved Nyborg. Ogsaa i saadanne Lokalteter bør der søges tilvejebragt en Adskillelse mellem de to Kategorier af Fanger.

Bevogtningen af de Personer, der saaledes er i Arrestvæsenets Vare-

BILAG C.

- 2 -

tægt, sker ved Foranstaltning af Fængselsvæsenets Personale, og dette bør ogsaa være Tilfældet, selvom de er anbragt udenfor det egentlige Arresthus. Det vil være hensigtsmæssigt, at der i disse Lokalteter til Stadighed er til Stede en under Fængselsvæsenet ansat Person (Fængselsbetjent eller Arrestmedhjælper), som kan have Indseende med Behandlingen af Fangerne. Man henleder Opmærksomheden paa, at det i Rigspolitichefens Skrivelse af 12. Maj 1945 til Politikommandørerne er udtalt, at det er nødvendigt, at der fortsat ydes Fængselsvæsenet Assistance ved Bevogtning af de lokaliteter, herunder Arresthuse, i hvilke saadanne Personer er anbragt, og at der ved Udtagelsen af Styrker af Modstandsbevægelsen til Assistance for Politiet tages Hensyn til dette Forhold.

Man forudsætter herved, at der ved Politiets Foranstaltning drages Omsorg for, at der af det Mandskab, der ved Afviklingen af Modstandsbevægelsens Styrker forventes stillet til Raadighed for Politiet, udtages en passende Styrke, som Afgives til Bevogtningstjeneste under Fængselsvæsenet. Det saaledes udtagne Mandskab underlægges Arrest (Fængsels-)ledelsens Kommando.

Forplejningen af de under Fængselsvæsenets Varetægt anbragte Personer sker ved Arrestforsvarerens Foranstaltning og i Overensstemmelse med de almindelige Regler om Forplejning af Fanger, saafremt de paagældende er anbragt i Arresthuset, og det samme bør, hvor det er muligt, være Tilfældet, selvom de paagældende er anbragt i andre Lokalteter. Hvis Forplejningen i sidstnævnte Tilfælde ikke kan ske ved Arrestforsvarerens Foranstaltning, bør den af Arrestinspektøren ordnes bedst muligt, men ogsaa i dette Tilfælde vil Udgiften ved Forplejningen være at afholde af Fængselsvæsenet.

Med Hensyn til Behandlingen af de Personer, der saaledes er overgaaet til Fængselsvæsenets Varetægt, bemærkes, at de paagældende principielt behandles i Overensstemmelse med de gældende Regler om Behandlingen af Varetægtsfanger, men man henleder herved Opmærksomheden paa, at det udover de Begrænsninger, der efter Politiets og Rettens Afgørelse følger af Fængslingens Øjemed, f. Eks. i Henseende til Adgangen til Besøg og Prevveksling, vil kunne være nødvendigt at foretage væsentlige Indskrænkninger i de almindelige Bestemmelser af Hensyn til Fængselsordenen og Pladsforholdene.

Der vedlægges en Genpart af nærværende Cirkulæreskrivelse til Udlævering til Arrestforsvareren.

Busch, Jensen

/ Form.

Cirkulæreskrivelse til samtlige Arrestinspektører angaaende visse Forhold i Forbindelse med de af Modstandsbevægelsen internerede Personer.

RIGSPOLITICHEFEN

Politigaarden
KøbenhavnB i l a g D.Cirkulære Nr. 6/1945.

København, den 19. Maj 1945.

Journ. 2/1945-16.

+ Bilag.

Angaaende Retningslinier for Politiets Aktioner mod Personer, der sigtes for landsskadelig Virksomhed:

Under Henvisning til mine Skrivelser af 12. Maj 1945 bl.a. vedrørende Fortsættelse af den af Modstandsbevægelsen indledede Aktion mod Personer, der sigtes for landsskadelig Virksomhed, understreges paa given Foranledning Nødvendigheden af, at Anholdelsesaktionerne gennemføres med fornøden Hurtighed.

Med Hensyn til Fremgangsmaaden skal følgende Retningslinier iagttages:

1. Personer, der er interneret af Modstandsbevægelsen inden den 13. Maj 1945 Kl. 10, vil være at behandle i Overensstemmelse med de Retningslinier, der er givet i Frihedsraadets Arrestationsudvalgs vedlagte Skrivelse af 11. Maj 1945.

De Polititjenestemand, der fortsætter med Undersøgelsen af disse Personers Forhold, betragtes stadig som staaende i Modstandsbevægelsen, og afgives først til Tjeneste i Rigspolitiet, efterhaanden som dette Arbejde afvikles.

Sager vedrørende internerede Personer overgaar til og behandles af den Del af Politiet, der har tiltraadt Tjenesten, saa snart den sigtede overgives til Politiet til Fremstilling i Grundlovsforhør, jfr. herved Punkt 1 i Arrestudvalgets Skrivelse.

2. Der lægges megen Vægt paa, at Politiets Overtagelse af Ansvaret for Anholdelser ikke medfører nogen Standsning af disse. Der maa lægges stor Vægt paa Gennemførelse af effektive og hurtige Aktioner, herunder Tæzziaer i Hoteller og Skove. Som Grundlag benyttes fortsat det af Danmarks Frihedsraad tilvejebragte og godkendte Kartoteksmateriale samt nyt Materiale, som maatte blive tilsendt fra Centralkartoteket. Det forudsætter dog ogsaa, at Politiet iøvrigt foretager de Anholdelser, der begrundes i Oplysninger, som Politiet paa Stedet maatte komme i Besiddelse af, herunder Anmeldelse fra navngivne Personer. Med Hensyn til anonyme Anmeldelser der ikke indeholder ganske særlige konkrete Oplysninger, der kan gøres til Genstand for Forhaandsundersøgelse, bør der udvises stor Varsomhed.

3. Under Hensyn til, at visse af de Forhold, der laa til Grund for Interneringsaktionens Iværksættelse - saa som Frygten for Lynchjustits - ikke er til Stede med samme Styrke som tidligere - og med Henblik paa, at den

Bilag D.

bebudede nye Lovhjemmel for Paadømmelse af landsskadelige Handlinger endnu ikke foreligger, kan man anvise følgende foreløbige Retningslinier med Hensyn til Kredsen af de Personer, der bør sættes under Anholdelse. Disse Retningslinier bygger paa Bestemmelserne i den nugældende Straffelov, i Vaabenloven og Uroloven.

a) Personer, der har været Medlemmer af nazistiske, bevæbnede Forps, f.eks. Schalburg-, Sommer- og Hipokorps (Strafl. § 101, 2. Stk.) skal omgaaende anholdes.

Med almindelige Medlemmer af D.N.S.A.P. og de dertil knyttede Organisationer kan der paa nuværende Tidspunkt ikke rejses nogen Sigtelse alene paa Grund af Medlemsskabet, der dog bør give Anledning til nærmere Undersøgelse af den paagældendes Forhold. Derimod kan Uroloven anvendes med Hensyn til Medlemmer af særligt aktivistisk indstillede Grupper (SA) eller Foreninger (f.eks. Wilfred Federsens Parti), og disse skal anholdes. Politiske Ledere indenfor D.N.S.A.P. bør ikke anholdes, medmindre der kan rejses Sigtelse i Følge samme Lovbestemmelse, f.eks. fordi de i deres Optræden paa anstødelig Vis har bekæmpet det danske Samfunds lovlige Organer.

b) Personer, som direkte er gaaet i den tyske Værnemagts Tjeneste, kan sigtes efter Strfl.s § 101, Stk. 2, og skal anholdes forsaavidt de har staaet i Værnemagts Tjeneste efter den 29. August 1943. Paa samme Maade behandles Medlemmer af Waffen SS, Frikorps Danmark, Organisation Todt samt Marinevægtene og lign.

Personer, der har været ansat i eller udført Polititjeneste i det tyske Politi, kan sigtes efter samme Bestemmelse og skal omgaaende anholdes.

I Medfør af den nævnte Bestemmelse kan endvidere sigtes og anholdes Personer, der har været i Tjeneste hos den tyske Krigsmagt eller det tyske Politi som Chauffør, Tolke, Kontorister, Telefonistinder m.m., men derimod ikke Rengøringskoner, Servitricer, Haandværkere o. lign. Personer, hvis Arbejde for de nævnte tyske Organer har været af tilsvarende begrænset og rent manuel Karakter, med mindre deres individuelle Forhold tilsiger det.

c) Stikkere kan sigtes efter Strfl.s § 101, Stk. 2, samt efter Omstændighederne efter Straffelovens Bestemmelser om Spionage, Frihedsberøvelse, Krænkelser af den personlige Fred, falsk Anklage, Vold m.m. og skal omgaaende anholdes.

Personer, der uden at have haft egentlig Ansættelse har haft Forbindelse med det tyske Politi, og hvis økonomiske Forhold kendeligt er forbedret i den paagældende Periode, bør gøres til Genstand for nærmere Undersøgelse.

Kvinder, der har søgt Omgang med tyske Militære eller Politimænd, bør derimod ikke anholdes, med mindre der foreligger konkrete Holdepunkter for,

Bilag D.

- 3 -

at de kan sigtes i Følge foranstaaende Retningslinjer.

d) Endvidere bør allerede nu anholdes "Værnemagere", som kan sigtes for Overtrædelse af Bestemmelser i Straffeloven eller - hvad der hyppigt vil være Tilfældet - Kriselovgivningens Bestemmelser.

De ovenfor angivne Retningslinjer tager i første Sigte paa danske Statsborgere, men vil efter Omstændighederne ogsaa kunde anvendes overfor fremmede Statsborgere.

Opmærksomheden henledes paa, at der i Reglen bør nedlægges Paastand paa en Fængslingsfrist paa 4 Uger, med mindre særlige Forhold foreligger.

4. Anholdelserne gennemføres af Politiet med Assistance af Styrker fra Modstandsbevægelsen. Ved hver Anholdelse skal der være mindst 1 Politimand til Stede, og det er denne, der har Ledelsen over Anholdelsesgruppen.

Den almindelige Anholdelsesaktion ledes af de af Politikommandørerne udpegede Ledere (Polititjenestemænd) indenfor Politikredsen.

5. Med Hensyn til Anmodning om Assistance fra Frihedsbevægelsens Styrker anvendes den i mit fornævnte Cirkulære af 12. Maj 1945 anviste Fremgangsmaade. Disse Styrker bør ikke rekvireres til enkelte Aktioner, men maa være til stadig Disposition for Politiledelsen.

Indberetning om, hvor store Styrker der er rekvireret til dette Formaal bedes meddelt i Politikommandørernes daglige Rapport over Forholdene i Omraadet.

6. Det indskræpes Politikommandørerne, at det er nødvendigt, at der mindst 2 Gange ugentlig fremsendes en skematisk Oversigt indeholdende Oplysning om det Antal Personer, der fortsat holdes interneret samt Oplysninger, Politikommandøren har modtaget fra Politimestrene vedr. Anholdelser foretaget af Politiet, Antal Løsladelser henholdsvis foretaget af Politiet og i Retten. Endvidere en Navnefortegnelse over saadanne anholdte Personer, der har indtaget mere fremtrædende Stillinger eller maa anses for særlig farlige.

Det bedes endelig ved Henvendelse til Modstandsbevægelsen foranlediget oplyst, hvor stort et Antal internerede Personer, der er løsladt, samt hvor stort et Antal internerede, der er overgivet til Politiet.

7. Der vedlægges et Antal Cirkulærer vedrørende Centralkartoteket og et Eksempplar af dette samt af nærværende Skrivelse bedes tilstillet vedkommende kompetente Myndighed indenfor den lokale Modstandsbevægelse.

K. Begtrup-Hansen,
cst.

Til
Politikommandørerne
og samtlige Politimestre.

KONTOR FOR SÆRLIGE ANLIGGENDER
UNDER GENERALKOMMANDOEN

RAADHUSSTRÆDE 7° TH.
TELEFON PALÆ 3765

KØBENHAVN K., DEN

7 Juli 1945.

SV/MB

Herr Redaktør Børge Houmann.

Gode Ven!

Ved mit Ophold i Odense i Gaar fik jeg Anmodning fra
Biskop Sigaard og Boghandler Johansen om, overfor
Modstandsbevægelsens Ministre, at fremføre følgende:

Man ønsker snarest indkaldt til Møde i Samrådet.

Man ønsker, at der nedsættes et Forretningsudvalg, som
dog ikke bør bestå af de stærkt optagne Ministre.

Sekretariatet og Løjeseekretærene savnes nu meget
heerdt, og man frygter, at der sker Oplysning forkert.
Steder, hvis ikke Løjeseekretæren eller andre af Sam-
rådet udvælges, går i Gang med Reorganisationen af
Lokalkomiteerne.

Man beklager, at der endnu ikke er et Sekretariat,
som Lokalkomiteerne kan henvende sig til.

Man beklager, at der i det af "Odenseudvalget" ud-
sendte Cirkulærer står, at de til Samrådet udvælges
Medlemmer er "forvalget", idet det har bidraget nogle
Lokalkomiteer den Opfattelse, at der snarest ind-
kaldes til Kongres til Godkendelse af Samrådet.

Venlig Hilsen,

Jens Vagn

Harvigsen

p.t. Svinnings. 16.9.29.

Hr. Redaktør Børge Houmann,
Land og Folk, Sortedamsdosseringen 29,N.

Efter Aftale med Kirkeminister Arne Sørensen og Professor Chievitz fremsendes hermed Manuskriptet til den Pjece om Danmark under Besættelsen, som Frihedsraadet har vedtaget at sende til Norge i et Antal af 100,000 Exemplarer. Manuskriptet er i denne Form blevet godkendt af de to nævnte Medlemmer af Raadet og forelægges hermed til Deres Godkendelse. Saaframt De maatte have Indvendinger at rette mod den foreliggende Form, Tilføjelser eller Udeladelser at foreslå, bedes De venligst i Løbet af en Uge meddele dette til Kirkeministeriet.

Med megen Agtelse

Erlich Nielsen.

Danmark og Norge led den 9. april 1940 samme skæbne. I eet slag vilde Hitlers Tyskland knuse begge lande. Kun angrebet paa Danmark lykkedes fuldtud. I første omfang prellede det af mod Norges fjelde, og resultatet blev en norsk-tysk krig med Danmark som magtesløs tilskuer. Begrebet "norske tilstande" blev for den aktive del af Danmarks befolkning noget ønskværdigt, og den mønsterprotektoratstilstand, som tyskerne forsøgte sig med i Danmark, blev noget foragteligt, man vilde bringe til ophør. Det lykkedes. Efter den første tids lammelse fulgte en national vækkelse, og på baggrund af den begyndte aktive kredse en illegal kamp mod Tyskland. Den intensive-
redes dag for dag, indtil sabotage, strejker, våbennedkastninger og illegale blade i 1943 gjorde tyskerne så nervøse for tilstandene i Danmark, at de slog til overfor hær og flåde for ikke at risikere et oprør i forbindelse med den invasion på det europæiske fastland, som kunde forudses. 29. august 1943 indtrådte krigstilstand mellem Danmark og Tyskland, en krig uden krigserklæring, en aldrig officielt konstateret krig, men en ubønhørlig, bitter krig, der kostede menneskeliv hver dag og lagde store værdier øde. Denne krig førtes først af de få aktive sabotagestyrker og af den illegale presse og nyhedstjeneste, men knap et år efter var hele folket med, og resultatet blev folkestrejken i juni-juli 1944, den eneste folkestrejke i et besat land under krigen. Samtidig opbyggedes en slagkraftig skjult hær i Danmark, de såkaldte ventegrupper, som var militære formationer, der bevæbnedes fra England og fra Sverige med indsmuglede våben. I befrielsens øjeblik trådte denne hær i aktion, rede til åben kamp med de tyske tropper. Det formede sig imidlertid således, at den invasion, man havde ventet på i fem lange år, hverken kom fra øst eller fra vest, men fra syd - der skete det eneste, ingen havde regnet med: Tyskland blev besat, før Danmark og Norge befriedes, og egentlige krigshandlinger blev derfor overflødige. Kun Bornholm, den danske klippeø i Østersøen sydøst for Sverige, blev udsat for luftangreb fra russisk side, fordi en fanatisk tysk kommandant nægtede at overgive sig. Modstanden blev hurtigt brudt, og

da de to danske byer, Rønne og Nexø, evakueredes i tide, gik ingen menneskeliv tabt på dansk side, men der skete betydelig materiel skade. Russiske tropper besatte øen og rensede den hurtigt for tyske tropper. Samtidig rykkede Montgomerys tropper ind i det øvrige Danmark, og den danske brigade, som i lighed med de norske styrker var uddannet på svensk territorium, satte over Øresund og rykkede ind i Helsingør og København. Umiddelbart efter overtog batailloner af brigaden bevogtningen af den dansk-tyske grænse. Den engelske besættelse blev kun symbolsk, idet englænderne kun havde til opgave at påse, at de tyske tropper, ca. mand afvæbnedes og hjemsendtes. I krigens sidste måneder havde tyskerne anvendt Danmark som lazaret for sårede soldater og som tilflugtssted for 300.000 civile flygtninge fra Østtyskland. De fylder i befrielsens øjeblik landet som en græshoppesværm, og hjemsendelsen af dem bliver for Danmark et særligt problem, hvis løsning vil tage lang tid. De allierede besættelsesmyndigheder ønsker ikke disse flygtninge tilbage til Tyskland, før en vis orden er genoprettet, så man kan tage imod dem.

Der er en særlig forklaring på, at situationen i Danmark udviklede sig anderledes end i noget andet besat land. Kampen i Danmark begyndte først for alvor, da Tyskland stod på magtens tinde, og den udviklede sig efter Stalingrad og el Alamain i stigende tempo som selve den store krig, af hvilken den var en lille beskeden del. Forklaringen er den, at Danmark er et spisekammer, og at den danske befolkning på intet tidspunkt af krigen manglede mad. Danmark var, endnu da krigen sluttede, det bedst forsynede land i Europa, hvad fødevarer angår. Meget måtte den danske befolkning savne, men den havde aldrig bekymringen for det daglige brød, og det gav en kraftreserve, som fik betydning, efterhånden som tyskernes nerver tyndslidtes. Mens modstanden i Frankrig, Holland og Norge led under befolkningens rent fysiske udmattelse, beholdt danskerne fedt på nerverne og et uopslideligt humør, som gav modstanden sin særegne galgenhumoristiske karakter. Danmark sparede på kræfterne i de første krigsår og slog til i de sidste. Det ser ud som en politik, men når sandheden skal siges, så var det ikke nogen politik, men sim-

3.

pelthen dette, at de aktive, antityske kræfter i befolkningen måtte kæmpe med megen modstand i folket selv, før man kunde vende våbnene mod tyskerne. Norge fik Quislinger. I Danmark nåede nazisterne aldrig frem til magten, men de spillede i de første år en stor rolle som skræmbilleder, og faren for et dansk quislingstyre under naziføreren, læge Fritz Clausen, drev store danske kredse over i en tilnærmelsespolitik, som først måtte bringes til at strande, før kampen mod tyskerne for alvor kunde føres. Det var det, som skete den 29. august 1943, da regeringen Scavenius trådte tilbage efter overfaldet paa hær og flåde. Siden var Danmark uden regering. Den 19. september 1944 satte tyskerne også det danske politi ud af spillet og slæbte 2000 danske politimænd i koncentrationslejr i Tyskland. Siden da var Danmark et land helt uden lov og ret, uden politi, uden regering, terroriseret af gestapo og af nazistiske bander, som i endnu højere grad end horden i Norge begik forbrydelser.

Tre former for tyske forbrydelser blev særegne for forholdene i Danmark i denne periode. De kendes ikke i samme målestok fra noget andet besat land;

1) Clearingmord, d.v.s. mord paa kendte personer, foretaget af tyskere eller af danske nazister efter tysk ordre, som hævn for drab paa stikkere eller gestapofolk. En særlig form for clearingmord var nedskydning af helt tilfældige personer paa det sted, hvor en tysker eller en dansk nazist var blevet dræbt.

2) Schalburgtage, d.v.s. sprængninger af bygninger eller mordbrande, foretaget som hævn for sabotage. Navnet er afledet af personnavnet Schalburg, navnet paa en dansk officer, som ledede frivillige ved østfronten, og som efter sin død gav navn til et dansk nazistisk korps, der skulde afløse den danske hær og fik dens uniformer, men som væsentligt blev brugt til terrorhandlinger overfor befolkningen.

3) Uofficielle henrettelser, d.v.s. mord paa fanger, hvis lig enten forsvandt eller kastedes paa åben gade til skrak og advarsel. Disse henrettelser blev dels foretaget af gestapo, dels af dansko terrorkorps.

De øvrige tyske forbrydelser var af samme art som dem, man kender altfor godt i Norge: tortur, anbringelse i koncentrationslejre i selve landet eller i Tyskland, henrettelser, vold, drab, ødelæggelse af ejendom, røverier og tyverier. De helt endelige tal foreligger endnu ikke, men man regner, at mennesker blev henrettet i Danmark under krigen, sad i fængsel og koncentrationslejr, deraf i Tyskland, blev clearingmyrdet, deraf 60 i København, uofficielt henrettet eller nedskudt på gaden, såredes og ca. 17.000 måtte flygte til Sverige. Deraf flygtede over halvdelen i oktober måned 1943, efter at tyskerne 2. oktober havde indledet jødeforfølgelser. Gestapo fangede kun knap 500 danske jøder, som deporteredes til Theresienstadt, hvorfra de allerfleste kom levende tilbage. 8000 jøder, halvjøder og mennesker, som var gift med jøder, sendtes til Sverige med illegale bådruter og modtoges her som den svenske stats gæster. Af de tusinder, som befriedes af Svensk Røde Kors i de tyske Koncentrationslejre, er flere hundrede mærket for livet, mens det store flertal vil kunne reddes., deraf politifolk døde i de tyske lejre eller pintes til døde, især i arbejdslejren Porta, hvor danskere måtte arbejde i stenbrud. De fleste danske sad i gennemgangslejren Neuengamme eller i dens arbejdslejre i Nordvesttyskland. Politifolkene kom til Buchenwald, og de danske kommunister sad i Stutthoflejren i nærheden af Danzig.

Den danske frihedskamp er rig på dramatiske episoder og særpræget ved det humør, hvormed den blev ført. Den danske humor anvendtes ligefrem som et af denne krigs hemmelige våben, og tyskerne så sig gang på gang stillet overfor situationer, de slet ikke forstod. Når de opdagede, at de var gjort til nar, var det oftest forsent. Man må forstå danskernes og især københavnernes særlige humoristiske sans for at kunne fatte en begivenhed som folkestrejken, hvorunder en ubevæbnet folkeskare af alle aldre og alle samfundsklasser trodsede selve den tyske værnemagt, ja, ligefrem drillede de bevæbnede tyskere, tirrede dem, indtil de brugte kanoner, flyvemaskiner og panserbiler og endda kom til kort. I de lune, ly-

se sommernætter 1944 kulminerede den danske modstand. Efter den tid blev kampen bitrere og den tyske terror grusommere, og i krigens sidste fase var tortur noget dagligdags i Danmark. Alligevel lykkedes det ikke at knække modstandsbevægelsen, men den sidste krigsvinter var ond og bitter i Danmark med knitren af maskinpistoler i byernes gader hver eneste aften og med gennemsnitligt et mord i døgnet.

Karakteristisk for danske forhold var endelig ledelsen af modstandsbevægelsen, der udgjordes af Danmarks Frihedsråd. Denne institution var sammensat af repræsentanter fra ledende organisationer inden for modstandsbevægelsen, og spændte fra det yderste højre til det yderste venstre, og i modsætning til Norge var også kommunisterne repræsenteret her.

Frihedsrådet var, efter 29. august 1943, Danmarks regering, der henvendte sig til offentligheden, og som blev lystret i stort og i småt også af folk udenfor modstandsbevægelsen. Allerede i sommeren 1944 vidste gestapo, hvorledes frihedsrådet var sammensat. Det lykkedes kun at fange to af medlemmerne, professor Mogens Fog og chefredaktør Aage Schoch. De blev begge fri, da Royal Airforce bombede Shellhuset marts 1945, i hvis øverste etage de sad som fanger og gidsler. Uskadede krøb de ud af ruinerne sammen med andre kendte mænd fra modstandsbevægelsen. De gik atter ind i arbejdet og blev ikke fanget. Også hele ledelsen af det illegale politi og en stor del af den militære ledelse var kendt af tyskerne, uden at det nyttede dem noget.

9. April.

Hitler forberedte sit angreb paa Danmark med en ikke-angrebspagt, der blev afsluttet så sent som 31. maj 1939. De andre nordiske lande fik samme opfordring, men kun Danmark gik ind i forhandlingerne. Der er nu nedsat en parlamentarisk kommission, som skal undersøge, hvorfor Danmark var så dårligt forberedt paa 9. aprilbegivenhederne. Antagelig skal en dansk rigsret tage endelig stilling til spørgsmaalet. Det er i dag en uomstødelig kendsger-

ning, at en kreds af personer alarmeredes af det danske gesandtskab i Berlin så tidligt som 4. april, og at offentligheden alarmeredes af bladkorrespondenterne i Berlin, som rent ud skrev, at nordens fred var i fare. Den danske marineattaché Kjølse sendte rapporter om indskibninger i de tyske østersøhavne. Det danske militær trådte i beredskab, men det afblæstes atter to dage før den tyske indmarch. Der var ikke truffet militære forsvarsforberedelser af nogen art. Man synes i kredse, som stod statsminister Stauning og udenrigsminister Munch nær, at have troet, at der forestod en invasion i England, og at det var dødsens farligt og uneutralt at reagere af den grund. Man synes at have ventet gennemsejling og overflyvning og intet andet. Den tyske gesandt, von Renthe Fink, der senere blev ambassadør i Vichy, advarede indtrængende den danske regering mod at foretage sig noget og garanterede, at ingen trusel var rettet mod Danmark. Natten til den 9. april brød han en forseglet konvolut, indeholdende meddelelse om, at Tyskland overtog beskyttelsen af Danmark.

De tyske tropper overskred den danske grænse ved dag gry, efter at femtekolonne havde gjort alle forberedelser. Medlemmer af det tyske mindretal i Sønderjylland havde sammen med danske nazister myrdet grænsogondarmen og stillet sig rede som vejvisere. Tyskerne medførte kort over enhver ting af interesse i Danmark. De vidste, hvor hver fjernskriver stod, hvor hvert telegrafkabel lå, og hvor hvert eneste militært depot befandt sig.

Luftarmadaer overfløj i morgentimerne Danmark, dels på vej til Norge, dels med den opgave at overvåge alt, som skete i Danmark. De tyske tropper var instrueret om, at de rykkede ind efter overenskomst med den danske regering. De kørte over grænsen med lugerne åbne på alle tanks og uden at have våbnene skudklare. De fik en varm modtagelse. De fåtallige danske garnisoner i Sønderjylland gik i kamp, hvor de mødte tyskerne, uden dækstillinger og uden forberedelser. Soldaterne lå bag diger og i grøfterne, og deres våben viste sig meget effektive. De danske rckylgevarer og de danske panserbrydende våben viste sig at være de alvorligste modvåben,

tyskerne indtil den dato havde mødt. Det lykkedes at skyde huller i de tyske tanks, og flere steder måtte tyskerne stoppe op, blot fordi en enkelt dansk kanonskytte blev på sin post.

Men Kampen var håbløs. I den samme time besatte tyskerne København, hvortil de var kommet skjult i almindelige fragtdampere, der lagde til ved Langelinie. Kastellet stormedes, før nogen var vågnet, og da københavnernes kom på benene, marcherede tyske tropper allerede i gaderne, mens bombemaskinerne kredsede over Amalienborg, hvor Kongen og regeringen rådslog. Under trusel om, at byen vilde blive bombet, besluttede man at afblæse kampen og at afslutte "overenskomsten". Luftlandetropper tog samtidig Ålborg i besiddelse, og Ålborg Lufthavn blev brugt som basis for angrebene mod Norge. Marinetropper erobrede Lillebæltsbroen, og store kontingenter tropper gik i land i Nyborg og Korsør, samtidig med, at et pansertog landsattes i gedser. Flere steder gråd soldaterne, da de fik ordre til at indstille kampen og trække sig tilbage til kaserne. danske soldater satte livet til under de kortvarige kampe, mens civilpersoner dræbtes. Tyskernes tab kendes ikke, men de var i hvert fald højere, idet der flere steder var skudt på transportbiler med rekylgeværer, som gennemhullede presenningerne. Et kompagni fra Holbæk slog sig igennem til Helsingør og rejste til Sverige, hvorfra det senere vendte hjem.

I de følgende måneder fulgte hele Danmark med tilbageholdt åndedræt begivenhederne i Norge, og skuffelsen over den mislykkede allierede hjælpeaktion var lige så dyb i Danmark som i Norge.

Medvirkende til, at Danmarks situation straks følte håbløs, var konkret viden om, at man ikke kunde vente hjælp noget steds fra. Churchill havde tydeligt sagt i februar, at mens man vilde hjælpe Norge, kunde Danmark ikke regne med hjælp. Det vilde være ugørligt at sende den britiske flåde ind i de danske farvande.

Den officielle danske reaktion på overfaldet var følelsen af, at det nu gjaldt om at holde sammen. Kongen udsendte et budskab, som manede til ro og orden og opfordrede til lydighed overfor enhver, der havde en myndighed at udøve. Dette budskab var tænkt som beroligende i den øjeblikkelige situation, men det blev senere dag

ud og dag ind misbrugt af samarbejdsfolk, og det spillede ikke mindst for embedsmænd en stor rolle helt til den 29. august 1943. Resultatet blev det ulykkelige, at den første aktive modstand i Danmark bekæmpedes af de danske myndigheder, især af politiet. Ikke destomindre sejrede den.

For udadtil at manifestere enigheden dannedes af alle de store politiske partier, de såkaldte samlingspartier, en regering på 18 medlemmer med den hidtidige statsminister, socialdemokraten Stauning som statsminister. Den rekonstrueredes 8. juli, stadigvæk under Stauning. Som udenrigsminister valgte man ulykkeligtvis den tyskvenlige Scavenius, udenrigsministeren fra sidste verdenskrig, der var kendt for sit "realistiske syn paa tingene". Han havde under sidste krig, før den nye verdenskrig og til og med den dag, han trådte tilbage, regnet med tysk sejr. Og han indrettede sin politik derefter. I regeringen sad også personer, som mente det stik modsatte, først og fremmest den nuværende udenrigsminister John Christmas Møller, som i 19... blev tvunget ud af regeringen af tyskerne, og som i 1942 på opfordring fra allieret side flygtede til England for derfra at tale den danske modstandsbevægelses og det egentlige Danmarks sag overfor de allierede, og for i radio at kunne opmuntre sine kæmpende landsmænd. Scavenius støttedes af opportunisten Gunnar Larsen, en stor dansk forretningsmand, som ønskede tysk sejr. Stauning døde 3. maj 1942. Statsminister Vilhelm Buhl blev hans efterfølger. Scavenius var stadig udenrigsminister. Buhl blev tvunget bort 9. november efter den såkaldte telegramkrise, der bestod i at kongen svarede chikanøst rutinemæssigt paa Hitlers lykønskningstelegram til kongens fødselsdag 26. september, hvilket vakte tyskerne store harme. Scavenius blev statsminister. Tilnærmelsespolitiken gennemførtes uændret.

Da Danmark gik til rigsdagsvalg i foråret 1943 var kommunistpartiet forbudt. Et ret nyt parti, Dansk Samling, tog den absolutte afstandtagen fra scaveniuspolitikken på sit program. Valget blev en enestående demokratisk tilkendegivelse, idet det nazistiske parti kun opnåede ...% af stemmerne. Samlingspartierne vandt den altovervejende sejr, hvad tyskerne udnyttede propagandamæssigt,

som om den var en tillidserklæring til scaveniuspolitikken. Sandheden var den, at den nye rigsdag var mere tysk fjendtlig end den gamle. Der var flere nej-sigere, og adskillige lunkne havde fået deres mod styrket under valgkampen.

Tilnærmelsespolitikken fortsatte helt frem til 29. august 1943, med stadige tyske løftebrud og nye, skærpede krav, som den danske rigsdag bøjede sig for, indtil bageret flød over.

Tyskerne bestrebte sig på alle måder for at gøre Danmark til et Mønsterprotektorat. Da Churchill talte om lystmorderens kanariefugl ramte han hovedet på sømmet. Men kanariefuglen blev en høg. Bag den tyske politik overfor Danmark lå utvivlsomt Hitlers ønskedrøm om det nordiske menneske, kulturens arnested i Norden o.s.v. Norge havde trodset ham, rent bevidst ønskede han utvivlsomt at skabe et modstykke til de norske tilstande for at vise, hvordan det kunde blive, om man faldt til føje.

Danmark faldt imidlertid ikke til føje. En national vækkelse gik over landet, med talor og sang.

Imens strammedes tyskernes greb om Danmark dag for dag, umærkeligt for mange på grund af pressecensuren, som var det første og det nødvendigeste led i landets undertrykkelse. Den trådte i kraft allerede den første dag, men blev ikke direkte tysk, idet Udenrigsministeriets Pressebureau lod sig benytte som censurretskab, givende tyske ordrer videre. Det officielle Ritzaus Bureau benyttedes til udsendelsen af forfælskede tyske meddelelser af enhver art, senere også til udsendelse af artikler, som bladene var tvunget til at optage, men som de til den sidste dag kunde mærke, således at folk kunde skelne mellem disse artikler og bladets egne, for eksempel ved hjælp af speciel placering og særlige typer. Frem til 29. august 1943 var censuren udadtil dansk, men dirigeret af den tyske presseattaché. Derefter blev den rent tysk, med Udenrigsministeriets Pressebureau som mellemled, men dog repræsenterende pressen overfor tyskerne, efter pressens eget ønske. En direkte forhandling mellem tysk censur og dansk presse fandt aldrig sted.

Samtidig favoriserede tyskerne det eneste nationalsocialistiske blad i landet, "Fædrelandet", som officielt ejedes af danske

nazister, men som i virkeligheden allerede før krigen var på tyske hænder. Paa clearingkontoen i den danske nationalbank - den vokse- de i krigens løb til næsten 9 milliarder kr. i dansk tilgodehavende i Tyskland - udbetaltes hver måned det nationalsocialistiske blad næsten 100.000 kroner. Alligevel blev det en kampefiasko.

Sømandene gik først i krig.

Kongen og regeringen måtte træffe beslutningen 9. april om morgenen uden at kunne konferere med nogen. Flere hundrede danskere var i samme situation - kaptajnerne på den danske handelsflådes skibe på de syv have. Uden at have andet at støtte sig til end radiomeldin- ger og en engelsk anmodning om at søge allieret havn, traf hver mand på broen det tunge valg: At gå i allieret krigstjeneste eller at søge hjem til landet og familien.

Det tjener den danske sømandsstand til ære, at ethvert dansk skib, som var uden for tyskernes rækkevidde, søgte allieret havn. Danske skibe i Amerika blev lagt op, indtil den dag kom, da Amerika gik ind i krigen, mens de øvrige under engelsk flag gik ind i Kon- vojttjenesten side om side med den store norske handelsflåde. De sejlede under fremmed flag til hen i 1944. Som anerkendelse af de danske søfolks indsats gav de allierede derefter tilladelse til, at de hejste Dannebrog. Henvend 2000 danske søfolk kom ikke hjem fra kampen med ubådene. danske skibe på tilsammen tons blev derude. Søfolkene var Danmarks første frihedskæmpere.

Men endnu en mand traf en historisk beslutning den 9. april: Danmarks gesandt i Washington, minister Kauffmann, der nylig var kommet dertil fra Oslo. Han meddelte offentligt, at han ikke mere respekterede ordre fra København! Han blev anerkendt af den ameri- kanske regering i sin personlige egenskab. Kongen måtte kalde ham hjem, men Kauffmann nægtede at rejse. Hans holdning vandt respekt videnom i den allierede verden, og andre gesandter på fjernere po- ster fulgte hans Eksempel. Kauffmanns handlemåde fik uvurderlig betydning for Danmark, idet han afsluttede grønlandstraktaten med den amerikanske regering og ogenmægtigt gav amerikanerne en ret til baser paa Grønland, som de ellers havde måttet tage mod magt.

11.

Også skibene sikredes mod beslaglæggelse ved gesandstens beslutning. På forslag af Danmarks Frihedsråd er minister Kauffmann som tak for sin konduite og hele sin kloge politik blevet ekstraordinær minister i den første frie danske regering, og han varetager Danmarks interesser på de internationale konferencer.

Overalt i verden, hvor danskere boede, sluttede man sig til de allierede. De unge meldte sig som frivillige, og danskere deltog i krigen på alle fronter. De kom fra Amerika, fra Afrika, fra Asien, fra Australien, i alle Uniformer, få i Tal, indtil dansk-amerikanerne kom med på USAs side, men hjemme vidste man gennem engelsk radio, at de var med, og deres eksempel var af største betydning for modstanden hjemme. Frie Danske blev et begreb. BBC gav Danmark udsendelsestid på linie med de andre besatte lande, og londonradioen fik i krigsårene den største betydning for hjemmefronten. I Danmark havde tyskerne jo ikke konfiskeret radiomodtagerne.

Kun eet land fik større betydning for Danmarks holdning end England: Norge.

Modstandsbevægelsen tager form.

"Norske tilstande" blev for samarbejdsfolkene i Danmark et skræmmebillede, for modstandsfolkene den eneste ærlige og konsekvente løsning. Norges ranke holdning fik al lunkenhed og alle tilnærmelser i Danmark til at synes dobbelt ynkelige. I begyndelsen ytrede den danske modstand sig kun ved møder eller mellem linjerne i dagbladene, som længe formåede med ironiens spidse våben at drille tyskerne. I små notitser, i tvetydige bemærkninger fik man sagt adskilligt om herrefolket. Aldrig er aviser blevet læst med større opmærksomhed, end de danske blev i krigens første år. Det blev en hel sport at smugle meninger ind i de mest ligegyldige notitser. Og det gik længe. Havde de danske nationalsocialister ikke rådet tyskerne og været deres øjne og øren, var dette dobbeltspil måske gået helt til den sidste dag. Tyskerne selv fattede ikke, at havebrugsnotitser om udryddelse af utøj, zoologiske bemærkninger

om grøshopper og andre uskyldige ting i virkeligheden handlede om værnemagten. De forstod heller ikke, at bladene gjorde tykt nar af dem ved at tage de mest mærkværdige propagandaudtryk i brug i overskrifterne. Selv begrebet "sejrrigt tilbagetog" akcepteredes af tyskerne!

Men i det lange løb var drillerier, nålestik og møder ikke nok. Kampen måtte tages op i trods mod den officielle tilpasningspolitik.

I januar 1941 bebudedes skærpede tilstande, idet tyskerne tvang den danske rigsdag til at vedtage et tillæg til straffeloven, den såkaldte Lex Ørum. Tyskerne havde anholdt den danske oberst-løjtnant Ørum, som på fuldkomment urimeligt grundlag sigtodes for spionage. De truede med at henrette ham, medmindre man indførte en skærpelse af straffeloven med tilbagevirkende kraft. Det skete, og Ørum slap med en langvarig fængselsstraf, som han afsonede i Vridsløse Straffeanstalt, hvorfra han befriedes af patrioter sammen med 16 andre danskere. Loven indførte fængsel på livstid eller tidsbestemt fængsel ikke under eet år for arbejde, som skadete den tyske besættelsesmagt i Danmark. Loven gik såvidt, så den også straffede udbredelse af rygter, vel at mærke rygter om dokumenterede ting. Meddelelse af sandheden blev gjort strafbar, for såvidt tyskerne skønnede, at sandheden var skadelig. Denne helt utrolige lov passerende den danske rigsdag bogstavelig talt uimodsagt, og den blev grundlaget for en helt uholdbar situation: Dansk politis forfølgelse af danske statsborgere, som bekæmpede tyskerne.

Ørumsagen virkede ansporende, og flere andre sager fulgte efter, især mod skribenter eller talere, som havde ytret sig ufordelagtigt om Tyskland! Spredt sabotage forekom stadigvæk, men endnu manglede virkelig aktiv modstand. Den kom! Den tysk-russiske krig blev signalet. Tyskerne fik 20. august 1941 gennemtvunget en grundlovsstridig lov mod de danske kommunister. Højesterets præsident, der var tyskvenlig, sagde god for den, og rigspolitiets tidligere chef, Thune Jacobsen, som kort forinden var blevet justitsminister, fik loven gennemført med anbefaling fra alle partiets ordførere. De danske kommunister fangedes ind af dansk politi og spær-

redes inde i en dansk koncentrationslejr, Horserødlejren. Der var enkelte politifolk, som hjalp de forfulgte, men der var dog altfor mange, som i embedsiver drev menneskejagten. Underhånden garanterede man kommunisterne, at de aldrig skulde blive udliveret til tyskerne. Man vilde før lade dem flygte. Men den 29. august 1943, da de tyske panserbiler rullede i Københavns gader, lod man kommunisterne i stikken, et løftebrud, Thune Jacobsen nu må stå til regnskab for. I sidste øjeblik lykkedes det en del af dem at flygte fra Horserødlejren, men kommunister slæbtes til Stutthoflejren, hvorfra vendte tilbage. Kommunisternes fører, folketingsmand Aksel Larsen, førtes til Oranienburg. Også han overlevode krigen; han blev minister i den første frie regering og gjorde sig til talsmand for et samarbejde med socialdemokratiet.

Aksel Larsen havde levet under jorden i flere måneder, før han blev fanget. Han sendte fra sit skjul månedsbreve ud til sine partifæller - det første illegale blad. Senere gik han, sammen med professorerne Ole Chiewitz og den kommunistiske Mogens Fog i samarbejde med Christmas Møller og andre konservative, og resultatet af deres arbejde blev det første egentlige illegale blad "Frit Danmark", der fik en meget stor betydning. Det fik hurtigt efterligninger. Bladet "De frie Danske" og det kommunistiske blad "Land og Folk" så dagens lys, fulgt af et studentblad "Studenternes Efterretningstjeneste".

Og dermed var bolden givet op. Gennem hele 1942 udviklede den illegale presse sig, indtil den blev landsomfattende. Der var store "hovedstadsblade" med over 100.000 "abonnenter", og der var provinsblade, som bragte rent lokale nyheder. I august 1943, da nødvendigheden af daglige, pålidelige rapporter baade til ind- og udland (illegal presse og londonradio) blev åbenlyst nødvendig, startede Børge Outze nyhedsbureauet "Information". Den illegale presse i Danmark voksede til over 100 blade, der udkom dagligt, ugentligt eller hver 14. dag - nogle ganske få kun een gang om måneden. De vigtigste af dem fortsatte fra den dag, de begyndte, til krigens afslutning, men i flere tilfælde var redaktionerne dræbt, arresteret eller tvunget i landflygtighed. "Studenternes

Efterretningstjeneste" fik eksempelvis slidt tre redaktioner helt op. Men bladet udkom fortsat. "Information" havde tilsidst 1000 abonnenter, d.v.s. samtlige illegale grupper i landet plus en del enkeltpersoner med Kongen i spidsen, som man ønskede at informere.

Ved samarbejde mellem "Information" og de illegale ruter og radioforbindelser lykkedes det fra 1. august 1943 til krigens afslutning hver eneste dag, ofte flere gange i døgnet, at sende rapporter om begivenheder i hele landet ud til den frie omverden. Meget ofte kunde londonradio om aftenen bringe dagens nyt fra Danmark. Også til Rusland sendtes den frie danske nyhedstjeneste. Tyskerne var gentagne gange på sporet af bureauet, og i maj 1944 fangede de alle medarbejdere i København, undtagen chefen, der blev fanget i oktober 1944 sammen med Mogens Fog og lederne af bladet "De frie Danske". 5 uger senere undslap han ved list.

Det illegale nyhedsbureau havde forbindelser hele landet over, med politi, militær og civilmyndigheder. I krigens slutfase gengaves Informationens "telegrammer" af de syv illegale dagblade, hvoraf eet, "Morgenbladet" umiddelbart fortsatte som legal avis for et ret nyt dansk politisk parti, Dansk Samling, der ledes af Arne Sørensen, som under krigen var medlem af frihedsrådet. Også "Information" selv blev dagblad, et uafhængigt blad, som forsøger at videreføre kampen for modstandsbevægelsens idealer. Kommunisternes blad "Land og Folk" fortsatte også som legalt dagblad, og en række af de illegale blade med "Frit Danmark" i spidsen kommer nu som tidsskrifter.

Gennem "Information" sendte frihedsrådet sine bulletiner ud til offentligheden og sine hjemmelige direktiver til de illegale blade. Organisationen var så fasttømret, at man i foråret 1944 stiftede et bladudvalg under frihedsrådet. Her mødtes de vigtigste illegale bladredaktører med medlemmer af frihedsrådet for at drøfte fælles taktik og politik. Samtlige udvalgets medlemmer var kendt af gestapo, og alle, undtagen to, blev i tidens løb arresteret. Et medlem, den i hele Norden kendte forfatter Peter de Hemmer Gudme, der var redaktør af et specielt nordisk orienteret blad: "Nordens Frihed", begik efter arrestationen selvmord ved at springe ud fra

hovedtrappen i gestapos hus - for ikke under tortur at komme til at røbe noget. En række illegale bladredaktører dræbtes eller deporteredes. Af 45 bladfolk, som samarbejdede med Information i maj 1944, var inden 1. november 13 dræbt, 11 deporteret, 10 i fængsel i Danmark, og 7 flygtet til Sverige. Kun 4 var tilbage i arbejdet. Men nye mænd var altid parat til at rykke ind i rækkerne, og gestapo nåede aldrig at knuse den illegale danske presse eller dens nyhedstjeneste.

Den illegale danske presse var særpræget ved sit ret høje tekniske standard. "De frie Danske" havde således farveforsider i firefarvetryk, og en række af bladene udkom trykt og med billeder. Flertallet var dog duplikerede, som det kendtes også i Norge og i de andre besatte lande, og det blev snart sådan, at det duplikerede ord vejede tungere i offentlighedens bevidsthed end de trykte ord i de legale aviser.

En faktor i den danske modstand var kirken. Den kunde som officiel institution betragtet gennemleve besættelsen ret uanfægtet. Det kom ikke til kirkekamp, og selv om kirken i adskillige tilfælde offentligt gennem skarpe hyrdebrev, der tog afstand fra tyske overgreb, kastede tyskerne handsken, vovede de aldrig at tage en åben kamp mod kirken op, dertil var deres erfaringer fra Norge alt for dårlige. Men tyskerne var klare over, at kirken repræsenterede en fare for dem. Derom vidner de mange arrestationer af præster og adskillige clearingmord på kirkefolk. Præsternes prædiken var ikke under censur i samme grad som pressen. Ganske vist modtog præsterne fra kirkeministeriet (på opfordring af udenrigsministeriet) adskillige henstillinger om ikke at omtale bestemte ting, blandt andet den norske kirkekamp. Karakteristisk er digterpræsten Kaj Munks svar på en sådan henstilling, hvor det blev fremhævet at præsterne ved deres prædiken skadede Danmarks forhold til Tyskland: "... Det er bedre at skade Danmark i forholdet til Tyskland end til den Herre Jesus". Gennemgående rettede præsterne sig da heller ikke efter disse henstillinger, og de prædikede efter deres samvittighed. I radioen var prædikentransmissionerne de eneste udsendelser, der ikke var censureret af tyskerne.

Den situation, hvor kirken fik lejlighed til skarpest at hævde sig som det kristne evangeliums forkynnder, var under jødeforfølgelserne i oktober 1943, hvor der i alle landets kirker, fyldt som aldrig før, lød en skarp og myndig fordømmelse af det overgreb, der havde fundet sted. Også da politiet blev fjernet 19. sept. 1944 udtalte kirken sin harme og smerte over, hvad der var sket.

En kreds af studenter begyndte sommeren 1943 udgivelsen af et kirkeligt illegalt blad "Kirkens Front", der foruden kommenterende artikler bragte nyheder særligt fra Norges kirke.

Men mange af kirkens præster og menige medlemmer blev klare over, at ord ikke var tilstrækkelige. Præsterne deltog i stor udstrækning ivrigt og dygtigt dels i bladarbejde, men også i sabotagen. Præstegårdene blev i stor udstrækning benyttet som våbengemesteder.

Kun en ringe del af Danmarks præster svigtede. En nazistisk præsteorganisation, der oprettedes under krigen, talte aldrig mere end en halv snes medlemmer, hvoraf flere senere meldte sig ud. Man kunde stole paa alle præster, og gennemgående kunde man regne med aktiv hjælp fra dem. Karakteristisk er en meddelelse, der udsendes gennem en hemmelig organisation, præsterne havde oprettet, hvori det forklaredes, hvorledes præsterne skulde forholde sig over for nedstyrtede engelske flyvere, og hvor de skulde vise dem hen. R.A.F. gav samtidigt piloterne besked på, at hvis de styrtede ned over Danmark, skulde de blot henvende sig i præstegården, kirketårnet viste vej. De teologiske professorer gjorde også deres indsats ved universitet. Gennem forelæsningerne og ved foredrag blandt studenterne understregede de nazismens uforenelighed med det kristne evangelium, og som nævnt fulgte mange af præsterne denne linie i deres forkyndelse landet over. Det var kun naturligt, at en af de danske biskopper blev medlem af Danmarks Frihedsråd.

Sabotagen blusser op.

Fra Besættelsens første dag forekom spredte sabotagehandlinger i Danmark - ødelæggelse af tysk materiel, enkelte ildspåsætninger etc. Men først i slutningen af 1941, da engelske Agenter, d.v.s.

danskere, som var uddannet i England, sprang ned med faldskærm i Danmark, påbegyndtes uddannelsen af egentlige sabotagegrupper. Denne uddannelse og et stigende antal sabotageaktioner tog fart i 1942, og siden forløb ikke een dag uden sabotage. Ifl. engelske opgørelser skal Danmark være det land, som i forhold til befolkningstallet har haft de fleste sabotageaktioner under krigen. Det begyndte med aktioner imod firmaer, som arbejdede for tyskerne, og gik efterhånden over til direkte partisankrig med angreb paa varnemagtens forskellige anlag. I krigens sidste fase helligede sabotørerne sig efter ordre sabotage mod trafikken. Man arbejdede her side om side med den norske hjemmefronts aktive styrker, således at hele divisioner standsedes på rejse fra Norge til vestfronten. Der var i 1945 enkelte nætter med over 100 jernbanesabotager - hele troppetransporttog afsporede eller sprængtes i luften. Alt i alt har der alene på de sønderjyske jernbaner været sprængninger.

I begyndelsen arbejdede flere sabotagegrupper selvstændigt, evt. i forbindelse med en bladgruppe. Senere skiltes de ud, sammonsluttedes i store organisationer og samarbejdede med militæret. To store sabotageorganisationer spillede hovedrollen; "Bopa", d.v.s. borgerlige partisaner, hovedsagelig bestående af kommunister, og "Holger Danske", især bestående af unge konservative og Dansk Samling-Folk. I modsætning til Norge forøvedes sabotagen altså af hjemme-uddannet mandskab.

Våben og sprængstoffer kom hovedsagelig luftvejen fra England efter forudgående særmelding i londonradioen. En del, især våben, smugledes også ind fra Sverige med skibe til danske havne eller med illegale både, som løb ind til kysten eller udvekslede gods med andre illegale både, som løb ud fra dansk kyst. Adskil- ligt kom med bornholmerbåden "Carl", der på sin rute til Bornholm passerede Falsterbokanalen og Skånes kyst. Tyskerne havde mistanke, men fandt, takket være et sindrigt system, som fik indladet gods fra Bornholm til at stemme nøje med udladet gods i København, aldrig noget ombord. Der var uger, i hvilke 50 tons våben sendtes fra Sverige til dansk havn helt uden tab. For nedkastede våben var

tabsprocenten 17 - i et tætbefolkede land som Danmark en meget lille tabsprocent.

De danske sabotører havde ikke bjerge eller skove at gemme sig i. I det tætbefolkede land måtte de udelukkende arbejde med list og fik rig anvendelse for fantasi og humør. Det lykkedes aldrig tyskerne at pågribe en sabotør på fersk gerning - derimod blev en del skudt af sabotagevagter under angreb, og adskillige fangedes, fordi de blev set under aktion og senere fundet af stikkere. Men alle sabotageaktioner var forberedt i detaljer og løb af stabelen aldeles præcist. Som eksempler på, med hvilken fantasi man gik frem, kan nævnes, at sabotørerne i mange tilfælde nåede ind i fabrikker ved at gå gennem kloakerne, i andre ved at krybe over tagene. Skibe sankedes i flere tilfælde af svømmere, der ved vintertid havde opvarmede gummidragter på, eller med hjemmelavede torpedoer. En enkelt sabotørgruppe, gruppen "Walther" i Odense, ledet af en maskinmester i byen, sankede 11 tyske skibe eller danske skibe i tysk tjeneste under krigen. Den opererede bl. a. med torpedoer inde i havnen og med miner, som, bundet til en wire, lå på bunden af Odense kanal og blev halet op under skibsbunden, når et skib passerede. Samme gruppe eksperimenterede sig frem til radiobomber, d.v.s. bomber, hvis sprængladning udløstes af en radiomodtager, der reagerede på et bestemt signal fra en radiosender.

Den største sabotageaktion i Danmark udførtes i sommeren 1944 imod den store danske våbenfabrik, Riffelsyndikatet, i Københavns Frihavn. Sabotørerne kom ind, forklædt som arbejdere, og lagde deres sprængstoffer ud uden at blive opdaget. De blæste derefter luftalarm på fabrikens sirener for at redde arbejderne. Fabriken, der fremstillede luftskyts og kanoner til tyskerne, ødelægdes totalt.

I samme periode stormedes i regulær kamp en jagerflyvemaskinfabrik i Glostrup udenfor København. Også den ødelægdes fuldstændigt. På hjemvejen skød sabotørerne sig gennem en sparring på landevejen ind mod byen med tab af een mand.

Sabotørernes bedrifter var utallige. De blev efterhånden populære i befolkningen, fordi de altid advarede, så menneskeliv ik-

ke gik tabt. Da sabotagen var ny, vakte den naturligvis forvirring og ægen modstand, og adskillige kendte personer med ministre i spidsen talte, mere eller mindre frivilligt, imod den. Tyskerne iværksatte en hel propagandakampagne i presse og radio, men det nyttede intet. Befolkningen forstod dog lidt efter lidt, at sabotørerne var landets bedste luftværn. Så længe de allierede kunde få en bestemt maskine i en bestemt fabrik ødelagt af en bombe, ofrede de ikke luftbomber! Og dem havde man set nok af under et luftangreb på skibsværftet Burmeister & Wain i januar 1943. Skønt det var den fineste præcisionsbombning, man kunde ønske sig med talrige træffere i værftet, ramte en del bomber udenom, og flere beboelseshuse, en sukkerfabrik og en lommestørklædefabrik gik med i løbet. Sabotagerne kostede højst knuste vinduesruder.

Schalburgtagerne, hvorom senere skal berettes, blev oprindeligt iværksat, for at befolkningen skulde give sabotørerne skylden for rene terrorhandlinger. Det lykkedes ikke. Folk fandt hurtigt ud af, hvem der lavede hvad, og schalburgtagerne fortsattes derefter som rene hævnaktioner, i flere tilfælde udført af folk i uniform, så der ikke var det mindste at tage fejl af.

De fleste sabotageaktioner udførtes af ganske få mand efter lang tids forberedelse. I enkelte tilfælde tog man stærkt bevogtede fabrikker med storm, hvorunder endog anvendtes maskinkanon. Sabotørernes normale bevæbning var i begyndelsen pistoler, senere maskinpistoler og håndgranater. Adskillige maskinpistoler var fabrikerede på hemmelige værksteder af særligt uddannede folk. Som sprængstof anvendtes i begyndelsen Trøtyl, senere plastisk sprængstof af meget stor effektivitet.

Der anrettedes ved sabotage i Danmark skade for rundt regnet millioner kroner. Til sammenligning kan anføres, at schalburgtagen forøvede ulykker for millioner kroner. Adskillige af de vigtigste fabrikker var læmmede i de sidste krigsår, idet sabotørerne kom igen, så snart man havde fået dem genopbygget. Mogen sabotage udførtes af specialister, således at kun bestemte maskiner eller maskindele sprængtes. Trafiksabotagen rettedes især imod jernbaneskinneerne, senere imod sporskifter og signalanlæg. Som mod-

foranstaltning imod sabotage mod tog, fandt tyskerne på at lade lankede danske fanger køre i den forreste vogn. Det var især dette, som fik sabotørerne til at angribe stationsterrænerne i stedet, og tyskerne fik intet ud af dette modtræk. Som hævn for angreb på tropetog lod tyskerne terrorgrupper sprænge persontog i luften. Det skete tre gange og kostede hver gang en del menneskeliv. Da det kunde ses, at bomberne havde været anbragt i selve personvognene, troede ingen på sabotage.

Frihedsrådet.

Alt dette var i fuld gang i sommeren 1943, og tyskerne blev mere og mere desperate over udviklingen. Hertil kom, at efterretningstjenesten i Danmark, organiseret af det danske militær og af kredse, der havde tilknytning til det, havde et fortræffeligt samarbejde med de allierede agenter eller direkte forbindelse med udlandet. Intet skib forlod dansk havn uden at være rapporteret, ingen militær enhed passerede dansk territorium til eller fra Norge uden at blive rapporteret, og tyskerne kunde ikke flytte en kanon, uden at besked gik "over" om det. Hertil kom en udbredt fabriks-spionage og tyverier af ethvert instrument, som fabrikeredes i Danmark til videresendelse til de allierede. Illegale post- og transportruter over Øresund og Kattegat sikrede forbindelsen med de allierede via Sverige, og transportable radiosendere var i livlig virksomhed. De fleste grupper arbejdede selvstændigt, men i København fandtes et samarbejdsudvalg. I august 1943 etablerede det sig som fast institution, idet det supplerede sig med ledere fra vigtige grupper, dels de upolitiske: "Ringene" og "Frit Danmark", dels de politiske: kommunisterne og Dansk Samling og med en repræsentant for de allierede. Dermed skabtes "Danmarks Frihedsråd", krigens eneste hemmelige regering på eget territorium. I oktober trådte Rådet frem for offentligheden med proklamationer og fra og med dette tidspunkt havde frihedsrådet ledelsen i Danmark.

I slutningen af august 1943 var stemningen i Danmark på kogepunktet. Det kom i flere provinsbyer til demonstrationer og alvorlige uroligheder, især i Esbjerg, Ålborg og Odense. Under uro-

lighederne i Odense mishandlede en tysk officer, og adskillige piger, som havde indladt sig med værnemagten, fik håret klippet af. tyskerne krævede en bod på 1 million kroner af byen. Videre krævede de alle danske våben og al dansk ammunition plus hele den danske flåde udleveret. Man truede med gidsler. Samtidigt skulde regeringen indføre dødsstraf og standret.

Men nu sagde regering og rigsdag endelig nej.

Tyskernes svar var et blodigt overfald på hær og flåde og en bølge af arrestationer blandt landets bedste mænd, fremfor alt nationalt sindede rigsdagsmand fra det konservative parti. Arbejderne turde man, af frygt for landsomfattende generalstrejke, ikke røre. Fangerne førtes efter kort tids forløb til Horserødlejren, hvor kommunisterne nu holdtes fangen af tyskerne i afventen på transport til Tyskland, og her holdt man ialt kendte danske borgere som gidsler.

Angrebet på hær og flåde kom som lynaktion natten til den 29. august. Uden varsel åbnedes ild mod alle militære bygninger, som stormedes. Flere steder tog soldaterne, upåklædte, kampen op, men den var for ulige. Efter kampe, der varede fra få minutter til flere timer, fandt overgivelse sted, og de danske våbenlagre faldt i tyskernes hænder. Det lykkedes senere undergrundsbevogtsen at redde en del af dem. Flåden fik tyskerne derimod ikke. Den 27. august, da man fik fornemmelsen af, at en aktion var forestående, gav chefen for søværnskommandoen, viceadmiral Vedel, sine ordrer om, at alle skibe, som ikke lå i flådens base, Holmen i Københavns havn, skulde ligge klar med dampen oppe. Da den tyske note til regeringen var en kendsgerning den 28. om formiddagen, blev al landlov afblæst, og også skibene ved Holmen fik ordre til at ligge med dampen oppe. Regeringen besluttede imidlertid, at der ikke måtte ydes modstand mod en eventuel tysk besættelse, men søværnskommandoen chef føjede for egen regning til, at skibene efter omstændighederne kunde sænkes.

Klokken 4 morgen den 29. august gik tyskerne til aktion. Viceadmiralen gav ordre til at sænke fartøjerne og dirigerede pr. radio søgående skibe ind på svensk territorium. Umiddelbart efter

bragede eksplosioner drønende over København. Ved Holmen sprang artilleriskibet "Peder Skram", 9 u-både, 4 torpedobåde, 6 minestrygere, et værkstedsskib og et opmålingsskib plus en del mindre fartøjer, i luften, mens tyskerne stormede flådens base fra landsiden, vildt skydende mod skibenes ubevåbnede besætninger, som samledes i land. Rundt om i landet foretog tyskerne parallelle aktioner. Skoleskibene "Ingolf" og "Hvidbjørnen" blev erobret af tyske marinesoldater midt ude i Storebælt. Skønt det tyske flag var hejst, satte cheferne sprængladningerne i funktion. Det lykkedes tyskerne at redde Ingolf ved at tage 10 kadetter som gidsler og true med at skyde dem, hvis sprængladningerne ikke blev gjort uskadelige. Derimod sank "Hvidbjørnen", efter at chefen havde kommanderet sine mand sammen og ladet det danske flag hejse. Han gav ordren: Alle mand springer ud! Spring!, hvorpå alle sprang overbord. Mens skibet sank, svømmede tre kadetter tilbage til vraget og halede det tyske flag ned, så skibet sank med Dannebrog vajende alene.

Flådens største skib "Niels Juel" forsøgte fra Isefjorden at slå sig igennem en tysk minespærring i Kattegat, en større tysk flådeafdeling og bombespærrnedkastning fra tyske flyvemaskiner, men under kamp med flyverne ved udsejlingen til Kattegat blev skibet så beskadiget, at det blev ukampdygtigt. Dets chef lod det sætte på grund og ødelagde det helt, før han overgav sig. Det blev slæbt til Kiel og brugt som kasernes skib, men sankedes senere af en amerikansk bombefuldtræffer.

De mindre danske fartøjer, som nåede Sverige, dannede grundstammen i en dansk flåde, man opbyggede derovre. Det var kun et par torpedobåde og nogle minestrygere, men de suppleredes senere ved sabotørkup med verdens nyeste isbryder, "Holger Danske", tilhørende de danske statsbaner, og en af de store storebæltsfærger, "Storebælt bælt", der kunde føre hundreder af biler eller tre store togstammer over Øresund. I krigens sidste måneder tog sabotørerne ved kup ikke mindre end 30 bugser- og slæbebåde, næsten alt, hvad der fandtes i sjællandske havne, og førte dem til svensk havn. De lokkedes ud i Øresund - med ledelsen af det største bugserelskab, Svitzer, forelå dog klar aftale! - ved hjælp af falsk radiomelding

fra et "strandet skib" ved Hven, og for næsen af Tyskerne sejlede hele flåden ind i svensk farvand. Det skete samtidig med, at de norske bugserbåde og isbrydere fra Oslofjorden løb ind til svensk havn.

Efter begivenhederne 29. august fik Danmark endelig "norske tilstande". Tyskerne dekreterede straks udgangsforbud og åbnede samme aften ild mod alt levende i Københavns gader efter klokken 21. Adskillige mennesker dræbtes og mange saaredes i de første døgn. Den danske hær og flådes officerer og mandskab var krigsfanger og løslodes først - under protest - 2. oktober, da tyskerne ved jødeforfølgelser påstod at have fjernet "uroelementet". Denne løsladelse blev hurtigt fortrudt, og der var gentagne gange klapjagt på danske officerer, som for størstedelen holdt sig skjult. En del af dem, der undslap 29. august, rejste hurtigt i september til Sverige for der, efter ordre, blandt de danske flygtninge at rekruttere et frivilligkorps, en dansk brigade. Den blev ved svensk velvilje skabt og uddannet i fire store lejre. Tilsidst talte den, med lotter, forsyningskorps og marineafdeling, næsten 5000 mand, som sorterede under Montgomerys armekorps, der fra allieret side var udset til at foretage invasionen i Danmark. Brigaden blev først dirigeret hjem efter den tyske kapitulation.

For mange føltes den ændrede situation som en befrielse. Regeringen var trådt tilbage, rigsdagen samledes ikke mere. De enkelte ministeriers departementchefer gik ind på at fungere videre, og et departementchef-råd dannedes. Bag kulisserne regerede Frihedsrådet og en kreds af politikere med indflydelse på departementcheferne, ganske vist endnu trækkende noget til hver sin side, men dog enige om det væsentlige: modstanden mod tyskerne. Enighed om modstandens form kom først i sommeren 1944.

Efter jødeforfølgelserne løslodes også gidslerne fra Hørserød.

Tyskerne og de nazistiske korps i Danmark.

Danmarks nationalsocialistiske arbejderparti er stiftet som en ren filial af det tyske naziparti, hvis navn, NSDAP, det indtil forveksling efterlignede med bogstaverne DNSAP, med hilsen, uniformer, hagekorstegn og program. Grundlaget for partiet var små reaktionære grupper, især i Sønderjylland, og det optog i tidens løb i sig en del andre nazistiske småpartier. Partiet lededes, som det norske, af mænd; der enten var blevet kvarulanter, eller som var rene forbrydere. Mellem Quisling og den danske nazifører, læge Fritz Clausen, bestod et personligt venskabsforhold. Quisling besøgte ham flere gange, både før og under krigen. Fritz Clausen deltog som Sønderjyde i første verdenskrig paa tysk side. Han deserterede over til Russerne og viste megen fejghed. Efter krigen stunderede han for et lån, han aldrig betalte tilbage, til læge. Han blev aldrig respekteret som læge. Hans "bevægelse" fik først vind i sejlene efter 1933, men der var aldrig mere end 2-3 pct nazister i Danmark. Partiet anerkendtes ikke som "statsbærende" af tyskerne, og det kom aldrig til magten, skønt store kredse af tyskerne i Danmark arbejdede for tanken. En af grundene var, at Fritz Clausen, for at bevare førerstillingen, omgav sig med nulliteter, fremfor alt med straffede personer, mens stærkere folk i nazipartiet blev holdt nede. Ved siden af DNSAP fandtes et reaktionært bondeparti, der støttedes af en godsejerfløj, og som iøvrigt talte utilfredse bønder. Det havde 3 til 4 mand i Rigsdagen gennem flere valgperioder, men fik aldrig nogen betydning. Under krigen gik det i nært samarbejde med nazisterne. Dets stemmetal var dalende - fra 52.000 i 1935 til 24.000 i 1943. Nazisterne havde i 1935 16.000 stemmer, i 1939 31.000 og i 1943 43.000. Hertil kom, i Sønderjylland, et slesvigsk parti, bestående af det tyske mindretal. Det fulgte slaviske udviklingen i Tysland og blev i 1933 nazistisk. Mindretallet er kun på 30.000 og uden politisk betydning. Det vovede ikke at mønstre stemmer ved valget i 1943 og undlod at vælge rigsdagsmand - det havde aldrig haft mere end een. I stedet fik det efter tysk kray et særligt kontor under Statsministeriet.

1941 dannedes indenfor nazipartiet med Scaveniusregeringens officielle, men næppe reelle, velsignelse et frikorps til østfronten. Det hed "Frikorps Danmark" og fik tyske uniformer.

Frikorpset eksisterede kun i kort tid som selvstændigt korps. Dets disciplin lod meget tilbage at ønske, og tyskerne opløste det. En del af tropperne - det talte aldrig over 2000 mand - blev stukket ind i andre divisioner, men en del hjemsendtes til arbejde for tyskerne i Danmark. Disse folk dannede grundstammen i det såkaldte Schalburgkorps, som oprettedes efter den danske hær opløsning. Korpset skulde danne kernen i en ny dansk hær, men fik, trods hvervning af straffede personer, aldrig over 1000 medlemmer. Ved siden af det eksisterede i 1944 et sabotagevagtkorps, det såkaldte "Sommerkorps", dannet af en nazistisk kaptajn, Sommer.

En lang række danske nazister var i tysk tjeneste som stikere for gestapo eller som gestapomænd, og hele partiet var yderst virksomt på tysk side. Blandt dets opgaver kan nævnes:

Ved besættelsen fungerede danske nazister i uniform som vejvisere og hjælpere. I alle byer fungerede nazisterne som entreprenører for værnemagten og som fremstillere af varer til Tyskland, de såkaldte "Værnemagere", i hvis rækker senere indrulleredes mange profitbegærlige forretningsfolk. Mange værnemagervirksomheder dækkede ren svindel og korruption.

Danske nazister udarbejdede før og under krigen lister over antinazister og Jøder. Kartotekerne, der viste tusinder af danskeres politiske indstilling, stilledes til tyskernes raadighed. Man havde spioner indenfor alle politiske partier og i alle etater, specielt i politiet. De nazistiske politifolk overgik senere til gestapos tjeneste. Partiet drev omfattende erhvervsspionage, og det stillede "sporvognslyttere" og "telefonyttere" til tyskernes disposition. Dets folk granskede hele den danske presse meget nøje og indberettede enhver ufordelagtig bemærkning.

Til gengæld for sin indsats fik partiet omfattende økonomisk støtte, og af den danske Nationalbanks midler udbetalte tyskerne store understøttelser til faldnes efterladte. For hver dræbt marinevægter - d.v.s. sabotagevagter, som sorterede under den

tyske marine - udbetaltes således 80.000 kr. i erstatning til enken!

Nationalsocialisterne holdt møder og demonstrationer, efter at alle andre møder var blevet forbudt i Danmark. De gik i uniform, hvad ingen andre måtte, og de kørte i biler, da benzinmangel forlængst havde standset al anden bilkørsel. De indrettede sig fornemme kontorer i beslaglagte eller for danske penge opkøbte ejendomme og opførte sig i det hele taget som herrer i landet. Hele den øvrige danske befolkning behandlede dem, som man behandlede tyskerne: med kold foragt. Det blev sagt af en dansk digter, at hagekorsembblemet virkede ganske som den hvide pind, der i eventyret gør den, som har den i munden, usynlig. Ligesom danskerne så tværs igennem eller udenom enhver tysker, ignorerede man nazisterne fuldstændigt. Efter at det begyndte at gå Tyskland galt, forsvandt hagekorsemblerne fra knaphullerne, men i hver enkelt by og hver gade vidste man selvsagt nøje, hvem der var nazist. Efter Danmarks befrielse arresterede modstandsbevægelsen omgående de 15.000 værste. Medlemskab af det nationalsocialistiske parti ansås ikke i sig selv for strafbart.

De mest fanatiske nazister blev medlemmer af hemmelige terrorgrupper, der i tiden efter 29. august hængede, brændte og myrdede uhammet i Danmark.

De tyske forbrydelser i Danmark.

Efter 29. august tog den tyske terror et voldsomt opsving. 2. oktober 1943 kom de lange ventede jødeforfølgelser som et planmæssigt led i Hitlers udryddelsesaktion mod Europas Jøder. Den gennemførtes med største brutalitet. Telefonerne blev lukket, og der var spærretid i København. Man havde valgt en jødisk festdag, der kræver, at familierne er samlede. Heldigvis var der i tide sivet meddelelser ud, så tusinder af Jøder var advaret og havde taget ophold hos ikke-jødiske bekendte. Et indbrud i synagogen kort tid forud med tyveri af den mosaiske menigheds medlemsliste havde virket stærkt advarende. Tyskerne, der førtes af stedkendte

danske nazister, drog rundt i hele København - de fleste danske Jøder boede i hovedstaden - og trængte ind i alle jødiske lejligheder. Fangne Jøder blev som kvæg drevet gennem de mørke gader til samlepladser, hvor de afventende biler førte dem til en eksport-damper i Københavns havn. Den sejlede til Lybæk, og derfra gik transporten i kreaturvogne til Theresienstadt. Bl.a. tømte man et jødisk alderdomshjem. Gamle, svagelige mennesker blev baaret ned til bilerne, som var de kartoffelsække. De kastedes op i vognene, så man kunde høre, når de faldt. Ombord på exportskibet afhørtes de, bl.a. af en SS-mand, der var pudret og sminket. Flere af dem kastedes ned i skibets last og kom til skade. Aktionen, som varede hele natten, vakte voldsom harme, og en storstilet hjælpeaktion blev sat ind, ledet af de illegale grupper og af de danske præster og læger, der benyttede hospitalerne som opsamlingssteder. Hundreder af både løb i de mørke oktobernatter over til Svenskekysten. Gestapo, som ikke fik megen støtte af Værnemagten - de menige tyske soldater blandede sig ikke meget i, hvad der foregik - forsøgte forgæves at afpatrouillere den danske kyst, og kystpolitiet, som skulde afværge illegale udrejser, hjalp i stedet Jøderne. En del fiskere tjente gode penge, især fordi rige mennesker bød over, op til 20.000 kr. for een passagerplads, men i det store og hele blev der vist den største hjælpsomhed uden økonomisk vinding. Tusinder af danskere gemte deres forfulgte landsmænd, men i de første kaotiske døgn udspillede mange tragedier i jødiske familier. Antallet af selvmord steg meget stærkt i København i de dage. Det store flertal af Jøder nåede imidlertid velbeholdne Sveriges kyst, hjulpet over af Patrioter, som løb en uhyre stor risiko, når de ved dag gry sejlede tilbage til dansk havn. Nogle af transporterne var meget store, op til 4-500 mennesker på een nat fra samme havn. De gennemførtes kun ved dansk politis bistand. Begivenhederne fik for den illegale bevægelse i Danmark største betydning. En hel række mennesker, som hidtil havde stået udenfor, blev draget ind i begivenhederne, og de illegale grupper fik talrige forbindelser blandt mennesker, som rådede over skibe og både, over lejligheder og gemmesteder på landet.

Efter jødeforfølgelserne og løsladelsen af de militære fanger forsøgte tyskerne atter en tilnærmelsespolitik. Alle bestræbelser for at få dannet en dansk regering mislykkedes imidlertid, og de danske nazister var indbyrdes så uenige, at man ikke kunde finde en tilstrækkelig stærk mand blandt dem. Fritz Clausens stjerne var i dalen til fordel for K.B.Martinsen, en frikorpsofficer, som havde overtaget Schalburgkorpset, og som prædikede antisabotage og "terror mod terror". Fritz Clausen blev tvunget til at melde sig til fronttjeneste, hvor han drak sig fra vid og sans, således at tyskerne senere måtte sende ham hjem.

Clausen havde været ude af lokalet i næsten halvandet år, da Danmark blev befriet, og man straks arresterede ham. Han var endnu ynkeligere end Quisling, da han kom i retten. K.B.Martinsen derimod stod på magtens tinde helt til vinteren 1944-45.

Schalburgkorpset gennemførte hele efteråret 1943 og hele foråret 1944 en række provokationer og ugerninger. Medlemmer af korpset dannede sammen med hjemvendte SS-mænd, der sorterede direkte under Gestapocheffen Bovensiepen - enkelte af dem stod i direkte rapport til Himmler - og nogle særligt udvalgte tyskere, specielle terrorgrupper, som efter ordre bortsprængte bygninger eller dræbte mennesker. Efter kapitulationen bekræftedes den illegale presses meldinger om, at de tilsyneladende ubegribelige mord var clearingmord, beordret af Gestapo. Man fangede flere terrorgrupper, og særlig opsigt vakte den såkaldte Brøndumgruppe, ledet af en ung SS-mand ved navn Brøndum. Han var impliceret i over 70 mordsager. Sine ordrer fik han skriftligt fra gestapocheffen Bovensiepen, som havde særlige dødslistes. Tyskerne arbejdede efter 29. august i Danmark ud fra princippet: øje for øje og tand for tand. Det var dem aldeles ligegyldigt, hvis øje, det gik ud over. Mest kendt i udlandet er mordet på Kaj Munk, der afhentedes i sin præstegård i Vedersø, dræbtes i en bil og kastedes ud paa vejen.

Skønt tyskerne i udsendte meddelelser i den censurerede presse gav den danske modstandsbevægelse skyld for alle drab og mord, sabotager og schalburgtager i flæng, havde store dele af befolkningen dog let nok ved at skelne mellem hvidt og sort.

Kun i visse kredse af befolkningen, som stod alt aktivt arbejde fjernt, lykkedes den tyske plan i begyndelsen. Der advaredes fra meget kendte politikere mod drab som våben, uanset hvem det var, som drøbtes. Frihedsbevægelsen var imidlertid nødt til at rydde farlige stikkere af vejen, og Frihedsrådet ændrede ikke parolen. Metodisk blev gestapofolk og stikkere nedskudt, adskillige af dem efter illegale forhør, men alle var i forvejen dømt af et hemmeligt udvalg, som nøje havde undersøgt deres forhold. Hævn var fra tysk side mord på sagesløse mennesker. Mange kendte danske borgere faldt som uskyldige ofre i denne krig. Talrige kendte bygninger i Danmark, fra Ø.K.s rhederibygning til den konservative vælgerforenings hus i København, fra rokлубber til filmateljéer og biografbygninger, fra bladhus i provinsen til Tivoli og Langeliniepavillonen i København, sprængtes af tyskernes terrorgrupper, der åbenlyst kørte rundt i tyske biler. Tivoli, hvis ødelæggelse vakte opsigt verden over, ødelagdes som hævn for sabotage mod Riffelsyndikatet og som hævn, fordi danske patrioter havde drillet tyskerne ved at spille Tipparary fra en stor skjult højttaler på Rådhuspladsen, og ved at sende et helt festfyrværkeri op omkring tyskernes højborg i København, Dagmarhus. Raketterne eksploderede i den lyse sommernat højt over Dagmarhus, og i ildregnen kunde man iagttage tyskernes sanseløse angst. De troede, raketterne var signaler til angribende flyvere.

Folkestrejken i København.

Brøndumgruppen raserede hele Tivoli med sprængstoffer. Som yderligere hævn og i forsøg på at bilde befolkningen ind, at Tivolis ødelæggelse var sabotage, dekretede tyskerne skærpet spærretid fra kl. 20 i København. Mens man i alle Danmarks byer ved vintertid fandt sig i at skulle være inden døre klokken 20 eller 21, vakte udgangsforbud midt om sommeren harme overalt. Det store skibsværft Burmeister & Wain blev centrum for en strejkebevægelse. Arbejderne affattede et brev til den tyske befuldmægtigede i Danmark, dr. Best. I dette brev meddelte de

tyskerne, at de var nødt til at gå tidligt hjem, så længe udgangsforbudet varede. Ellers kunde de ikke få tid til at passe deres kolonihaver, og ingen kunde jo garantere for, hvordan ernærings-situationen blev til vinter.... Ved middagstid forlod arbejderne værftet. Det skete den 26. juni. I de følgende dage bredte "gå tidligt hjem-bevægelsen" sig til hele København. Tyskerne stod magtesløse overfor denne nye form for strejke. Dertil kom, at befolkningen ikke respekterede udgangsforbudet. Man gik på gaden i stedet for! I de følgende aftener var der efter udgangsforbudets ikrafttræden flere mennesker på gaderne end normalt! Den 29-30. juni og den 1. juli var der flere mennesker end på noget andet tidspunkt af året, bortset fra søndagene før jul. Tyskerne sendte biler ud i gaderne, bemandede med politisoldater og Schalburgfolk. Der blev skudt fra bilerne, og mange mennesker dræbtes. Men folk gik ikke hjem alligevel.

En stærk hindring for den tyske terrorkørsel blev et nyt og mærkeligt våben: gadebål. Inspireret af sct. hans aften, som nylig havde været fejret uden det traditionelle bål, fandt nogle københavnere på at tænde bål midt på en gade. Beboerne i næste gade tog ideen op, og snart bredte lysten til at trodse udgangsforbudet ved at brænde bål sig til hele byen. Aften efter aften flammede bålene op overalt, skønt tyskerne skød på de mennesker, der bar ved til bålet, eller med våbenmagt tvang folk til at splitte bålene. Man beregner, at der den 30. juni, da regulær strejke udbrød i København, flammede 5000 bål i byens gader. Der var gadestrækninger, som helt afspærredes af ildmure. Af frygt for eksplosioner i benzintankene turde tyskerne ikke køre ind i bål-lene.

Frihedsrådet stillede en række krav for strejkens ophør. Vigtigst var ophævelsen af udgangsforbudet og fjernelse af Schalburgkorpset fra København. Tyskerne lod alle offentlige værker besætte og lukkede for gas, vand og lys. Fra provinsen blev trop-per trukket til byen, kanoner kørtes op i gaderne, og flyvemaskiner dykkede ved tre lejligheder ned over tætfyldte gader og lod maskin-

geværerne spille. "Morderbilerne", som københavnernes døbte de tyske vogne med udrykningshold, jog ved dag og nat gennem gaderne, maskinpistoler knaldede mod ubevæbnede mennesker. Københavnerne rejste barrikader som trafikspærringer, men Frihedsbevægelsens væbnede modstandsstyrker havde ordre til ikke at gribe ind, og alle fulgte denne ordre. Man ønskede ikke at fremkalde en håbløs åben kamp, som vilde have givet København samme skæbne som Warszawas Ghetto. Tusinder af ældre, svagelige mennesker, børn og nervøse folk forlod København i brede strømme ud ad Landevejene. Så lagde en ring af militær sig uden om København, udnyttende byens fortifikationer og fæstningsgrave fra sidste verdenskrigs tid. Spærringen var total. En by uden vand, gas og elektricitet blev afskåret fra alle tilførsler. København har en million indbyggere og er helt afhængig af levnedsmiddelleverancer ikke blot fra Sjælland, men også fra Fyn. Tyskerne vilde sulte byen ud. Københavnerne tog situationen med ro, delte, hvad der var og handlede i baggårdene med købmændene, så længe der fandtes varer på lager. Vand hentede man i søerne. Det var stegende hedt i de døgn, og da WC'erne ikke kunde fungere, blev den hygiejniske situation snart truende. Hospitalerne måtte arbejde med vand fra søerne.

Stillet overfor udsigten til en katastrofe blev de danske politikere ængstelige. Samtidig skete der det, at lederen af en tysk handelsdelegation greb ind overfor de desperate SS-folk med dr. Best i spidsen. Han fik dem desavoueret i Berlin. Gennem hemmelige kanaler vidste Frihedsrådet til stadighed, hvad tyskerne forhandlede om indbyrdes. På et tidspunkt, da politikerne var indstillet på, at kampen måtte opgives, og da de fremtrædende danskere talte i radioen for at få generalstrejken afblæst, var Frihedsrådet klar over, at tyskerne vilde bøje sig. Næste dag afblæste det strejken, som da havde været fem dage. Rådet meddelte, at tyskerne var villige til at opfylde alle krav. Offentligheden og verden modtog disse oplysninger med vantro, men i løbet af en ugestid var alle opstillede krav opfyldt! Schalburgkorpset blev forlagt til Ringsted, og kun et vagthold blev tilbage for at

passer på frimurerlogen, der var beslaglagt til korpsets brug. Udgangsforbudet ophævedes. Våbenløse havde danskerne besejret Tyskland, der endnu stod på magtens tinde! Generalstrejken havde bredt sig til hele landet på det tidspunkt, da man blæste af. Der kørte ikke et tog, ikke en sporvogn, og der blev end ikke arbejdet på de tyske flyvepladser! Folkestrejken i København vakte kolossal opsigt overalt i den frie verden og tydedes rigtigt som et tegn på Tysklands afmagt.

Terrorbølgen over Danmark.

Men terroren blev ved. Som hævn for dræbte tyskere eller tyske agenter myrdedes løs. Ingen vidste sig sikker. Studenterne forsvandt fra universitetet af frygt for at komme til at lide de norske studenters skæbne, og ingen kendt dansker sov indtil krigens afslutning i sit eget hjem om natten. Mange kendte mænd opnåede hos dansk politi våbentilladelse. Officielt vilde tyskerne jo ikke indrømme, at de stod bag terroren, så de måtte godkende tilladelserne. Samtlige fhv. ministre og de fleste rigsdagsmænd bar i de dage revolver.

I en række provinsbyer vidste man ligefrem, i hvilken rækkefølge kendte borgere skulde myrdes! Skete der et stikkerdrab, forsvandt "clearingofrene" under jorden. Dyrest tog tyskerne hævn, da en tidligere dansk politimand, Sustmann Ment, stifteren af politiets nationalsocialistiske faggruppe, som i København havde 17 medlemmer, blev dræbt på en sporvogn. 11 fanger blev hentet fra de tyske celler i vestre fængsel og dræbt med maskinpistoler. Dr. Best dementerede, da den illegale nyhedstjeneste sendte nyheden til Sverige. Han dementerede endog, da navnelisten oplæstes i svensk radio. Men han måtte trække dementiet tilbage og ændre det til en erklæring om, at de pågældende elleve var skudt under flugtforsøg. Hele Danmark vidste, at det ikke var sandt.

Blandt clearingofrene var en række læger. Nazisterne udnyttede adgangen til lægernes venteværelser ganske kynisk! En enkelt nat, i vinteren 1945, dræbte de i Odense seks borgere, deraf fire

læger, som hentedes ud af deres senge og blev skudt ned. Meget ofte anbragte man ligene af de dræbte på nøjagtigt det sted, hvor en stikker havde fundet døden. Kunde man ikke finde et passende offer, tog nazistiske snigskytter opstilling i det kvarter, hvor et drab havde fundet sted, og nedskød så folk, som passerede stedet. Således skød man engang paa Vesterbro i København folk i en biografkø.

Men det skulde blive værre!

Den 19. september.

Den 19. september overfaldt tyskerne uden varsel det danske politi, som indtil da havde søgt at væge befolkningen mod de værste overgreb, bl.a. ved mange natlige patrouiller på udsatte steder og ved sabotagevagt ved offentlige bygninger. Under en falsk luftalarm trængte tyskerne ind på alle politistationer. Efter kortvarig kamp overmandedes de folk, som tilfældigt befandt sig på stationerne. De behandledes som forbrydere og afskibedes samme dag til Tyskland, hvor de slæbtes fra koncentrationslejr til koncentrationslejr, indtil grev Bernadotte ved krigens afslutning fik dem frigivet og ført til Sverige.

2700 danske politifolk sad i koncentrationslejr fra september 1944 til maj 1945. Af dem døde Men 9.000 levede frit videre under jorden og deltog i modstandsbevægelsen.

Ogsaa grænsegendarmeriet slæbtes bort. Af grænsegendarmerne, gennemgående ældre folk, døde Grænsegendarmeriets chef, den tapre oberst Palludan Müller, var tidligere på året blevet dræbt af tyskere, som vilde arrestere ham. Han nægtede at overgive sig, sendte sin familie bort, og tog ene mand kampen op i sin villa i den sønderjydske by Graasten. Tyskerne måtte tilsidst skyde den i brand. Ildkampen vare i flere timer. Palludan Müller dræbte og sårede flere tyskere, før han selv fandt døden i sit brændende hus.

Efter 19. september sad retten i maskinpistolen i Danmark. Schalburgkorpset og Sommerkorpset konkurrerede med gestapo om at udøve terror. Under kompetencestrid mellem lederne kom det til

indbyrdes opgør, og da tyskerne i januar 1945 blev trætte af det danske nazistiske spektakel, ophævede de begge korps og tog de pålidelige elementer ud til hilfspolizei. Under forkortelsesnavnet HIPO udøvede dette korps af danskere under tysk kommando et rædselsregimente, som varede krigen ud. Politigården i København var korpsets hovedkvarter. Fra denne fæstningslignende bygning gjorde det udfald, og indenfor de grå cementmure fandt talrige danske patrioter døden under umenneskelige lidelser. Mænd blev her pisket til døde, brændt med gloende jern eller cigaretter, sparket ihjel, skudt i nakken, mishandlede med elektriske apparater, skåret med knive eller mistede neglene på hænder og fødder. Meget ofte kørte man et mishandlet offer bort i bil, skød det med nakkeskud og kastede liget ud på en tilfældig gade eller i en nordsjællandsk skov. Der var døgn med 5-6 mord alene i København. Nazisterne hargede som vilde dyr, og hvor de for frem, kendetegnedes deres vej af clearingmord, mord på tilfældige trafikanter og af sprængninger af bygninger. I Odense og Århus, Svendborg og Ålborg blev hele gadestrækninger lagt i ruiner. Adskillige mennesker omkom under sammenstyrtede mure eller i flammerne. Man gik undertiden helt åbenlyst til værks, således at uniformerede Hipofolk afspærrede kvarteret, mens terrorgruppen lagde bomber ud.

Samtidig fik sabotagekrigen mere og mere karakteren af rigtig krigsførelse. De tyske transporter var tilsidst bogstavelig talt uigennemførlige på grund af jernbanesabotage, og den korrupte tyske administration brød sammen, da modstandsbevægelsen truede alle, som arbejdede for tyskerne. I hundredevis forlod arbejderne flyvepladser og befæstningsanlæg.

Kapitulationen.

Alt var rede til aaben opstand. I flere døgn var 45.000 væbnede mænd kampklare og under våben, rede til at gå til kamp på et givet signal fra londonradioen. Signalet kom aldrig. I stedet kom meldingen om tysk kapitulation 4. maj kl. 20,30, og samtidig med, at canadiske luftlandetropper gik ned på flyvepladsen ved

København, gik modstandsstyrkerne i aktion med ordre til ikke at beskyde tyskerne.

Natten til 5.maj besattes alle offentlige bygninger og alle strategisk vigtige punkter i Danmark af frihedskæmpere, hvis bevæbning slog både civilbefolkningen og tyskerne med forbløffelse. Tusinder af maskinpistoler, ja, endog panserbrydende vaaben, kom for dagens lys. Hundreder og atter hundreder af biler med bevæbnede mænd, forsynede med armbind, patrouillerede i gaderne. En bølge af arrestationer gik over landet. Sammen med politiet, der under jorden havde organiseret sig fuldstændigt igen, og som endog havde haft tid til at lade kriminalpolitifolk forberede arrestationer af almindelige forbrydere, der havde udnyttet den politiløse periode, gik frihedskæmperne til aktion imod den del af befolkningen, som havde været i tyskernes sold. 15.000 mennesker arresteredes, og dermed begyndte en udrensningsproces, som beregnes at ville vare et halvt årstid. Domstolene sorterede i de kommende uger de internerede og løslod en del, hvoraf mange senere får en sag til behandling. Udrensningen blev et stort diskussions- emne, idet visse politiske kredse ængstedes for de "retsløse tilstande" efter 5 år uden ret af nogen art! Men stort set gik det tilfredsstillende. Det, som i Danmark volder de største vanskeligheder, er behandlingen af de forretningsfolk, som har tjent penge på tyskerne - at skelne mellem, hvad der har været påtvunget og hvad der har været udnyttelse er ikke altid let - og behandlingen af en række kendte mænd, der under Scaveniusregeringen blev samarbejdsfolk.

En lykke for Danmark var det, at der efter folkestrejken fandt en tilnærmelse sted mellem politikerne og Frihedsrådet. Der skabtes endog et kontaktudvalg, hvori sad to politikere og to medlemmer af Frihedsrådet. Fra statskassen udbetaltes til illegale formål i tiden efter 29.august 40 millioner kroner, hvoraf de 28 millioner bevilgedes til understøttelser. Politifolkene havde således fortsat deres gager, og internerede og fangne folks familier fik statsunderstøttelse. 12 millioner gik til indkøb af

våben og andet materiel, til bestikkelse af tyskere o.s.v.. Ved bestikkelse lykkedes det således at redde startbanerne i Kastrup lufthavn fra bortsprængning i kapitulationsøjeblikket! Adskillige fanger løskøbtes ved bestikkelse af korrupte gestapofolk.

Bag kulisserne førtes i hele det sidste år forhandlinger om dannelse af den kommende frie regering. I princippet opnåedes enighed endnu før udgangen af 1944, og man diskuterede derefter personspørgsmål. Før kapitulationen var samtlige ministerposter i den nye danske regering besat. Modstandsbevægelsen fik 9 ministre, de politiske partier 9. En socialdemokratisk politiker, der havde folkets tillid, den tidligere statsminister Buhl, overtog statsministerposten, medens Christmas Møller, modstandsbevægelsens første udsending til den frie verden blev udenrigsminister. De øvrige af modstandsbevægelsens ministre er: cand.mag. Frode Jakobsen, der havde været chef for det såkaldte kommandoudvalg, under hvilket de frie væbnede styrker sorterede under besættelsen samt chef for den upolitiske organisation "Ringene". Professor Mogens Fog fra ledelsen af den ligeledes upolitiske organisation "Frit Danmark". Folketingsmand Arne Sørensen, formand for partiet "Dansk Samling" samt den kommunistiske folketingsmand Alfred Jensen. Alle disse var medlemmer af Danmarks Frihedsråd. Desuden udpegede frihedsrådet følgende ministre: Gårdejer Kristen Juul-Kristensen, Dansk Samling, folketingsmand Aksel Larsen, Danmarks kommunistiske Parti, samt overretssagfører Busch-Jensen og Danmarks gesandt i Washington, Henrik Kauffmann.

Den danske frihedsbevægelse havde i Moskva haft en udsendt gesandt, minister Døssing, som var anerkendt af sovjetregeringen som Frihedsrådets repræsentant. Sovjet anerkendte siden foråret 1944 begrebet "det kæmpende Danmark", mens det officielle Danmark ikke blev allieret land, da ingen regering kunde slutte aftale. Denne "illegale gesandt" fortsatte efter landets befrielse som regeringens repræsentant.

Kongen udnævnte straks efter tyskernes kapitulation den ny regering.

Blandt de politiske partiers ministre havde flere haft direkte kontakt med frihedsbevægelsen i sidste krigsfase, især de tre socialdemokrater, Buhl, Hedtoft Hansen og H. C. Hansen. Den sidste er finansminister, og det er ham, som gav frihedsbevægelsen statsmidler, således at de danske statsbaner tilsidst saboteredes for den danske stats egne penge - et ret enestående forhold!

Danmarks konge, Christian den Tiende, der under krigen har delt godt og ondt med sit folk, og som ved et rideuheld har mistet førligheden, blev efter befrielsen genstand for enestaaende hyldest. Uforglemmelige scener udspillede på Amalienborg slotsplads, da Garden med bjørneskindshuerne løste politivagten af. Der var 19. september sket det, at politivagten nægtede at lade sig interessere. Den skød med skarpt, da tyskerne kom, og holdt stillingen bag hastigt opbyggede barrikader, som bl.a. bestod af saltsække fra en tilfældigt forbigående vogn. Med et tab på 13 dræbte måtte de tyske styrker trække sig tilbage, og de kom aldrig igen. Danmarks konge sad fra 19. september 1944 til befrielsen i sit slot, vogtet af danske politifolk i uniform, de eneste i landet. Ingen tysker betraadte i dette tidsrum slotspladsen! Med helt sydlandsk jubel hylde københavnerne, da slotsvagten - som iøvrigt hver og een var gamle gardere - afmarcherede og overlod Kongens egen garde vagten.

Hvad som siden er sket i Danmark, har man kunnet følge i dagspressen. Disse linier giver kun i meget store træk et billede af de 5 års begivenheder i Danmark. Den, som virkelig vil sætte sig ind i forholdene, må afvente de bøger, som vil udkomme om emnet. Her er kun givet et rids, og mange træk i billedet mangler.

De fem onde år har bragt Danmark eet gode: Det har vist danskerne selv, at de hverken er vege eller bange, når det gælder. De har lært danskerne, at det, det kommer an paa her i livet, er visse egenskaber af ret primitiv art, som intet har at gøre med stilling i samfundet, begavelse eller penge. Det er simpelthen borgerligt mod, det kommer an på. Man har lært at vurdere sig selv

og sine medmennesker efter en anden målestok, og mange, som før spillede en stor rolle, bliver nu vejet og fundet for lette. På tværs af alle samfundsskel er der skabt en forbindelse mellem hundredtusinder af mennesker, som lærte hinanden at kende i kritiske situationer. Den politiske kamp vil måske nok blive bitter igen, men den vil blive mere fair, efter at folk fra alle partier i årevis har kæmpet i samme rækker. I mange år fremover vil de fem års begivenheder sætte sig dybe spor - akkurat, som det vil ske i Norge.

Og for det dansk-norske forhold har de fem år kun betydet noget glædeligt. Vi har lært at respektere hinanden, vi har fået minder og erfaringer fælles. I Norden er det fremtidig Danmark og Norge, som staar hinanden nærmest. Vi er kommet på bølgelængde!

KØBENHAVN, d. 21. Juli 1945.

Man skal herved meddele Dem, at Samraadet paa sit Møde Fredag d. 20. Juli har indvalgt Kontorchef Niels Banke, Redaktør Børge Houmann og Redaktør Ebbe Munck som Medlemmer af Samraadet.

Samtidig nedsattes et Forretningsudvalg bestaaende af Mogens Fog (Formand), Frode Jakobsen (Næstformand), Alfred Jensen, Arne Sørensen og Svend Wagner.

Med venlig Hilsen

Alfred Jensen
Sekretær.

Til Redaktionen af
Land og Folk.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
BORGERGADE 16
PALÆ 600

23. Juli 1945.
KØBENHAVN, d.

AH/AJ

Herved har jeg den Glæde at meddele Dem, at De paa Sam-
raadets Møde Fredag den 20. ds. er blevet indvalgt i Samraadet.

Med venlig Hilsen

Herr Redaktør Børge Houmann
"Land og Folk"
Sortedamsdosseringen 29
K.

Frihedsbevægelsens Samraad
Burgsgade 16
Post 600

København, d. 30. Juli 1945.

Til Frihedsbevægelsens Bykomiteer

Cirkulære Nr. 3.

1. Opmærksomheden henledes paa det i Cirkulære Nr. 2 fremsatte
Ønske om snarlig Tilsendelse af Navne paa alle Medlemmer af de
nydannede By- eller Distriktskomiteer, hvilken Organisation hvert
enkelt Medlem repræsenterer samt en Adresse, til hvilken Samraa-
det kan sende Post.
2. Samtidig udbeder vi os snarest et Forslag fra hver enkelt By-
eller Distriktskomite om hvor mange Medlemmer man maatte ønske
at sende til Kongressen.
3. Da vi ved Valget ønsker at faa opstillet og valgt saa mange gode
Folk som muligt, skal vi for at kunne støtte de Kandidater, der
fra vort Synspunkt kan anerkendes samt for at kunne rette be-
læstet Kritik mod andre, anmode Komiteerne om snarest at faa til-
sendt Meddelelse om hvilke Kandidater indenfor de forskellige
Partier, der allerede er opstillet sammen med en Udtalelse om
vedkommende Kandidat set fra Frihedsbevægelsens Synspunkt. Sam-
tidig anmoder vi Komiteen om at meddele Samraadet de ønsker Kom-
iteen selv nærer med Hensyn til Opstilling af andre Kandidater,
om man f. Eks. kan udpege andre Kandidater i Stedet for allerede
opstillede samt de Grunde, der taler for Opstillingen.
Ved Meddelelse om eller Forslag vedrørende Opstilling af Kandi-
dater vil vi gerne have Oplysninger om vedkommende Kandidats Bel-
tagelse i Frihedsbevægelsen samt indenfor hvilken Gruppe eller
Organisation, han har deltaget.
4. Paa given Foranledning skal vi meddele, at der ikke er truffet
nogen generel Ordning vedrørende Hjemsendelser og Vaabenbeviser.
Man bør derfor lokalt ordne dette anliggende, men det anbefales
at fremskaffe en eller anden Form for trefløjet Kort (til Afvri-
ning og Gennemslag) eller 3 Kort, saaledes at det (vend)

ene beholdes af den hjemsendte som evt. "Vabentilladelse", det andet opbevares lokalt og det tredje hos Regionen. Der bør være Plads til de nødvendige Antegnelser og Bemærkninger.

5. Vedr. Løsladelsesbeviser (hvid, rød, grøn).

Der vil snarest blive truffet en generel Ordning. Meddelelse vil blive tilsendt ligesom Meddelelse om, hvor Løsladelsesbeviser kan rekvireres.

6. Paa given Foranledning skal Samraadet udtale, at man ikke finder det ønskeligt at fremstille eller uddele Emblemer til Deltagelse i Frihedskampen.

7. Samraadet har vedtaget at højtideligholde d. 29. August med Flagning paa halv Stang til Kl. 12⁰⁰ med 2 Minutters Stilhed 12⁰⁰ - 12⁰². Frihedsfonden agter paa denne Dag at foretage en Indsamling med Støtte af Bykomiteerne. Nærmere Besked vil blive tilsendt, saa snart Planerne er færdige.

Nedenstaaende bedes bragt til Medlemmernes Kundskab:

8. Man har i Samraadet rejst Spørgsmaalet om paa en eller anden Maade at yde Hjælp til de Medlemmer af Frihedsbevægelsen, som paa et eller andet Felt har vist Evne og Modenhed, der ligger udover Vedkommendes Aar og tidligere Beskæftigelse, saaledes at vedkommende selv føler en Trang til at komme ind i noget nyt, der bedre svarer til Forudsætninger og Ønsker. Man udbeder sig udførlig Indberetning, hvor der fra Medlemmernes Side Maatte blive fremsat Ønske i denne Retning. Det er af Betydning for Samraadet at faa oplyst, i hvor stor Udstrækning, der findes Problemer af ovenstaaende Slags for at kunne bedømme, hvorledes vi bedst kan gribe Sagen an.

9. Paa Forespørgsel skal vi meddele, at By- og Distriktskomiteer selv maa sørge for Penge til Dækning af Komiteens Udgifter.

Med Henblik paa evt. telefonisk Forelæggelse af Sager for Samraadet skal man meddele, at Sekretæren bedst træffes Kl. 9 - 11.

Ved et Protestmøde paa Garderhusarkasernen den 2. ds. hvor ca: 2000 Frihedskæmpere var til Stede, blev følgende Resolution til Regeringen vedtaget:

" Da man stadig ikke i Regeringen tager Hensyn til Befolkningen og Frihedskæmpernes Resolutioner og Protestmøde, men snarere saboterer Udrensningen, og da denne Slendrian - især fra Dommerstandens Side - giver sig Udslag i Løsladelse paa Samlerbaand af Hipo - SS - og Frikorpsmand, samt Værnemagere, kan og vil vi efter 5 Aars Kamp ikke tåle mere denne Blødsødenhed længere fra de ansvarlige Myndigheders Side. Vi forstår ikke, hvorledes den samlede Regering kan overhøre den danske Befolknings Krav om Udrensning, det skulde dog være et nyt Danmark, som voksede frem og ikke Kaos eller en kæmpemæssig Aslborgepisode, men der maa aabenbart være visse Personer i Regering og Rigsdag, der ønsker det saaledes. De har maaske ikke lært noget efter 5 Aars Terror.

Vi forlanger, at de Dommere, der allerede har kompromitteret sig ved at være nazivenlige, og som er ansvarlige for den sidste Tids Løsladelser, øjeblikkelig forlader Sædet for en Dommerstand, som den danske Retsbevisethed kan være tjent med.

Vi er fuldt ud klar over, at der er visse Personer i Regering og Rigsdag, der gør krampagtige Forsøg paa at beskytte de store landsskadelige Elementer, som i Kraft af Penge og Prestige endnu ikke er taget i Forvaring, og hvoraf en Del stadig oppebærer Lønninger af den danske Befolkning.

Det Ansvar, vi har for vore faldne Kammerater, kræver at Udrensningen foretages til Tops, da Bunden snart er naaet.

Vi meddeler herefter den samlede Regering, at saafremt man ikke inden Onsdag den 8. ds. Kl. 8 tager Skridt til øjeblikkelig Internering af bl. a. Scavenius, Thune Jacobsen, T. K. Thomsen og Knutzen m. fl., idet vi anser disse Personer for at være de største landsskadelige Elementer under Besættelsen, vil samtlige Frihedskæmpere selv gaa til Aktion og foranledige ovennævnte Personer interneret paa lige Fod med de øvrige internerede, idet der ikke maa og ikke skal gøres Forskel, saa længe der ikke er faldet Dom.

Denne Protest er den sidste fra Frihedskæmperne, og Regeringen maa tage det fulde Ansvar for den videre Udvikling med Henblik paa Afmærkerne henholdsvis Rønne og Aalborg. "

Tilsyneladende har man i visse Kredse udlagt ovennævnte Resolutions Indhold som en Vaabentrusel, hvilket ^{nu} paa det skarpeste tager Afstand fra, idet man som anført i Resolutionen efter den 8. ds. vil starte en Aktion, hvis Hensigt ikke er Selvtagt, men en Henvendelse til hele den danske Befolkning om Støtte til Internering af " Toppen " paa lige Fod med de allerede internerede, da vi mener, at dette maa være i Befolkningens Interesse, saavel som i vor.

Rødovre, den 4. August 1945.

S. F. Holm
Delingsfører

John Petersen
Delingsfører

Frank B. Olsen
Delingsfører

Willy Th. Olsen
Gruppenfører

Johnsen
Tillidsmand

Larry Madsen
Tillidsmand

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
BORGERGADE 16
PALÆ 600

KØBENHAVN, 3. Aug. 1945.

Herved indkaldes til Møde

Mandag d. 6. August Kl. 16.

1

Udenrigsministeriets Mødesal.

Bl. andet vil man drøfte Situationen
vedrørende Løsladelaerne.

Med venlig Hilsen

Arthur Hansen.

Nordisk Bølgkunst

IMPORT . FABRIKATION . EKSPORT

8 AUG. 1945

TELEFON CENTRAL 14380 . GIRO 57263 . DAHLERUPSGADE 1 . TELEGRAM-ADR. „NOBOKUNST“

AFDELING: GULD OG SØLV

KØBENHAVN V., den 2. August 1945

Land og Folk.
København.

Danmarks Frihedsmærke.

I Tilslutning til vor Annonce af D.D. (Sylvester Hvid) tillader vi os høfligst at bede Bladet om en Tekstomtale.

Det er Meningen at Annonceserien skal fortsætte, men Manglen paa Sølv og Strøm tvinger os til ikke at forcere Salget altfor hurtigt frem.

Vi vedlægger et Forslag til en Omtale i Forbindelse med medfølgende Kliche og takker Dem paa Forhaand for Deres Imødekommenhed.

Med Højagtelse

Nordisk Bølgkunst

O. Jørgensen

Der er fremstillet et meget smukt Mærke til
Erindring om Danmarks Frihedskamp og Befrielse. Dan-
marks Frihedsmærke faas i Sølv eller Guld, og Salget
tjener et godt Formaal, idet 1 Kr. for Sølv - og 12 Kr.
for Guldmærket tilfælder Frihedskæmperes Efterladte. ~~Frihedskæmperes Efterladte.~~

Mærket, der ses ovenfor, bestaar af Friheds-
bevægelsens blaa-rød-hvide Daand i Emaillé omrammet
af Bogstavet "D" - Symbol for Danmark og D-Dag - som
igen er kronet af Befrielsens historiske Dato, 5. Maj.

Det er Kgl. Hof Juveler A. Dragsted, der af et
københavnsk Firma har faaet overdraget Opgaven at frem-
stille det smukke Mærke, som sikkert vil blive populært
hos alle, der aktivt eller passivt var med i Friheds-
kampen.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
 BORGERGADE 16
 PALÆ 600

18. ug. 1945.
 KØBENHAVN, d.....

AM/AJ

*bevaret 21/8-45
 med de angivne Redaktør.
 R.H./F.R.*

/.
 Høfligt fremsendes Udkast til en Redegørelse, som Samraadet
 agter at udsende.

Man boder ærtilige Medlemmer om at gennemlæse Redegørelsen
 og anrest meddele Samraadet evt. indvendinger, Tilføjelser eller
 Rettelser.

For at den kan komme frem saa snart som muligt, vil vi bede
 Dem give os Besked inden Tirsdag evt. telefonisk eller telegrafisk.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen
 Sekretær.

Herr Redaktør Børge Houmann.

21. August 1945.

Til Frihedsbevægelsens Samraad,
Borgergade 16,
København, K.

Til Redegørelsen har jeg følgende Bemærkninger:

Side 1, Linie 9: Frihedsbevægelsens Samraad har derfor fundet det paa sin Pæds....

Side 2, Linie 4: Arbejdshfred og Afstraffelse overfor dem....

Side 2, Linie 13: væsentligste Krav har stedse været, at der efter Befrielsen hurtigt og effektivt blev skredet ind overfor...

Side 2, Linie 17: ikke alene evt. militære Operationer, men navnlig Samfundets Arbejdsro.....

Side 4, Linie 23: Med Hensyn til Frifindelserne har Forretningsudvalget for Samraadet.....

Side 6, Linie 20: Direktør Styhr....

Side 8, Linie 1: at gaa saaledes til Værk, at ikke uskyldige rammes.....

Side 12, Linie 10: og at visse "Aktioner" fra uansvarlig Side har stimuleret.....

Side 13, Linie 7: er søgt opfyldt....

Side 13, Linie 23: Derfor skal Frihedsbevægelsens Samraad anbefale, at alle Krav søges gennemført.....

De hidtidige Resultater.

En Redegørelse fra Frihedsbevægelsens Samråd.

I de Månedes, der er forløbet siden Befrielsen, er der fra mange Sider indenfor Frihedsbevægelsen givet Udtryk for Utilfredshed med den Måde, hvorpå Opgøret med landsskadelige Elementer er blevet gennemført. Kritikken har givet sig Udslag i en Række Resolutioner og Demonstrationer og i enkelte Tilfælde også i Aktioner, navnlig fra Modstandsstyrkernes Side. Frihedsbevægelsens Samråd ~~finder det derfor~~ paa sin Plads at foretage en Undersøgelse af de påklagede Forhold og søge at vurdere, i hvor høj Grad de fremførte Klager er berettigede.

*Har derfor
fundet -*

Indledningsvis ønsker Samrådet at påpege sin Stilling til det politiske Samarbejde, der har fundet Udtryk i Regeringens Dannelse. Før Kapitulationen forelå der for Frihedsrådet 2 Muligheder: Enten kunde Frihedsbevægelsen, efter at Landets Forfatning atter kunde træde i Kraft, gaa i Samarbejde med de politiske Partiers Repræsentanter og derved søge at øve Indflydelse paa Udviklingen i Landet i Overgangsperioden, eller man kunde afvise et saadant Samarbejde og udelukkende virke gennem offentlig Kritik mod en Regering, der alene var sammensat af Repræsentanter af de politiske Partier. Frihedsbevægelsen valgte den første Udvej, idet man ikke alene følte sig berettiget til at øve Indflydelse paa Baggrund af den Indsats, der var gjort i Kampen mod Besættelsesmagten, men ogsaa følte det som et Ansvar at bidrage til en rolig Afvikling af Besættelsestidens Problemer. Ved at tage Medansvaret for Landets Styre i den første Tid mente Frihedsrådet tillige at kunne sikre en mere effektiv Gennemførelse af de Krav, som bl. a. fandt Udtryk i "Naar Danmark atter er frit" (Frihedsrådets Bjece fra Oktober 1943).

Efter Samrådets Mening har den hidtidige Udvikling

vist, at Frihedsbevægelsens Beslutning var rigtig, og selv om det ikke har været muligt endnu fuldtud at gennemføre alle de Foranstaltninger, som efter vor Mening vil være nødvendige for Sikring af Demokratiets Arbejdskraft og Udøvelse af Retfærdighed overfor dem, der svigtede Landet under Besættelsen, er der dog ved Love og paa anden Maade i det store og hele skabt tilfredsstillende Muligheder derfor. Et andet Spørgsmaal er, om det Tempo og den Konsekvens, hvormed Udrensning, Afstraffelse o.s.v. gennemføres, kan betegnes som tilfredsstillende; det er denne Redegørelses Hensigt at søge dette belyst.

Afstraffelse af Landsforrædere.

Et af Frihedsbevægelsens væsentligste Krav ^{efter Besættelsen} ~~var~~ ^{at der efter Befrielsen} var en hurtig og effektiv Indskriden overfor Landsforrædere, der aktivt havde hjulpet Landets Fjende i Besættelsens Aar. Kravet var dels dikteret af et Retfærdighedshensyn, dels af Hensynet til at sikre ikke alene militære Operationer, men ^{især} Samfundets Arbejdsro, idet man maatte forvente, at nazistiske Elementer vilde forsøge at skabe Uro og eventuelt fortsætte Snigmordene. Endelig ønskede man ved omfattende Fængslinger af landsskadelige Elementer at undgaa Selvtægt fra Befolkningens Side.

Da Landets normale Retsapparat ikke kunde fungere umiddelbart efter den tyske Kapitulation, foretog Frihedsbevægelsen Interneringerne efter fastlagte Retningslinier indtil den 13. Maj, da Politiet atter trådte i Virksomhed under egen Ledelse. Efter denne Dato er Interneringer kun foretaget i Forbindelse med Politimyndighederne, hvilket var godkendt af Regeringen.

De Interneringer, der blev foretaget af Frihedsbevægelsen skete paa Grundlag af Arrestationslister, som var udarbejdet af Frihedsraadets Lokalkomiteer og Arrestationsudvalg paa Grundlag af Sigtelser, rettet mod ca. 40.000 Personer.

Principperne, hvorefter Interneringerne blev foretaget, var følgende:

- 1) Alle, der den 1. Juli 1940 og senere havde været Medlemmer af D.N.S.A.P. eller andre nazistiske Organisationer.
- 2) Alle, der havde været direkte i tysk Tjeneste, herunder i Hipo-, Sommerkorps etc.
- 3) Alle, der uden direkte at være ansat i saadan Tjeneste maatte være mistænkt for at have optrædt som Stikkere og lign.
- 4) Alle, der paa Grund af deres Optræden under Besættelsen kunde befrygtes at blive udsat for Selvtægt fra Befolkningens Side.

Af de internerede blev en Del løsladt, enten fordi der forelaa Fejltagelser, Navneforvekslinger el. lign., eller fordi Interneringen havde haft Karakter af en Beskyttelsesforanstaltning, eller fordi Anklagen ikke var af en saa alvorlig Natur, at den faldt ind under Straffelovstillaget af 1. Juni 1945.

Straks efter Regeringsdannelsen tog Justitsministeren, der er udpeget af Frihedsraadet, fat paa at skabe Lovhjemmel for Straf af Landsforrædere under Besættelsen. Den 1. Juni 1945 blev denne Lov vedtaget under Titlen: Lov om Tillæg til Borgerlig Straffelov angaaende Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed. Loven gennemfører i det væsentlige de Krav, der var opstillet af Frihedsraadet i det Lovudkast, dets juridiske Udvalg havde udarbejdet. Det tager Sigte paa at ramme de alvorlige Forseelser, men lader Smaatterier og mindre landsskadelige Handlinger alene være straffet gennem den almene Mistillid, den skyldige paadrager sig.

Paa 2 væsentlige Punkter afviger Loven imidlertid fra Frihedsraadets Forslag. For det første lykkedes det ikke at gennemføre Nedsættelsen af Særdomstole. I Stedet blev det Justitsministeren overdraget at udpege de Dommere, der skal be-

handle de særlige Sager, og der er ved Udvalgelsen draget Om-
sorg for, at Dommerne er nationalt set fuldtud paalidelige
Personer. For det andet viste det sig uigennemførligt at fæ-
udarbejdet nye Domsmændslistes. I Stedet blev saavel Forsva-
rerens som Anklagerens Ret til at udskyde udpegede Domsmænd
udvidet.

Som Loven saaledes blev vedtaget, maa man sige, at
den i alt væsentligt tilfredsstillede berettigede Krav om
samtidig at udøve Neutralitetspligt og sikre, at de virkelig skyl-
dige blev ramt. Efter Lovens Vedtagelse er der ifølge Oplys-
ninger, indhentet fra Justitsministeriet, indtil 14. August
1945 udfærdiget 1400 Anklageskrifter. Indtil 10. August er
der i Storkøbenhavn afsagt 201 Domme, i det øvrige Land 160.
heraf er der i Storkøbenhavn faldet 7 Frifindelsesdomme, i
det øvrige Land 4. Henholdsvis 6 og 3 er påanket til Land-
retten, medens der endnu ikke er truffet Afgørelse med Hen-
syn til Anke af de resterende 2.

Det er naturligt, at Frifindelsesdommene til Trods
for deres Fæstlighed fælder stærkest i Øjne, men det
maa fremhæves, at de påankede Domme endnu ikke er bragt for
Appelinstansen, og at de frifundne, indtil dette finder Sted,
forsat er fængslede.

Med Hensyn til Frifindelserne har Samrådet den 3.
August 1945 offentlig udtalt følgende:

"Der er i den sidste Tid ved forskellige Underretter
afsagt en Række Frifindelsesdomme over danske Statsborgere,
der havde ladet sig hverve til tysk Krigstjeneste, ligesom
der i flere Tilfælde er sket Løsladelser af Personer, over-
for hvem der var rejst Tiltale i Henhold til Straffelovstil-
læg af 1. Juni 1945.

Disse Frifindelsesdomme og Løsladelser har vakt nogen
Uro saavel i Frihedsbevægelsen som i Befolkningen iøvrigt,
hvilket har givet sig Udslag i en Række Protestresolutioner
og Demonstrationer baade i Hovedstaden og Provinsen.

I denne Anledning ønsker Forretningsudvalget for Frihedsbevægelsens Samraad at udtale, at man ved Henvendelse til Justitsministeren har søgt Oplysning om de påklagede Forhold. Det er os meddelt, at der i et enkelt Tilfælde er foretaget Løsladelse paa Grund af en administrativ Fejl, nogle faa Personer er løsladt paa Grund af Bevisets Stilling. I alle Tilfælde af Frifindelser ved Underretterne er Dommen af Anklagemyndighederne appelleret, og de anklagede holdes fortsat fængslede.

Imidlertid er der efter Forretningsudvalgets Opfattelse Grund til at befrygte, at Retsbehandlingen af Landsforrædere vil blive uensartet ved de forskellige Domstole, idet visse Dommere anser det for berettiget at frikende saadanne anklagede, som har ladet sig hverve før 29. August 1943 og er udttraadt af Tjeneste før denne Dato eller som efter at have meldt sig har følt sig tvunget eller truet til at fortsætte Tjenesten.

En saadan Fortolkning af Loven er efter Forretningsudvalgets Mening uberettiget, idet det i Lovens § 10 hedder:

Den, der har hvervet eller ladet sig hverve til tysk Krigstjeneste, straffes med Fængsel. Hvor særlige Hensyn gør sig gældende, kan der finde Straffesættelse Sted, og under ganske særlige Omstændigheder kan Tiltale undlades.

Med Fængsel straffes endvidere den, der har gjort Tjeneste i et Korps, som virkede i Tilknnytning til Besættelsesmagten mod den danske Stats lovlige Organer eller dens Borgere, eller som iøvrigt her i Landet i tysk Tjeneste har udøvet Virksomhed af politimæssig Krakter.

Som det vil ses, er der ikke her taget noget Forbehold med Hensyn til Tiden for Hvervningen og Tjenesten, og det fremgaar af Bemærkninger til Lovforslaget og af Rigsdagsforhandlingerne, at man ved at aabne Mulighed for Straffesættelse eller Undladelse af Tiltale har tænkt paa Medlemmer af det tyske Mindretal og helt unge, umodne Personer.

Der kan formentlig herefter ikke herske Tvivl om, at

Frifindelser som flere af de stedfundne ikke er i Overensstemmelse med Lovens Ord og Aand."

Det kan tilføjes, at det, efter Forhandlingerne, ført i Regering og Rigsdag før Straffelovstillægts Vedtagelse, var en Forudsætning, at der med Hensyn til hvervede Personer ikke kunde findes nogle formildede Omstændigheder i, at Hvervningen fandt Sted før den 29. August 1943, idet ingen hvervet havde handlet efter Anvisning eller Ordre fra Regering eller anden offentlig Myndighed, men udelukkende paa sit personlige Ansvar. Justitsministeren har da ogsaa i offentlige Udtalelser erklæret, at Domme, som gaar imod denne Fortolkning, ikke efter hans Opfattelse er i Overensstemmelse med Lovens Bogstav og Aand.

En væsentlig Del af den Kritik, der rettes imod Myndighederne i Anledning af Landsforræderisager, gaar imidlertid ud paa, at der gøres Forskel paa "små" og "store" Forbrydere. Heroverfor maa det paapeges, at en lang Række velkendte Personer er arresteret. Som Eksempler kan nævnes fhv. Minister Gunner Larsen, Hofjægermester Sehested, Direktør Juncker og Direktør Stryhn. Imidlertid fastner Kritikerne sig mere ved dem, der er gået fri, for Eks. fhv. Statsminister Scavenius, fhv. Justitsminister Thune Jacobsen, Generaldirektør Knutzen og andre. For de sidstnævnte Vedkommende skal Samrådet gøre opmærksom paa, at der ikke foreligger Anklager, der kan angive Grundlag for Tiltale efter Straffelovstillægget af 1. Juni. Dette er imidlertid ikke ensbetydende med, at de paaældende ikke skal drages til Ansvar; for de 2 førstnævnte Vedkommende vil der blive foretaget en Undersøgelse af den parlamentariske Kommission, saafremt Undersøgelsen bekræfter de Anklager, der fra Frihedsbevægelsens Side er rejst, vil de paaældende blive stillet for Rigsret. Det maa forventes, at Undersøgelsen først vil kunne foretages efter Valget og saaledes af en parlamentarisk Kommission, der er nedsat af en

Styrke

nyvalgt Rigsdag. Det ligger saaledes i Valgernes Haend at skabe Flertal i Tingene for de Kræfter, som er indstillet paa streng Bedømmelse af Besættelsestidens politiske Forseelser.

For Generaldirektør Knutzens Vedkommende ligger det saaledes, at hans Sag falder ind under Tjenestemandsdomstolens Omraade og vil blive paaagt for denne.

Selv om enkelte af de "store", der efter den almindelige Opfattelse har svigtet deres Opgave i Besættelsesaarene, saaledes endnu ikke har maattet staa til Regnskab for deres Handlinger, er der efter Samraadets Mening ingen Fare for, at deres Sag skal forløbe uden at blive undersøgt og eventuelt paaagt. Frihedsbevægelsens Repræsentanter i Regering og Rigsdag er i Forbindelse med Folkeopinionen en Garanti for, at dette vil ske paa Retfærdighedens Grund.

Udrensning af unationale og udemokratiske Elementer.

Ved Behandling af dette Emne maa man holde sig for øje, at der fra det offentlige Side kun kan blive Tale om at foretage Udrensning indenfor offentlige Institutioner. Hvad angaar private Arbejdspladser, Institutioner, Organisationer og Foreninger og de politiske Partier maa den fornødne Undersøgelse og Domfældelse ske paa disses eget Initiativ. De, der kræver en energisk og fuldstændig Udrensning, maa selv ved at rejse Krav indenfor de Orgener, de tilhører, søge at føre deres Sag igennem. Naar Forholdene ligger meget uensartede indenfor de forskellige Virksomheder, skyldes det bl. a., at Frihedsbevægelsens Tilhængere ikke alle Steder har været tilstrækkeligt opmærksomme paa dette.

Samrådet ønsker imidlertid tillige at paapege, at nok er det af den allerstørste Betydning for Landets Fremtid at faa gjort op med dem, der paa forargelig Maade støttede Besættelsesmagten materielt og sandeligt, men at det er af

lige saa stor Betydning at gaa effektivt til Værks, ~~saaledes~~ at ikke uskyldige rammes. Alle ved, at der paa meget løst Grundlag kan opstaa Rygter om en Del Mennesker, som faktisk intet nationalt forkert har foretaget sig. Det er ligeledes urimeligt at slaa ned paa Bagateller og Forhold af ligegyldig Natur. Hvad vi tilstræber er ikke Havn, men en saadan Udrensning i vort Samfund, at der skabes Mulighed for en sund demokratisk Udvikling. Imidlertid kan det ikke skjules, at der fra mange Sider er Bestræbelser i Gang paa at dæmme op ogsaa for den retfærdige Udrensning, idet man haaber, at Glem-selen skal lægge sit Slør over Besættelsestidens Forseelser. Overfor saadanne Forsøg paa at undgaa et retfærdigt Opgør har man kun det Vaaben at fremdrage de Tilfælde, hvor de finder Sted, og saaledes appellere til Offentligheden.

Der er fra flere Sider udtalt Frygt for, at underordnede i saavel private som offentlige Institutioner skal paadrage sig Chikane og Forbigaaelse, hvis de i Retfærdighedens Navn kræver overordnede Forhold undersøgt. Det er naturligvis ikke muligt at afvise denne Frygt som ubegrundet; men Samraadet vil altid staa til Raedighed med Hjælp, hvis saadanne Tilfælde skulde forekomme.

Indenfor Statens Institutioner bliver Udrensningen for Tjenestemændenes Vedkommende gennemført i Henhold til Loven om Oprettelse af en ekstraordinær Tjenestemændsdomstol af 7. Juli 1945, medens Sagerne for det ikke-tjenestemændsansatte Personales Vedkommende paa dømmes af den ekstraordinære Kommission, der er nedsat efter Beslutning paa Ministermøde.

Den nævnte Lov tilfredsstiller fuldtud de Krav, der er rejst fra Frihedsbevægelsens Side, under Forudsætning af, at den bliver fortolket efter sin Hensigt. Naar der endnu ikke er bragt Sager frem for Domstolen, skyldes det praktiske Vanskeligheder. Dels har det været meget vanskeligt at skaffe passende Lokaler, dels har det fornødne Personale af Kriminalpoliti ikke tidligere kunnet stilles til Raedighed. Disse

Vanskeligheder er nu overvundet.

Imidlertid betyder det relativt sene Tidspunkt for Domstolens Oprettelse ikke, at Tjenestemænd og andet Personale, der med Føje kan anklages for unational Optræden, har kunnet fortsætte deres Virksomhed. Straks efter Kapitulationen blev efter Regeringens Beslutning alle mistænkte fritaget for Statstjenesten, indtil deres Sag kan blive afgjort for Domstolen.

Det er saaledes urigtigt at hævde, at der er taget med Fløjlshandsker paa dem, der svigtede Landet under Udvørelse af deres Gerning i det offentlige Tjeneste. Derimod gælder det utvivlsomt i mange private Virksomheder, at man møder Uvilje mod en effektiv Undersøgelse. Saa sandt Frihedsbevægelsen har Medlemmer og Tilhængere overalt, saa det være muligt at gennemføre Undersøgelserne, naar blot hver enkelt er sig sit Ansvar i denne Henseende bevidst.

Et Område, hvor det for udenforstående er vanskeligt at følge med, er der udarbejdet en "Hvidliste", hvorefter Firmaer kan opnaa Handel med den frie Verden. Disse Lister udarbejdes af Erhvervene selv og tilstilles derefter Udenrigsministeriet. Samrådet er ikke i Stand til at oplyse, under hvilke Forhold Udarbejdelsen finder Sted, specielt om der herved foregaar en tilstrækkelig effektiv og retfærdig Udrensning af blakkede og direkte unationale Firmaer, men saa henstille til sine Medlemmer i de forskellige Brancher at holde sig orienteret i denne Henseende. I Tilfælde af formodede Fejl staar Samrådet til Raadighed med Bistand til at faa dem rettet.

Varnemagere.

Foranstaltninger overfor dem, der ved Arbejde i Besættelsesmagtens Interesse har beriget sig paa Samfundets Bekostning, har ikke kunnet træffes ved en enkelt Lov. De alvorligste Tilfælde falder ind under Straffelovstillæget af 1. Ju-

ni, hvorefter der kan idømmes Fængsling paa mindst 4 Aar, De mindre graverende Tilfælde rammes efter det særlige Straffefelovstillæg, der for Tiden er til Behandling paa Rigsdagen, hvorefter der kan idømmes indtil 4 Aars Fængsel. Dette Forslag tilsigter at ramme saedanne Personer, som har startet, udviklet eller omlagt deres Virksomhed alene for at kunne udføre Arbejde for Besættelsesmagten.

Imidlertid er der efter Frihedsbevægelsens Opfattelse ogsaa truffet Foranstaltninger overfor de Personer og Firmaer, som ganske vist har handlet i Overensstemmelse med Love og Bestemmelser, som under Besættelsen har været gældende med Hensyn til dansk-tysk Samhandel, uanset om de er trædt i Forbindelse med Fjenden paa Regerings Opfordring eller med dens Sanktion. Både den fastsatte tillagte Avance (7 %) og de Anvisninger, Regeringen eller med den samarbejdende Erhvervsorganisationer har givet, maa betragtes som sket under Tvang, og det har faktisk vist sig muligt for en meget stor Del af det danske Erhvervsliv at unddrage sig ethvert Arbejde i Fjendens Interesser. Vi maa finde det urimeligt, at de meget betydelige Summer, der er tjent ved denne Form for Værnøkonomisk virksomhed, og som er betalt af hele det danske Folk over Nationalbankens særlige Konti, skal forblive i privat Eje. Der er af Frihedsbevægelsen udarbejdet Lovudkast, hvorefter saedanne Fortjenester skal tilbagebetales og derved komme Samfundet som Helhed til gode. Der arbejdes nu paa at faa dette Lovforslag ført igennem Regering og Rigsdag.

Erstatning til skadelidte under Frihedskampen og deres efterladte.

Ministeriet for særlige Anliggender har et Lovforslag under Udarbejdelse, som tjener til rimelig og værdig Erstatning til dem, der har lidt Tab eller Skade under Ind-

sats i Frihedskampen, og til efterladte efter de faldne. Arbejdet med at udforme dette Lovforslag i Praksis har vist sig meget besværligt og langvarigt, idet man her arbejder paa helt nye Omraader og med Forhold, som griber ind i forskellige andre Lovgivningsgebetter. Imidlertid kan Loven ventes gennemført i den nuværende Rigsdagssamling, og der er i Frontalen givet Løfte om, at rimelig Erstatning vil blive ydet.

Indtil Erstatningsloven foreligger, er der gennem de under Ministeriet oprettede Kontorer for særlige Anliggender ydet foreløbig Hjælp til hjemvendte Flygtninge, der er arresterede og Fanger og til andre, som paa Grund af Deltagelse i Modstandsbevægelsen er blevet slået ud af deres normale Bane. Der er til disse Formaal indtil 30. Juni 1945 udbetalt ialt 4,3 Mill. Kr. Ordningen, der herved er truffet, har fungeret i det store og hele tilfredsstillende og smidigt, og det er ogsaa kun faa Tilfælde, der har givet Anledning til, at Ansøgeren har henvendt sig af Adgangen til at indanke en Sags Afgørelse for Ministeriet.

Hjemmeværn.

Frihedsbevægelsen har givet Udtryk for det almindelige Ønske i Befolkningen om at skabe en effektiv Forsvarsordning, bl. a. ved Oprettelsen af et Hjemmeværn. De væbnede Styrker har fremsat Forslag om, at den hidtidige Organisation skulde faa Lejlighed til at fortsætte under en foreløbig Ordning, som skulde danne en naturlig Overgang til et almindeligt Hjemmeværn. Dette Forslag, der er udarbejdet af et Udvalg nedsat af Frihedsbevægelsen, er indleveret til Forsvarsministeren, men det har ved Behandlingen i Regeringen vist sig ikke at kunne gennemføres i den foreliggende Form, idet man fra politisk Side frygter for, at man herved kunde foregribe den endelige Hjemmeværnensordning. Det er da blevet vedtaget at oprette en landsomfattende Hjemmeværnforening, der

skal virke som Skytteforening, indtil en ny Forsvarsordning bliver gennemført.

I Forbindelse med dette Spørgsmaal er der fra mange Sider, som staar Frihedsbevægelsen fjernt, talt om "Raslen med Vaaben" og lign. Det kan konstateres, at der aldrig fra ansvarlig Side indenfor Frihedsbevægelsen har været fremsat blot en Antydning af Trusel om at benytte Vaaben i den indenrigspolitiske Kamp. At Enkeltpersoner indenfor Frihedsbevægelsen i nogle ganske få Tilfælde har fremsat uovervejede Ytringer, og at visse "Aktioner" har stimuleret en uberettiget Mistillid til Modstandsbevægelsens Hensigter, kan ikke benægtes, men det tør siges, at Talen om "Vaabenraslen" for langt den overvejende Dels Vedkommende er ført fra Frihedsbevægelsens Modstanderes Side.

Ved Oprettelsen af en Hjemmeværnsforening maa de væbnede Styrkers Ønske om at bevare indbyrdes Sammenhold siges at være imødekommet paa naturlig Maade.

Adgang til Værnene.

Fra Frihedsbevægelsens Side blev der hurtigt efter Befrielsen fremsat Forslag om, at Befalingsmænd indenfor Modstandsstyrkerne skulde have Adgang til at indtræde i Værnene, saafremt de viste Evne og Lyst dertil. Ved Lov af 20. Juli 1945 om Adgang for Modstandsbevægelsens Befalingsmænd og andre til umiddelbart at indtræde som Befalingsmænd og lign. i Hæren og Søværnet er denne Adgang formelt sikret paa tilfredstillende Maade, men det maa paapeges, at det i Praxis har vist sig vanskeligt at imødekomme Ønskerne i saa høj Grad som forventet. Dette skyldes bl. a., at Nyansættelserne maa holdes indenfor Rammerne af det Antal Stillinger, der er normeret i den nuværende Hærordning. Det er Frihedsbevægelsens Agt at søge udvidet Adgang til Værnene ved Tilrettelæggelsen af den nye Forsvarsordning, saafremt der skulde være

flere af vore Folk, som nærer berettiget Ønske om at indtræde paa Befalingsmandsposter i Værnene.

Det vil af denne Oversigt fremgaa, at der paa flere Omraader er et berettiget Grundlag for de Klager og den Kritik, som er rejst fra Frihedskampernes og Befolkningens Side med Hensyn til den Måde, hvorpaa Frihedsbevægelsens Krav er søgt ~~at opfyldes~~ ^{opfyldt}. Det er i mindre Grad de Lovregler og Bestemmelser, som er gennemført, der giver Anledning til Utilfredshed end den Måde, hvorpaa de i en Række Tilfælde er fortolket og forvaltet. Imidlertid kan man ikke forvente, at Forholdene skulde bringes tilfredsstillende i Orden i Løbet af nogle få Maanedre. Sammenlignet med de Begivenheder, som har fundet Sted i en Række andre okkuperede Lande, maa det siges, at vi herhjemme er vist fremme. Det afgørende er ikke, hvor langt vi er kommet i Dag, men i hvor høj Grad man formaar at gennemføre en retfærdig Afstraffelse af Landsforrædere og en berettiget Udrensning m.v. i det lange Løb. En agtpasgivende Folkeopinion og en positiv Indsats af Frihedsbevægelsens Medlemmer og Tilhængere indenfor deres Organisationer, politiske saavel som civile, er den bedste Garanti for, at dette kan ske. Selvtægt og uparlamentariske Metoder fører ikke til vor Maalet, men vil tværtimod ofte give Baglæg til Skade for ^{vor} Sag. Derfor skal Frihedsrådet anbefale ~~vore Medlemmer og Tilhængere at opretholde~~ ^{at alle} Krav gennemført i Folkestyrets Aand og med Folkestyrets Metoder. Hvor Fejl, Slaphed og Undladelser kan paavises, opfordrer vi til at rejse Kritikken paa Møder og i Organisationer, og om fornødent søge Støtte hos Frihedsbevægelsens Organer og Repræsentanter.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
BORGERGADE 16
PALÆ 600

KØBENHAVN, d. 22. August 1945.

AH/AJ

•/. Hoslagt tilbagesendes det Materiale, De overlod mig vedrørende
Dragsteds Frihedsmærker.

Jeg har talt med Landsretssagfører Federspiel, og Sagen er nu
ordnet saaledes, at Frihedsfonden faar det i Annoncen angivne Over-
kud, selvom man ikke er særlig begejstret for Tanken.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen
Sekretær.

Herr Redaktør Børge Houmann
LAND OG FOLK
Sortedamsdosseringen 29, K.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
 Borgergade 16
 Postboks 600.

København, August 1945.

Cirkulære Nr. 5.

I saa vid Udstrækning som muligt bedes nedenstaaende meddelt
 være Medlemmer:

En Repræsentant for Headquarters European Theatre of Operations Military Intelligence Service har fremsat Anmodning om, at der maa blive søgt tilvejebragt nærmere Oplysninger om Personer, der under Besættelsen har ydet Hjælp til allieret Personel, der som Følge af Nedskydning eller Nødlanding eller paa anden lignende Maade tilfældigt er kommet her til Landet. Allieret Personel, der efter Ordre er luftlandet i Danmark, kommer herved ikke i Betragtning.

Vedkommende allierede Regeringer paatænker i en Række Tilfælde at yde de paagældende Personer en Anerkendelse og evt. i et vist Omfang Erstatning for Skade, som de maatte have lidt som Følge af deres Virksomhed til Fordel for det omhandlede allierede Personel.

De nævnte allierede Myndigheder vil lægge Vægt paa, at Indsamlingen af de ønskede Oplysninger paabegyndes snarest muligt.

Man vedlægger et Spørgeskema, der bedes anvendt ved Tilvejebringelsen af de omhandlede Oplysninger, hvorved bemærkes, at evt. ufordelagtige Oplysninger, specielt om paagældendes nationale Holdning under Besættelsen, bør anføres under Skemaets Punkt 11.

Bemærkningerne paaføres af en af Frihedsbevægelsens Instanser.

Yderligere Blanketter kan rekvireres fra Frihedsbevægelsens Samraad.

Samraadets Føde den 31. August 1945 Nr. 16.Dagsorden:

1. Meddelelser fra Formanden.
2. Værnemagerloven.
3. Valget.
4. Udsøgelse af Dommand.
5. Sag mellem Lønvig Bykomité og Ligningskommissionen.
6. Undersøgelse vedr. Stikker-Drab.
7. Mindeplatter paa Gaderne.
8. Repræsentanter i Samrådet af Medlemmer af Bladudvalget.
9. Bladudvalgets Forsret.
10. Anerkendelse til Folk i Udlandet.
11. Allan G. Christensens Indsamling.
12. Rygter vedr. Karen Holm-Sagen.
13. Brigadefolks Eksamen.
14. Eventuelt.

En Redegørelse fra Frihedsbevægelsens Samraad
for Tiden fra 5. Maj til 20. August.

I de Maaneder, der er forløbet siden Befrielsen, er der fra mange Sider indenfor Frihedsbevægelsen givet Udtryk for Utilfredshed med den Maade, hvorpaa Opgøret med landskadelige Elementer er blevet gennemført. Kritikken har givet sig Udslag i en Række Resolutioner og Demonstrationer og i enkelte Tilfælde ogsaa i Aktioner, navnlig fra Modstandsstyrkernes Side. Frihedsbevægelsens Samraad har derfor fundet det paa sin Plads at foretage en Undersøgelse af de paaklagede Forhold og søge at vurdere, i hver høj Grad de fremførte Klager er berettigede.

Indledningsvis ønsker Samraadet at paapege sin Stilling til det politiske Samarbejde, der har fundet Udtryk i Regeringens Dannelselse. Før Kapitulationen forelaa der for Frihedsraadet 3 Muligheder: Enten kunde Frihedsbevægelsen, efter at Landets Forfatning atter kunde træde i Kraft, gaa i Samarbejde med de politiske Partiers Repræsentanter og derved søge at øve Indflydelse paa Udviklingen i Landet i Overgangsperioden, eller man kunde afvise et saadant Samarbejde og udelukkende virke gennem offentlig Kritik mod en Regering, der alene var sammensat af Repræsentanter for de politiske Partier eller man kunde selv danne Regering. Frihedsbevægelsen valgte den første Udvej, idet man ikke alene følte sig berettiget til at øve Indflydelse paa Baggrund af den Indsats, der var gjort i Kampen mod Besættelsesmagten, men ogsaa for Landets og Folkets Skyld ønskede at bidrage til en rolig Afvikling af Besættelsestidens Problemer. Som Forholdene laa i Danmark maatte det anses for uigennemførligt og uønskeligt at søge gennemført en ren Modstandsregering, naar Forfatningen atter var traadt i Kraft. Ved at tage Medansvaret for Landets Styre i den første Tid mente Frihedsraadet tillige at kunne sikre en mere effektiv Gennemførelse af de Krav, som blandt andet fandt Udtryk i "Naar Danmark atter er frit" (Frihedsraadets Pjece fra Oktober 1943).

Disse Krav har præget det gennemførte Lovgivningsarbejde, og den hidtidige Udvikling har vist, at Frihedsbevægelsens Beslutning var rigtig. Selvom det ikke har været muligt endnu at gennemføre alle de Foranstaltninger, som vil være nødvendige for Sikring af Demokratiets Arbejdskraft og Afstraffelse af dem, der svigtede Landet under Besættelsen, er der dog i det store og hele skabt tilfredsstillende Muligheder derfor. Et andet Spørgsmaal er, om det Tempo og den Konsekvens, hvormed Udrensning, Afstraffelse o. s. v. gennemføres, kan betegnes som tilfredsstillende; det er denne Redegørelses Hensigt at søge dette belyst.

Afstraffelse af Landsforrædere.

Allerede paa et tidligt Tidspunkt under Besættelsen var det et af Frihedsbevægelsens væsentligste Krav, at der straks efter Befrielsen skulde gennemføres en hurtig og effektiv Indskriden overfor Landsforrædere, der aktivt havde hjulpet Landets Fjende i Besættelsens Aar. Da der imidlertid ikke umiddelbart efter den tyske Kapitulation kunde foreligge en paa lovlige Maade vedtaget Straffelov, der kunde tilfredsstille Frihedsbevægelsens Krav, og da Landets normale Retsapparat ikke straks kunde fungere igen, maatte Frihedsbevægelsen paatage sig Ansvaret for Interneringen af de landskadelige Elementer.

Kravet om øjeblikkelig Internering af disse Elementer var først og fremmest dikteret af Ønsket om at undgaa, at Landets Befrielse skulde tilsmudsas af en Bølge af Lynchjustits og Mishandlinger overfor Schalburgfolk, Stikkere, Varnemagere og andre, der var gaaet Tyskernes Erinde under Besættelsen. Dernæst gjaldt det om at sikre Samfundet Arbejdskraft, idet man maatte forvente, at nazistiske Elementer vilde forsøge at skabe Uro og eventuelt fortsætte med Snigmordene.

Indtil den 13. Maj foretog Frihedsbevægelsen Interneringerne efter fastlagte Retningslinjer, hvorefter Politiet atter traadte i Virksomhed under egen Ledelse. Efter denne Dato er Interneringer kun foretaget i Forbindelse med Politimyndighederne, hvilket var godkendt af Regeringen.

De Interneringer, der blev foretaget af Frihedsbevægelsen,

skete paa Grundlag af Arrestationslister, som var udarbejdet af Frihedsraadet Lokalkomiteer og Arrestationsudvalg.

Principperne, hvorefter Interneringerne blev foretaget, var følgende: man arresterede

1. Alle, der den 1. Juli 1945 og senere havde været Medlemmer af D.N.S.A.P. eller andre nazistiske Organisationer.
2. Alle, der havde været direkte i tysk Tjeneste, derunder i Hipo- og Sommerkorps, "Zeitfreiwillige" i Sønderjylland etc.
3. Alle, der uden direkte at være ansat i saadan Tjeneste, maatte være mistænkt for at have optraadt som Stikkere o.lign.
4. Alle, der paa Grund af deres Optraaden under Besættelsen, kunde belfrygtes at blive udsat for Selvtægt fra Befolkningens Side.

En Del af de internerede blev straks løsladt. Naar man tager i Betragtning de Forhold, hvorunder Oplysningerne om Landsforræderne har maattet fremskaffes, er det forbavsende faa, der har været interneret som Følge af Fejltagelser, Navneforvekslinger o.lign.; derimod vil adskillige af de internerede ikke blive straffet; det drejer sig her om Personer, der ved deres Adfærd under Besættelsen selv har givet Anledning til en nærmere Afhøring og Undersøgelse. Af de ca. 22.000, der af Modstandsbevægelsen blev interneret i Tiden fra 4. Maj til 13. Maj, er ca. 14.000 senere blevet løsladt. Det forholdsvis store Antal Løsladelser er begrundet i, dels at Interneringerne havde Karakter af en Beskyttelsesforanstaltning og dels, at Anklagerne ikke var af en saa alvorlig Karakter, at de faldt ind under Straffelovstillsættelsen af 1. Juni 1945.

Straks efter Regeringsdannelsen tog Justitsministeren, der er udpeget af Frihedsraadet, fat paa at skabe Lovhjemmel for Straf af Landsforrædere under Besættelsen. Den 1. Juni 1945 blev denne Lov vedtaget under Titlen: Lov om Tillæg til Borgerlig Straffelov angaaende Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed. Loven gennemfører i det væsentlige de Krav, der var opstillet af Frihedsraadet i det Lovudkast, dets juridiske Udvalg havde udarbejdet. Det tager Sigte paa at ramme de alvorlige Forseelser, men lader Smaatterier og mindre landsskadelige Handlinger alene være straffet gennem den al-

mene Mistillid, den skyldige paadrager sig.

Paa 2 væsentlige Punkter afviger Loven imidlertid fra Frihedsraadets Forslag. For det første lykkedes det ikke at gennemføre Nedsættelsen af Særdomstole. I Stedet blev det Justitsministeren overdraget at udpege de Dommere, der skal behandle de særlige Sager, og der er ved Udvælgelsen draget Omsorg for, at Dommerne er nationalt set fuldtud uadødelige Personer. For det andet viste det sig uigennemførligt at faa udarbejdet nye Domsmandslistes. I Stedet blev saavel Forsvarerens som Anklagerens Ret til at udskyde udpegede Domsmande udvidet.

Som Loven saaledes blev vedtaget, maa man sige, at den i alt væsentligt tilfredsstillede berettigede Krav om samtidig at udøve Retfærdighed og sikre, at de virkelig skyldige blev ramt. Efter Lovens Vedtagelse er der ifølge Oplysninger, indhentet fra Justitsministeriet, indtil 14. August 1945 udfærdiget 1499 Anklageskrifter. Indtil 10. August er der i Storkøbenhavn afsagt 201 Domme, i det øvrige Land 160, heraf er der i Storkøbenhavn faldet 7 Frifindelsesdomme, i det øvrige Land 4. Henholdsvis 6 og 3 er paaanket til Landsretten, medens der endnu ikke er truffet Afgørelse med Hensyn til Anke af de resterende 2.

Det er maaske naturligt, at Frifindelsesdommene til Trods for deres Faatallighed falder stærkest i Øjnene, men det maa fremhæves, at de paaankede Domme endnu ikke er bragt for Appellinstansen, og at de frifundne, indtil dette finder Sted, fortsat er fængslede. Beklageligvis har enkelte Sagførere ganske misforstaaet en Forsvarers Opgaver for Retten, idet de i Stedet for at drage Omsorg for, at den anklagede paa alle Maader behandles efter dansk Retspraksis, saa han derigennem nyder Lovens Beskyttelse, forsøger at lave Sensation.

Med Hensyn til Frifindelserne har Forretningsudvalget for Samraadet den 3. August 1945 offentligt udtalt følgende:

"Der er i den sidste Tid ved forskellige Underretter afsagt en Række Frifindelsesdomme over danske Statsborgere,

der havde ladet sig hverve til tysk Krigstjeneste, ligesom der i flere Tilfælde er sket Løsladelser af Personer, overfor hvem der var rejst Tiltale i Henhold til Straffelovstillæg af 1. Juni 1945.

Disse Frifindelsesdomme og Løsladelser har vakt megen Uro saavel i Frihedsbevægelsen som i Befolkningen iøvrigt, hvilket har givet sig Udslag i en Række Protestresolutioner og Demonstrationer baade i Hovedstaden og Provinsen.

I denne Anledning ønsker Forretningsudvalget for Frihedsbevægelsens Samraad at udtale, at man ved Henvendelse til Justitsministeren har søgt Oplysning om de paaklagede Forhold. Det er os meddelt, at der i et enkelt Tilfælde er foretaget Løsladelse paa Grund af en administrativ Fejl, nogle faa Personer er løsladt paa Grund af Bevisets Stilling. I alle Tilfælde af Frifindelser ved Underretterne er Dommen af Anklagenyndighederne appelleret, og de anklagede holdes fortsat fængslede.

Imidlertid er der efter Forretningsudvalgets Opfattelse Grund til at befrygte, at Retsbehandlingen af Landsforrædere vil blive uensartet ved de forskellige Dømsstole, idet visse Dommere anser det for berettiget at frikende saadanne Anklagede, som har ladet sig hverve før 29. August 1943 og er udtraadt af Tjeneste før denne Dato, eller som efter at have meldt sig har følt sig tvunget eller truet til at fortsætte Tjenesten.

En saadan Fortolkning af Loven er efter Forretningsudvalgets Mening uberettiget, idet det i Lovens § 10 hedder:

Den, der har hvervet eller ladet sig hverve til tysk Krigstjeneste, straffes med Fængsel. Hvor særlige Hensyn gør sig gældende, kan der finde Strafnedsættelse Sted, og under ganske særlige Omstændigheder kan Tiltale undlades.

Med Fængsel straffes endvidere den, der har gjort Tjeneste i et Korps, som virkede i Tilknytning til Besættelsesmagten mod den danske Stats lovlige Organer eller dens Borgere, eller som iøvrigt her i Landet i tysk Tjeneste har udøvet Virksomhed af politimæssig Karakter.

Som det vil ses, er der ikke her taget noget Forbehold med Hensyn til Tiden for Hvervningen og Tjenesten, og det fremgaar af Bemærkninger til Lovforslaget og af Rigsdagsforhandlingerne, at man ved at aabne Mulighed for Strafnedsættelse eller Und-

ladelse af Tiltale har tænkt paa Medlemmer af det tyske Mindretal og helt unge, umodne Personer.

Der kan formentlig herefter ikke herske Tvivl om, at Friindelser som flere af de stedfundne ikke er i Overensstemmelse med Lovens Ord og Aand."

Det kan tilføjes, at det efter Forhandlingerne, ført i Regering og Rigsdag før Straffelovstillæggets Vedtagelse, var en Forudsætning, at der med Hensyn til hvervede Personer ikke kunde findes nogle formildende Omstændigheder i, at Hvervningen fandt Sted før den 29. August 1943, idet ingen hvervet havde handlet efter Anvisning eller Ordre fra Regering eller anden offentlig Myndighed, men udelukkende paa sit personlige Ansvar. Justitsministeren har da ogsaa i offentlige Udtalelser erklæret, at Domme, som gaar imod denne Fortolkning, ikke efter hans Opfattelse er i Overensstemmelse med Lovens Bogstav og Aand.

En væsentlig Del af den Kritik, der rettes imod Myndighederne i Anledning af Landsforædlerisager, gaar imidlertid ud paa, at der gøres Forskel paa "små" og "store" Forbrydere. Dette er ganske galt. En lang Række velkendte Personer er arresteret. Som Eksempler kan nævnes fhv. Minister Gunnar Larsen, Hofjægmester Sehested, Direktør Juncker og Direktør Sthyr. Imidlertid fæster Kritikerne sig mere ved dem, der er gaaet fri, f. Eks. fhv. Statsminister Scavenius, fhv. Justitsminister Thune Jacobsen, Generaldirektør Knutzen og andre. For disses Vedkommende skal Samraadet gøre opmærksom paa, at der ikke foreligger Anklager, der kan give Grundlag for Tiltale efter Straffelovstillægget af 1. Juni. Dette er imidlertid ikke ensbetydende med, at de paagældende ikke skal drages til Ansvar. For de to førstnævnte Vedkommende vil der blive foretaget en Undersøgelse af den parlamentariske Kommission, og saafremt Undersøgelsen bekræfter de Anklager, der i ra Frihedsbevægelsens Side er rejst, vil de paagældende blive stillet for Rigsret. Det maa forventes, at Undersøgelsen først vil kunne fuldendes efter Valget og følgelig af en parlamentarisk Kommission, der er nedsat af en nyvalgt Rigsdag. Det maa derfor blive Opgaven at sikre, at der i den kom-

mende Rigsdag indvælges Personer, der er indstillet paa streng Bedømmelse af Besættelsestidens politiske Forseelser.

For Generaldirektør Knutzens Vedkommende ligger det saaledes, at hans Sag falder ind under Tjenestemandsdømstolens Omraade og vil blive paadømt for denne.

Selv om enkelte af de "store", der efter den almindelige Opfattelse har svigtet deres Opgave i Besættelsesaaarene, saaledes endnu ikke har maattet staa til Regnskab for deres Handlinger, er der efter Samraadets Mening ingen Fare for, at deres Sag skal forløbe uden at blive undersøgt og eventuelt paadømt. Frihedsbevægelsens Repræsentanter i Regering og Rigsdag er i Fortindelse med Folkeopinionen en Garanti for, at dette vil ske paa Retfærdighedens Grund.

Udrensning af unationale og udemokratiske Elementer.

Ved Behandling af dette Emne maa man holde sig for øje, at der fra det offentlige Side kun kan blive Tale om at foretage Udrensning indenfor offentlige Institutioner. Paa private Arbejdspladser, Institutioner, Organisationer og Foreninger og i de politiske Partier maa den fornødne Undersøgelse og Domfældelse ske paa dissers eget Initiativ. De, der kræver en energisk og fuldstændig Udrensning, maa selv ved at rejse Krav indenfor de Organer, de tilhører, søge at føre deres Sag igennem. Naar Forholdene ligger meget uensartede indenfor de forskellige Virksomheder, skyldes det bl.a., at Frihedsbevægelsens Tilhængere ikke alle Steder har været tilstrækkeligt opmærksom paa dette.

Samraadet ønsker imidlertid tillige at paapege, at nok er det af den allerøvrste Betydning for Landets Fremtid at faa gjort op med dem, der paa forargelig Maade støttede Besættelsesmagten materielt og aandeligt, men det er af lige saa stor Betydning at gaa saaledes til Værks, at ikke uskyldige rammes. Alle ved, at der paa meget løst Grundlag kan opstaa Rygter om en Del Mennesker, som faktisk intet nationalt forkert har foretaget sig. Det er ligeledes urimeligt at slaa ned paa Bagateller og Forhold af ligegyldig Natur. Hvad vi tilstræber, er ikke Havn, men en saadan Udrensning i vort Samfund, at der skabes Mulighed for en sund demokratisk Udvikling. Imidlertid kan det ikke skjules, at der

fra mange Sider er Bestræbelser i Gang paa at damme op ogsaa for den retfærdige Udrensning, idet man haaber, at Glømselen skal lægge sit Slør over Besættelsestidens Forseelser. Overfor saadanne Forsøg paa at undgaa et retfærdigt Opgør har man kun det Vaaben at fremdrage de Tilfælde, hvor de finder Sted og saaledes appellere til Offentligheden.

Der er fra flere Sider udtalt Frygt for, at underordnede i saavel private som offentlige Institutioner skal paadrage sig Chikane og Forbigaaelse, hvis de i Retfærdighedens Navn kræver overordnedes Forhold undersøgt. Det er naturligvis ikke muligt at afvise denne Frygt som ubegrundet; men Samraadet vil altid staa til Raadighed med Hjælp, hvis saadanne Tilfælde skulde forekomme.

Indenfor Statens Institutioner bliver Udrensningen for Tjenestemændenes Vedkommende gennemført i Henhold til Loven om Oprettelse af en ekstraordinær Tjenestemandsdømstol af 7. Juli 1945, medens Sagerne for det ikke-tjenestemandsansatte Personales Vedkommende paadømmes af den ekstraordinære Kommission, der er nedsat efter Beslutning paa Ministermøde.

Den nævnte Lov tilfredsstiller fuldtud de Krav, der er rejst fra Frihedsbevægelsens Side, under Forudsætning af, at den bliver fortolket efter sin Hensigt. Naar der endnu ikke er bragt Sager frem for Domstolen, skyldes det praktiske Vanskeligheder. Dels har det været meget vanskeligt at skaffe passende Lokaler, dels har det fornødne Personale af Kriminalpoliti ikke tidligere kunnet stilles til Raadighed. Disse Vanskeligheder er nu overvundet.

Imidlertid betyder det relativt sene Tidspunkt for Domstolens Oprettelse ikke, at alle Tjenestemand og andet Personale, der med Føje kan anklages for unational Optræden, har kunnet fortsætte deres Virksomhed. Straks efter Kapitulationen skulde efter Regeringens Beslutning alle mistænkte fritages for Statstjeneste, indtil deres Sag kunde blive afgjort for Domstolen. En Del af Administrationen har dog endnu ikke reageret.

Det er saaledes urigtigt at hævde, at der er taget med

Fløjlshandsker paa dem, der svigtede Landet under Udøvelse af deres Gerning i det offentlige Tjeneste.

Et Omraade, hvor det for udenforstaaende er vanskeligt at følge med, er Udarbejdelsen af "Hvidlister", hvorefter danske Firmaer kan opnaa Handel med den frie Verden. Disse Lister udarbejdes af Erhvervene selv og tilstilles derefter Udenrigsministeriet. Samraadet er ikke i Stand til at oplyse, under hvilke Forhold Udarbejdelsen finder Sted, specielt om der herved foregaar en tilstrækkelig effektiv og retfærdig Udrensning af blakkede og direkte unationale Firmaer, men maa henstille til sine Medlemmer i de forskellige Brancher at holde sig orienteret i denne Henseende. I Tilfælde af formodede Fejl staar Samraadet til Raadighed med Bistand til at faa dem rettet.

Det kan tilføjes, at der fra det sønderjyske Raad er sendt en Skrivelse til Handelsministeriet, hvori man henleder Opmærksomheden paa det utilbørlige i, at Virksomheder, der har arbejdet for Varnemagten, fortsat nyder Gavn af Tildeling af elektrisk Strøm, der er baseret paa særligt stort Forbrug paa Grund af Varnemageri. Endvidere henstiller man, at de Varer, der tilhører Varnemagten eller tyske Statsborgere, og som nu eller senere skal realiseres, udelukkende sælges til Firmaer, der er kvalificerede til Optagelse paa Provinshandelskammerets "hvide Lister". Samraadet kan ganske slutte sig til denne Opfattelse, som især rigt bør være gældende for hele Landet.

Varnemagere.

Foranstaltninger overfor dem, der ved Arbejde i Besættelsesmagts Interesse har beriget sig paa Samfundets Bekostning, har ikke kunnet træffes ved en enkelt Lov. De alvorligste Tilfælde falder ind under Straffelovstillægget af 1. Juni, hvorefter der kan idømmes Fængsling paa mindst 4 Aar. For andre Varnemagere var der af Frihedsraadet udarbejdet et Lovforslag, der forelaa færdigt ved Kapitulationen. Dette Lovforslag har man imidlertid ikke kunnet gennemføre samlet. For Tiden behandles det særlige Straffelovstillæg, hvorefter der kan idømmes indtil 4 Aars Fængsel. Dette Forslag tilsigter at ramme saadanne Per-

soner, som har startet, udvidet eller omlagt deres Virksomhed alene for at kunne udføre Arbejde for Besættelsesmagten.

Imidlertid bør der efter Frihedsbevægelsens Opfattelse ogsaa træffes Foranstaltninger overfor de Personer og Firmaer, som har handlet i Overensstemmelse med Love og Bestemmelser, der under Besættelsen har været gældende med Hensyn til dansk-tysk Samhandél, uanset om de er traadt i Forbindelse med Fjenden paa Regeringens Opfordring eller med dennes Sanktion. Baade den fastsatte tilladte Avance og de Anvisninger, Regeringen eller med den samarbejdende Erhvervsorganisationer har givet, maa betragtes som Tvang, og det har faktisk vist sig umuligt for en meget stor Del af det danske Erhvervsliv at unddrage sig ethvert Arbejde i Fjendens Interesser. Vi maa finde det urimeligt, at de meget betydelige Summer, der er tjent ved denne Form for Værnemagervirksomhed, og som er betalt af hele det danske Folk over Nationalbankens særlige Konti, skal forblive i privat Eje. Frihedsbevægelsen har udarbejdet et Lovudkast, hvorefter saadanne Fortjenester skal tilbagebetales og derved komme Samfundet som Helhed til Gode. Der arbejdes nu paa at faa dette Lovforslag ført igennem Regering og Rigsdag.

Erstatning til skadelidte under Frihedskampen og deres efterladte.

Ministeriet for særlige Anliggender har et Lovforslag under Udarbejdelse, som tjener til rimelig og værdig Erstatning for dem, der har lidt Tab eller Skade under Indsats i Frihedskampen, og til efterladte efter de faldne, samt til andre Krigsfanger. Lovens Omraade er herved blevet udvidet. Arbejdet med at udforme dette Lovforslag i Praksis har vist sig meget besværligt og langvarigt, idet man her arbejder paa helt nye Felter og med Forhold, som griber ind i forskellige andre Lovgivningsomraader. Imidlertid kan Loven ventes gennemført i den nuværende Rigsdagssamling, og der er i Træntalen givet Løfte om, at rimelig Erstatning vil blive ydet.

Indtil Erstatningsloven foreligger, er der gennem de under Ministeriet oprettede Kontorer for særlige Anliggender ydet foreløbig Hjælp til hjemvendte Flygtninge, deporterede

Fanger og til andre, som paa Grund af Deltagelse i Modstandsbevægelsen er blevet slået ud af deres normale Bane. Der er til disse Formaal indtil 30. Juni 1945 udbetalt 4,3 Millioner Kr. Ordningen, der herved er truffet, har fungeret i det store og hele tilfredsstillende og smidigt, og det er ogsaa kun faa Tilfælde, der har givet Anledning til, at Ansøgeren har benyttet sig af Adgangen til at indanke en Sags Afgørelse for Ministeriet.

Hjemmeværn.

Frihedsbevægelsen har givet Udtryk for det almindelige Ønske i Befolkningen om at skabe en effektiv Forsvarsordning bl.a. ved Oprettelsen af Hjemmeværn. De væbnede Styrker har fremsat Forslag om, at den hidtidige Organisation skulde faa Lejlighed til at fortsætte under en forløbzig Ordning, som skulde danne en naturlig Overgang til et almindeligt Hjemmeværn. Dette Forslag, der er udarbejdet af et Udvalg nedsat af Frihedsbevægelsen, blev indleveret til Forsvarsministeren, men ved Behandlingen i Regeringen viste det sig, at det ikke kunde gennemføres, idet man fra forskellig Side frygtede for at foregribe den endelige Hjemmeværensordning.

Der er da blevet vedtaget at oprette en landsomfattende Hjemmeværnsforening for at bevare de væbnede Styrkers Organisation, med det Formaal at vedligeholde og udbygge den Vilje til at værne Landet og Folkets demokratiske Rettigheder, der er skabt indenfor denne Organisations Rammer.

Naar dette Formaal senere kan varetages af et Hjemmeværn, oprettet ved den ventede ny Forslagslov, er Frihedsbevægelsens naturlige Ønsker imødekommet.

I Forbindelse med dette Spørgsmaal er der fra mange Sider, som staar Frihedsbevægelsen fjendt, talt om "Raslen med Vaaben" og lign. Det kan skarpt præciseres, at der aldrig fra ansvarlig Side indenfor Frihedsbevægelsen har været fremsat blot en Antydning af Trusel om at benytte Vaaben i den indenrigspolitiske Kamp. At Enkeltpersoner indenfor Frihedsbevægelsen i nogle ganske faa Tilfælde har fremsat uovervejede Ytringer, og at visse "Aktioner" foretaget af Frihedskampere har stimuleret en

127

uberettiget Mistillid til Modstandsbevægelsens Hensigter, kan ikke benægtes, men det tør siges, at Talen om "Vaabenraslen" for langt den overvejende Dels Vedkommende er færd fra Frihedsbevægelsens Modstanderes Side.

Adgang til Værnene.

Fra Frihedsbevægelsens Side blev der hurtigt efter Befrielsen fremsat Forslag om, at Modstandsstyrkernes Befalingsmænd skulde have Adgang til umiddelbart at indtræde som Befalingsmænd i Værnene, saafremt de viste Evne og Lyst dertil. Ved Lov af 20. Juli 1945 er denne Adgang sikret paa tilfredsstillende Maade, men det maa paapeges, at der ikke i Loven er fastslaaet nogen Begrænsning i Antallet af Befalingsmænd, der kan indtræde i Hæren og Søværnet, hvorfor den i Cirkulære fra Krigs- og Marineministeriet til Løjtnanter indenfor Modstandsbevægelsen antydede Begrænsning ikke kan godkendes.

Ved Tilrettelæggelsen af den nye Forsvarsordning er det Frihedsbevægelsens Agt at søge lettet Adgangen til at blive Befalingsmand i Værnene.

Det vil af denne Oversigt fremgaa, at der paa flere Omraader er et berettiget Grundlag for de Klager og den Kritik, som er rejst fra Frihedskæmpernes og Befolkningens Side med Hensyn til den Maade, hvorpaa Frihedsbevægelsens Krav er søgt oplydt. Det er i mindre Grad de Lovregler og Bestemmelser, som er gennemført, der giver Anledning til Utilfredshed, end den Maade, hvorpaa de i enkelte Tilfælde er fortolket og forvaltet. Imidlertid kan man ikke forvente, at Forholdene skulde bringes tilfredsstillende i Orden i Løbet af nogle faa Maanedre. Sammenlignet med de Begivenheder, som har fundet Sted i en Række andre okkuperede Lande, maa det siges, at vi herhjemme er vidt fremme. Det afgørende er ikke, hvor langt vi er kommet i Dag, men i hvor høj Grad man formaar at gennemføre en retfærdig Afstraffelse af Landsforrædere og en berettiget Udrensning paa det lange Løb. En agtpaagivende Folkeopinion og en positiv Indsats af Frihedsbevægelsens Medlemmer og Tilhængere indenfor deres Organisationer, baade poli-

- 13 -

tiske og andre, er den bedste Garanti for, at dette kan ske. Selvtægt og uparlamentariske Metoder fører ikke til Maalet, men vil tværtimod ofte give Bagslag til Skade for vor Sag.

Deffor skal Frihedsbevægelsens Samraad anbefale, at alle Krav søges gennemført i Folkestyrets Aand og med Folkestyrets Metoder ved at gaa aktivt ind i det politiske Arbejde nu foran Valget. Hvor Fejl, Slaphed og Undladelser kan paavises, opfordrer vi til at rejse Kritikken paa Møder og i Organisationer, og om fernødent søge Støtte hos Frihedsbevægelsens Organer og Repræsentanter.

Cirkulære Nr. 6.

1. Valget. I Fortsættelse af Samraadets Henstilling i Cirkulære Nr. 3 Pkt. 3 skal vi bede Dem om snarest at indsende Meddelelser vedrørende Opstilling af Kandidater. Det er paa høje Tid, at vi faar Oplysninger herind for at vi kan hjælpe vore Medlemmer med at gøre en Indsats. Hvis vi ikke faar Modstandsfolk ind - eller Folk, der gaar ind for Modstandsbevægelsens Krav, afskærer vi os selv fra enhver politisk Indflydelse. Valget ventes at ville finde Sted i Oktober.
2. Indsamling af historisk Arkivmateriale. I Lighed med de Bestræbelser, som er i Gang i Norge for at indsamle historisk Kildemateriale, saaledes at Besættelsens Aar ikke skal danne et Hul i Historieforskningen, anmoder Samraadet herved alle Organisationer, Regionsledelser, Amts- og Byledelser, Lokal- og Bykomitéer samt Enkeltpersoner, hvor disse har spillet en Rolle i Frihedskampen om til Frihedsbevægelsens Samraad at indsende en detaljeret Redegørelse saa udførlig og saa nøjagtig som mulig, over Arbejdet i Perioden fra 1940-45 samt alt disponibelt Arkivmateriale. Man anmoder om at faa en saa fyldig Samling af Materiale som muligt. Materialet vil ikke blive offentliggjort i sin Helhed, men sorteret af Historikere og samlet i et offentligt Arkiv, saaledes at det senere kan bruges af Historieforskningen og eventuelt paa et senere Tidspunkt offentliggøres.
Hvor der i Forvejen findes Arkiver, kan disse f. Eks. ved Lokalkomitéernes, Byledelsers, Amters eller Regioners Opløsning indsendes til Samraadet.
Hvis man af een eller anden Grund ønsker at behefte Oplysningerne med en Klausul vedrørende Offentliggørelse, maa dette tydeligt fremhæves.
4. Værnemagere. I Anledning af forskellige Forespørgsler angaaende Lister over Værnemagere skal man oplyse, at Københavns Kommune ved Licitation forlanger Erklæring fra Haandværksmestre om vedkommendes eventuelle Arbejde for tyske Interesser.
5. Efterlysninger. Fra Skoledirektionen i København har vi faaet Meddelelse om at efterlyse følgende Skrivemaskiner, som under Besættelsen er fjernet fra Københavnske Skoler:

Fra Skole:	Dato:	Fabr.:	Nr.:
Holsteinsgades, Holsteinsgade 41,	26.9.44	Remtor	236559
Stevns gades, Stevnsgade 36-38	Dec. 43	Omaga	333286
"	27.11.44	"	333833
"	"	"	344386
Sundbyvester, Sundholmsvej 4,	26.4.44	Remingt.	357869

130

Sundpark, Wittenbergsgade 2-3	Dec. 44	Remtor	235603
"	12.1.45	"	235891
"	9.3.45	"	236714
"	12.1.45	"	265064
"	2.2.45	"	265068
"	"	"	293953
Valby, Rughavevej 6, Valby	25.1.45	Urania	250881
Vibenshus, Strandboulevarden 147	Dec. 42	"	250903
"	Jan. 43	"	250836
Christianshavns, Afd. Prinsessevej 54	20.4.45	Remington	31.154972
"	"	Remtor	235636

Ligeledes efterlyses en Duplikator Nr. 18.684 bortfjernet fra Carlsberg Bryggerierne.

Alle Oplysninger bedes sendt til Samrådets Adresse, Bergsgade 16, København K, hvor Maskinerne ligeledes kan afleveres om ønskes uden Opgivelse af Navn.

6. Aresretter. I Forbindelse med den Udrensning af unationale og antidemokratiske Elementer, der i Øjeblikket finder Sted over hele Landet, har Frihedsbevægelsens Instanser haft en Del Henvendelser om i Form af Udtalelser at bistaa ved Løsningen af disse Spørgsmaal.

Indenfor en Række Fag og Organisationer er der allerede nedsat Aresretter og kollegiale Domstole, ligesom Regeringen har nedsat en Tjenestemændedomstol. En videre Udvikling i denne Retning anser Frihedsbevægelsens Samraad for ønskelig, idet man finder det naturligt, at Spørgsmaal af den Art løses indenfor den Organisation, i hvilken de er rejst.

Det har imidlertid tillige vist sig, at der paa en Række Omraader, der ikke dækkes af Organisationslivet, har hersket Uvidenhed om, for hvilket Forum Spørgsmaalet om Udrensning bør rejses, og i nogle Tilfælde er det kommet til Konflikt i Anledning af Udrensningen. Samraadet foreslaar, at man efter Retningslinjer, som er blevet anvendt andre Steder, nedsætter et Udvalg med alsidig politisk og social Representation, som har til Opgave ved Vejledning og Bistand at medvirke til en retfærdig og hurtig Afgørelse.

Man foreslaar, at der foruden passende lokale Hensyn ogsaa inddrages juridisk Bistand i Udvalget. Desuden Repræsentanter for Arbejdsgivere, Arbejdere (Fagforeninger), Handel og Industri og andre Interesser, hvor det i de foreliggende Tilfælde skønnes nødvendigt. Med Hensyn til Arbejdsmetoden skal man meddele følgende fra Odense, hvor et saadant Voldgiftsnævn har fungeret udmærket:

Naar Henvendelse er sket til Voldgiftsnævnet om at træffe Afgørelse i en Sag, nedsættes af Nævnet et "Afhøringsudvalg" bestaaende af en Jurist, der leder Afhøringerne, samt 2 Bisdere, desuden overværes Sagens Behandling i Almindelighed af de interesserede Parter, f. Eks. paa en Fabrik af en Represen-

131

tant for Bestyrelsen og en for Arbejderne. Nævnet forlanger for Sagens Behandling Tilsagn om, at Kendelsen vil blive fuldt ud respekteret af alle Parter. Desuden forlanges der Garanti for, at eventuelle Vidner ikke vil blive Genstand for nogen Form for Forfølgelse som Følge af deres Udtalelser.

Først foreholdes den Sigtede de mod ham rettede Beskyldninger til Udtalelse, dernæst føres Vidnerne frem i den Sigtedes Paahør, og naar Sagen er belyst i saa vidt Omfang som muligt, rundsendes Sagens Akter til Nævnets Medlemmer, der derpaa samles til Møde og afsiger sin Kendelse.

Man har haft et Par Sager til Behandling, og i det ene Tilfælde blev Resultatet en Afskedigelse af en Del Personer paa en dervarende større Virksomhed, og i det andet en Kendelse, gaaende ud paa, at 2 Personer skulde sættes i Karantæne uden Løn i 3 Maanedor.

7. Internerede. For mange af de Interneredes Vedkommende er de af Lokalkomiteer og andre Organisationer indsamlede Oplysninger ikke tilstrækkeligt beskyttede. Hele den danske Befolkning ønsker en Udrensning og en Afstraffelse af de skyldige. Enhver har derfor Pligt til i hvert enkelt Tilfælde at give de nødvendige manglende Oplysninger, som maatte kunne fremskaffes. Paa den anden Side kan Modstandsbevægelsen ikke tåle, at der kastes Mistanke paa Personer, om hvem man kun har løse Rygter.

Enhver bør derfor føle det som sin Pligt snarest skriftligt at meddele Frihedsbevægelsen fyldige Oplysninger angaaende Personer, hvis Forhold menes at være af en saadan Art, at de kommer ind under Straffebestemmelser for Landsforræderi og Varnemageri.

Det ligger i enhver Interesse, at de skyldige faa deres Straf.

Oplysninger indsendes snarest til Bykomitéerne eller til Samraadet.

8. Engagering af Kunstnere. Paa given Foranledning skal man advare imod, at Frihedsbevægelsen i Mistanke uden nærmere Undersøgelse engagerer Kunstnere eller indgaar paa Kontrakter i det Øjemed at indsamle Penge til Fordel for Frihedskæmpernes Efterladte eller andre Formaal.

Det har desværre vist sig, at Navne, man ikke tidligere har næret Mistanke til, efter nylig frenkommne Oplysninger ikke bør engageres af Frihedsbevægelsen. I paakommende Tilfælde kan Oplysninger indhentes hos Frihedsbevægelsens Samraad.

9. Dannelsen af Bykomitéer. Der er endnu nogle Steder ikke oprettet Bykomitéer. Vi anmoder herved de paagældende om snarest muligt at faa bragt dette i Orden og meddele Navnene paa Medlemmerne i Henh.t.Cirkulære 1 & 2 til Frihedsbevægelsens Samraad.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD.

70

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
Borgergade 16.
Palæ 603.

Den 28. September 1945.

Frihedsbevægelsens Samraad indkalder herved til Kongres
i København Lørdag den 6. Oktober Kl. 9 i Rigsdagens Fællessal.

Paa Mødet vil særlig blive drøftet det kommende Valg og vor
Stilling dertil.

Desuden vil der finde Valg Sted til Samraadet.

Forslag til Dagsordenen bædes snarest indsendt.

Vi forsøger at skaffe Færgebilletter, men paa Grund af
store Vanskeligheder er det muligt, at det ikke lykkes i til-
strækkelig stort Antal, hvorfor vi beder hver enkelt Deltager
selv at sørge for Fægebillet.

Hotelværelser har det vist sig næsten umuligt at skaffe
i tilstrækkeligt Omfang. Vi beder Deltagerne snarest meddele
os deres Ønsker, og vi skal gøre vort bedste, men kan under For-
holdene intet love.

Omkostningerne ved Rejsen maa foreløbig afholdes af By-
komitéerne. Spørgsmaalet vil blive drøftet paa Kongressen.

Tvivlsspørgsmaal vedrørende Antallet af Repræsentanter fra
Bykomitéerne vil ligeledes blive afgjort paa Kongressen.

Samraadets Adresse er efter 1. Oktober:

Rosenvængets Allé 22, Kbhvn. Ø.

Telf. uforandret.

Med venlig Hilsen

Arthur Hansen
Sekretær.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
 Borgergade 16.
 Palm 600.

Den 28. September 1945.

Frihedsbevægelsens Samraad agter at tilstille Landstingets
 Medlemmer nedenstaaende Skrivelse:

"Til Landstingets Medlemmer.

Det har vist sig umuligt i Regeringen at naa til Enighed
 om en Forfatningsændring, der muliggør Landstingets Opløsning
 med paafølgende Nyvalg. Et Folketingsvalg uden Landstingsvalg
 vil medføre en urimelig Forskel mellem det Grundlag Rigsdagens
 to Ting er valgt paa, hvortil kommer, at den ene Halvdel af
 Landstingets Medlemmer er valgt under aabenbare forfatnings-
 stridige Omstændigheder i 1943.

Frihedsbevægelsens Samraad vil i den Situation saa ind-
 trængende som muligt opfordre Landstingets Medlemmer til at
 nedlægge deres Mandater og derved ^{udnytte} den eneste nuværende
 Mulighed for at opnaa Landstingsvalg i dette Efteraar."

Telefoniske eller telegrafiske Kommentarer til oven-
 staaende udbedes snarest muligt.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen.

Til Samraadets Medlemmer.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
ROSENVÆNGETS ALLE 22
Telf. G. 6441.

Den 1. Oktober 1945.

Hvis det viser sig umuligt at faa Fægebilletter, kan saadanne udstedes af de forskellige væbnede Afdelingers Ledelse (Militærdistrikter) baade til Store Bælt og Kalundborg-Ruten.

Desuden findes der i 2. Distrikt (Aarhus 7777) et begrænset Antal Fægebilletter, som Distriktet efter Aftale har lovet at stille til Disposition.

Der vil blive arrangeret fælles Frokost og fælles Middag til en rimelig Pris i Rigsdagens Snapsting.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen
Sekretær.

*Spørg, hvem der
det er - Hans sendte i af Gode
til et kort, der bemærke Kl 19*

*Ja, det var Gode 5/10 Kl 19
i Rigsministeriets officielle
20/9 sendt af Gode til*

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
 Borgergade 16.
 Palæ 600.

September 1945.

Cirkulære Nr. 8.

1. Kongressen finder Sted Lørdag den 6. Oktober i København. Nærmere Meddelelse angaaende Sted vil blive tilstillet snarest muligt. Vi agter at aabne Kongressen ca. Kl. 9 Morgen.
 2. Antallet af Repræsentanter fra Bykomitéerne til Kongressen.
 Det foreslaas, at der fra hver By- og Distriktskomité, der repræsenterer et Distrikt under 15.000 Indbyggere sendes 2 Repræsentanter, fra 15.-30.000 Indbyggere 3 Repræsentanter og over 30.000 Indbyggere 4 Repræsentanter. Odense, Aarhus og Aalborg vil hver sende 5 Repræsentanter.
 3. Dannelsen af Bykomitéer bedes fremskyndet mest muligt af Hensyn til Representationen paa Kongressen. Hvis dette ikke lykkes inden Kongressens Afholdelse, foreslaar man een Repræsentant fra de tidligere Lokalkomitéer, hvor der har været en saadan.
 4. Med Hensyn til det sidst udsendte Cirkulære vedrørende Dommands-liste skal man foreslaa følgende Affattelse i Indberetningen til Aarslisteudvalget, f. Eks. 1) Til Østre Landsrets Dommandsliste for Nævningekreds indstilles (herefter følger Navn, Fødselsdato, Stilling og Adresse paa det Antal Personer, som man skal opgive) 2) til Retskreds Nr. for Købstad indstilles (det Antal Personers Navne, Fødselsdato, Stilling og Adresse, som man efter Opgivelsen skal indstille).
 5. I Fortsættelse af det i tidligere Cirkulære nævnte vedrørende Overgang til andre Stillinger for Frihedsbevægelsens Medlemmer skal man især henlede Opmærksomheden paa de løst ansatte Statstjenestemænds Overgang til eventuel fast Ansættelse og udbede sig udførlige Oplysninger ved eventuel Indsendelse af Anmodninger om Hjælp fra Frihedsbevægelsen.
- */. Samtidig tilsendes Blanketter vedrørende Opstilling af Kandidater til Valget, som snarest bedes udfyldt og indsendt til Samraadet.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD.

**Udfyldes for hver
enkelt Kandidat.**

Indsendes til

**Frihedsbevægelsens Samråd,
Borgergade 16,
K.**

Er Kandidaten opstillet?

☐

eller

ventes Kandidaten opstillet?

☐

Navn:

Parti:

Kreds:

1. Kan vi være tjent med den opstillede Kandidat?

Hvis ikke:

2. Hvilke Indvendinger kan der rettes imod Kandidaten?

3. Hvorledes er Stemningen for Kandidaten blandt Vælgere udenfor Frihedsbevægelsen?

4. Har Kandidaten tilhørt eller hjulpet Frihedsbevægelsen?

5. Har vi en Modkandidat indenfor samme Parti?

6. Hvilke Grunde taler for hans Opstilling?

7. Andre Bemærkninger af Interesse (anføres paa Bagsiden).

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD

BORGERGADE 16

KØBENHAVN K

PALE 600

Den 27. September 1945.

AH/AJ

I Anledning af Samraadets Kongres berammet til Lørdag den 6. Oktober Kl. 9 skal man anmode Medlemmerne om snarest at indsende eventuelle Forslag til Dagsorden.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen.

Til Samraadets Medlemmer.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD

Minister Mogens Fogs Indledningstale ved Kongressen
den 6. Oktober 1945.

Efter Frihedsraadets Opløsning blev der holdt nogle orienterende Møder i København med Deltagelse fra hele Landet og man drøftede der Modstandsbevægelsens fremtidige Forhold og besluttede at indkalde til et Møde i Odense, hvortil Regionerne skulde sende en fyldig Representation fra baade de civile og de væbnede Styrker.

Diskussionens Grundlag skulde være Mulighederne for organisatorisk at føre Frihedsbevægelsen videre ved en Sammenslutning af Lokalkomiteer og Byledelser med en eventuel Omdannelse af Frihedsraadet til et Samarbejdsudvalg.

Paa Mødet skulde man diskutere de organisatoriske Former, de fremtidige Opgaver, Hjemmeværnet og en Demokratisering af Hæren.

I Overensstemmelse med dette indbød man til en Kongres i Odense Lørdag den 9. Juni og udsendte Indbydelser med Anmodning om en ligelig Representation af alle berettigede Interesser, og ligeledes til saadanne Personer, som havde udført et stort Arbejde i Udlandet eller af andre Grunde ikke stod direkte tilknyttet nogen Organisation. Ligeledes var Politiet og Danforce repræsenteret.

Paa Odense-Mødet vedtog man følgende Resolution:

"250 Repræsentanter for hele den danske Frihedsbevægelse samlede til Møde i Odense Lørdag den 9. Juni 1945 under Forsæde af Frihedsraadet vedtager at fortsætte det Samarbejde mellem Modstandsbevægelsens Organisationer og Grupper, der blev grundlagt under Besættelsen. Samarbejdets Formaal er at virke for Gennemførelse af Frihedsbevægelsens Krav om Afstraffelse af Landsforræderne, effektiv Udrensning af nazistiske og udemokratiske Elementer paa Samfundets ledende Poster og Erstatninger

til dem, der har lidt fysiske og materielle Tab under Indsats i Frihedskampen. Videre tilsigter Samarbejdet at fastholde og udvikle den aktive demokratiske Aand, der fødtes under Frihedskampen til Gavn for vort Land.

De Former, hvorunder man ønskede at arbejde, skulde fastlægges af et paa Mødet fastsat Udvalg. Man var enige om at oprette et Hjemmeværn, og man nedsatte et Udvalg bestaaende af Modstandsfolk og Sagkyndige, som udarbejdede et Forslag til Hjemmeværn. Samtidig præciserede man ønsket om at opnaa Befalingsmandsstillinger til Frihedskæmpere og vedtog en Udtalelse vedrørende Hærens Demokratisering.

Fra det paa Odense-Mødet nedsatte Udvalg til Udformning af de organisatoriske Forhold blev der den 30. Juni udsendt Redegørelse til alle interesserede Kredse, hvori man fremsatte det sin Formaal, hvorunder "Frihedsbevægelsens Samraad" skulde fortsætte sin Virksomhed.

Man stillede følgende Krav:

1. Afstraffelse af Landsforræderne.
2. Udrensning af Tjenestemand m.m., der svigtede.
3. Erstatning til alle, der har lidt Tab p.Gr. af national Indsats.
4. Demokratisering af Hæren, saa den bliver et sandt Udtryk for det danske Folk.
5. Deltagelse i den nye Verdensorganisation til Fredens Bevarelse med alle de deraf følgende Forpligtelser.
6. En positiv Forsvarspolitik bl.a. ved Oprettelsen af et Hjemmeværn som en naturlig Videreførelse af Modstandsbevægelsen.

Man fastlagde den i Cirkulærerne udsendte Redegørelse for en Sammensmeltning af de væbnede Styrker og den civile Modstandsbevægelse, herunder især de fire store illegale Organisationer: DANMARKS KOMMUNISTISKE PARTI, DANSK SAMLING, FRIT DANMARK og RINGEN.

Man søgte Frihedsbevægelsens Formaal gennemført gennem de i Cirkulærerne planlagte Bykomitéer og Distriktskomitéer, af hvilke der indtil Kongressen var oprettet ca. 125, medens der mangler i ca. 10 Byer og Distrikter, en Sammensmeltning af de væbnede Styrker og de illegale Organisationer, som har været til stor Gavn for Arbejdet.

140

Med Hensyn til de rent praktiske Opgaver har Frihedsbevægelsens Samraad i de forløbne Maaneder behandlet en Del forskellige Sager.

Vi har paa alle Maader søgt at støtte Frihedskæmperne i deres Bestræbelser for at opnaa bedre Forhold, som deres Deltagelse i Frihedskampen har givet dem et berettiget Ønske om, saaledes med Hensyn til Ansættelser og Hjælp i det hele taget, selvom vi ikke altid har kunnet opnaa saa gode Resultater, som vi har kunnet ønske. Ligeledes har der været Sager vedrørende bedre Vilkaar for Folk, hvis Deltagelse i Frihedsbevægelsen har stillet dem i et skævt Forhold til deres Arbejdsgivere, her med varierende Resultater. Endvidere har der været behandlet en Del Sager af politimæssig Karakter. I det store og hele har samarbejdet mellem Politiet og Frihedsbevægelsen været det bedste, selvom vi i enkelte Tilfælde har maattet gribe ind, hvor de Politifolk, der har deltaget i Frihedskampen, har følt sig generet af Overordnede, der ikke har været med.

Ligeledes er Fængselsforholdene i flere Tilfælde blevet undersøgt, og Sagerne blev bragt frem og paataalt.

Vedrørende Stikker-Drab og sabotage har der været ført en Del Forhandlinger om Betimeligheden af de fremsatte Krav om Oplysninger derom. Ogsaa her har man forhandlet sig til en for Modstandsbevægelsen gunstig Løsning. Kun de Tilfælde, som Modstandsbevægelsen ikke vedkender sig, vil blive gjort til Genstand for politimæssig Undersøgelse.

Gennem By- og Distriktskomitéer har det været os muligt at yde Hjælp til FRIHEDSFONDENS, Norgesdagens og Hollandshjælpens Indsamlinger, som har været gennemført med stort Held. Ligeledes ved Hjælp af By- og Distriktskomitéerne har det været os muligt at indsanle Oplysninger vedrørende Omfanget af den Hjælp, der er ydet allierede Flyvere, der er nødlandet i Danmark.

Forhandlinger med forskellige Institutioner vedrørende Tildelinger af Materialer af forskellig Art til Genopbygning eller Genoptagning af tidligere Virksomhed har i nogle Tilfælde ført til gunstige Resultater, i andre Tilfælde har vi ikke

veret i Stand til at hjælpe i saa stor Udstrækning, som vi havde ønsket.

Efterlysningen af bortfjernet Materiale er et stort Problem og besværliggøres ved, at de væbnede Styrker og mange andre Grupper allerede er opløst.

Frihedsbevægelsen har gennemset og rettet en Del forskellige Publikationer, saaledes at de er i Overensstemmelse med de virkelige Begivenheder.

Endelig er der i Samarbejde med Justitsministeriet og Bykomitéerne blevet udarbejdet Domsmandslistor fra Frihedsbevægelsen.

Skal Frihedsbevægelsen i Dag, 5 Maaneder efter den tyske Kapitulation, gøre Status op, maa vi erkende, at vore Aktiers Verdi i Offentlighedens Øjne er sunket stærkt siden 5. Maj. Ser vi tilbage paa den Omtale, Frihedsbevægelsen i de første Dage og Uger efter Befrielsen var Genstand for, møder vi overalt en overstrømmende Ros for den straalende Indsats i Kampen mod Fjenden og for Frihedskæmpernes værdifulde Gerning efter den store Dag, da Tyskerne nedlagde Vaabnene. I Dag er Billedet et andet. Vi har været udsat for en systematisk Mistænkeliggørelseskampagne, hvorunder Undtagelser er blevet ophøjet til Regel og Detailler pustet op til uhørte Dimensioner. Vi er blevet beskyldt for at danne en Stat i Staten og udøve en selvstændig Autoritet paa Trods af de lovlige Myndigheders.

Det, der i første Række irriterede vore Kritikere, var de væbnede Styrkers Opførsel. Vi kan sige, at vor Stilling vilde have været en anden, hvis det havde været muligt at hjemsende Styrkerne allerede i Maj. Som det nu var, saa man helt bort fra, at det var den danske Regering, der havde anmodet Frihedsbevægelsen om at udføre det Arbejde, en desorganiseret Politistyrke og Hær ikke umiddelbart kunde paatage sig. I Stedet faldt man over Smaafejl og Epidoder, lidt overdrevet Kørsel og lidt haandfast Opførsel hist og her og søgte herved at lægge hele Frihedsbevægelsen for Had. Da Frihedsstyrkerne blev hjemsendt, var der ikke mere Mulighed for at opretholde Mistænkeliggørelsen paa disse Omraader. I Stedet tog da "Modbevægelsen" fat paa Inter-

neringerne i de første Uger efter Befrielsen og Spørgsmaalet om Fejlklivideringer.

I Virkeligheden ligger der noget væsentligere til Grund for denne Kritik. Det er i høj Grad en Havn, som de passive under Besættelsen tager overfor dem, der kæmpede. Bag deres Kritik ligger Frygten for, at Frihedsbevægelsen fortsat skal bevare den Indflydelse i Folket, som den erhvervede sig under Krigen, og derved gribe forstyrende ind i den Form for Politik og de Lederkredse, der prægede Landet før Besættelsen. Den Konflikt, vi nu staar i, er et Udtryk for den dybe Divergens i Synspunkter, som i Besættelsens midterste Periode kom til Orde mellem Forkæmperne for den aktive Modstand og Indrømmelsespolitikens Talsmænd. Naar "Modbevægelsen" i høj Grad har haft Held i sine Bestræbelser, skyldes det først og fremmest, at et stort Presseredskab og Rigsdagens Talerstol staar til deres Raadighed. Men ogsaa, at de kan bygge paa den Glæmsel, der saa hurtigt faar Fortidens Begivenheder til at fortone sig i Taagen. Kunde man i Dag "køre Filmen tilbage" og hensætte os alle i den Atmosfære, den Situation, der forelaa før og umiddelbart efter den 5. Maj, vilde vore Kritikers Argumenter i høj Grad miste deres Slagkraft.

vi
Men ser vi i Øjnene, at vore Aktier for Tiden er langt under Pari, kan vi ikke ensidigt lægge Skylden herfor paa vore Modstandere; vi maa gøre op med vore egne Fejl. Der er mange iblandt os, som har haft svært ved at aflægge Besættelsestidens nødvendige Vaner, den korte Distance mellem Idé og Handling, den resolute Optræden; den var nødvendig de første Dage i Maj, og den sparede Landet for yderligere Tab af Menneskeliv og for Uroligheder, men hist og her blev den fortsat for længe. Der har været Episoder med en egenmægtig Optræden af visse Grupper og Afdelinger, der har skadet vor Anseelse i Offentlighedens Øjne. Vi, der som ansvarlige Ledere af Frihedsbevægelsen og Deltagere i Regeringen har haft til Opgave at bilægge saadanne Konflikter, har i de fleste Tilfælde kunnet give vore Kammerater Ret i Begrundelsen for deres Handlinger - der har faktisk været Util-

stedeligheder, som man maatte reagere paa. Men vi har maattet tage Afstand fra den Maade, hvorpaa de har optraadt.

Jeg tror ogsaa, man kan sige, at mange af os har udvist Overfølsomhed overfor Kritik, som har været uheldig og paadraget os et Skar af Selvretfærdighed. Ingen uhildet Iagttager kan undre sig over dette Fænomen, det er et Udsalg af den Reaktion, den Irritabilitet, som følger med Afslappelsen efter den spændte Situation, de tidligere levede i, - et Fænomen, der præger hele det befriede Europa.

Imidlertid er alt dette kun Overfladefænomener. Væsentligere er det for os at slaa fast, i hvor høj Grad vi i Efterkrigstiden har naaet de Maal, vi satte os, endnu medens Besættelsen varede. Her er det naturligt at se paa det Program for den første Efterkrigstid, som vi opstillede i Oktober 1943 i Frihedsraadets Pjece "Naar Danmark atter er frit". Jeg ser bort fra, at vi her foreslog at henlægge en Række af Opgørets Love til en nyvalgt Rigsdag. Det viste sig paakrævet og muligt at føre disse Krav frem til Løsning hurtigere end ventet. I Pjecen foreslog vi Nyvalg til Rigsdagen senest 1/2 Aar efter Befrielsen. Datoen, der nu er fastsat kunde daarligt ramme mere præcist, end den gør.

Ser vi derefter Kravene igennem og sammenligner dem med, hvad der er opnaaet, kan vi vurdere vor virkelige Indsats i denne Tid.

Vi krævede

1. Øjeblikkelig Fængsling af nazistiske Elementer. Det fandt Sted.
2. Forbud mod de hvervede Korps, Afvæbning og Fængsling af deres Medlemmer. Det sidste blev gennemført saa energisk, at det første blev overflødiggjort.
3. Suspension af Embedsmænd og Tjenestemænd, der har begunstiget Fjenden. Denne Forholdsregel gennemførte Regeringen straks efter sin Tiltræden.
4. Ophævelse af alle Undtagelseslove og -bestemmelser, der er gennemført efter tysk Ordre eller Ønske eller i tysk Interesse. Ogsaa dette blev straks udført. Det samme gælder de følgende Punkter:

5. Befrielse af alle politiske og andre Fanger, der var dømt efter Undtagelseslovgivningen for Udøvelse af national Virksomhed.
6. Ophævelse af Afskedigelser indenfor det offentlige, der var foretaget efter tysk Ordre eller Ønske eller i tysk Interesse.
7. Nedsættelse af en parlamentarisk Kommission til Undersøgelse af Forholdene omkring 9. April 1940. Kommissionen har som bekendt afsluttet sit Arbejde.
8. Nedsættelse af en tilsvarende Kommission til Undersøgelse af; om Besættelsestidens Regering og Rigsdagsforsamling i strafværdig Grad har svigtet dansk Interesse til Fordel for Tyskland. Vi har fra vor Side fastholdt vort oprindelige Ønske om, at denne Kommission bliver nedsat af den nye Rigsdag.
9. Lovbestemmelser om Embedsmænd og Tjenestemænd, som har svigtet Demokratiets og Danmarks Sag i Forhold til Tyskernes. Dette Krav opfyldes af Loven om en ekstraordinær Tjenestemandsdømstol.
10. Erstatning til Personer, der har lidt økonomiske Tab i Besættelsestiden ved Forfølgelser, Afskedigelse, Fængsling o.s.v. Erstatningsloven er nu vedtaget og rækker langt videre, end man dengang kunde forudse.
11. Fastsættelse af Regler, hvorefter Krigsgevinster konfiskeres til Gavn for det danske Samfund. Værnemagerlovene tager Sigte paa dette Forhold.
12. Nedsættelse af særlige Dødstole til Behandling af Straffesagerne. Dette Krav maatte vi fravige, men det sikres gennem Straffelovstillægget, at Justitsministeren kun udtager Dømme, som havde udvist en fuldtud værdig national Holdning.

Naar man drager denne Sammenligning, vil man se, at vi i allerhøjeste Grad har faaet opfyldt de Ønsker og Krav, vi opstillede for 2 Aar siden, ja, der er næppe nogen Bevægelse eller noget Parti, der paa saa kort Tid er kommet sine Ønskers Maal saa nært som vi. Naar dette er lykkedes, er det ikke alene Bevis for Rigtigheden i det, vi fremsatte i "Naar Danmark atter er frit", men ogsaa for, at vi gjorde Ret i at deltage i Regeringen. Jeg for min Part føler mig overbevist om, at Resultatet ikke var blevet saa tilfredsstillende, hvis vi

havde staaet udenfor og i Stedet for at øve Indflydelse ladet os nøje med at øve Kritik. Paa Baggrund af alt dette finder jeg, at megen Skuffelse og Skepsis, som er kommet til Orde i vore Bækkers, er uberettiget og kortsynet, og jeg forstaar ikke, at et af vore egne Blade i en ledende Artikel har kunnet skrive, at den nuværende Regerings Handlinger i det store og hele har voldt Skuffelser.

Noget andet er, at der med de gennemførte Love og Foranstaltninger kun er skabt Betingelser for Kravenes Gennemførelse; Forvaltningen og Fortolkningen er endnu ikke fuldbgyrdet. Her kan vi paavise mange Svagheder, og Frihedsbevægelsen maa fortsat staa Vagt om, at det sker Fyldest i Overensstemmelse med det skrevne Ord, og den uskrevne Aand, der ligger bag Bestemmelserne.

Herom er vi sikkert alle enige, men det er alvorlige Overvejelser værd, under hvilke Former dette skal ske. Jeg ser for Øjeblikket en Fare i, at Frihedsbevægelsen skal isolere sig fra Befolkningen som en lille kverulantisk Sekt. Det væsentligste er ikke, om vi faktisk optræder saaledes, men om vi opfattes saaledes. Vi maa klart erkende, at der foreligger en Risiko derfor. Det er en af de vigtigste Opgaver i Dag at drøfte, hvorledes vi skal faa vore Krav opfyldt uden at falde i denne Grav.

Det vil være nødvendigt, tværtimod at isolere os, at søge at befrugte det politiske og offentlige Liv. Til de 6 Punkter, der danner Program for Frihedsbevægelsens Samraad, og som foruden Krav om internationalt Samarbejde og effektivt militært Værn i det væsentligste omfatter Punkterne fra "Naar Danmark atter er frit", har vi føjet et 7't: Indflydelse paa Valgene. Her kan vi konstatere, at vor Indflydelse paa Kandidatopstillingen i de forskellige Partier kun har været ringe. Ganske vist har ogsaa de 4 store Partier opstillet Modstandskandidater, men kun faa i Tal som Knaphulsblomster eller Egenblade, alt efter som man vil betragte det. Naar dette er Tilfældet, skyldes det, at vore Folk i alt for ringe Grad har været knyttet til eller søgt ind i de lokale Vælgerforeninger, hvis Afgørelse er bestemmende for Kandidatopstillingen.

Der er været Røster fremme om at opstille et særligt Friheds-

bevægelsens Parti. En saadan Tanke er efter min Mening dødfødt. Vi maa ikke glemme, at det var Folk af vidt forskellige Anskuelser og Milieu og med vidt forskellige Motiver, der samlede sig i Kamp mod Fjenden. Et Parti kan kun skabes paa en positiv, social, økonomisk, kulturel Politik. Derfor er vor eneste Mulighed at søge at befrugte Partierne indefra. Dette maa ogsaa fortsat være vor Opgave, saa sandt som den land, der besjæler Frihedsbevægelsen, rækker videre end til det, der vdrører Opgøret.

Det er bedst, at vi nøgternt erkender, at en Institution som Frihedsbevægelsens Samraad har og bør have en begrænset Levetid. Den skal kun bestaa, saa længe der endnu er et Oprydningsarbejde i Besættelsestidens Bo at forstærke, saalænge de Programpunkter, vi alle kan enes om, endnu ikke er blevet opfyldt. Jeg tror ikke vi skal vente at fortsætte ret langt ind i det nye Aar.

Det betyder ikke, at vi opgiver det i vor Bevægelse, som har Bærekraft ind i Fremtiden: Fællesfølelsen, Verneviljen, Friskheden, Initiativet. Men det maa fremmes ad andre Veje. I Hjemmeværnsforeningerne vil Verneviljen stadig finde Udtryk. De af os, der føler, at det ikke er nok at genoprette Demokratiet, men at Frihedskampens naturlige Konsekvens er en Videreudvikling af Folkestyrets reele Værdier, maa samle os i de tværpolitiske Organisationer, der som "Frit Danmark" og "Ringen" vil søge at befrugte Befolkningens politiske Indsats og Aktivitet.

Saadanne Organisationer kræver et positivt Program, der tager Sigte paa Samling om det, der er fælles, uanset Partiskel. Jeg tror, der heri ligger en Opgave, som mange af dem, der tog aktiv Del i Kampen mod Nazismen, vil vise Træng og Evne til at tage op. Jeg nærer ingen Tvivl om, at vi herigennem kan komme til at befrugte Udviklingen i Danmark, hvis vi viser os lige saa dygtige, besindige og positive som i Besættelsens Tid.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
Rosenvangenets Allé 22
C.6441.

København C, 12. Oktober 1945.

Cirkulære Nr. 9.

1. Vi opfordrer herved til hurtig Udfyldning og Indsendelse snarest belejligt af de tilsendte Valgskemaer.

2. Ligeledes ønsker vi snarest de udsendte Rapport-Skemaer over Hjælp til allierede Flyvere indsendt. Man bedes saavidt muligt opfordre vore Medlemmer til at udfylde og indsende Skemaet. Vi skulde gerne snart kunne slutte af og indsende en Rapport herfra.

3. Nedenstaaende Skrivemaskiner og Duplikatorer efterlyses. Meddelelse bedes snarest tilstillet Frihedsbevægelsens

Samraad.

Torpedo 15 A Nr.209380 udlaant af Steen Hansen, St. Kannikestr.

Stoewer Kontormaskine

Omega Transportable

Mercedes Transportable

Smith Premier Transportable

Rentor Portable

Stor Noiseless

Rex Rotary Dupl.Nr.16623)

Torpedo Nr. 393986

Underwood Nr. 2415237

Remington Nr.ubekendt

(gl. Model)

Skrivemaskiner, Duplikatorer etc. tilhørende Skandinavisk Telegrambureau.

" Heinr.Jessen, Brønshøjholms-
allé 45-49.

" " Skolepsykologisk Kontor.

Entreprenørforeningens
Jernbetonsektionskontor
St. Kannikestr. 16.

4. Vedr. Uddeling af Tøj.

Fra forskellig Side i Udlandet er der modtaget Tøj til Fordeling blandt trængende Personer, især de, der er ramt af Krigen. Gaverne fordeles af en Komité med Hds. Kgl. Højhed Kronprinsesse Ingrid som Formand.

Uddelingen af Tøjgaverne bør finde Sted paa en saadan Maade, at trængende fra hele Landet, og navnlig de, der er ramt af Krigsbegivenhederne f. Eks. tysk Internering, Fængsling, Odelæggelse af Ejendele m.v., kan faa Mulighed for at komme i Betragtning. Ved Uddelingen bør man benytte sig af de lokale

Institutioner, som hidtil har beskæftiget sig med Tøj til trængende, ligesom der bør være Representation fra det i Kommunen oprettede Kontor for særlige Anliggender med Henblik paa Personer, hvis Understøttelsesforhold iøvrigt henhører under dette Kontor. Man har fra Socialministeriet udsendt en Skrivelse til samtlige Borgmestre, hvori ovenstaaende præciseres, og hvori man foreslaar Representanter for de paaagældende Institutioner, herunder er Representant for det lokale Særkontor at slutte sig sammen i en lokal "Komité til Fordeling af Tøjgaver".

I Henhold til ovenstaaende kan de lokale Særkontorer forvente en Henvendelse fra Borgmesteren vedrørende Fordelingen af Tøjgaver.

5. Fra FRIHEDSFONDEN vil der blive tilsendt de Bykomitéer, og alle, der har foretaget Salg af Tændstikæsker, Trækningslister, som skal sælges for 10 Øre Stykket. Trækningslisterne vil blive tilsendt Bykomitéerne i det Omfang, der svarer til det tilsendte Antal Tændstikæsker.

Frihedsfonden har været meget glad for den ydede Hjælp, og haaber, at Bykomitéerne ogsaa i sidste Omgang vil give Frihedsfonden en Haandsrækning.

FRIHEDSBEVÆGSELSENS SAMRÅD

Rosenvængets Allé 22
Central 6441.

København Ø, den 22. Oktober 1945.

Cirkulære Nr. 10.

1. Af den Person, der Torsdag den 16. Oktober 1945 ved Revolverskud dræbte Oberst Poul Riis Lassen paa Banegaardsplads i Aarhus, kan gives følgende Signalement:

Mandsperson, 25-30 Aar, ca. 180 cm. høj, formentlig middel af Bygning, bredskuldret, mørkt pomadiseret Haar, muligvis med Skilning i venstre Side, langt smalt Ansigt, noget markeret med fremstaaende Kindben.

Han var i Gerningsøjeblikket barhovedet, iøvrigt iført sort Regnfrakke med sirantsiddende Bælte, sorte Ridebenklæder og sorte Skaftestøvler. Han medførte muligvis Taske eller Mappe.

Dette Signalement bedes i videst muligt Omfang uddelt til Medlemmer af Modstandsbevægelsen samt til andre, der maatte kunne tænkes at sidde inde med Oplysninger af Interesse for Sagen.

Der er udlovet en Duesør paa Kr. 5.000 for Oplysninger, der fører til Genningsmanden Paagribelse.

2. For at medvirke til en kunstnerisk værdig Løsning af de Mindesmarker og Monumenter, der formentlig vil blive rejst mange Steder i Landet til Minde om Frihedskampens Ofre og Danmarks Befrielse, har den samlede Modstandsbevægelse oprettet et kunstnerisk Udvalg, hvis Virksomhed herved bringes i Erindring.

Udvalget, der har konstitueret sig med Direktør Leo Swane, Statens Museum for Kunst, som Formand, er tiltraadt af Følgende:

Forfatteren Kjeld Abell
Maleren Folmer Bendtsen
Direktør for det kgl. Akademi Johs. C. Bjerg
Kunsthistoriker Merete Bodelsen
Forfatteren Poul la Cour.
Minister for særlige Anliggender Mogens Fog
Redaktør Kate Fleron
Redaktør Kai Flor
Forfatteren Otto Gelsted
Arkitekt Hans Hanson
Minister u. Portefeuille Frode Jakobsen
Professor Axel Jørgensen
Arkitekt Peter Koch
Professor Vilhelm Lundstrøm
Billedhuggeren Knud Nellesen
Arkitekt Viggo Sten Møller
Billedhuggeren Astrid Noach
Redaktør Walter Schwartz
Museumsdirektør Leo Swane
Kirkeminister Arne Sørensen
Havearkitekt C. Th. Sørensen
Børge Thing
Redaktør Preben Wilmann

Det er Udvalgets Opgave at yde Bistand og Vejledning gennem Henvisning til egnede Kunstnere, Bedømmelse af foreliggende Projekter, Tilrettelæggelse af Konkurrencer og Raadgivning af

enhver anden Art til Støtte for kunstnerisk velbegrundede Løsninger. Vejledningen ydes vederlagsfrit.

De Mindesmærker, der nu sættes over de alvorligste og mest betydningsfulde Begivenheder i Danmarks Historie skal staa til sene Tider, og for at de overfor vore Efterkommere ogsaa kan vidne paa værdig Maade om dansk kunstnerisk Kultur, er det at vidtrækkende Betydning, at den størst mulige Sagkundskab sikres. Frihedsraadets Samraad henstiller derfor indtrængende til den ærede Kommunalbestyrelse, at den ved Tilrettelæggelse af Mindesmærker eller Udsmykninger, som har Relation til Frihedskampen og Freden, og paa hvis Løsning den øver Indflydelse, søger Forbindelse med Modstandsbevægelsens kunstneriske Udvalg. Henvendelser rettes til dets Formand, Museumsdirektør Leo Swane, Statens Museum for Kunst, Sølvgade, København K.

3. Følgende Skrivemaskiner og Duplikatorer efterlyses:

Firmaet Axel Schmidt & Co. efterlyser:

Rejseskrivemaskine Nr. 76.781, Olivetti, lejet af Kaj Ohlfsen-Bagge, Vestergaardsvej 45,

Bar-Lock Kontorskrivemaskine Nr. 345.811, lejet af Grosserer Poul Lunau,

Bjcu Rejseskrivemaskine Nr. 974.747, lejet af B. Martins, Svendsgade 2, II.

Af ovennævnte Skrivemaskinelejere blev der i Dagene omkring den 5. Maj foretaget Internering og Maskinerne blev ved Husundersøgelse i samme Forbindelse fjernet af de Medlemmer af Modstandsbevægelsen, der foretog Interneringen.

Strandvejsskolens Kontor, Lionsvej 1, efterlyser:

1 Skrivemaskine, Remington Standard, Model 11, R.C. 63968.

4. Samraadet opfordrer indtrængende alle Organisationer og Grupper, der evt. maatte være i Besideelse af laante Skrivemaskiner og Duplikatorer til at indsende Numrene hertil snarest muligt eller at henvende sig til Ejeren, hvis man er klar over, hvem det er. Det er absolut nødvendigt, at vi snart faar bragt Sagerne i Orden, og vi kan ikke være tjent med en evt. Politundersøgelse, ligesom det stiller sig i et daerligt Lys overfor Ejerne fra hvem Maskinerne er laant.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
Arthur Hansen

FRIHEDSBEVEGELSENS SAMRAAD
Rosenhøjets Allé 22
Øbrø 7216

København Ø, den 12. Dec. 1945.

Cirkulære Nr. 11.

1. British Imperial War Museum har indsendt Anmodning om at faa tilsendt Bøger og Blade (1 Eksemplar af hver), som er udkommet her under Besættelsen. Hvis der hos Medlemmerne ligger Bøger og Blade fra Forlag, som de maatte mene ikke vilde være let tilgængelige direkte for os, vilde vi gerne have et Eksemplar tilsendt eller Oplysninger om, hvorfra de kan fremskaffes.
2. I Henhold til Oprejsningsloven er der blevet nedsat et Antal Oprejsningsnævn i København og Provinsen. Udenfor København findes der Oprejsningsnævn i følgende Byer, hvortil Sagerne kan oversendes:

Roskilde
Helsingør
Nykøbing Sj.
Sorø

Næstved
Neksø
Odense
Svendborg
Nykøbing F.
Aalborg
Hjørring
Thisted
Viborg
Aarhus
Skanderborg
Randers
Ribe
Herning
Vejle
Haderslev
Åbenrå
Tønder.

3. Paa given Foranledning skal man oplyse, at Sager vedrørende Fritagelse for Militærtjeneste for Værnepligtige, der har arbejdet i Modstandsbevægelsen, henhører under Indenrigsministeriet, men at der savnes Lovhjemmel til at tilstaa Fritagelse. Med Hensyn til Udsættelse skal man oplyse: Værnepligtige, der som Følge af deres Deltagelse i Modstandsbevægelsen, og som er blevet væsentlig hemmet i deres civile Uddannelse, kan, naar det angaar Værnepligtige under 25 Aar, som endnu ikke er mødt til 1. Uddannelse, indsende Andragende til INDENRIGSMINISTERIET. Med Hensyn til Værnepligtige over 25 Aar henhører disse under KRIGSMINISTERIET. For begge disse Kategorier vil baade Krigsministeriet og Indenrigsministeriet se med Velvilje paa Ansøgninger om Udsættelse. Dette gælder ligeledes indkaldte Værnepligtige, der sorterer under Krigsministeriet. Ansøgninger om Udsættelse for de Kategorier, der henhører under Krigsministe-

riet, sendes gennem paagældende Udskrivningskreds. Som Regel giver saavel Indenrigsministeriet som Frigsmisteriet normalt Vernepligtige, der er ved at gennemgaa et Studium ved de højere Lærestalter eller anden civil Uddannelse, fornøden Udsættelse, saaledes at den paagældende Uddannelse kan afsluttes inden Indkaldelse finder Sted.

4. Man skal herved meddele vedrørende Udstedelse af Udførselstilladelse til Personer, der har arbejdet for Tyskerne, at der ikke vil blive udstedt Udførselstilladelse til Firmaer, hvis Konti er spærret, ligeledes vil det være danske Firmaer forbudt at drive Samhandel med saadanne udenlandske Firmaer, som er opført paa de af de allierede udarbejdede Sortlister. Tilsvarende Bestemmelser gælder for Overførsler til Udlandet i Forbindelse med andre økonomiske Transaktioner end Køb og Salg af Varer.
5. Samraadet er af Finansministeriet blevet anmodet om at foranledige, at Skippere, som under Besættelsen har samarbejdet med Frihedsbevægelsen, bliver gjort bekendt med, at Rum, der i sin Tid blev indrettet til illegale Transporter af Personer eller Varer, og som endnu ikke er anmeldt for Toldvæsenet eller sløjfede, snarest maa anmeldes for Toldvæsenet.
6. Man skal herved oplyse, at det for at opnaa Ansættelse i Rigspolitiet normalt kræves, at paagældende er i Alderen fra 23 - 27 Aar, men at Rigspolitichefen under Hensyn til de : nuværende ganske særlige Forhold, hvor Frihedskæmpere og Vagtvernsfolk, naar de paagældende iøvrigt opfylder Ansættelsesbetingelserne med Hensyn til Kvalifikation, Helbredstilstand og Højde, fortrinsvis maa have Adgang til at opnaa Ansættelse i Politiet, har lempet Aldersgrænsen saaledes, at Ansøgere i Alderen fra 22 - 30 Aar vil kunne komme i Betragtning. Det er derhos oplyst, at Rigspolitichefen i en Cirkulæreskrivelse til Politidirektøren i København og samtlige Politimestre har meddelt, at særlig egnede Ansøgere, der er over 30 Aar, og som har udført en særlig paaskønnelsesværdig Indsats i Frihedskampen, vil kunne henvises til at indsende Ansøgning direkte til Rigspolitichefen, som derefter i hvert enkelt Tilfælde vil tage Stilling til, hvorvidt man yderligere bør lempe Aldersgrænsen.
7. Paa given Foranledning skal meddeles, at Centralkartoteket stadig føres videre efter den Linje, at der deri skal rummes Oplysninger for hele Landet om de Personer, mod hvilke der har været rejst eller kan rejses begrundet Mistanke om landskadelig Holdning under Besættelsen, herunder Oplysning om Internering, Løsladelse og Arrestation. Alle de Lister og Oplysninger, der er indsendt til Centralkartoteket før den 5. Maj 1945, er blevet registreret og udnyttet, men i mange Tilfælde er der efter den 5. Maj d.A. ikke indsendt de Oplysninger fra Provinsen, der

153

er nødvendige for at holde Kartoteket a jour. Man anmoder derfor om Indsendelse af saadant Materiale til Centralkartoteket snarest muligt. Samtidig anmoder man om Indsendelse af alt uudnyttet originalt Materiale, der bør registreres og udnyttes af Centralkartoteket.

8. Efter Aftale med Centralkartoteket kan Bykomitéerne faa Oplysninger vedrørende Personer, om hvem man nærer Mistanke om landsskadelig Handling under Besættelsen, direkte fra Centralkartoteket; man skal opgive fulde Navn og Fødselsdato samt sidste Adresse. Disse Oplysninger faa gennem Folkeregistret paa Hjemstedet. Desuden skal man opgive, til hvilket Formaal Oplysningerne skal benyttes.
9. Paa given Foranledning skal man indskærpe de alvorlige Følger det kan faa, at være i Besiddelse af Skrivemaskiner, Film- og Fotoapparater samt Vaaben, Cykler og Automobiler, der ved Laan er kommet Modstandsbevægelsen i Hænde. Der kan i saadanne Tilfælde rejses kriminel Tiltale, og vi anmoder derfor enhver om snarest at aflevere disse Ting til den retmæssige Ejer, eller hvor denne paa Grund af "Møllemand" ikke kendes, at aflevere Tingene til Politiet med behørig Oplysninger. Det er i denne Forbindelse ligegyldigt, om Tingene er laant hos Værnemagere eller andre.
10. I. Der efterlyses følgende Skrivemaskiner, afhentet den 17. April 1945 Kl. 7,15 paa Fa. Dansk Dental Depot, Stormgade 8, København:
 1. Smith Premier Noiseless Nr. 21595
 2. Corona Rejsekskrivemaskine Nr. 5267.Det vides, hvem der har hentet Maskinerne, men deres Opholdssted for Tiden er ukendt.
- II. Skrivemaskiner fjernet fra Struers chemiske Laboratorium, Skindergade 38, København K, den 20. Febr. 1945:
 1. Remington Noiseless Nr. 46239
 2. Remtor " 237854
 3. " " 218021.
- III. Skrivemaskiner fjernet fra Grosserer Tom Henry Leck Andersens Virksomhed TOLA TRYK, Gl. Kongevej 11, henholdsvis den 15. Februar og 19. April 1945:
 1. Groma Skrivemaskine T.Nr. 246904
 2. " " N Perle Nr. 246550.
- IV. Skrivemaskine fjernet fra Gutenberghus (Vagten Otto Hansen) Torpedo Nr. 171677.
11. Forsikringsselskabet CODAN efterlyser Oplysninger om Tyveri ved Indbrud den 6. - 7. December 1944 i Sekretær E. Torups Garage, Østerled 4, hvorved fjernedes et "Chrysler" Automobil, Aargang 1939, Motor Nr. P.8.X-1141, Chassisnr. 6711-10707831.
12. Der afholdes Kongres i København Lørdag den 2. Februar 1946 Kl. 9. (Nærmere Enkeltheder meddeles senere).

Cirkulære Nr. 12.

Vedr. Kongressen:

1. Kongressen afholdes Lørdag den 2. Februar 1946 i Rigsdagens Fællessal Kl. 9 til ca. 18.
2. Der er fra Frihedsbevægelsens Samraad blevet udsendt Adgangskort til alle stemmeberettigede Medlemmer af Bykomitéerne. Hvis man paa Grund af en Fejltagelse ikke har faaet disse Adgangskort, bedes man snarest henvende sig med Reklamation ogsaa med Hensyn til det tilsendte Antal.
3. Ikke-stemmeberettigede Medlemmer har Adgang til Kongressen, og kan skriftlig rekvirere Adgangskort, disse kan ogsaa eventuelt mod behørig Legitimation udleveres ved Indgangen.
4. Hvis ikke alle de fremsendte Adgangskort benyttes, bedes disse returneret inden Kongressen.
5. Med Hensyn til Hotelværelser var der ved sidste Kongres ikke stor Efterspørgsel, vi skal dog forsøge at sikre os Hotelværelser i saa vid Udstrækning som muligt, men kan dog intet garantere i den Retning.
6. Der arrangeres Frokost fra Kl. 12-13 og Middag efter Mødets Afslutning i Rigsdagens Restaurant, hvis denne ikke er optaget paa Grund af Rigsdagens Møder.
7. Dagsorden vil blive fremsendt senere. Forslag til Dagsorden bedes indsendt senest en Uge før Kongressen.

Arthur Hansen
Sekretær.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
Rosenvængets Allé 22
Øbro 7216.

København, Ø, den 25. Januar, 1946.

Man skal herved indkalde Samraadets Medlemmer til et Møde
Freitag den 1. Februar 1946 Kl. 19 i Rosenvængets Allé 22, Kø-
benhavn Ø.

Dagsorden.

1. Meddelelser fra Formanden.
2. Diskussion af Dagsorden til Kongressen.
3. Refundering af Beløb til Bykomitéer og Afdelinger af visse
Udgifter, hvorom der foreligger Andragende.
4. Opsættelse af Gravsten paa engelske Krigergrave.
5. Samraadets Indskriden overfor Aviser og Tidsskrifter, der
bringer umotiverede Angreb paa Modstandsbevægelsen.
6. Henstilling til Rigspolitichefen om at forhindre, at Land-
betjente m.fl. under Sags-Undersøgelser og Afhøringer frem-
lægger Distriktskomitéers skriftlige og underskrevne An-
meldelser.
7. Diater.
8. Blocks Forlag.
9. Eventuelt.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen
Sekretær.

Til Samraadets Medlemmer.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRÅD
 Rosenvængets Allé 22
 Bkbro 7216

København Ø, den 25. Januar 1946.

Cirkulære Nr. 13.

1. Foreløbig Dagsorden til Kongressen den 2. Februar 1946 Kl. 9 -
ca. 12 i Rigsdagens Fællessal:

1. Udrensningen, civil og militær.
2. Sømændenes Forhold.
3. Hjemmeværnet
4. Offentlige Indsamlinger til Fordel for Frihedsbevægelsens Ofre.
5. Spørgsmaalet om de Zeitfreiwillige.
6. Bykomitéerne.
7. Samraadet.
8. Stilling til internationale Sammenslutninger dels af tidligere Fanger, dels andre.

Punkternes Rækkefølge vil ikke nødvendigvis blive den angivne, og der kan muligvis komme yderligere Punkter.

Forslag bedes snarest indsendt og senest den 31. ds.

2. Paa given Foranledning skal man vedrørende Spørgsmaalet om Skattefritagelse for de Beløb, som Frihedskæmpere har modtaget i Løn samt med Hensyn til Erstatninger og andre Ydelser, der udbetales i Henhold til Lov Nr. 475 af 1. Oktober 1945, meddele, at det maa anses for ganske usandsynligt, at der skulde kunne opnaas en almindelig Fritagelse for Skat af den Løn, der er udbetalt til Frihedskæmpere, men at en Frihedskæmper, der paa Grund af sin Tjeneste som saadan, maatte være slaaet ud af sit Erhverv, paa sædvanlig Maade vil kunne søge Skattelempelse. Med Hensyn til Spørgsmaalet om Betaling af Skat for Erstatninger og andre Ydelser i Henhold til Erstatningsloven skal man henvise til Lov Nr. 591 af 21. Dec. 1945 og Forlængelsen af Gyldigheden af Bestemmelserne i §§ 4-7 og §§ 9-11 i Lov Nr. 517 af 19. Dec. 1942 om midlertidige Ændringer i Reglerne om Paaligning af Indkomst- og Formueskat til Staten samt om Ændringer i og Tilføjelser til nævnte Lov, jfr. de ved denne Lov i Statsskatteloven som § 12, Stk. 1, h, og som § 15 indføjede Bestemmelser.

Arthur Hansen
 Sekretær.

D a g s r d e n

ved

Frihedsbevægelsens Samraads Møde

15.2.1946.

1. Meddelelser fra Formanden.
2. Valg af Forretningsudvalg og Suppleanter.
3. Henvendelse fra Krigsministeriet vedr. Forslag om Dekorationer til Medlemmer indenfor Frihedsbevægelsen.
4. Mindeplader for de Faldne.
5. Skrivelse fra Krigsministeriet med Forslag om Indretning af Henrettelsespladsen i Ryvangen.
6. Sagen vedr. Røveriet fra Bumelster & Wain.
7. Klage fra Nr. Sundby over Forfremmelse til Overbetjent af 1. Grad af en Landbetjent, der hele Tiden har stillet sig afvisende overfor Modstandsbevægelsens Arbejde.
8. Indbydelse fra Fédération Nationale des Anciens de la Résistance til at deltage i en Kongres den 20. Februar i Paris.
9. Det juridiske Udvalg.
10. Eventuelt.

Fig - Kate Peron

Alper - Hørner

Finnson - Munk.

Fedorovskij - Jarding

Wagner - Kate Peron Anker Olsen

Børner - ~~Anker Olsen~~ StenmoseFors. ~~Chr. Christensen~~ MunkSchapens Lægelse står kom skovbetaler
H. Nansen Plads (Malmisjance)

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
 Rosenvængets Allé 22
 2bro 7216.

6. Marts 1946.

Samraadets Medlemmer indkaldes herved til Møde Fredag den
 15. Marts Kl. 19 i Sekretariatets Lokaler, Rosenvængets Allé 22^{II}.

Foreløbige Punkter til Dagsorden.

1. Meddelelser fra Formanden.
2. Drøftelse af Mindeplader jfr. nedenanførte Redeegørelse.
3. Eventuelt. (Spørgsmaalet vedr. Uddeling af Medaljer).

Fortroligt.

Vedr. Mindeplader.

Der har fundet en Drøftelse Sted mellem Repræsentanter for Samraadet, Kirkeministeriet, Ministeriet for særlige Anliggender og Københavns Kommune vedr. evt. Oprettelse af Mindeplader over Faldne i København, dels Frihedskæmpere, dels andre.

Sagen blev i sin Tid taget op fra Samraadets Side for at skabe en forsvarlig Ordning, idet man dels mente, at have mærket et Ønske, ikke alene fra Modstandsbevægelsens Side om at faa saadanne Mindeplader opsat. Enkelte Steder var Mindeplader sat op i lidet passende Form, men man havde Indtryk af, at Sagen var stillet i Pero, da man var klar over, at der blev forhandlet om en endelig Ordning. Ligeledes har Provinsen været interesseret i, hvilken Ordning man naaede til i København for evt. at opnaa en Standard-Ordning for hele Landet.

Kommunens Repræsentanter var mest stærkt for at lave et fælles Mindesmarke efter udskreven Konkurrence.

Nogle af de Betænkkeligheder, der blev fremført var følgende:

1. Usikkerhed med Hensyn til hvem der skal have en Mindeplade.
2. Blomsterne ved Mindepladerne vil skabe Uorden og Snavs i Gaderne
3. De Paarørende ønsker maaske ikke Pladen sat op.
4. Tanken er allerede forflygtiget ved, at man flytter Pladen fra Kørebanen til Fortovet.

5. Der vil blive Virvar af Blomster, hvor flere er faldet paa samme Sted.

6. Man vil skabe en Slags Kirkegærdsstemning over hele Byen, og den Faldne vil faa to Gravsteder

Man vilde hække krone omkring Fejltaget er. Der var ogsaa en Del Færdselsproblemer, og man naaede ikke at dække døde Ofre, end dem, der var faldet i selve Byen (hvilket da ogsaa fra Frihedsbevægelsens Side var Meningen), og pegede her paa dem, der var døde paa Rejse i Sverige, Søfolk, Koncentrationslejr-fanger. Der var en Del andre praktiske Vanskeligheder. Man kunde nok regne med Veneration nogen Tid fremover, men det vilde nok for-tage sig.

Blandt Omegnskommunernes Repræsentanter var der temmelig divergerende Meninger, idet nogle ønskede et fælles Mindesmarke i Hovedstadskommunen, andre en Mindevæg og andre igen en Sten paa Kirkegaarden.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen

Til samraadets Medlemmer.

FRIHEDSBEVAGELSENS SAMRAAD
 Rosenvengets Allé 22
 Øbro 7216.

6. Marts 1946.

Cirkulære Nr. 14.

1. Med Hensyn til Henvendelser vedr. Udrensning skal vi anmode om at lade Forespørgslerne gaa direkte til Centralkartoteket, Vesterport, København V, ledsaget af nøjagtige Oplysninger om: Navn, Adresse, samt Fødselsaar- og -dag.
 Samtidig skal man meddele følgende:
 De i Centralkartotekets Erklæringer indeholdte Oplysninger maa kun anvendes til den Udrensningsvirksomhed, der er angivet i Henvendelsen til Centralkartoteket.
 Med Henblik paa Oplysningernes Anvendelse overfor de paagældende Personer henledes Opmærksomheden paa nedennævnte Forhold:
 - a. En Del Oplysninger af ukontrollabel Art er indgaaet i Centralkartoteket hovedsagelig i Tiden før Kapitulationen. Naar Oplysningerne er dokumenterede, vil dette i Reglen fremgaa af Oplysningernes Ordlyd. Centralkartoteket kan i intet Tilfælde paatage sig noget Ansvar for Oplysningernes Korrekthed.
 - b. Centralkartoteket modtager ikke Meddelelse om Afgørelser i alle Landsforræderisager. Ved de af Politiet foretagne Undersøgelser vil en Del af Meddelelserne - særlig vedr. Forhold, der er strafbare efter Straffelovstillægget af 1/6 1945 - saaledes have vist sig urigtige eller i hvert Fald ubeviselige uden at dette fremgaar af Centralkartotekets Erklæring. Centralkartoteket gaar derfor ud fra, at den hvem Erklæringen lyder paa - uden Angivelse af de Personer, der maatte staa som Kilderne til Centralkartotekets Oplysninger - faar foreholdt Oplysningerne, saaledes at evt. Berigtigelse eller Fuldstændiggørelse kan finde Sted ved, at han foreviser Erklæring fra vedkommende Myndighed om, at Sagen er undersøgt og henlagt, og at yderligere Oplysninger eventuelt søges indhentet hos den Myndighed, der har behandlet Sagen.
2. Man er fra Revisionen, der arbejder med Likvidationen af UFA-Film A/S blevet gjort opmærksom paa, at der mangler et stort

Antal tyske og franske Film, der i sin Tid er udsendt af UFA, og man mener at vide, at Frihedsbewegelsens Afdelinger har flere af disse Film liggende. Hvis vore Afdelinger eller Enkeltpersoner ligger inde med nogle af disse Film, bedes man snarest aflevere dem til Statens Filmscensur, Vesterport, Meldahlsgade 5, København, V.

3. I Anledning af, at der fra forskellig udenlandsk Side er rettet Henvendelse til Samraadet om Hjælp til Fremskaffelse af alle Slags Aviser og Tryksager samt Plakater, ligeledes alle Slags hjemmelavede Vaaben, retter vi herved en Henvendelse til Bykomitéerne og Enkeltpersoner om at søge at fremskaffe disse Materialer. Indsamlingen foregaar i Samarbejde med den Afdeling af Nationalbanken, der skal ordne Frihedsraadets Udstilling, i hvilken Forbindelse Redaktør Seehusen fra INFORMATION muligvis ogsaa vil henvende sig. Sagerne kan afleveres til Redaktør Seehusen eller hans Repræsentanter eller til Samraadet.
4. Paa Forespørgsel vedr. Eftergivelse eller Oprejsning for Straf, der i sin Tid er idømt for Fornærmelse mod Tyskerne skal vi meddele, at samtlige Dømme fra dengang er ved at blive revideret og gennemgaaet af Statsadvokaturen for særlige Anliggender, alt-
saa rent administrativt, og at man, efterhaanden som denne Gennemgang skrider frem, i Rigsregistraturen og Strafferegistrene gør en Vedtegning om Sagens Karakter med den Virkning, at de pågældende "Forbrydelser" fremtidig ikke vil figurere i de pågældendes Straffeattester. For Kommunisternes Vedkommende gælder den særlige Regel, at de bliver fuldstændigt slettet saavel i Rigsregistraturen som i Strafferegistrene.
5. Man skal herved meddele, at Bykomitéerne ikke mere bør udstede Attester for national Holdning, men henviser Andragere, der har været interneret til Aresret, og Internerede til Oprejsningsnavn.
6. I Anledning af forskellige Forespørgsler skal vi oplyse, at de Dømmere, der er Formænd for Oprejsningsnavnene, hos Centralkartoteket rekvirerer Erklæringer paa alle Personer, der søger Oprejsning. Besvarelse af disse og lign. Forespørgsler vilde derfor betyde dobbelt Arbejde for Centralkartoteket.

Vi skal derfor anmode Bykomitéerne om ikke at fremsendé saadanne Forespørgsler til Samraadet eller til Centralkartoteket, men lade Oplysningerne fremkomme ad administrativ Vej.

f. FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD

Arthur Hansen
Sekretær.

Juni 1946.

162

Cirkulære Nr. 15.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD indkalder herved til en afsluttende Kongres i København den 17. August 1946.

Som bekendt blev det ved Kongressen den 2. Februar 1946 vedtaget, at Samraadet og Frihedsbevægelsens lokale Organer skulde ophøre i Løbet af et halvt Aar. Det har i den forløbne Tid vist sig, at Samraadet endnu havde Opgaver at løse baade af praktisk og af offentlig Natur, som intet andet Organ var i Stand til at tage sig af, og ogsaa efter August vil der utvivlsomt stadig bestaa uløste Spørgsmaal, som vanskeligt vil kunne finde deres Løsning udenom en Fællesrepræsentation for Frihedsbevægelsens tidligere Organisationer. Men den een Gang træffe Beslutning maa staa fast, og det er utvivlsomt bedre at standse for tidligt end at lade Samraadet og dets Organer sygne hen.

Det vil da blive den afsluttende Kongres' væsentligste Indhold at drøfte, hvorledes vi i Fremtiden kan arbejde videre i den Aand og for de Idéer, der har holdt os sammen hidtil. Derfor skal Samraadet opfordre til, at saa mange Byer og Interesseomraader som muligt lader sig repræsentere, selvom det af praktiske og økonomiske Grunde kan være vanskeligt for de enkelte Grupper og Lokalkomitéer at sende lige saa mange Repræsentanter som til de tidligere Kongresser.

Samraadet har besluttet sig til at indbyde Pressen til dette sidste samlede Møde, for derigennem at gøre Offentligheden bekendt med de Tanker og Følelser, der besjæler Frihedskampens Folk i alle Kredse.

Paa Samraadets Vegne

Mogens Fog.

Praktisk Vejledning vedr. Kongressen.

1. Kongressen finder Sted i København Lørdag den 17. August 1946
Kl. 9 i Rigsdagens Fællessal.
2. Der vil snarest blive tilstillet alle stemmeberettigede Medlemmer af Bykomitéerne Adgangskort med Stemmesedler. Disse bedes medbragt ved Kongressen.
3. Hvis man ved en Fejltagelse ikke har faaet disse Adgangskort i Hænde inden 1. Juli, bedes man henvende sig med Reklamation ogsaa med Hensyn til det tilsendte Antal.
4. Ikke-stemmeberettigede Medlemmer har Adgang til Kongressen, og kan skriftligt rekvirere Adgangskort, disse kan ogsaa evt. mod behørig Legitimation udleveres ved Indgangen.
5. Hvis ikke alle de fremsendte Adgangskort benyttes, bedes disse returneret inden Kongressen.
6. Der arrangeres som sædvanlig Frokost fra ca. Kl. 12 - 13 og Middag efter Mødets Afslutning i Rigsdagens Restaurant, hvis denne ikke er optaget paa Grund af Rigsdagens Møder.
7. Dagsorden til Kongressen vil blive fremsendt senere, Forslag til denne bedes indsendt snarest muligt.
8. Vi har ogsaa denne Gang været i Stand til at skaffe et mindre Antal Hotelværelser. Bestillinger paa disse bedes afgivet snarest.
9. Hvis nogle af Medlemmerne ønsker reserveret Teater- eller Biografbilletter til Fredag, Lørdag eller Søndag, vil vi gerne prøve paa at fremskaffe saadanne, hvis Bestilling indsendes i god Tid.
10. Som Tilskud til Kongressen er afsat 5.000 Kr., saaledes at stemmeberettigede Deltagere udenfor København vil faa ca. Halvdelen af det sidst pr. stemmeberettiget Deltager tilsendte Beløb.
11. Til Brug ved Kongressen anmoder vi om snarest at faa tilsendt saa udførlige Oplysninger som muligt vedr. den lokalt foretagne Udrensning baade indenfor Administration, private Foreninger og Organisationer.

Forskellige Meddelelser.

1. Der er tidligere fra Samraadet udsendt Forespørgsel med Anmodning om Opgivelse af alle Navne paa Frihedsbevægelsens Folk, der har siddet i de oprindelige Lokalkomitéer og Byledelser. Vi har desværre ikke faaet Svar fra mere end Halvdelen, og vi vil gerne anmode Dem om snarest muligt at sende os Besked.
2. I Henhold til tidligere Cirkulære skal vi endnu engang anmode om at faa undersøgt og indberettet, om de i Cirkulærene angivne Numre paa Skrivemaskiner kan efterspores, eller om der Dem bekendt findes ejerløse Skrivemaskiner i Brug.
3. Samraadets Sekretariat lukker fra og med den 13. Juli til og med den 11. August.
4. Alle løbende Sager bedes snarest indsendt, senest inden 13. Juli, saaledes at man kan afslutte saa meget som muligt inden Kongressen.
5. Nødvendige Skrivelser og Henvendelser kan i Ferietiden rettes til Sekretærens Adresse: Chr. Winthersvej 23, Telf. Eva 906.

Arthur Hansen
Sekretær.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
Rosenvængets Allé 22
Øbro 7216.

9. Juli 1946.

Handwritten signature and initials

Cirkulære Nr. 16.

Da man ved tidligere Kongresser ikke har haft Lejlighed til Samvær efter Kongressen, har vi ved denne sidste Kongres arrangeret en Fællesmiddag, hvorefter der vil blive Lejlighed til kammeratligt Samvær og Diskussion.

Middagen, der finder Sted i Wivex' Selskabslokaler, Bernstorffsgade 5, kommer til at bestaa af

Canapées
Lam a la Tabarin
Dessert

Øl og Kaffe

og koster Kr. 11,50 pro persona.

Da der kun kan skaffes Plads til 200 Deltagere, anmoder vi de Medlemmer, der ønsker at deltage, om at give Tilsagn saa snart som muligt, hvilket ogsaa i Ferietiden kan ske skriftligt til Sekretariatets Adresse, Rosenvængets Allé 22, København Ø.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
Rosenvængets Allé 22
Øbro 7216.

9. Juli 1946.

Cirkulære Nr. 17.

Blandt Frihedsbevægelsens Repræsentanter har der rejst sig et meget stærkt Ønske om, at det samlede Frihedsraad blev malot som Minde om Frihedsraadets betydningsfulde Indsats i Besættelsestiden.

Man har henvendt sig til Kunstmaleren Sigurd Swane, som har lovet at paatage sig Opgaven.

Planen er i og for sig økonomisk sikret, men for at man i saa vidt Omfang som muligt kan faa Lejlighed til at slutte op om Tanken, finder man det rimeligt, at alle Kredse indenfor Modstandsbevægelsen faar Lejlighed til at give deres Bidrag.

Bidragets Størrelse er uden Betydning, og kan indsendes til Konto 2284, HANDELSBANKENS Bredgade-Afdeling, Bredgade 77, København, K.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
Rosenvangets Allé 22
Øbro 7216.

25. Juli 1946.

Man skal herved indkalde til Samraadsmøde Freitag den 16. August Kl. 19 for at diskutere Kongressen.

Forretningsudvalget indkaldes til Møde Lørdag den 10. August Kl. 14 for at tilrettelægge Kongressen. Samraadets øvrige Medlemmer anmodes om saavidt muligt ogsaa at være til Stede ved Forretningsudvalgets Møde.

Begge Møder finder Sted i Sekretariatets Lokaler, Rosenvangets Allé 22, København Ø.

Desuden forsøger vi at arrangere en Udflugt til Jægersprislejren Torsdag den 15. August for at hilse paa de Modstandsfolk, der er traadt ind i Hæren. Vi haaber, at saa mange som muligt vil være i Stand til at komme med.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen.

Til Medlemmerne.

•/. Adgangskort til Kongressen vedlægges.

Dagsorden
ved
Forretningsudvalgets Møde 12.8.1946.

1. Meddelelser fra Formanden.
2. Dagsorden til Kongressen.
3. Indbydelse af Pressen til Kongressen.
4. Deltagelse i Middagen efter Kongressen.
5. Udflugten til Jægerspris den 15. August.
6. Tildeling af Armbånd
7. Eventuelt.

*J har haft en smuk Tid
vi vil sige jer - venner - og - hvenner*

D A G S O R D E N

ved

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAADS

Møde den 16. August

1946.

1. Meddelelser fra Formanden.

- a. Mindeplader. Forhandlinger ført med Københavns Kommune.
- b. Armbind.
- c. Begravelse af Koncentrationslejr-fanger i Ryparken.
- d. Medaljespørgsmaalet.
- e. Egetræskors paa de afdøde danske Deporteredes Grave i Ohlsdorf.

2. Dagsorden ved Kongressen.

- a. Forskellige indkomne Forslag.

3. Forhandlinger med Ministeriet for særlige Anliggender vedr. Fortsat Repræsentation i Erstatningsraadet.4. Eftergivelse af Gæld.

- a. Hjemmeværnsforeningerne 40.000 Kr.
- b. FRIT DANMARK 10.000 Kr.

5. Sag fra Ingeniør Thorborg vedr. et Beløb, der har tilhørt Frihedsraadet.

Ingeniør Thorborg har gennem Redaktør Schoch fremsendt Anmodning om Assistance vedr. en Skattesag, idet han angiver ved den ekstraordinære Formueopgivelse i 1945 at have opgivet ca. 15.000 Kr. til Skattevæsenet, tilhørende Frihedsraadet. Er dette rigtigt, og hvor er Pengene blevet af?

6. Henvendelse fra FRIHEDSKAMPENS VENNER vedr. Mindehave.

Efter at Kommunen har vedtaget ikke at lægge Mindeplader i Gaderne, har FRIHEDSKAMPENS VENNER og Kammeraternes Hjælpefond vedtaget at fortsætte Arbejdet med Oprettelse af en Mindehave paa privat Grund, og ønsker hertil Frihedsbevægelsens Samraads Samtykke. Mindehaven skulde udelukkende være for de faldne, som ikke kan findes, og som ingen Grav har nogen Steder.

7. Tak til Redaktør Ole Kiilerich for hans Repræsentation ved Forskellige internationale Kongresser.8. Forslag om særlig Anerkendelse for dets Arbejde under Besættelsen til Gøteborg Handels- og Sjøfartstidning.

Der er fra en mindre Kreds fremkommet Forslag om, at man som Anerkendelse for Sjøfartstidningens Arbejde under Besættelsen skulde vise en Erkendtlighed i Form af et eller andet Kunstværk. Prisen er anslaaet til 35.000 Kr. Hvor kan vi skaffe Midler, hvis vi synes om Tanken?

9. Forslag fra Billedhuggeren Wulff om Udvidelse af Det Kunstneriske Udvalg.10. Eventuelt.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
 Rosenvængets Allé 22
 Øbro 7216.

Dagsorden til Kongressen

Lørdag den 17. August

Kl. 9:

i

Rigsdagens Fællessal.

1. Mødet aabnes.
2. a. Valg af Dirigent.
 b. Valg af Mandatudvalg.
 c. Valg af Kongresudvalg.
3. Beretning.
4. Fremtidige Forbindelser med Udlandet.
5. Vedtagelse af eventuelle Kongresbeslutninger.

-----oooOooo-----

Kl. 12: Frokost à Kr. 4,25. Der serveres 1 Stk. Sild, Dansk
 Bøf, Ost, Kaffe.

Kl. 19: Fælles Middag hos Wivex: Sidste Frist for Tilmeldelse
 i Frokostpausen i Sekretariatet.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD.Redegørelse for Samraadets Virksomhed.

A.

Efter Befrielsen havde Frihedsraadet vedtaget at trække sig tilbage og i Forbindelse med Afskedsaudiensen hos Kongen den 8. Juni blev der holdt nogle orienterende Møder i København med Deltagelse fra hele Landet, og man drøftede der Modstandsbevægelsens tidligere Forhold og besluttede at indkalde til et Møde i Odense, hvortil Regionerne skulde sende en fyldig Representation fra baade de civile og de væbnede Styrker.

Diskussionens Grundlag skulde være Mulighederne for organisatorisk at føre Frihedsbevægelsens Linjer videre ved en Sammenlutning af Lokalkomiteer og Byledelser, en evt. Omdannelse af Frihedsraadet til et Samarbejdsudvalg.

Paa Mødet skulde man diskutere de organisatoriske Forhold, de fremtidige Opgaver, Hjemmeværnet og en Demokratisering af Hæren.

I Overensstemmelse med dette indbød man til en Kongres i Odense Lørdag den 9. Juni og udsendte Indbydelser med Anmodning om en ligelig Representation af alle berettigede Interesser, og til saadanne Personer, som havde udført et stort Arbejde, men som paa Grund af Arbejde i Udlandet eller af andre Grunde ikke stod direkte tilknyttet nogen Organisation. Ligeledes var Politiet og Danforce repræsenteret.

Paa Odense-Mødet vedtog man følgende Resolution:

"250 Repræsentanter for hele den danske Frihedsbevægelse, samlet til Møde i Odense Lørdag den 9. Juni 1945 under Forsæde af Frihedsraadet, vedtager at fortsætte det Samarbejde mellem Modstandsbevægelsens Organisationer og Grupper, der blev grundlagt under Besættelsen. Samarbejdets Formaal er at virke for Gennemførelse af Frihedsbevægelsens Krav om Afstraffelse af Landsforræderne, effektiv Udrensning af nazistiske og udemokratiske Elementer paa Samfundets ledende Poster og Erstatninger til dem, der har lidt fysiske og materielle Tab under Indsats i Frihedskampen. Videre tilsigter Samarbejdet at fastholde og udvikle den aktive demokratiske Aand, der fødtes under Frihedskampen til Gavn for vort Land".

De Former, hvorunder man ønskede at arbejde skulde fastlægges af et paa Mødet nedsat Udvalg. Man var enige om at oprette et Hjemmeværn og man nedsatte et Udvalg bestaaende af Modstandsfolk og Sagkyndige, som udarbejdede et Forslag til Hjemmeværn. Samtidig præciserede man Ønsket om at opnå Befalingsmandsstillinger til Frihedskæmpere og vedtog en Udtalelse vedr. Hærens Demokratisering.

Fra det paa Odense-Mødet nedsatte Udvalg til Udformning af de organisatoriske Forhold blev der den 30. Juni udsendt en Rede-

gørelse til alle interesserede Kredse, hvori man fremsatte det Formaal, hvorunder FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD skulde fortsætte sin Virksomhed.

Man stillede følgende Krav:

1. Afstraffelse af Landsforræderne.
2. Udrensning af Tjenestemænd m.m., der svigtede.
3. Erstatning til alle, der har lidt Tab p.Gr.af national Indsats.
4. Demokratisering af Hæren, saa den bliver et sandt Udtryk for det danske Folk.
5. Deltagelse i den nye Verdensorganisation til Fredens Bevarelse med alle de deraf følgende Forpligtelser.
6. En positiv Forsvarspolitik bl.a. ved Oprettelse af et Hjemmeværn som en naturlig Videreførelse af Modstandsbevægelsen.

Man fastlagde den i Cirkulærerne udsendte Redegørelse for en Sammensmeltning af de væbnede Styrker og den civile Modstandsbevægelse, herunder især de fire store illegale Organisationer.

Til Frihedsbevægelsens Samraad blev valgt:

Professor Ole Chievitz
Minister Mogens Fog
Civilingeniør Erling Foss
Professor Erik Husfeldt
Minister Frode Jakobsen
Trafikminister Alfred Jensen
Udenrigsminister Christmas Møller
Chefredaktør Aage Schoch
Kirkeminister Arne Sørensen
Biskop Øllgaard

fra Frihedsraadet, og fra de væbnede Styrker og andre Organisationer:

Kaptajn Højland Christensen
Arbejdsmand Kai Ibsen
Boghandler Aage Johansen
Godsejer Flemming Juncker
Amtslæge Lauritzen, Haderslev
Repræsentant Anker Olesen
Prokurist V. Villadsen
Arbejdsmand Svend Wagner.

Senere indvalgte Redaktør Børge Houmann, Kontorchef Niels Banke og Redaktør Ebbe Munk.

Der blev senere stillet Forslag om Udvidelse af Samraadet med Repræsentanter for de illegale Blade og de Kvinder, der havde deltaget i Modstandsbevægelsen, men man vedtog at udskyde Spørgsmaalet til Kongressen, der fandt Sted den 6.Okt.1945.

Ved denne fik Samraadet følgende Sammensætning:

Professor Ole Chievitz
Professor Mogens Fog
Civilingeniør Erling Foss
Professor Erik Husfeldt
Folketingsmand Alfred Jensen
fhv. Udenrigsminister Christmas Møller
Folketingsmand Arne Sørensen
Arbejdsmand Kai Ibsen
Boghandler Aage Johansen
Godsejer Flemming Juncker

Representant Anker Olesen
 Arbejdsmand Svend Wagner
 Redaktør Ebbe Munch
 Redaktør Børge Houmann
 Kontorchef Niels Banke
 Landsretssagfører Per Federsiel
 Cand. polit. Strange Petersen
 Overlæge Tønnesen
 Forsyningschef Toldstrup
 Apoteksbestyrer Poulsen
 Farver J. F. Jacobsen
 Forretningsfører Børge Møller
 Major Svend Truelsen
 Landsretssagfører Paul Jarding
 Redaktør Kate Fleron
 Folketingsmedlem Petra Petersen
 Overlæge Dr.med. H.Chr. Olsen.

Ved Kongressen den 2. Februar 1946 udtraadte Christmas Møller og Erik Husfeldt af Samraadet, der iøvrigt genvalgtes.

Forretningsudvalget kom herefter til at bestaa af:

Professor Chievitz
 Professor Fog
 Civilingeniør Foss
 Major Truelsen
 Kontorchef Banke
 Svend Wagner
 Folketingsmand Alfred Jensen
 Minister Federspiel.

Man søgte Frihedsbevægelsens Formaal gennemført gennem de i Cirkulærene planlagte By- og Distriktskomitéer, ialt 115 over hele Inadet.

Samraadet har i det forløbne Aar afholdt 11 Møder og Forretningsudvalget har været indkaldt 11 Gange.

Samraadet har udsendt en Del Henvendelser til Offentligheden om forskellige Spørgsmaal, dels Resolutionerne fra Kongressen den 6. Oktober 1945 vedr. Sydslesvig, Straffe- og Udrensningsloven, Erstatnings- og Værnemagerloven samt Modstandsstyrkernes Afvikling, dels ved Kongressen den 2. Februar 1946 vedr. Opgøret med Landsforrædere og Landssvigere, Forslag om Andring i Forræderiloven, Udrensning i Hæren, Demokratisering af Hæren, Hjemmeværnsforeninger, Laanene til de i allieret Tjeneste værende Søfarendes Familier, Hjælp til danske Frivillige i allieret Tjeneste ved Demobilisering, Hjælp til Frihedskampens Ofre, samt forskellige andre Henvendelser, saasom Fremskaffelse af Vidner til Tortur eller Drab, Protest mod Frifindelsesdomme over danske Statsborgere hvervet til tysk Krigstjeneste, Udtalelse i Dommen i Røverisagen fra Burmeister & Wain, Udtalelse vedr. danske Officerers Medlemsskab af DNSAP, Protest mod Udtalelser fremsat af Statsminister Knud Kristensen vedr. "Foreningen af 6. Maj", Henvendelse til Forsvarsministeren vedr. danske Officerers fortsatte Tjeneste i Hæren efter konstateret Medlemsskab af DNSAP, Udtalelse vedr. Proteststrejker i Helsingør og København, Udtalelse vedr. Bovrup-Kattoteket og Opfordring til Landstingets Medlemmer om at nedlægge Døres Mandat for at opnaa Landstingsvalg.

Ligeledes har Sekretariatet i det forløbne Aar udsendt 17 Cirkulærer vedr. forskellige Forhold, dels administrative, dels Oplysninger, der har haft Betydning for Lokalkomiteernes Organisation og disses Behandling af Sager, bl.a. saadanne Spørgsmaal som Arbejdet under Folketingsvalget, om Værnemagernes Forhold, samt Efterlysninger af forskellig Art vedr. forsvundne Biler, Skrivemaskiner og Duplikatorer, Retningslinjer for Oprettelse af Aresretter, Supplering af Doms mænd til Underretternes og Landsretternes Domsmandslistes, Uddeling af Tøjgaver, Indsamling til FRIHEDSFONDEN, Udsendelse af Signalement ved Mordet paa Oberst Riis Lassen, Meddelelse om Frihedsbevægelsens kunstneriske Udvalg, Indsamlinger af Materiale til forskellige udenlandske Museer samt til Frihedsbevægelsens Museum, Retningslinjer vedr. Udsættelse af Militærtjeneste for Værnpligtige, der har deltaget i Modstandsbevægelsens Arbejde, Retningslinjer for Udstedelse af Udførselstilladelse i Spørgsmaal vedr. Personer, der har arbejdet for Tyskerne, Retningslinjer for Anmeldelse til Toldvæsenet af Rum, der har været anvendt til illegale Transporter, Retningslinjer for Ansættelse i Rigspolitiet, Oplysninger vedr. Centralkartotekets Arbejde, Retningslinjer vedr. Spørgsmaalet og Skattefritagelse for Beløb, modtaget som Løn af Frihedskæmpere, Retningslinjer vedr. Eftergivelse af eller Oprejsning for Straf.

Sager behandlet af Sekretariatet fra sidste Kongres2. Februar 1946 indtil August 1946.

(Heri er ikke medtaget Sager, som i tidligere Redegørelser har været omtalt udførligt, ej heller de Sager, der er medtaget i den følgende Oversigt).

Assistance til Awards Bureau. (Engelsk Amerikansk Kontor for Tildeling af en eller anden Form for Anerkendelse af Hjælp ydet allierede Flyvere, nødlandet i Danmark.

Det i tidligere Cirkulærer og Oversigter omtalte Kontor har nu afsluttet sit Arbejde, i hvilket Samrådet har assisteret ved Indsamling af Oplysninger om de Folk, der har ydet Hjælp til nødlandede allierede Flyvere. Der foreligger endnu intet om, hvilken Form for Anerkendelse, der vil blive benyttet, og i hvor stor Udstrækning Anerkendelse vil blive givet.

Indsamling til Museer.

I Forbindelse med Arbejdet for Frihedsbevægelsens Museum har vi rettet Henvendelse til vore Komitéer rundt om i Landet om at være behjælpelig med Arbejdet, ligeledes har vi opfordret til Indsendelse af forskellige Ting fra Frihedskampen af Interesse for British Museum (især Blade og Bøger), Revolutionsmuseet i Moskva, British War Museum og Krigsmuseet i Bryssel. Disse Ting er blevet afleveret dels direkte (Revolutionsmuseet i Moskva), dels gennem Udenrigsministeriet.

Indkøbstilladelser.

Vi har fortsat arbejdet med at skaffe de af Modstandsbevægelsens Medlemmer, som har henvendt sig, Fortrinsret indtil Erhvervelsen af Biler blev frigivet, og saalænge, der var en Beholdning af taaløse tyske Biler at erhverve, samt Tilladelse til Køb af Benzin. Ligeledes har vi forsøgt at fremskaffe Både, hvilket dog ikke er lykkedes. Af andre Varer er det lykkedes at fremskaffe bl.a. Cement, hvorimod en Anmodning om Køb af Træ ikke har kunnet gennemføres.

Benaadningsansøgninger.

Arbejdet har været fortsat med Indsendelse af Benaadningsansøgninger i Tilfælde, hvor man har skønnet det rigtigt.

Erstatningssager.

Der har været behandlet en Del Erstatningssager, dels Erstatning til Efterladte ved Krigsforlis, hvor Myndighederne i første ikke havde ment at burde yde Erstatning, dels Hjælp ved Retssager, hvor der er anlagt Erstatningskrav mod Deltagere i Frihedsbevægelsen, som af en eller anden Grund ifølge Loven er erstatningspligtig overfor Ejere eller offentlig Myndighed.

Sabotage-Sagerne.

Disse er i det store og hele færdigbehandlet af Ministeriet

for særlige Anliggender. Dog er der i den sidste Tid kommet enkelte Sager frem, hvor der fra Forsikringsselskabernes Side er ytret Tvivl om Ødelæggelsen bør betragtes som Sabotage.

Likvidationsundersøgelserne.

Er ligelodes blevet tilendobragt af Ministeriet for særlige Anliggender efter de fastlagte Retningslinjer.

Det juridiske Udvalg.

Har behandlet en Del Sager, især Assistance til vore egne Folk, der p. Gr. af deres Deltagelse i Frihedskampen har været indblandet i forskellige Retssager.

Dekorationer.

Paa Opfordring har vi bekræftet forskellige Personers Identitet, som Amerikanerne har ønsket at hædre med en Dekoration.

Flygtningelejrene.

Vi har behandlet en Del Forespørgsler vedr. unationale Elementer, som har haft ledende Stillingen indenfor Flygtningeadministratoonen, og faaet disse fjernet, ligelodes Klager fra Internerede over Forholdene, samt Hjælp til Udflytning og Udrejse til Tyskland for saadanne Personer, der paa en eller anden Maade har ydet Modstandsbevægelsen Tjenester.

Interneringslejre.

Her er der behandlet et Par Sager, hvor de Internerede har klaget over Tyveri og Bortfjærnelse af Ejendele.

Undersøgelser og Forespørgsler vedr. forskellige Personers og Firmaers nationale Indstilling har været fortsat.

Undersøgelser af Værnemagernes Forhold,

dels af enkelte, som har opnaaet Arbejde for UNRRA, dels andre, som har fortsat i et eller andet offentligt Hverv. Sager, hvor der ikke er rejst Tiltale er blevet undersøgt og Sagerne gonoptaget, enkelte indbragt for den ekstraordinære Undersøgelseskommission.

Hjælp til Dræbtes Efterladte.

Vi har faaet forelagt nogle Tilfælde, hvor de Efterladte p. Gr. af manglende Kendskab eller Tilbageholdenhed ikke har faaet den økonomiske Hjælp, som de har været berettiget til, og vi har da optaget Sagen med et heldigt Udfald.

Hjælp til Erstatning for Skader forårsaget af Tyskerne.

Er blevet behandlet i et Par Tilfælde og videresendt til Finansudvalget. Resultat foreligger endnu ikke.

Overførelse af mindre tyske Industrier til Danmark.

Vi har i de enkelte Tilfælde, hvor vi er blevet gjort opmærksom paa disse særlige Forhold henvendt os til Myndighederne med Anmodning om Undersøgelse af disses Forhold.

Fjernelse af Værnemagere fra offentlige Hverv.

Vi er bævot gjort bekendt med enkelte Tilfælde, som med behørig Dokumentation er blevet videresendt til de rette Myndigheder. Resultat foreligger endnu ikke.

C.

Oversigt over sekretariatets Virksomhed fra Juli 1945
til August 1946.

Sekretariatet har i det forløbne Aar behandlet ca. 2.000 Sager, og da vore Sager ofte omfatter ret stor Korrespondance, har vi ekspederet ca. 5.000 Breve.

Udover Besvarelser og Forespørgsler af mere praktisk Art har vi behandlet Sager under nedenstående Kategorier:

I. Juridisk Bistand.

a. Benaadningsansøgninger.

Sekretariatet har behandlet 12 Ansøgninger om Benaadning for idømt Straf. Vi har kun i 4 Tilfælde skønnet at kunne anbefale Ansøgningerne, men har endnu ikke modtaget Oplysninger om Resultat af disse.

b. Hjælp til Dømte i Henshold til Undtagelseslovgivningen.

Vi har modtaget 5 Sager af denne Slags og faaet dem alle frem til hurtig Behandling med Slottelse i Strafferegistrene.

c. Genoptagelse af Sager.

Der er behandlet 4 Sager, hvoraf de 2 er videresendt til Myndighederne med Anmodning om Genoptagelse, hvor Vedkommende er idømt Straf for Arbejde for Tyskerne samtidig med Arbejdet for Modstandsbevægelsen.

d. Hjælp i særlige Tilfælde.

Hvor vi har skønnet det ønskeligt har vi henvist til Sagfører og i enkelte Tilfælde betalt dennes Salær, samt i et enkelt Tilfælde betalt en mindre Bøde. I Enkelte af disse Tilfælde har vi opnaaet, at Sagen afvistes.

e. Sabotage.

I Forhindelse med Ministeriet for særlige Anliggender og Justitsministeriet ydet Hjælp ved Behandling af en Sag, hvor der er rejst Tvivl om, hvorvidt Skaden skal tilskrives Sabotage. Sagen verserer nu for Domstolene.

f. Likvidation.

En Udløber af en Likvidationssag har været til Behandling, idet Graveren nægtede at passe Graven, da Vedkommende ved en Fejltagelse var blevet begravet paa den paagældende Kalkogaard. Efter Undersøgelse har man fundet ikke at kunne medvirke til, at Graveren ændrede sit Standpunkt.

g. Hjælp til Bykomitéer, hvor disse af en eller anden Grund har været angrebet for deres Arbejde.

Vi har behandlet ca. 10 Tilfælde, hvoraf de 8 er blevet afvist som ubeføjede, medens vi i 2 Tilfælde i Samraad med Bykomitéerne har bevirket udstedt Erklæringer, hvor en senere Undersøgelse har vist, at der ikke har været tilstrækkelig

Boggrundelse for den af Bykomitéen foretagne Aktion. I begge disse Tilfælde er de udstedte Erklæringer desværre blevet benyttet paa en Maade, som de ikke berettiger til, og mod hvilke vi har rettet Indsigelse og faaet Striden bilagt.

h. Bistand, hvor Medlemmer af Modstandsbevægelsen drages til Ansvar.

Vi har i Forbindelse med Ministeriet for særlige Anliggender og Justitsministeriet behandlet en Erstatningssag, rejst mod et Medlem af Modstandsbevægelsen, der i Henhold til Loven er erstatningspligtig. Sagen bliver fremmet til Domsafgørelse, hvorefter Erstatning til Vedkommende vil blive ydet for det idømte Beløb.

II. Økonomisk Bistand.

a. FRIHEDSFONDEN.

1. Ferieophold.

Vi har overfor FRIHEDSFONDEN anbefalet 6 Henvendelser om Støtte til Ferieophold, som alle er blevet bevilget.

2. Studiehjælp.

Til dette er 2 Ansøgninger blevet anbefalet, og de er begge blevet bevilget.

3. Anden Hjælp.

I 15 andre Tilfælde er Medlemmer blevet anbefalet herfra til Opnaaelse af økonomisk Støtte fra Fonden, for de 10 Tilfældes Vedkommende med godt Resultat, for de 5's Vedkommende foreligger Resultatet endnu ikke.

b. Støtte overfor Myndighederne vedr. Erstatningsloven.

Her har vi behandlet 3 Tilfælde, hvor der ikke har været ydet den Støtte, som vi har ment den Paagældende burde have. Med godt Resultat i 2 Tilfælde, medens vi i det tredje Tilfælde har maattet lade Sagen falde p.Gr. af senere fremkomne Oplysninger.

c. Skattelempelse for Frihedskæmpere.

Man har behandlet Spørgsmaalet om Skattelempelse for Frihedskæmpere for disse Beløb, disse har modtaget i Løn som saadanne, men har ikke kunnet opnaa Fritagelse for Skat, med mindre Vedkommende er blevet slaaet ud af sit Erhverv p.Gr. af sin Tjeneste, og saaledes paa sædvanlig Maade kan søge Skattelempelse.

III. Bistand til Opnaaelse af Stillinger.

a. Indenfor Jernbanerne.

Vi har modtaget 32 Ansøgninger om fast Ansættelse indenfor Jernbanerne, hvilke vi alle har anbefalet, men uden Resultat i 30 Tilfælde af forskellige Marsager.

b. Politiet og Fængselsvæsenet.

Der er indkommet 7 Henvendelser om Assistance og et heldigt Resultat er opnaaet i de 5.

c. Andre Stillinger.

Sekretariatet har modtaget ca. 10. Henvendelser om Anbefaling til Indsættelse i forskellige Stillinger. Vi er bekendt med et godt Resultat i 2 Tilfælde, hvorimod vi ikke har faaet Oplysninger i de resterende Tilfælde, men da der ikke har fundet yderligere Henvendelse Sted, kan vi maaske regne med et godt Resultat.

d. Hjælp til Frihedskæmpere, der har følt sig forbigaaet eller skuffet.1. Politiet og Fængselsvæsenet.

5 af denne Slags Sager er blevet behandlet, de 3 med negativt Resultat, de 2 foreløbig uden Resultat.

2. Andre Stillinger.

5 Tilfælde er behandlet, de 3 uden at kunne opnaa noget nævneværdigt, medens vi i 2 Tilfælde har opnaaet et taaleligt Resultat. Det har i alle disse Tilfælde drejet sig om private Firmaer.

IV. Hjælp og Lempelser til Studerende.a. Polyteknisk Lærestalt.

Vi har modtaget 6 Henvendelser om Lempelser ved Studierne p.Gr. af Deltagelse i Frihedskampen, og har opnaaet godt Resultat i de 4.

b. Andre Lærestalter.

Med godt Resultat har vi behandlet 3 Henvendelser.

c. Udsættelse af Militærtjeneste.

Vi har behandlet 4 Tilfælde og opnaaet et godt Resultat, idet baade Indenrigsministeriet og Krigsministeriet har stillet sig velvilligt overfor Andragenderne.

V. Hjælp til Emigranter og Flygtninge.

a. Vi har ydet Hjælp til 12 Medlemmer af den tyske Organisation, som under Besættelsen har ydet Modstandsbevægelsen visse Tjenester.

b. Til andre, som har ydet Modstandsbevægelsen Tjenester.

Der er forekommet 3 Tilfælde. Det ene har vi afslaaet at støtte, medens vi i de andre 2 har forhandlet med Myndighederne, idet der dog ikke endnu foreligger noget Resultat.

VI. Utilbørlig Favorisering af Værnemagere.a. Udlandet.

Vi har i Samraad med Centralkartoteket udsendt Meddelelse til de henværende udenlandske Konsulater vedr. Oplysninger om Folk, der søger Agentur for udenlandske Firmaer. Ligeledes har vi taget Sagen op til Behandling i 2 Tilfælde, hvor 2 afgjorte Værnemagere er blevet tildelt udenlandsk Agentur.

b. Indlandet.

Vi har modtaget 5 Henvendelser, hvor Bykomitéerne har rejst Spørgsmaalet om visse Personers Favorisering, og har

taget Spørgsmaalet op med de respektive Myndigheder; med godt Resultat i 2 Tilfælde, hvor Agenturet el. lign. er blevet taget fra den Paagældende.

VII. Hjælp til Opnaaelse af Biler, Køretilladelse, Benzin o.a. Varer.
Der er indsendt 15 Andragender, og ved Forhandling med Myndighederne er der opnaaet godt Resultat i de 13 Tilfælde.

VIII. Bistand til allierede Kontorer i København.

a. Vi har bistaaet RAF og det amerikanske Luftvaaben, som nævnt i tidligere Oversigt, med Undersøgelser vedr. Anerkendelsen til Folk, der har assisteret nødlandede allierede Flyvere. Der er blevet indsamlet ca. 2.000 Rapporter, som har været til nærmere Undersøgelse paa det herværende allierede Kontor med det Formaal at yde de Paagældende en eller anden Paa-skønnelse. Kontorerne er nu ophævet, Materialet medtaget til videre Behandling, og der foreligger endnu ikke Meddelelser om Sagens videre Forløb.

b. Særlige Forespørgsler og Eftorlysninger.

En Snos Forespørgsler fra udenlandske Gesandtskaber og Myndigheder, dels med Hensyn til Tildeling af Medaljer, dels til andre Formaal om forskellige Personers Identitet, som vi i de fleste Tilfælde har været i Stand til at besvare positivt.

XI. Indsamling til forskellige Muscer.

I Forbindelse med Bladudvalget, BOPA, HOLGER DANSKE og Frihedsraadets Udstilling har vi indsamlet og tilsendt:

a. Illegale Blade og Bøger til British Museum.

b. Fotografier og Uniformsgenstande samt Vaaben til Muscet i Bryssel, Revolutionsmuseet i Moskva og British War Museum i London.

NB. Herunder kunde der evt. rettes en Anmodning om at støtte Musset og Arbejdet med at indsamle Materiale fra Frihedskampen.

X. Det kunstneriske Udvalg.

Vi har ydet økonomisk Støtte til det kunstneriske Udvalg og i Forbindelse med dette behandlet 9 indkomne Forslag til Mindesmærker.

XI. Forskellige Forespørgsler vedr. Frihedskæmperes Identitet og om forskellige Personers Tilhørsforhold til Modstandsbevægelsen samt visse Forespørgsler fra Sverige.

Vi har modtaget ca. 45 Henvendelser, og har i 30 Tilfælde været i Stand til at give de fornødne Oplysninger.

XII. Henvendelse til Myndighederne vedr. forskellige industrielle Forhold.

Vi har behandlet et Par enkelte Henvendelser vedr. evt. Overførsel til Danmark af mindre Industrier. Resultatet foreligger endnu ikke.

XIII. Åresretter.

Sekretariatet har været adskillige Bykomitéer behjælpelig med Oprettelsen af og Fastlæggelse af Retningslinjer for Åresretter til Behandling af Stridsspørgsmaal, opstaaet p.Gr. af Besættelsen indenfor forskellige Fag og Virksomheder.

XIIII. Mindeplader.

Vi har ført langvarige Forhandlinger og Brevvekslinger med Københavns Kommune vedr. Opsættelsen af Mindeplader for Frihedskampens Ofre. Resultatet har været negativt, idet Københavns Kommune har vedtaget at rejse et samlet Minde. I anden Forbindelse har vi haft Forhandlinger, hvor der fra Frihedskæmpers Side er blevet rejst Mindesten for faldne allierede Flyvere, idet der fra de paagældende udenlandske Autoriteters Side er rettet Henvendelse om ikke at rejse Mindesmærker, da man selv ønskede at paatage sig dette.

XV. Oprejsningsnavn.

Vi har ved Forhandlinger med Justitsministeriet faaet Folk, der har Modstandsbevægelsens Tillid, ind i Oprejsningsnavnene i de 22 Købstæder, hvor der er oprettet Navn.

XVI. Særlige Arrangementer.

Vi har i særlig Grad samarbejdet med FRIHEDSFONDEN, særlig med Henblik paa Landslotteriet og Festdagene 4.-5. Maj. Ligeledes har der været et udstrakt Samarbejde med Norgesdagen og Hollandshjælpen, hvor Bykomitéerne har trukket et meget stort Læs og opnaaet et overordentlig godt Resultat. Ligeledes har vi arrangeret forskellige Sammenkomster og Besøg for forskellige udenlandske Medlemmer af Frihedsbevægelsen samt et stort Antal norske Frihedskæmpere.

XVII. Efterforskningsarbejde.

Om Efterforskning af Duplikatorer, Skrivemaskiner og Biler har vi modtaget ca. 30 Henvendelser fra Ejere og Forsikringsselskaber. Af de 4-5 Bilsager har vi opgjort Bilerne i de 2 Tilfælde, hvilket har resulteret i Erstatning i det ene Tilfælde. Med Hensyn til Eftersporingen af Duplikatorer og Skrivemaskiner har vi kun haft Resultat i eet enkelt Tilfælde.

XVIII. Forespørgsler vedr. forskellige Personers nationale Holdning.

Her har vi i Forbindelse med Centralkartoteket og vore egne Organisationer undersøgt ca. 1250 Tilfælde. Vi har været i Stand til at skaffe tilstrækkelige Oplysninger i ca. 1000 Tilfælde.

IX. Erstatningsraadet.

Da Erstatningsraadet blev oprettet, fik Frihedsbevægelsens Samraad Repræsentanter deri, idet der er udnævnt ^{dels} Medlemmer, dels en lang Række Suppleanter, og man vil ved Samraadets Opløsning føre Forhandlinger med Ministeriet for særlige Anliggender om Samraadets fortsatte Representation i Erstatningsraadet.

XX. a. Udnævnelser til Hæren.

Vi har modtaget 4 Henvendelser med Beklagelser over ikke at være blevet udnævnt. Vi har ført Forhandlinger med Kommandoudvalget, men har ikke kunnet ændre noget i de engang truffne Afgørelser. Der har ikke kunnet udnævnes nær saa mange, som var kvalificerede, og der var fra Kommandoudvalgets Side indstillet betydelig flere, end der i Henhold til Loven kunde udnævnes.

b. Forholdet til de faste Befalingsmænd.

Vi har behandlet Forslag om at give faste Befalingsmænd, der har arbejdet i Modstandsbevægelsen, lige Ret med Modstandsbevægelsens Befalingsmænd til Forfremmelse, for derved at skabe et godt og tillidsfuldt Forhold mellem de faste Folk og Modstandsbevægelsens Folk, men Generalkommandoen har ikke ment at kunne tiltræde Forslaget paa det givne Tidspunkt; man ønsker ikke at give dem Lejlighed til fornyet Henvendelse, idet man fremhæver, at der ikke fra de militære Kommandomyndigheders Side har været givet Ordre eller Direktiver, der kunde afholde visse Kategorier af Befalingsmænd fra at søge Forfremmelse gennem Modstandsbevægelsen.

XXI. Hjemmeværnsforeninger.

Vi har ved Hjemmeværnsforeningernes Oprettelse og senere ydet dem en økonomisk Støtte paa ialt 40.000 Kr.

XXII. Anden Støtte.

Samrådet har givet Støtte under forskellige særlige Forhold baade til Enkeltpersoner og til Bykomitéer og Organisationer, saaledes har FRIT DANMARK modtaget 10.000 Kr.

Foruden de ovennævnte Sager, som kan sammenfattes under disse særlige Kategorier, har vi haft et stort Antal Henvendelser med Anmodning om praktisk Hjælp, Retningslinjer for Arbejdet og andre Spørgsmaal, hvor vi i de allerfleste Tilfælde har været i Stand til at yde den ønskede Støtte.

En særlig Tak bør rettes til Ministeriet for særlige Anliggender, Justitsministeriet, CENTRALKARTOTEKET og Centralkontoret for særlige Anliggender og dissos Embedsmænd, som har ydet os fortrinlig Støtte i vore Bestræbelser paa at opnaa saa gode Resultater for Modstandsbevægelsen som muligt.

FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD
BORGERGADE 16
KØBENHAVN K
PALÆ 600

18. September 1946.

AH/AJ

Frihedsbevægelsens Samraad
Rosenvængels Allé 22
TL G. 6441

Man skal herved meddele, at De sammen med

Direktør Olsen
Direktør Lillielund
Redaktør Ebbe Munck
Landsretssagfører Jarding

er indvalgt i en Redaktionskomité til at forestå Udgivelsen af en
Bog om Modstandsbevægelsen.

I stedet for den tidligere indvalgte Redaktør Bjørnhoff har vi
anmodet Professor Husfeldt om at indtræde i Redaktionskomitéen.

f. FRIHEDSBEVÆGELSENS SAMRAAD

Arthur Hansen
Arthur Hansen
Sekretær.

Herr Redaktør Børge Houmann
LAND & FOLK, Dr. Tværgade 3, K.

*R.H. Frihedsbevægelsens Samraad meddele,
at i Brevet af 14/9 er indlæst en Tegl.
Som i Brevet nævnte Dir. Olsen
skal være Redaktør Olsen for
Information.*

WZ

FRIHEDSBEVEGELSENS SAMRAAD
 Rosenvengets Allé 22
 Øbro 7216.

27. September 1946.

Cirkulære Nr. 19.

Man skal herved fremsende Fortegnelse over de Arkiver, hvortil vore By- og Distriktskomitéer anmodes om at aflevere Deres Arkiver, naar man skønner, at dette kan afleveres. Hvis en Sag skulde komme for senere, vil man altid i Arkivet kunne faa fat i Sagens Akter.

De med 1. betegnede Komitéer skal sende Deres Materiale til Landsarkivet for Sjælland m.m., Jagtvej 10, Købh., de med 2. betegnede Komitéer skal sende Materialet til Landsarkivet for Fyen, Odense, de med 3. betegnede Komitéer skal sende Materialet til Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg, og de med 4. betegnede skal sende Materialet til Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele, Aabenraa.

4. Aabenraa
3. Aalborg
3. Aalestrup
3. Aarhus
2. Aarup
2. Assens
4. Augustenborg
3. Aulum
1. Birkerød
2. Bogense
3. Bramminge
3. Brande
4. Brovst
3. Brødstrup
3. Brønderslev
3. Brørup
4. Burkal
3. Djursland
3. Dronninglund
3. Ebeltoft
3. Esbjerg
2. Faaborg
1. Faxe
3. Fjerritslev
3. Fredericia
1. Frederiksborg Amt
3. Frederikshavn
1. Frederikssund
1. Frederiksværk
1. Gedser
3. Give
4. Graasten
3. Grindsted
4. Haderslev
3. Hadsund
1. Haslev
1. Helsinge
1. Helsingør
3. Herning
3. Hjørring
1. Hillerød
3. Hobro
1. Holbæk
3. Holstebro
3. Holsted
3. Horsens

1. Hundested
3. Hvetbo
1. Hørsholm
1. Jyderup
1. Kalundborg
2. Kerteminde
3. Kjellerup
3. Kolding
1. Korsør
2. Korinth
1. Køge
3. Langa
3. Lemvig
3. Løgstør
3. Mariager
2. Marstal
2. Middelfart
1. Naksø
3. Nibe
2. Nyborg
2. Nr. Naby.
3. Nr. Snede
1. Nykøbing F.
3. Nykøbing Mors
1. Nykøbing Sj.
3. Nørresundby
1. Næstved
2. Odense
3. Randers
3. Ribe
3. Ringkøbing
1. Ringsted
1. Roskilde
2. Rudkøbing
1. Rønne
1. Sakskøbing
3. Silkeborg
3. Sindal
1. Skovløbek
3. Skanderborg
3. Skarve-Haderup
3. Skive
3. Skjern
1. Skælskør
1. Slagelse
1. Sorø
1. Stoge
3. Struer
2. Svendborg
3. Søby
4. Sønderborg
4. Tinglev
4. Tofthund
4. Tønder
3. Ulfborg
3. Varde
3. Vejen
3. Vejle
3. Vemb
3. Viborg
4. Vojens
1. Vordingborg

Hvis der skulde være By- eller Distriktskomitéer, der ikke er optaget paa denne Liste, bedes De snarest meddele os det.

Løbende Sager sendes under FRIHEDSBEVEGELSENS SAMRAADS
Adresse til FRIT DANMARK, Nørrevold 11, København K, fra og med
1. Oktober 1946.

Nye Sager vil ikke blive behandlet af os, og maa fremsendes direkte til Ministeriet for særlige Anliggender, Slotsholmsgade

6, København K.

Herved forstaas Sager, som ikke falder ind under

1. Erstatningsraadet
2. Centralkontoret for særlige Anliggender
3. Hjemmeværnet
4. Frihedsfonden
5. Centralkartoteket
6. Frit Danmark, som i større Udstrækning vil være i Stand til at tage sig af Sager ang. Udrensning etc.

Frihedsbevægelsens roviderede Rognskab vil blive fremlagt paa FRIT DANMARKS Kontor.

Med venlig Hilsen.

Arthur Hansen
Sekretar.

D O K U M E N T E R

*****:

Problemer omkring befrielsen

RETNINGSLINIER
FOR
OVERGANGENS
POLITIK

Niels Bankes og Alfred Jensens
udkast og forslag til
SOCIALE PROGRAM
FRA APRIL 1945

Forelagt i Frihedsrådet

Studiemateriale

DKP og Frihedskampen, marts 1995

Indhold:

Forord	1
Banke-brev til Hæstrup	3
Bankes udkast til Retningslinier for overgangens politik	4
Omarbejdet forslag, som fremlægges til behandling i Frihedsrådet ..	9
Jørgen Hæstrup: Hemmelig Alliance: Uddrag fra kapitlet: Rådets sidste vinter	12
Befrielsesregeringens navne	21
Vilhelm Buhls opfordring til stikkeri	21
Buhls trontale i Folketinget 9.5.45	22
Christmas Møller brev til Alfred Jensen, 25. marts 1945	28
Montage: C.M. til Mogens Fog 21.4.45	28
Supplement fra Christmas Møller i Frit Danmark, nr. 11/1946	30
Rovfuglene og storken	31

mødes man med mangeartede diskussioner, bl.a. stilles spørgsmålet:

Hvorfor var der uenighed blandt modstandsbevægelsens topfolk om, at politikken i det befriede Danmark var noget modstandsbevægelsen skulle/ikke skulle være deltagere i ?

Ved denne offentliggørelse af dokumenter og vurderinger, er det mit håb, at det bliver kendt i en bredere kreds, end hidtil kendt. Det er vel hidtil kun kendt af dem der har adgang til Rigsarkivets gemmer.

Tager vi Jørgen Hæstrups redegørelse i bogen "Hemmelig Alliance", kan vi forstå, at han kun har haft adgang til og korresponderet med Niels Banke.

Niels Banke fra Dansk Samling og Alfred Jensen fra kommunisterne var enige om at fremkomme med et forslag til et program "Retningslinier for overgangens Politik", efter tidligere beslutning. Banke udarbejdede et udkast, som efter forhandlinger forelægges som forslag i Frihedsrådet. I historieskrivningen omtalt som forslag til et "Socialt Program", april 1945.

Der op- og bearbejdes et flertal imod dette.

Det er vel på baggrund af de nyligt afsluttede

Stockholm-forhandlinger i februar 1945, at modsætningerne skærpes, bl.a. om befrielsesregeringen, at de fandt det nødvendigt, på baggrund af løfterne i programerklæringerne "Når Danmark atter er Frit" og kommunisternes eget "Folkets Vilje - Landets Lov" at få en a'jourført vedtagelse på linie hermed. Men der krydses klinger med først og fremmest Frode Jakobsen: at modstandskampen skulle stoppe ved befrielsen.

Det er sådanne modsætninger, som kommer til udtryk i det Christmas Møller'ske brev til Alfred Jensen om enighed med denne om standpunkterne i Stockholm, og i sammes brev til Mogens Fog. Og endelig er det også godt at huske, som C.M. fremhæver, at Alfred Jensen havde vendt sig imod Vilhelm Buhl som statsminister.

Dette er vel på baggrund af, at Frode Jakobsen har ført underhåndsaftaler med de gamle samarbejdspolitikere. Det var jo ikke første gang han havde ført forhandlinger bag Frihedsrådet (Gørtz-aftalerne).

Sidst i denne samling bringes Buhls trontale fra Folketingets åbning 9. maj 1945. Hvorfor så et flertal afviste det "sociale program" får stå hen som et spørgsmål. Det var nok de modsætninger om at samarbejdspolitikere overlevede besættelsestidens virke til hjælp for Hitler-Tyskland!

Og dermed slap de.

Siden med lidt nuancer er samarbejdspolitikken ført videre ... Nu 50-året efter er det ikke Hitlers "Neuropa", men kansler Kohl's "EU-ropa"

Venlig hilsen

Tage Revsgård Andersen

Brev af 22. oktober 1958:

fra medlem af Frihedsrådet,
Dansk Samling repræsentanten

N i e l s B a n k e

til historikeren

J ø r g e n H æ s t r u p:

"Hermed følger nogle papirer, som må stamme fra mine forhandlinger med Alfred Jensen. Det er mig, der har skrevet dem. Det er også mine rettelser antagelig foretaget efter samtaler med Alfred Jensen. Jeg tror, der må have været en senere udgave, som vi var enige om, men efter min fornemmelse ligger den ikke langt fra udkastet. Så vidt jeg husker, var Alfred Jensen ved den lejlighed ret moderat".

RETNINGSLINIER FOR OVERGANGENS POLITIK

(Første Udkast - af Niels Banke)

Fra Befrielsen og til almindeligt Nyvalg af Rigsdagen kan finde Sted, maa Landet have en Regering i Overensstemmelse med Folkets Ønsker, som de er kommet til Udtryk under Besættelsen. Regeringen skal tilrettelægge og lede Landets Politik og søge den i 1943 valgte Rigsdags medvirken hertil. Dens Opgaver falder ind under følgende tre kategorier:

A. LEGALISERING AF MODSTANDSBEVÆGELSEN OG OPRYDNING EFTER BESÆTTELSEN.

1. Fængslede Patrioter skal løslades, og der maa ydes dem Erstatning og Godtgørelse for Fængselsophold og lidte Skader. Faldne Patriots Efterladte skal sikres Pension og Midler til efterladte Børns Uddannelse.
2. Modstandsstyrkerne skal under Regeringens Kontrol. Ved Styrkernes Afvikling skal egnede have Fortrinsret til Stillinger i Politi, Militær og evt. andre offentlige Stillinger. Den nødvendige Uddannelse gives. Forsvarets Opbygning og Demokratisering skal omgaaende paabegyndes.

3. Landsforrædere skal arresteres og tyske Statsborgere udvises af Landet.
4. Love og Anordninger, der under Besættelsestiden er gennemført i tysk Interesse, ophæves. Der maa gennemføres en Straffelov for Krigsforbrydere og Landsforræddere.
5. Landsforræddernes Gods og Virksomheder skal konfiskeres. Den offentlige Administration skal renses for nazistiske Elementer. Private Institutioner og Virksomheder opfordres til at gøre det samme.
6. Krigsfortjenester skal konfiskeres. Pengeinstitutionerne skal paalægges Pligt til at give alle Oplysninger om Formueforhold. Obligationer og andre Værdipapirer skal kontrolstemples. Pengesedlerne inddrages og ombyttes.

B. NY UDENRIGSPOLITIK:

1. Landet skal tilkendegive sin Samfølelse med de Forenede Nationer ved at sætte al Kraft ind paa at støtte Krigen mod Japan og UNRA's Hjelpearbejde.
2. Danmark skal deltage i Dannelse af den internationale Organisation til Sikring af Freden og medvirke til nordisk Samarbejde, hvor et sådant støtter den internationale Organisation.

C. IMØDEGAAELSE AF OVERGANGSTIDENS ØKONOMISKE VANSKELIGHEDER

1. Der skal skabes Muligheder for fuld Beskæftigelse og Sikring af de daglige Livsfornødenheder til rimelige Priser.
2. Regeringen maa arbejde for de størst mulige Tilførsler af Raa-, Foder-, Gødnings- og Brændselsstoffer til Genopbygning af vor Produktion til Udvidelse af vort Lands Forsyning og Genoprettelse af vor Export som et Led i det internationale Hjælpearbejde.
3. For at sikre den mest retfærdige Fordeling af det Vareudbud, der fortsat i Overgangstiden vil være begrænset, maa Rationeringen udvides til bl.a. Kød, Tobak og Tøj. De første Tilførsler af ægte Raastoffer maa anvendes til billige Standardvarer til den almindelige Befolknings Forbrug.
4. Overgangstiden maa ikke skabe beskæftigelsesmæssige Vanskeligheder. Stat og Kommune maa undlade Afskedigelser og gøre alt for at fremme beskæftigelsen.
5. Der maa ydes Støtte til Boligbyggeri, ydes Bosættelseslaan, igangsættes offentlige Arbejder, især til Udbedring af de krigshærgede Omraader. Det maa sikres, at nødvendigt Erstatningsbyggeri og Udvidelse af produktive Virksomheder kan finde sted. Al samfundsnyttig Byggeri fremmes paa Bekostning af Luksusbyggeri.
6. Overgangstidens Tendenser til Inflation maa bekæmpes. Rentefoden holdes nede, så enhver Udvikling af Tendenser i Retning af Deflation undgaas. Kontrollen med Priser og Avancer og Prisloven maa gøres mere effektiv, saaledes at der kan foretages ved Nedsættelse af monopolistiske Virksomheders Nettoavance og gennemføres en Kvalitetskontrol.

og *Prisloven*
~~Pris- og Forsyningsmyndigheden ved Genoprettelse af~~
~~littet og ændring af prisloven, således, at der kan foretages~~
 en Nedsættelse af monopolistiske Virksomheders Nettoavance
 og gennemføres en Kvalitetskontrol.

7.

Prispolitikken
 Prispolitikken maa støttes ved en fortsat Kontrol med de
 ledige Penge, hvis Sum maa nedbringes ved ~~Reaktion af~~
 sættelsessagden til Nationalbanken ved Gennemførelse af en
 Formuestigningsafgift, og Optagelse af lange Statslaan til
 Taxation.

8.

Realpolitikken
 Der maa tilstræbes en saadan Valutapolitik, at Landbruget
 og andre eksporterhverv opretholder en rimelig Fortjeneste
 for deres Arbejde. *der maa tilstræbes en saadan Valutapolitik, at Landbruget og andre eksporterhverv opretholder en rimelig Fortjeneste for deres Arbejde.*

9.

Realpolitikken
 Realpolitikken under Besættelsen under Besættelsen for Arbejds-
 bejdrer og Jernestemand bør genoprettes. Loven om Arbejds-
 og Forligsmædelseshæder maa tages op til Revision.

10.

Realpolitikken
 De i Foråret gennemførte Regler om Arbejds-
 løssundhedsstøttelse opretholdes, og en almindelig Revision
 af denne og den almindelige Sociallovgivning forberedes.
 Børneforsorgen bør udvides, og der der bør skabes Muligheder
 for flere Børnehaver og Børnehjælpsinstitutioner.

11. Udvidede Legatornninger ved alle Former for videre Uddannel-
 se bør tilvejebringes ved offentlige Midler.

Sammenfatning
 Sammenfatning af de vigtigste Resultater
 af den afsluttede og afsluttede af den afsluttede

7. Prispolitikken maa støttes ved en fortsat Kontrol med de ledige Penge, hvis Sum maa nedbringes ved Gennemførelse af en Formuestigningsafgift. Provenuet skal anbringes paa en særlig Konto og anvendes til fremme af Beskæftigelsen og udjævning af den skæve Indtægtsfordeling.

8. Der maa tilstræbes en saadan Valutapolitik, at Landbruget og andre Exporterhverv opretholder en rimelig Fortjeneste for deres Arbejde (se forrige side; rettelser i Manuskriptet er ulæseligt - red.).

9. Realindkomsttabet under Besættelsen for Arbejdere, Funktionærer og Tjenestemænd bør genoprettes. Loven om Arbejds- og Forligsnævnet, som er fremkommet under den tyske Besættelse skal afskaffes og erstattes af en Lov om Arbejdsforhold, maa tages op til revision.

9a. Tøjskatten skal afskaffes.

10. Folkeforsikringslovens Satser for Alders- og Invalidere bør forhøjes. De i Foraaret gennemførte Regler om Arbejdsløshedsunderstøttelse opretholdes, og en almindelig Revision af denne og den almindelige Sociallovgivning forbedres. Børneforsorgen bør udvides, og der bør skabes Muligheder for flere Børnehaver og Mødrehjælpsinstitutioner.

11. Udvidede Legatorordninger ved alle Former for videre Uddannelse bør tilvejebringes ved offentlige Midler.

FORSLAG:

fremlægges i Frihedsrådet af
Niels Banke og Alfred Jensen

FNINGSLINIER FOR OVERGANGSTIDENS POLITIK:

Fra Befrielsen og til almindeligt lovligt Nyvalg af Rigsdagen kan finde sted, maa Landet have en Regering i Overensstemmelse med Folkets Ønsker, saaledes som de er kommet til Udtryk under Besættelsen. Regeringen skal tilrettelægge og lede Landets Politik, under Medvirke af den i 1943 valgte Rigsdag.

Regeringens første Opgave maa være at rense op og rydde ud efter Besættelsen. Fængslede Patrioter skal løslades, Landsforræddere arresteres, tyske Statsborgere udvises af Landet og Love og Anordninger, der under Besættelsestiden er gennemført i tysk Interesse ophæves. Der maa gennemføres en Straffelov for Krigsforbrydere og Landsforrædere. Landsforrædernes Gods og Virksomhed skal konfiskeres. Den offentlige Administration skal renses for nazistiske og tyskvenlige Elementer. Institutioner og Virksomheder maa opfordres til at gøre det samme. Krigsfortjenester skal konfiskeres. Pengeinstitutioner skal paalægges Pligt til at give alle Oplysninger om Formueforhold. Obligationer og andre Værdipapirer skal kontrolstemples. Pengesedlerne inddrages og ombyttes.

Der maa ydes Erstatninger og Godtgørelser til Patrioter for Fængselsophold og lidte Skader. Faldne Patriots efterladte skal sikres Pension og Midler til efterladte Børns Uddannelse.

Modstandsstyrkerne skal ind under Politiets og Militærets Kommando. Ved Styrkernes Afvikling skal egnede have Fortrinsret til Stillinger i Politi og Militær, Eventuelt andre Offentlige Stillinger, efter at den nødvendige Uddannelse er givet. Forsvarets Opbygning og Demokratisering skal omgaaende paabegyndes.

Landet skal tilkendegive sin Samfølelse med de Forenede Nationer ved at sætte al Kraft ind paa at Støtte krigen

mod Japan og U.N.R.A.'s Hjelpe-arbejde. Danmark skal deltage i Sikkerhedsforanstaltninger mod nye Angreb, og deltager i Nordisk Samarbejde, der gavner Freden og Fremskridtets Sag. Danmark maa opretholde et godt og venskabeligt Forhold til Sovjetunionen og udvikle de økonomiske og kulturelle forbindelser med dette Land.

Regeringen maa under Overgangstidens mange økonomiske Vanskeligheder skabe Muligheder for fuld Beskæftigelse og sikre de daglige Livsfornødenheder for den almindelige Befolkning til rimelige Priser. Regeringen maa i Samarbejde med Landbrugets, Industriens og Handelens Organisationer arbejde for de størst mulige Tilførsler af Raa-, Foder-, Gødnings- og Brændselsstoffer til Genopbygning af vor Produktion til Udvidelse af vort Lands Forsyning og Genoprettelse af vor Export, som Led i det internationale Hjelpearbejde.

For at sikre, at Fremstillingen af de mest nødvendige Varer f.Eks. Børnetøj, Arbejdstøj, Cykledæk og -Dele kommer i første Række maa Forsyningsmyndighedernes Kontrol med Import og Produktion opretholdes i Overgangstiden, ligesom Investeringskontrol maa sikre, at nødvendigt Erstatningsbyggeri og Udvidelse af produktive Virksomheder, Bygning af Aldersrenteboliger og Boliger til børnerige Familier kan gennemføres forud for Luksusbyggeri og Udvidelser af Luksusindustri.

For at sikre den mest retfærdige Fordeling af det Vareudbud, der fortsat i Overgangstiden vil være begrænset maa Rationeringen udvides bl.a. til Kød, Tobak og Tøj. De første Tilførsler af ægte Raastoffer maa anvendes til billige Standardvarer til den almindelige Befolknings Forbrug.

Overgangstiden maa ikke skabe beskæftigelsesmæssige Vanskeligheder. Stat og Kommune maa undlade Afskedigelse

og gøre alt for at fremme Beskæftigelse. Der maa ydes Støtte til Boligbyggeri, ydes Besættelseslaan, igangsættes offentlige Arbejder, især til Udbedring af de krigshærgede Områder.

Overgangstidens Tendenser til Inflation maa bekæmpes. Rentefoden holdes nede, saa enhver Udvikling af Tendenser i Retning af Deflation undgaas. Kontrollen med Priser og Avancer maa gøres mere effektiv ved et smidigere Samarbejde mellem Pris- og Forsyningsmyndigheder, ved Genopbygning af Krisepolitiet og Ændring af Prisloven, således at der kan foretages en Nedsættelse af monopolistiske Virksomheders Nettoavance og gennemføres en Kvalitetskontrol. Billigere udenlandske Raastoftilførsler, Brændsel og Foderstoffer maa føre til nedsættelse af Forbrugerpriserne og føre til tilsvarende Nedsættelse af Kornpriserne.

Prispolitikken maa støttes ved en fortsat Kontrol med de ledige Penge, hvis Sum maa nedbringes ved Reduktion af Besættelsesgælden til Nationalbanken ved Gennemførelse af en Formuestigningsafgift og Optagelse af lange Statslaan til lav Rente.

Der maa tilstræbes en saadan Valutapolitik, at Landbruget og andre Exporterhverv opretholder en rimelig Fortjeneste for deres Arbejde. Foranstaltninger til Lettelse af Landbrugets Gældsbyrde bør forberedes

Haandværkere og Fiskere maa have Tilskud til Anskaffelse og Fornyelse af Redskaber..

Realindkomsttabet under Besættelsen for Arbejdere og Tjenestemænd bør genoprettes. Tjenestemændene bør sikres Medbestemmelsesret i Lønsspørgsmaal ved Revision af Tjenestemandssloven. Loven om Arbejds- og Forligsnævnet maa tages op til Revision.

I de sidste uger af besættelsen blev Rådets arbejde herefter aldeles utypisk: Stort medlemstal, hyppigere og langvarige møder med en tiltagende overvægt på de politiske problemer. Rådets arbejde filtrerede sig i april-ugerne ind i en uophørligt flydende diskussion med de to politiske kredse om de politiske problemer i forbindelse med den ventede overgang til normale forfatningsmæssige tilstande. Dels foregik debatten i selve Rådet – et stort plenarmøde fandt således sted d. 17. april¹⁹⁴³) – dels imellem enkelte rådsmedlemmer, dels inden for politiske kredse, dels imellem politikere og rådsmedlemmer – omkring d. 25. april holdtes et større fællesmøde mellem rådsmedlemmer og repræsentater for de 4 store

Folkeforsikringslovens Satser for Alders- og Invaliderende bør forhøjes. De i Foraaret gennemførte Regler om Arbejdsløshedsunderstøttelse opretholdes og en almindelig Revision af denne og den øvrige Sociallovgivning forberedes. Børneforsorgen bør udvides, og der bør skabes Muligheder for flere Børnehaver og Mødrehjælpsinstitutioner.

Udvidede Legatordninger ved alle Former for Videreuddannelser bør tilvejebringes ved offentlige Midler.

politiske partier⁹³) —, dels inden for mindre, mere tilfældigt sammenbragte kredse. En ret kontinuerlig strøm af planer, forslag, afvisninger, indrømmelser, tilbud og afslag gik mellem de spredte lejre. Hele denne fortløbende diskussion har aflejret et efter omstændighederne ret anseligt kildemateriale⁹⁴), der imidlertid ifølge sagens natur er ret uoverskueligt og meget sjældent autoritativt. Man rives ved gennemgangen ind i en fos af synspunkter og oplysninger, der ofte danner tværgående og modgående strømkæntninger og strømkedler, men hvor ikke desto mindre tidens nødvendighed ledede hovedstrømmen frem mod den enighed, der skulle opnås og blev opnået. Karakteristisk for drøftelserne var det, at det drejede sig om at fremtvinge en politisk enighed i en debat, der var totalt decentraliseret, og

hvor de enkelte deltagers kompetence til at indgå bindende aftaler sjældent var klart defineret. Noget fælles forum for debatten fandtes ikke, og momenter af betydning for afgørelserne måtte ofte hentes langvejs fra, fra Stockholm, fra London, fra Moskva eller fra Washington gennem en forsinket og i adskillige tilfælde næsten uigennemførlig korrespondance. Bedst forstås situationen måske, om man gør sig klart, hvad der ville have været de ideelle forudsætninger for drøftelserne: Et eller flere store fællesmøder i rolig atmosfære med delegerede repræsentanter fra de politiske partier, fra Rådet og fra de navnløse derude i landet, over hvis skæbne man nu disponerede og måtte disponere uden at kunne få sine mandater bekræftede, og med deltagelse af Christmas Møller, Døssing, Kauffmann, Erling Foss og muligvis Ebbe Munck og enkelte andre, der besad kyndighed i de udenrigske stemninger og opfattelser, man så længe havde været låset delvis ude fra. Men ak — en sådan ønskemulighed var kun hjernesvind.

I realiteternes verden måtte man nødvendigvis halte sig frem til det endelige resultat gennem separate møder inden for partierne, gennem gensidige møder mellem partilederne, gennem separate møder i Rådet eller inden for grupper i Rådet, gennem separate møder mellem rådsmedlemmer og politikere og gennem møder og forsinkede og mere eller mindre uautoriserede korrespondancer med de implicerede danske i udlandet. Til alt dette kom et stadigt hensyn til den delvis ubekendte, men vigtige faktor, der hed de allieredes stilling til de afgørelser, der blev truffet, og et stadigt akkompagnement fra en bitter modstandskamp, der skruede sig uophørligt op mod sit klimaks, og bag det hele en latent sandsynlighed for åben krig i landet. At der ud af dette — trods alt — udkrystalliserede sig en holdbar afgørelse, kan forekomme utroligt. Ikke desto mindre skete det. Men vilkårene for datidens forhandlere må man være fortrolig med, om man vil forstå, vurdere, dømme.

For Frihedsrådet blev april 1945 en periode, hvor atmosfæren i arbejdet ændredes. Man spejder forgæves efter den lille, delvis meget snævre gruppe, der var samarbejdet i et fortroligt kammeratskab om modstandskampens akutte problemer, og hvor divergenserne var få, fordi hovedsigtet var ens, og politiske uoverensstemmelser var lagt på hylden; man finder en bredere kreds uden direkte fællesoplevelser og med i realiteten meget forskelligartede synspunkter på de efterkrigsproblemer, som nu trængte sig på. Samtalen var blevet afløst af forhandling. Det blev da også i denne periode af Rådets virksomhed, at den stærkeste interne kontrovers inden for Rådet kom til udbrud.

I begyndelsen af april fremkom rådsrepræsentanterne for »Dansk Samling«

og kommunisterne med et forslag om, at Rådet samlet skulle gå ind for et økonomisk og socialt efterkrigsprogram. Tanken om, at modstandsbevægelsen havde en opgave ud over befrielsen, og at dens program ikke blot burde have et nationalt sigte, men også et politisk, var ikke aldeles ny. Kommunisterne havde i løbet af 1944 fremlagt deres efterkrigstidsprogram i en serie pjecer. »Folkets vilje, landets lov«, der fik betydelig udbredelse⁹⁵), og også »Dansk Samling« sigtede i sit arbejde mod en fornyelse af landets politiske liv, omend unægteligt ud fra ganske andre forudsætninger end kommunisterne⁹⁶). Det må her understreges, at de to partier jo netop som partier var gået ind i modstandskampen⁹⁷) og derfor besad en homogenitet over for politiske spørgsmål, som de tværpolitiske modstandsorganisationer ikke ejede. I disse mødtes politisk set kreti og pleti på et rent nationalt fællesprogram, skabt af besættelsen og med speciel relation til den⁹⁸). Stærkest var dette accentueret for »Ringens« vedkommende, hvor der ligefrem forelå løfter om, at organisationen ikke ville engagere sig politisk. Det var derfor ligeså naturligt, at det var »Dansk Samling« og kommunisterne, der mødte frem med forslag om et økonomisk og socialt efterkrigsprogram, som det var selvfølgelig, at tanken måtte møde modstand i de tværpolitiske organisationer. Også her kunne enkeltpersoner eller mindre kredse operere med tanker af denne art, men tankerne måtte afgørende stride mod forudsætningerne for organisationerne. Til illustration kan anføres følgende bemærkning af Bodelsen⁹⁹) om synspunktet inden for »Frit Danmark«, i hvis hovedledelse han jo sad. Han skriver: »... enkelte modstandsgrupper [havde] rejst spørgsmålet om muligheden af, at modstandsbevægelsen skulle optræde som selvstændigt parti efter befrielsen.

I »Frit Danmark« blev sagen forelagt af Fog, vistnok i forsommeren 1944. Fog forelagde den aldeles objektivt og lod medlemmerne diskutere den. Der var praktisk talt enighed om, at ideen ikke var god, og den gennemgående opfattelse var, at vi havde en bedre chance for at gennemføre vore ideer gennem medlemmernes indflydelse i de eksisterende partier end ved at få partierne til vore fjender. Jeg havde indtrykket af, at Fog var tilfreds med denne beslutning«.

Hvornår »Dansk Samling« og kommunisterne fandt sammen i fællesskab om at foreslå Rådet, at det gik ind på et sådant program, lader sig ikke aldeles præcist fastslå, men i det mindste i begyndelsen af april var enighed tilvejebragt om det principielle i tanken. Niels Banke, der i begyndelsen af denne måned indtrådte i Rådet, meddeler¹⁰⁰⁾, at omkring 1. april blev han anmodet om at møde Arne Sørensen i Dyrehaven; denne opfordrede ham da til at indtræde i Rådet, idet han gjorde gældende, at »1) der var enighed i Rådet om, at der skulle være talmæssig paritet mellem Rådets grupper, 2) at der var ønske om, at der skulle være flere medlemmer ... og 3) at der forestod et omfattende arbejde med at udarbejde et fælles politisk program for modstandsbevægelsen«. Banke nævner derefter »flere særmøder i løbet af april« sammen med Alfred Jensen om udarbejdelsen af programmet.

Tidspunktet for forelæggelsen af programmet kan fastslås. Det kom til behandling på et rådsmøde d. 17. april, og ganske kort forinden refererede Frode Jakobsen over for tre af lederne i »Ringene«, Busch-Jensen, Husfeldt og Villadsen, en samtale, han havde haft med Fog og Schoch, hvori han havde søgt at bevæge dem til at gå imod et sådant program¹⁰¹⁾. Frode Jakobsen stemmede sig nemlig

med al sin kraft mod tankens realisation. Det fremgår af hans egne optegnelser, og det fremgår af en voldsom debat, der få måneder senere udspandt sig i dagspressen og i tidsskriftet »Frit Danmark« om denne sag¹⁰²). I »Land og Folk« hed det da: »Når det ikke lykkedes at samle Rådet om et socialt og økonomisk program, da skyldtes det ikke Dansk Samling, ikke Frit Danmark og ikke kommunisterne – men derimod . . . Frode Jakobsen, som erklærede, at han ikke kunne gå med til, at Rådet beskæftigede sig med sådanne spørgsmål«. Dette svarer ganske til Frode Jakobsens samtidige notat fra rådsmødet d. 17. april. Hele hans argumentation foreligger her, og her findes også – i marginen – antydninger af programmets indhold, noteret ned under mødet. Frode Jakobsens argumentation var heftig. Han begyndte med at fremhæve, at Rådet i sin første udtalelse havde slået fast, at det ikke forfulgte andre formål end kampen mod tyskerne. Dette var et højtideligt løfte. Endvidere var det et højtideligt løfte, at Rådet ophævedes ved kampens afslutning. Han understregede videre, at man så sent som i november 1944 i forhandlinger med politikerne havde gentaget, at man kun stod på et rent nationalt program, og han drog den konklusion, at det nu ville være uhæderligt at gå videre. Hans notat bruger her ordet bondefangeri, et ord, han atter anvendte¹⁰³), da sagen efter krigen blev offentligt debatteret. Yderligere fremførte han, at alle aftaler med værn og politi hvilede på denne »upolitiske« forudsætning, at Rådets autoritet over for befolkningen ville ødelægges, om man nu skiftede signaler – atter her optræder ordet bondefangeri – og at de igangværende forhandlinger med politikerne ville ødelægges. Endelig, at Rådets historiske ansigt ville blive ødelagt. Videre gjorde han gældende, at man ikke kunne blive enig om et sådant program, og at hvis tanken var den at presse

politikerne til yderligere indrømmelser, ville det ikke lykkes, samt at det ville virke forkert i befolkningen. Han endte med at slå fast, at han var stærkt imod tanken, selv om han var enig i programmets reelle indhold, og at han inden for en eventuel regering ville virke for gennemførelsen af programmet. Om de enkelte programpunkter har han nedkradset følgende lakoniske sætninger: »Nationalisering af udenrigshandel... [ulæseligt]... boligbyggeri, arbejderlønninger forhøjes, voldgift, arbejdsløshedsunderstøttelser, kornpriser, renteniveau nedsættes«.

I Bankes arkiv foreligger et af Bankes skrevet udkast til et sådant program, »Retningslinier for overgangens politik«¹⁰⁴). Udkastet er gennemrettet med Bankes håndskrift – efter Bankes oplysninger formentlig efter drøftelse med Alfred Jensen – og udkastet omfatter 3 afsnit: 1) Udretningsbestemmelser, 2) Udenrigspolitik og 3) Økonomisk program. Det er her, uden for opgaven at gå nærmere ind på de enkelte punkter, men det kan kort fastslås, at efter dette udkast følger programmets 2 første afsnit modstandsbevægelsens velkendte program vedrørende udrensningen og slår fast, at Danmark udenrigspolitisk skal »tilkendegive sin samfølelse med de Forenede Nationer«, støtte krigen mod Japan og UNRRA's hjælpearbejde samt inden for rammerne af FN »medvirke til nordisk samarbejde, hvor et sådant støtter den internationale organisation«. Programmets økonomiske afsnit er opstillet i 11 – udvidet til 12 – punkter og kan i almindelighed karakteriseres som et stærkt socialt betonet program med specielt sigte på de vanskeligheder, overgangen fra besættelse til fred vil rejse. De i Frode Jakobsens marginalnoter nævnte punkter – dog ikke direkte bemærkningen om udenrigshandelen – genfindes i programmet.

Frode Jakobsen førte sin opposition med både kraft og temperament. Hans

indstilling fremgår endnu stærkere gennem hans referat af den nævnte samtale med Fog og Schoch. Han kunne her berette om en alvorlig modsætning til de 2 rådsmedlemmer, der gik ind for programmet¹⁰⁵), og fremførte som sin opfattelse, at det kunne føre til en sprængning, hvis Rådets flertal samlede sig om godkendelse af et økonomisk-socialt program. I den efterfølgende drøftelse med de 3 medlemmer af »Ringens« forudsås den konsekvens, at »Ringens« i protest gik ud af samarbejdet. Frode Jakobsen optrådte altså på det efterfølgende møde d. 17. april med et mandat fra sin organisation. Mandatets indhold var, at »Ringens« ikke måtte binde sig til det foreslåede program.

Debattens øvrige forløb kendes kun i tynde rids fra efterkrigsberetningerne¹⁰⁶) samt fra den nævnte offentlige debat om sagen. Der er her mindre divergenser i beretningerne, for så vidt som Frode Jakobsen erindrer diskussionen hidsigere end de øvrige rådsmedlemmer, der omtaler den. Han taler om et bråvallaslag og betoner, at han fra begyndelsen af debatten kun havde følgeskab af Husfeldt, mens Chievitz først under diskussionen svingede over til hans opfattelse. Hans følelse af isolaton og den stærke lidenskab, hvormed han argumenterede i sagen, forklarer fortræffeligt, at han erindrer sagen mere markant end de øvrige rådsmedlemmer. Disse fastslår kort, at tanken ikke lod sig gennemføre og måtte henlægges, samt at Frode Jakobsen-Husfeldt var revet, hvorpå tanken strandede. Dette blev i alle tilfælde planens endelige skæbne. At der var bitterhed i denne indre strid i Rådet, fremgår af Frode Jakobsens samtidige notater. Det fremgår yderligere af den voldsomme debat, der få måneder senere flammede op, og hvor det fløj med sårende bemærkninger. Efterhånden som Rådet i foråret 1945 blev tvunget over til at tage stilling til fredens politiske problemer, pressede de fundamentale modsætninger inden for Rådet sig gennem det gamle sammenhold.

93. De 2 møder kan fastlægges efter Frode Jakobsens samtidige stenografiske notater. »Stenografiske referater«, mappe mrk. »Frihedsrådet«. Frode Jakobsens ark.
94. Hovedmaterialet er dels efterkrigsber. fra medlemmer af Rådet, dels findes et stort materiale af yderst broget karakter og værdi i Dedichens, Døslings, Foss's, Frode Jakobsens, Lippmanns, Ebbe Muncks og Seidenfadens ark. Detailhenvisninger vil blive anført efterhånden.
95. »Besættelsestidens illegale Blade og Bøger« s. 178.
96. En detaljeret redegørelse for partiets politiske syn er uden for opgaven. Der kan i almindelighed henvises til »Niels Jydes breve«, eksempelvis f. juni 1944 og 2. november 1945 med undertitlerne »Demokratiets formyelse« og »Uanvendelige partiprogrammer«.
97. Om »Dansk Samling« i denne henseende se ovenfor I s. 49-50.
98. Jfr. Elias Bredsdorffs og Arthur Hansens redegørelser for »Frit Danmark« og »Ringene« i »Frit Danmarks Hvidbog« II s. 284-96. Jfr. »Det illegale Frit Danmark« s. 12.
99. Bodølsens ber.
100. Bankes ber.
101. Frode Jakobsens samtidige notater til de 2 møder findes, dels et dateret notat fra rådsmødet, dels et referat af samtalen med Fog-Schoch og et referat af drøftelsen med de 3 »Ring«-medlemmer. »Stenografiske referater«, mappe mrk. »Frihedsrådet«, Frode Jakobsens ark.
102. Der henvises specielt til »Land og Folk« og »Morgenbladet« f. 12/10-1945, »Morgenbladet«, »Nationaltidende« og »Socialdemokraten« f. 13/10-1945, »Information« f. 22/2-1946 og »Frit Danmark« f. maj og juni 1946.
103. »Nationaltidende« 13/10-1945.
104. Udkast i Bankes ark., vedlagt brev fra Banke af 22/10-1958.
105. At de 2 gik ind for programmet, fremgår også af Bodølsens ber., der nævner Fog, Schoch, Banke og Arne Sørensen som de mest interesserede, men mærkeligt nok ikke omtaler Alfred Jensen eller Houmann.
106. Ber. af Banke, Bodølsen, Houmann og Frode Jakobsen.

Buhl opfordrer til stikkeri

"DEN SOM begår sabotage eller hjælper med dertil eller som over for myndighederne tilbageholder viden om sabotageplaner eller undlader at medvirke til opklaring af sabotage, handler mod sit fædrelands interesser ... Det er mit håb, at vi ved fælles hjælp på det gældende lovgivningsgrundlag kan komme dette onde, som hedder sabotage mod den tyske værnemagt, til livs."

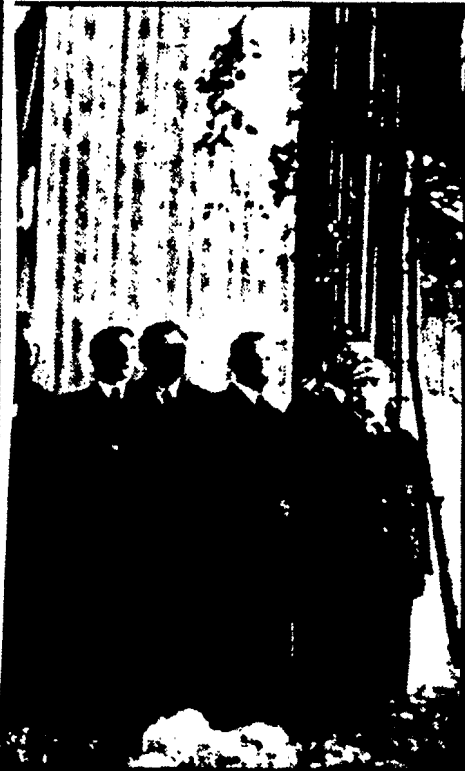
Statsminister Vilh. Buhl i sin radiotale 2. sept. 1942.

209

TRONTALEN 9. MAJ 1945

*** **

Den regering, Frihedsrådet og de gamle politikere havde forhandlet sig frem til, blev til efter formlen 50% til hver side.

Fra Modstandsbevægelsen kom:

Christmas Møller, udenrigsminister
H. Busch-Jensen, justitsminister
Alfred Jensen, trafikminister
Arne Sørensen, kirkeminister
Mogens Fog, minister for særlige anliggender
Henrik Kauffmann, minister uden portefuille
Aksel Larsen, minister uden portefuille
Frøde Jakobsen, minister uden portefuille

Kr. Juul Christensen, minister uden portefuille

Fra de gamle politikere kom:

Vilh. Buhl, statsminister
H.C. Hansen, finansminister
Ole Bjørn Kraft, forsvarsminister
A.M. Hansen, undervisningsminister
H. Hedtoft-Hansen, arbejds- og socialminister
Carl Petersen, minister for offentlige arbejder
Knud Kristensen, indenrigsminister
Erik Eriksen, landbrugsminister
V. Fibiger, minister for handel, industri og søfart

TRONTALEN 9. MAJ 1945

9/5 45: Rigsdagens Aabning.

Statsministeren (*V. Buhl*) fremsatte derpaa følgende Udtalelse:

Ved aabent Brev af 7. Maj har Hans Majestæt Kongen indkaldt Rigsdagen til i Dag til en ordentlig Rigsdagssamling, og ved Reskript af 8. Maj har Hans Majestæt Kongen, der nu selv har aabnet Rigsdagen, bemyndiget mig til som Statsminister at foretage det i Anledning af Aabningen videre fornødne.

Denne Dag vil høre til de største i Rigsdagens Historie. Den 29. August 1943 rettede Tyskland sit dræbende Slag mod vor danske Statsorden, og siden da har Rigsdagen ikke været samlet. I Dag er forfatningsmæssige Tilstande atter raadende i Danmark, og Mødet mellem Konge og Rigsdag har besejlet Genoprettelsen af vort demokratiske Statsliv.

Den Regering, som nu træder frem for Rigsdagen, er ikke dannet efter sædvanlig parlamentarisk Skik, men den stiller sig helt og fuldt paa parlamentarisk Grund. Maalet for dens Virke er at bevare og sikre Sammenholdet i vort Folk og samle Kræfterne til Løsning af de Opgaver, som trænger sig paa i Overgangstiden, indtil nyt Valg afholdes.

Det danske Folk føler sig levende forbundet med de forenede Nationer, hvis haarde Kamp mod den nazistiske Voldsmagt nu er kronet med straalende Sejre, der ogsaa for os har banet Vejen til Frihed og Selvstændighed. Danmark har længe selv betragtet sig som en allieret Nation, og Regeringen deler Folkets Ønske om, at vort Land nu som fri og selvstændig Stat maa blive optaget i de forenede Nations Række. De fornødne Skridt til at søge denne Anerkendelse opnaaet er allerede foretaget af Regeringen.

Det er det danske Folks inderlige Haab, at den kommende Verdensorganisa-

tion vil blive til Lykke og Gavn for Menneskeheden, og at Danmark og de andre nordiske Lande i et stærkt Samarbejde inden for Organisation vil kunne fremme dens høje Idealer.

Den som Anti-Komintern Pagt betegnede Akt betragter Regeringen som ikke længer bestaaende, og det erklæres herved højtideligt, at denne Pagt kun blev underskrevet under den haardeste Tvang, og at den derfor er ugyldig.

Andre af de under Tvang gennemførte Foranstaltninger er ophævet ved foreløbige Love, som nu vil blive forelagt Rigsdagen til Godkendelse. Den paatvungne Afskedigelse af vore Gesandter i London og Washington er tilbagekaldt, og Gesandterne er atter indtraadt i deres fulde Rettigheder. Den danske Minister i Moskva er anmodet om at søge Anerkendelse som officiel dansk Minister.

Regeringen tilslutter sig den dansk-amerikanske Overenskomst om Grønlands Forsvar og forbereder omgaaende Fremsættelse for Rigsdagen af det herom nødvendige Lovforslag.

Regeringen, som staar paa den nationale Selvbestemmelsesrets Grund, er af den Opfattelse, at Danmarks Grænse ligger fast. De ved Krigens Slutning totalt ændrede Forhold bevirker, at saavel Spørgsmaalet om det danske Mindretals Stilling Syd for Grænsen som Spørgsmaalet om det tyske Mindretals Stilling i Danmark maa underkastes Overvejelse.

Den Hilsen, som Hans Majestæt Kongen har bragt til Færøernes og Grønlands Befolkning, blev udtalt paa hele Folkets Vegne, og Regeringen vil bestræbe sig for hurtigst muligt at træde i nøje Forbindelse med disse Dele af Riget.

Ved tysk Tvang blev den danske Forsvarsmagt opløst. Men dens Befalingsmænd og Soldater gik i stor Udstrækning ind i Danmarks underjordiske Frihedshær, og de har ydet deres betydningsfulde Indsats i Befrielsesværket. Regeringen vil nu

søge Hæren og Flaaden genskabt saa hurtigt, som Materie og Udrustning kan fremskaffes.

En ny Forsvarsordning kan først tilvejebringes, efter at Valg har været afholdt, men de sagkyndige Udredninger, der skal danne Grundlaget herfor, vil allerede nu blive forberedt.

Det er Regeringens Haab, at Forsvarssagen, som saa længe har været Genstand for bitter Meningsforskel, vil kunne løses i Fællesskabets Aand som en Sag, der kan samle hele det danske Folk, og som et sandt Udtryk for Folkets demokratiske Indstilling og Vilje til Selvstændighed.

Det danske Politici er nu i Færd med at blive genopstillet, og de Personer, som er interneret efter Frihedsraadets Anvisninger, vil snarest blive overført til de statslige Politi- og Retsmyndigheder til Retsbehandling efter Lov og Dom. En Straffelovgivning er under Forberedelse, i første Række sigtende paa med strenge, men ogsaa retfærdige Straffe at ramme dem, der har optraadt med Vold og Terror mod Landets Borgere, dem der har begunstiget den tyske Besættelse og dens videre Gennemførelse, og dem der i øvrigt har begaaet landsskadelige Handlinger.

Til Gennemførelse af disse Straffebestemmelser vil Regeringen søge indført særlige Domstole, som i vor Retsplejes sædvanlige Former — derunder ved Lægsmænds Medvirken som Domsmand — kan tremne Sagerne hurtigst muligt.

Der vil blive søgt Hjemmel til, at landsforræderisk nazistisk Virksomhed forbydes.

I den Genopbygningens Tid, som forestaar, vil store økonomiske og sociale Problemer melde sig til Løsning. Selv om vort Land lykkeligt har undgaaet Krigens Hærgning, har Besættelsen sat sine dybe Spor i hele vort Samfundsliv. Landet er tømt for Raastoffer, og Arbejdsløsheden truer. Milliarder af danske Kroner er sat i

Omløb og har bragt den økonomiske Ligevægt i Fare. Og under Forholdenes Tryk har den brede Befolknings Levevilkaar været udsat for den alvorligste Forringelse.

Regeringen vil sætte al sin Kraft ind paa at afbøde denne Tilstand, saa langt Mulighederne herfor række, og paakalder dertil Bistand fra alle Dele af Befolkningen.

Sikringen af Produktion og Beskæftigelse stiller det danske Samfund over for store Opgaver og kræver et forstaaende Samarbejde mellem Staten, Kommunerne og Erhvervslivet. Til Fremme af den Indsats, som fra Statens Side kan gøres til Opretholdelse af Beskæftigelsen, er omfattende Planer forberedt inden for Administrationen. Boligbyggeriet vil her indtage en vigtig Stilling. Et Beredskab paa omkring 15 000 Boliger er tilvejebragt gennem Tilsagn om Statens Deltagelse i Projekteringsudgifterne, og Statsarbejder samt kommunale Arbejder med Statsstøtte er planlagt til et samlet Beløb af 600 Millioner Kroner, svarende til direkte Beskæftigelse af 60 000—65 000 Personer i et helt Aar.

Regeringen vil i størst muligt Omfang søge Udenrigshandelen genoptaget og den danske Handelsflaade genopbygget. Forsyninger til Fremme af Produktionen og til Dækning af Hjemmenes paatrængende Behov vil fortrinsvis blive taget i Betragtning, og man vil tage op til Undersøgelse, om en videre Udformning af Pris- og Rationeringsordningerne er fornøden for at sikre en forsvarlig Fordeling af nødvendige Varer.

Over for de store Grupper af Medborgere hjemme som ude, der haardere end andre har maattet føle Krigens Byrder, maa social Solidaritet udvises. Det er Hensigten at søge den Linie, som gav sig Udtryk i den nylig gennemførte forøgede Hjælp til arbejdsfordelte og arbejdsløse, fortsat, saaledes at den sociale Lovgivning udbygges under Hensyn til Landets erhvervs- og beskæftigelsesmæssige Forhold.

Spørgsmaalet om Ophævelse af den i 1940 efter Besættelsen gennemførte Lov om Arbejdsforhold vil blive taget op til Overvejelse med Henblik paa at tilvejebringe en Ordning, som bedre svarer til normale Tilstande.

Indtil Arbejdslønningerne dækker Reallønnen, som den var før Krigen, maa det anses for nødvendigt, at de nuværende Rabatkortordninger for mindrebemidlede opretholdes og i givet Fald videreføres med særlig Hensyntagen til børnerige Familier.

Der vil blive søgt Hjemmel til en værdig økonomisk Sikring af de Efterladte efter Landsmænd, som har ofret deres Liv i Kampen mod Undertrykkerne eller i den farefulde Færd paa Havene, og ogsaa for de mange, som paa Grund af Besættelsesmagtens Overgreb har lidt betydelige Tab af Arbejdsfortjeneste eller Ejendom, vil Hjemmel til Erstatning blive indhentet.

Hjemførelsen af dem, der er blevet tvunget til at flygte til Sverige, eller som i den seneste Tid ved den storstillede Indsats fra svensk Side er blevet bragt ud af tyske Fængsler og Koncentrationslejre, vil blive gennemført saa hurtigt som overhovedet muligt, og man vil drage Omsorg for deres Overgang til normal Beskæftigelse.

Spørgsmaalet om Gennemførelse af en Lovgivning til Varetagelse af Ungdommens Interesser vil blive taget op, og i Forbindelse hermed vil ogsaa Spørgsmaalet om en videregaaende Udstykning af Jord til Husmandsbrug blive rejst.

Hvad angaar Ordningen af de finansielle Forhold, vil det være Regeringen naag-paaliggende at søge Stabiliteten i vort økonomiske Liv opretholdt og sikret.

En Inddragnings af ledige Penge maa anses for paakrævet, og Spørgsmaalet vil her dreje sig ikke alene om Konfiskation af de rene Krigsgevinster, men ogsaa om en almindelig Beskatning fastlagt under Hensyn til Tidens særlige Forhold.

De Beføjelser og Kontrolmidler, som de skattelignende Myndigheder har til at konstatere Rigtigheden af Borgernes Selvangivelse af Indkomst og Formue og derved finde skulde Indtægter og Formuer frem, bør væsentlig udvides, og de Organer, der

foretager Skatteligningen, styrkes.

Der vil blive stillet Forslag om, at den gældende Tøjskat ophæves.

Siden Efteraaret 1943 har de ministerielle Administrationschefer varetaget Ledelsen af Statens Anliggender, og de har udført dette vanskelige og krævende Hverv med en saadan Ansvarsfølelse og Forstaaelse af de herskende Forhold, at Landet er dem stor Tak skyldig.

Nu gaar Rigsdagen atter ind til den frie Udøvelse af sit grundlovhjemlede Kald. Vi er igen Herre i vort eget Hus, men vil stadig være tyngede af Krigstidens Følger. Samdrægtigt Samarbejde til Landets og Folkets Gavn er ogsaa nu et bydende Krav, og i den Forvisning, at Rigsdagen ogsaa nu vil lyde Fællesskabets Bud, byder jeg den velkommen til Arbejdet og anmoder Tingene om at konstituere sig under Aldersformændenes Ledelse.

(Forsamlingen afsang første Vers af „Der er et yndigt Land“).

25. marts 1941.

Kære Alfred Jensen,

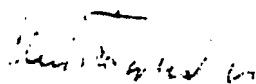
Jeg tillader mig hosløgt at fremsende tre Eksemplarer af Kurser med Gundels Referat af Verdenskongressen; naar det officielle Referat foreligger, bliver det sendt til dig. Jeg var ked af, at Du ikke fik tid til at sige Farvel til mig, men jeg var glad ved vor Samtale, og jeg synes, der var den bedste Overensstemmelse mellem os, og jeg var i hvert Fald ganske overordentlig godt tilfreds med det Standpunkt, Du indtog og med alle de Synspunkter Du havde og tror, Du vil kunne gøre et vældigt godt Arbejde for at faa alting i den rigtige Gænge.

Samtidig hermed sender jeg Kopi af et Brev, jeg i Dag har sendt til Direktøren. Jeg kan jo ikke sige, jeg var lige saa godt tilfreds med samtalen med ham, og navnlig naar jeg tilstaa, at jeg ikke er saa lidt utilfreds med, som jeg spottet her i London skal faa at vide, hvilke Forhandlinger, der er i Gænge, og hvis det skal være Udtryk for en bedre Fremtid, saa saa jeg sige, at jeg oprigtigt taalt ikke ventor noget af det.

Jeg vil meget gerne høre fra dig, saa snart du kan, om Hverledes Forhandlinger der er.

Med venlig Hilsen

Din hengivne

Christmas Møllers brev i faksimile herunder gengivet i fuld ordlyd.

25. marts 1945

Kære Alfred Jensen

Jeg tillader mig hosløgt at fremsende tre Eksemplarer af Kurser med Gundels Referat af Verdenskongressen; når det officielle Referat foreligger, bliver det sendt til dig. Jeg var ked af, at Du ikke fik tid til at sige Farvel til mig, men jeg var glad ved vor Samtale, og jeg synes, der var den bedste Overensstemmelse mellem os, og jeg var i hvert Fald ganske overordentlig godt tilfreds med det Standpunkt, Du indtog og med alle de Synspunkter Du havde og tror, Du vil kunne gøre et vældigt godt Arbejde for at faa alting i den rigtige Gænge.

FRA CHRISTMAS MØLLER TIL MOGENS FOG.

21.4.45

Kære Orange

Det er i hvert Fald for mig en meget gammel Erfaring, at jeg altid skal skrive med det samme, og jeg skulde have skrevet for et Par Dage siden, da jeg fik den sikre Underretning om Deres vidunderlige Redning¹.

Redsraadet fortæller kun skriver, at De har givet Dem en Skrivelse til Politikerne. Jeg er overbevist om, at jeg har fuldstændig Ret i mine Synspunkter. Enhver kan jo ikke handle anderledes, end han selv mener, det er rigtigt. Hvis det hele overhovedet har nogen Interesse, gaar jeg ud fra, at De har faaet Referat af de Samtaler, der blev ført i Sverige. Jeg var meget tilfreds med dem med den ene, men meget lidt med Magisterens², og han var jo antagelig ligesaa skuffet. Hvorledes den Maade at tage Tingene paa, som finder Sted overfor mig, skal være Udtryk for den nye Aand i Folket, er mig nogenlunde ubegribeligt, men det er der jo saa meget, der er, men maaske hører jeg fra Dem.

Med venlig Hilsen, Deres hengivne

Christmas Møller

1. Mogens Fogs redning efter bombardementet af Shell-huset den 21. marts 1945.
2. Frode Jakobsens.

Christmas Møllers Londonbreve - Gyldendal

217

Samtidig hermed sender jeg Kopi af et Brev, jeg i Dag har sendt til Magisteren. Jeg kan jo ikke sige, jeg var lige saa godt tilfreds med Samtalen med ham, og navnlig maa jeg tilstaa, at jeg ikke er saa lidt utilfreds med, at jeg først her i London skal faa at vide, hvilke Forhandlinger, der er ført, og hvis det skal være Udtryk for en bedre Fremtid, saa maa jeg sige, at jeg oprigtig talt ikke venter mig meget af den.

Jeg vil meget gerne høre fra dig, saa snart jeg kan, om, hvorledes Forhandlingerne gaar.

Med venlig Hilsen

Din hengivne

Christmas Møller.

FRIT DANMARK - nr. 11 - 21. JUNI 1946:

Et Supplement fra CHRISTMAS MØLLER

*I Anledning af Hov. Trafikminister
Alfred Jensens Referat af Samta-
lerne i Stockholm.*

Fru Redaktør.

Jeg vil gerne have Lov til at supplere Hov. Trafikminister Alfreds Jensens Referat af hans og mine Samtaler i Stockholm med følgende:

Jeg var første Færd af den Mening — og ogsaa længe inden jeg kom til Stockholm havde jeg tilkendegivet disse mine Anskuelser saavel over for de Medlemmer af Frihedsraadet, jeg korresponderede med, som over for Meningsfæller blandt Politikerne — at Frihedsraadet skulde ophøre straks med Befrielsen. Jeg hævdede altid meget stærkt den Anskuelse, at det var en stor Lykke for Danmark, at vi havde en næsten lovlig Rigsdag, og jeg var personligt imod de stærke Krav om, at Frihedsbevægelsen skulde repræsenteres meget stærkt i den nye Regering.

Jeg kan i øvrigt med Hensyn til dette mit Standpunkt, som — da jeg selv maa sige det, naar andre ikke gør det — med Hensyn til alle mine Standpunkter, hen vise til, hvad jeg skrev i London, hvilket er udgivet i 3 Pjeccer herhjemme.

I November 1944 blev jeg af et Medlem af Frihedsraadet, som iøvrigt fortsat

næsten autoritativt udtaler sig paa Frihedsraadets Vegne, informeret om, at Buhl nu i Realiteten var Danmarks Statsminister.

Dette Frihedsraads Synspunkt faldt fuldkommen sammen med mit eget, nemlig at det maatte være en Socialdemokrat, der skulde være Befrielsestidens første Statsminister, som Stauning havde været vor givne Besættelses-Statsminister.

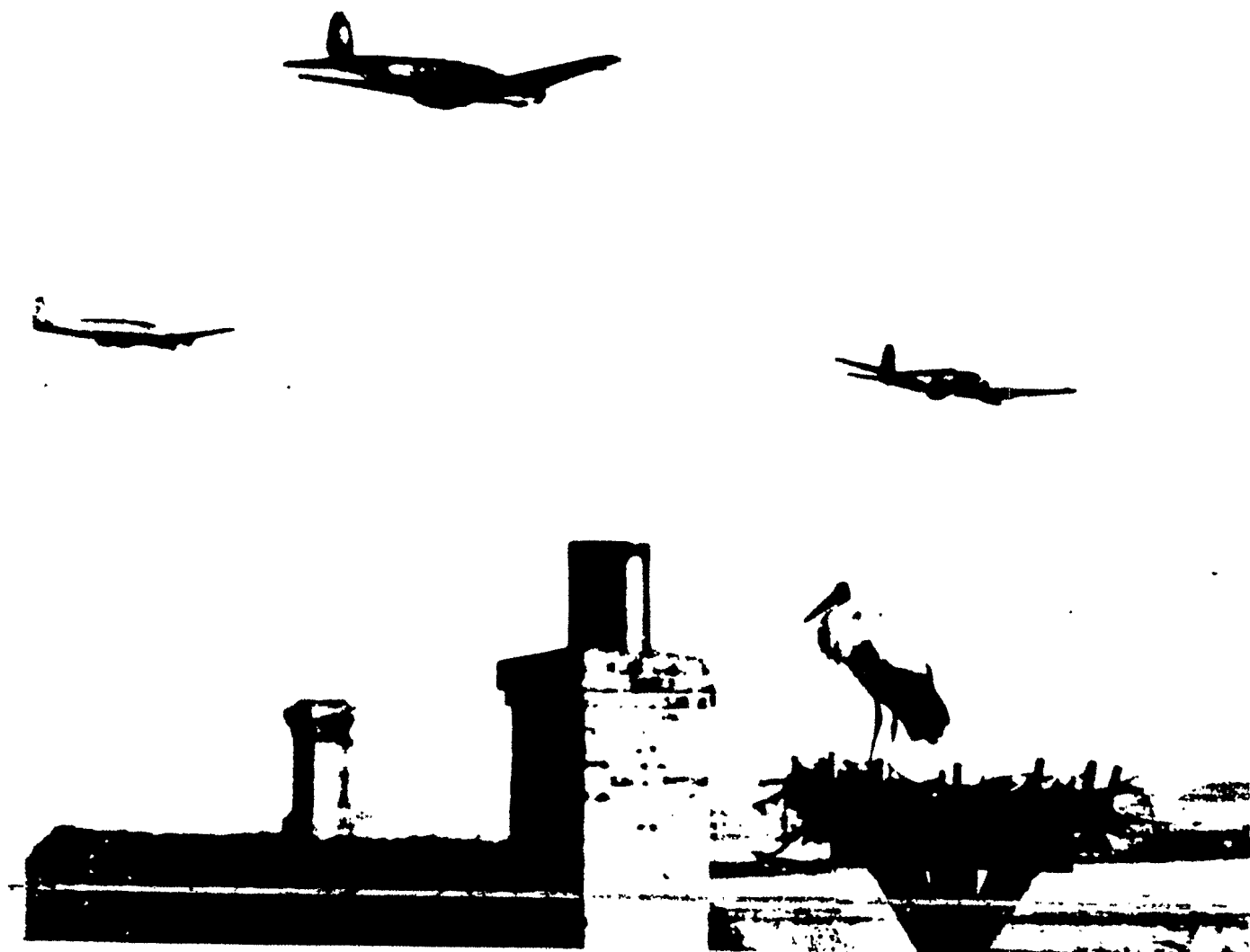
Da jeg talte med Alfred Jensen i Stockholm, meddelte han mig, at han ikke delte dette Synspunkt, og at han og Frihedsraadet bedømte Situationen hjemme i Danmark anderledes. Min Anskuelse heroverfor var, at jeg ikke troede, han havde Ret og en fortsat Fastholden af, at det egentlig kun gjaldt om at faa et Par Repræsentanter for Frihedsraadet hjemme med i den nye Regering.

Men *hvis* han havde Ret, gav jeg det Raad, at Mogens Fog skulde være Statsminister med Buhl som Vice-Statsminister og Finansminister, netop ud fra den Betragtning, at Rigsdagen og det gamle politiske System var overordentlig stærkt i Befolkningen.

Med Hensyn til min egen Stilling frem hævdede jeg, at man overhovedet ikke skulde tage Hensyn hertil. Hvis jeg skulde med i Ministeriet, hvad jeg egentlig ikke troede, der var noget Ønske om, og hvad jeg aldeles ikke selv beskæftigede mig med, fandt jeg det givet, at jeg maatte være Udenrigsminister.

J. Christmas Møller.

1940-45

Rovfuglene og storken: